

గురువులు

అంధ యోగులు-7

ఉత్తమ గురుకుల విద్య పొందేష్టన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు దిక్షితాముహ్రి

గురు వెన్కటేశ్వర ముహ్రి

గురు శుక ముహ్రి

గురు నారద ముహ్రి

గురు వాస్తవికీ ముహ్రి

గురు కృప

శంకరాచార్య మధ్యమం

గురు దివిదాస్

గురు కశ్చేర్ దాస్

గురు శైలశ్రీ మహా ప్రథము

గురు నాన్క్

గురు రామచేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మండ్ర స్వామి

యోగి మేమన

అస్క్రూదాచార్య పర్యంతాం

గురు రమణ ముహ్రి

గురు యోగానంద

గురు శ్రీవేదాంత ప్రథమాద

గురు మాయాశ స్వామి

గురు విద్యాత్రికాసందగిరి

గురు రంగ్రెశ్ బెరమాచార్య

పందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య ఫోండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో బాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని ఇంటర్వెట్ నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. సేకరణ కర్త పేరు మాకు తెలియరాలేదు, అయినా వారు మంచి సేవ చేసారు కావున ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో బాగంగా ఈ ఫోండేషన్ స్థాపించబడినది. భీసిద్యారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు వ్యాసినట్టుయితే (లేక) సేకలస్తే మాకు తెలియచేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిచేయటకు, భాగస్వామ్యం అగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రదించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, బిగుమతి(డాయ్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) ఉచిత గురుకుల విద్య ఫోండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 2) సాయి రామ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 3) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన,ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో ఇంటర్వెట్ నుంచి సేకరించి ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్వెట్) లైసెన్సు / కాపీరైటు అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకొన్న పుస్తకాలను ర్పించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనపి, వాటిని తొలగించగలము అని మనపి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul

Helpline/WhatsApp: 9042020123

“మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేబి ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికి అందించబడాలి”

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫోండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ ప్రాద సమర్పణమంస్తు

ఆంధ్ర యోగులు

(సప్తమ భాగము)

రచయిత

డా॥ ఐ.రామరాజు

భారతవర్షముతోం నేషనల్ రీసెర్చ్ ప్రోఫెసర్

ప్రాదురాబాదు

2011 అక్టోబర్

విష్ణుసూచిక

1. భగవద్రామానుజులు	(1017 -1137)	1
2. పశోడీషరీఖ్ బాబాషర్వద్వీన్	(1178 -1279)	17
3. నింబార్కులు	(12వ శతాబ్దము)	25
4. సింహగిరి కృష్ణమాచార్యులు (13, 14 శతాబ్దములు)	32	
5. తాళ్ళపోక అన్నమయ్య	(1424 -1503)	43
6. శ్రీ వల్లభాచార్యులు	(1478 -1532)	56
7. మద్దిమాను గురుప్పస్వామి	(15వ శతాబ్దం)	69
8. బమ్మెరపోతన	(15వ శతాబ్దం ఉత్తరార్థం)	77
9. భద్రాచలం రామదాసు	(1620 -1687)	88
10. కాకర్ల త్యాగరాజస్వామి	(1767 -1847)	101
11. కొతాళం మహోపరుష రంగయ్య (18వ శతాబ్దం)	118	
12. బందరు రంగావధూత	(1880 -1905)	128
13. లద్గిరి చినరామదాసు	(1902 -1947)	135
14. హనుమకౌండ సచ్చిదానంద సాంబమూర్తి స్వామి (1909-1979)	149	
15. ఖాజీపేట శివభక్తేంద్రస్వామి (1950-1988)	167	
16. హిందూపురం నరహరి సద్గురు పరంపర (1859 - 2003)	183	

ప్రైతి

దేశసంస్కృతిపై ఉన్న అభిమానం, ఆధ్యాత్మిక మార్గానురక్తి సామాజిక ధర్మం పట్లగల పట్టుదల ఆంధ్రయోగుల చరిత్ర రచన ఆరంభించటానికి కారణం. ఇప్పటికి ఆరుభాగాలుగా 300 మంది యోగుల చరిత్రలు వెలువడినవి. అనారోగ్యాన్ని సైతం లెక్కచేయక తాము సేకరించిన 16 మంది యోగుల సమాచారానికి సప్తమ భాగమని పేరు పెట్టినారు. నిరంతర పరిశోధన అధ్యయనానికి సంబంధించిన జిజ్ఞాసుకు నిదర్శనం ఈ చివరి భాగం. ఆరు భాగాలు చదివిన ఆధ్యాత్మిక మిత్రులు ఇంకొక సంపుటం ఎప్పుడు వస్తుందని ఆస్తికిగా అడిగేవారు. చదువరుల ప్రోత్సహమే రామరాజుగారి రచనకు ప్రేరణ. వారి జీవితధ్వయం ఈ ప్రచురణ. డిటిపి చేసిన శ్రీమతి శ్రీహరిగారికి, ఓపికగా అభిమానంతో ముద్రించిన ఓం సాయి గ్రాఫిక్స్ వారికి కృతజ్ఞతలు.

కుటుంబసభ్యులు.

అంకీతం

శ్రీ శ్రీ భగవాన్ సత్యసాయి బాబావారికి

ఆంధ్ర యోగులు (సత్కము భాగము)

ప్రిణ్టెషన్ బి. రామరాజు

1-8-117/2, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాదు - 500 020.

ఫోను: (040) 27661034

ప్రథమముద్రణ: 2011, 1000 ప్రతులు

వెల రూ. 100/-

సాల్ డిస్ట్రిబ్యూటర్స్

నవేదయ బుక్స్ ఎస్

3-3-865, ఆర్యసమాజం ఎదురువీధి,

కాచిగూడ, హైదరాబాదు - 500 027

ఫోను : (040) 24652387

టి.టి.టి.

శ్రీ సత్యసాయి గ్రాఫిక్స్

సెల్ : 9866245797

ముద్రణ

చిం సాయి గ్రాఫిక్స్

నారాయణగూడ, హైదరాబాదు - 500 029

ఫోను: (040) 2756 4141.

1. భగవద్రామానుజులు (1017-1137)

దైత్యత అద్యైత విశిష్టాద్యైతములు మూడును వేద సమ్మతములైన మతములు. ఏటినే మతత్రయమంటారు. దైత్యత మత స్తాపనాచార్యులు మధ్యచార్యులు కన్నడిగలు (1199-1303). అద్యైతమత స్తాపనాచార్యులు శంకరాచార్యులు (684-716) కేరళీయులు, విశిష్టాద్యైతమతస్తాపనాచార్యులు భగవద్రామానుజాచార్యులు (1017-1137) ఆంధ్రులు. ఆత్మయే పరమాత్మయని అద్యైతమత వాదము. “బ్రహ్మసత్యం, జగన్నిధ్యా, జీవో బ్రహ్మావ నాపరః” బ్రహ్మమొక్కటే సత్యము, జగత్తు సర్వము మిథ్య, జీవుడు బ్రహ్మామే. బ్రహ్మము కంటే వేరుకాదు అని దీని తాత్పర్యము. విశేషణ యుక్తమైన అద్యైతము విశిష్టాద్యైతము. పరబ్రహ్మము విశేషణయుక్తము. అనగా గుణములు కలదనీ, శ్రీమన్నారాయణుడొక్కడే ఆ పరబ్రహ్మమనీ విశిష్టాద్యైతుల వాదము. ఆత్మ (జీవాత్మ) వేరు, పరమాత్మ వేరనీ, శ్రీమహావిష్ణువే పరమాత్మయనీ

ప్రతిపాదించునది దైత్యతము. ఈ మూడు మతములవారికి వేదములు, ఉపనిషత్తులు, పురాణములు ఆధారము.

పైన పేర్కొన్న మూడు మతాలలో విశిష్టాద్వైతమత ప్రతిప్యాపనా చార్యులు భగవద్రామానుజాచార్యులు. చెన్నపట్నానికి సమీపానగల శ్రీ పెరుంబుదూరులో (భూతపురి) ఆసూరి యింటిపెరుగల కేశవస్వామియనే ఆంధ్రవైష్ణవ బ్రాహ్మణులుండేవారు. అనేక యజ్ఞయూగాదులు నిష్ఠతో చేసినారు కనుక ఆయనను కేశవయజ్వ అనేవారు. తిరుపతి తిరుమలలో మానవసేవ, మాధవసేవలను కలోర నియమంతో చేస్తుండిన తిరుమల నంబికి (శ్రీశైలపూర్ణలకు) ఇరువురు చెల్లెంద్రు; పెద్ద చెల్లెలు కాంతిమతిని కేశవయజ్వకు, చిన్నచెల్లెలు శ్రీదేవిని మలవైమంగలం కమలనయన భట్టరుకు ఇచ్చి పెండ్లి చేసినారు. కేశవయజ్వ కాంతిమతి ఒకరికోసం మరొకరు జన్మించినవారు. వారికి దీర్ఘకాలందాక సంతానం కలుగకపోతే వారు ఒక చంద్ర గ్రహణంనాడు చెన్నపట్నం సముద్రస్నానం చేసి తిరువళ్ళిక్కెణి పార్థసారథి ఆలయంలో పుత్రకామేష్టి స్వామి నారాథించినారు. పార్థసారథి ప్రీతుడై “నేనే మీకు పుత్రుడనై పుడుతా”నని వరమిచ్చినాడు. అన్నట్టే కాంతిమతి గర్భం ధరించినది. క్రీ.శ. 1017 సం॥ చైత్ర శుద్ధ పంచమీ గురువారం ఆర్ద్రానక్షత్ర కర్మాంకలగ్నంలో ఒక దివ్యబాలుడు పుట్టినాడు. ఈ వార్త విన్న తిరుమల నంబి తిరుపతి నుండి వచ్చి మేనల్లుని చుట్టు వెలుగుతున్న కాంతిమండలం చూచి శ్రీరామచంద్రుని ప్రియతమసోదరుడైన లక్ష్మణుని విరిష్టలక్ష్మణాలు గుర్తించి రామానుజులని నామకరణం చేసినారు. అనతికాలంలోనే కాంతిమతి చెల్లెలు శ్రీదేవి ప్రసవించి కొడుకును కంటే గోవిందుడని నామకరణం చేసినారు. శ్రీ పెరుంబుదూరులోని వైష్ణవ లందరూ వచ్చి ఆ దివ్యబాలుని అందం,

తేజస్సు చూచి ఆశ్చర్యానందాలు పొంది దీవించిపోయినారు. ఆ వచ్చిన వారిలో తిరుక్కచ్చినంబి అనే షైఖుడు సంప్రదాయ పరిరక్షకుడు ఒకరు. రామానుజులకు ఐదవయేట అక్షరాభ్యాసము, గర్భాష్టమున ఉపనయనము చేసి కేశవాచార్యులే తమకు వచ్చిన సమస్తవిద్యలు నేర్చి 16వ యేట తంజమ్ముతో పెండ్లి చేసినారు. కొడుకు కోడలు ముద్దుముచ్చటలు చూడకుండానే కేశవయజ్ఞ పరమపదించినారు. కొంత కాలము తల్లివద్దనేయుండి ఆమె నూరడించి రామానుజులు వేదాంత మధ్యసించుటకై పిన్నమ్మకొడుకు గోవిందుని తోడుకొని కాంచీపురమున నున్న నాటి గొప్ప వేదాంత పండితుడు యాదవ ప్రకాశులను ఆశ్రయించినాడు. యాదవ ప్రకాశుడు గొప్ప పండితుడే కాని బుజువర్తనుడు కాడు, మీదు మిక్కిలి విష్టుద్వేషి. ఐనా రామానుజులు గోవిందుడు యాదవప్రకాశులను సేవిస్తూ వేదాంత విద్య సభ్యసిస్తుండినారు.

ఒకనాడు యాదవప్రకాశులు “సత్యం జ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ” అనే తైతీరీయోపనిషత్తులోని వాక్యాన్ని వ్యాఖ్యానిస్తూ శ్రుతితాత్పర్యం పరమా ద్వైతమని వివరిస్తే, రామానుజులు వ్యతిరేకిస్తూ అవి బ్రహ్మమునకు విశేషములు మాత్రమే అని నిరూపించినారు. యాదవప్రకాశులు కుపితులై రామానుజులను వెళ్ళిపొమ్మన్నారు. రామానుజులు గురువులతో వాదించ కూడదని నిశ్చయించుకొని విద్యాభ్యాసం కొనసాగించినారు. ఇంకొకనాడు రామానుజులు గురువులకు తలంటుతుండగా ఆయన “తస్య యథా కపోయసం పుండరీక మేవ ముక్కిణీ” అనే ఛాందోగ్యేపనిషద్వాక్యాన్ని వ్యాఖ్యానిస్తూ బ్రహ్మము (శ్రీమన్నారాయణుని) కన్నలు కోతిపృష్ఠంవలె ఎళ్ళగా ఉంటాయని వివరిస్తే రామానుజులు దుఃఖితులై కపోయసమంటే సూర్యునిచే ఉన్నీలిత మని ఆర్థం చెప్పి ఆ వాక్యానికి భగవంతుని నేత్రాలు సూర్య వికసిత

పద్మల వంటివని ప్రత్యాభ్యానించినారు. యాదవప్రకాశులు కోపం పట్టలేక రామానుజులను వెళ్లి పొమ్మన్నారు. రామానుజులల్లో మునుముందు ఇంకా బలీయుడైతే అద్వైతానికి ప్రబల విరోధి జోతాడనీ కనుక రామానుజులను ఎట్టగైనా కడతేర్పవలెనని నిశ్చయించుకున్నాడు. ఇట్లుండగా కాంచీపురం రాజకుమారిని బ్రహ్మరాక్షసుడావేశిస్తే యాదవ ప్రకాశులు విడిపించలేక పోయినాడు. కానీ రామానుజులు గ్రహమును పారద్రోలితే రాజుగారు గురుశిష్యులను ఇరువురినీ సత్యరించినారు. ఇది కూడ యాదవ ప్రకాశులకు రామానుజులపై ఈర్ష్య పెరగటానికి మరొక కారణమైనది. యాదవప్రకాశులు తమకు నమ్మకమైన శిష్యులతో సంప్రదించి కాశీయాత్రమిషతో రామానుజులను తమ వెంట తీసుకుపోయి మార్గ మధ్యంలో ఎక్కడో ఒక అడవిలో చంప నిశ్చయించుకున్నారు. రామానుజుల పినతల్లి కుమారుడైన గోవిందుడీ విషయం పసికట్టి తానుగూడ కాశీయాత్రకు బయలుదేరినాడు. అదనుచూచి రామానుజులను హెచ్చరించవచ్చు ననుకున్నాడు. వింధ్యపర్వత ప్రాంతాలు చేరిన తరువాత గోవిందుడు అన్నగారికీ విషయం చెప్పి, హెచ్చరించినాడు. రామానుజులా బృందంనుండి వెనుకబడినట్లు నటించి కాంచీపురం బాటపట్టినారు. తనను అనుమానించకుండా గోవిందుడు మాత్రం గురువులవెంట కాశీయాత్రకు పోయినాడు. యాదవప్రకాశులు రామానుజుల కోసం వెదకించి ఏదో క్రూరమృగం వాతబడియుంటాడని సంబరపడ్డారు.

భగవంతునిపై భారంవేసి రామానుజులు దైర్యంతో దుర్గ మారణ్యలు దాటుతూ రాత్రులు అనువైనచోట్ల విశ్రమిస్తూ ఒక రేయ అలసిపోయి భగవంతుని స్నేరిస్తూ, నిద్రపోయి లేచేవరకు, ఎదుట వ్యాధదంపతులు కనబడ్డారు. వారు రామానుజులను విచారించి

విషయములు తెలిసికొని తాము రామేశ్వరానికి పోతున్నట్లు చెప్పి తమవెంట తోడుకపోయినారు. ఒక మధ్యరాత్రి వ్యాధుని భార్యకు దాహం వేస్తే రామానుజులు సమీపానగల బావినుండి నీరు తెచ్చి యిచ్చినారు. దంపతులు సంతోషించి నిద్ర పోయినారు. తెల్లవారి రామానుజులు మేల్గొని చూస్తే కిరాత దంపతులు లేరు. రామానుజు లటుయటు చూస్తే తాము కంచి బయట ఉన్నట్లు తెలుసుకొని కంచివరదుడు సతీసమేతంగా వచ్చి తనను క్షేమంగా కంచికి చేర్చినాడని పరమానందం పొందినారు. రామానుజులు ఇల్లుచేరి తల్లి కాంతిమతికీ విషయాలన్నీ చెప్పినారు. ఐనా ఈ విషయాలన్నీ రహస్యంగానే ఉంచినారు. ఎప్పటట్లు రామానుజులు కొంతకాలం యాదవప్రకాశులను శుశ్రాష్టించినారు. తల్లిగారి ఆదేశం ప్రకారం రామానుజులు కాంచీ పూర్ణులనే శూద్రవైష్ణవయోగి నాశయించగా అయిన “వ్యాధరూపంలో వచ్చినది కంచివరదుడే, కనుక నీవు ఇప్పటినుండి కంచి బయటనున్న ఆ బావినుండి నీరు తెచ్చి కంచివరదుని తిరుమంజనకైంకర్యం చేయు” మన్నారు. ఆళవందారు తరువాత రామానుజుల నాయకత్వంలో వైష్ణవమత భవిష్యత్తు సురక్షితంగా ఉండగలదని కాంచీ పూర్ణులు విశ్వసించినారు.

ఆ కాలంలో శ్రీరంగంలో యామునాచార్యులు (ఆళవందారులు), శ్రీ వైష్ణవ కులపతులు. వారు విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంత ప్రచారకుల్లో శేషులు. మహాపూర్ణులు (పెరియనంబి), శ్రీశైలపూర్ణులు (తిరుమల నంబి), కాంచీపూర్ణులు (తిరుక్కుచ్చినంబి) వంటి ప్రముఖులందరూ వారివద్దనే విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంతగ్రంథములను విష్ణుభక్తితత్వమును అభ్యసించినారు. ఆళవందారులు రామానుజుల గూర్చి విని ఒకసారి కంచికి వచ్చినపుడు దూరంనుండి చూచి మునుముందాయనే వైష్ణవజ్యోతిని ప్రజ్ఞలింప జేనే సమర్థ దౌతాడని నిశ్చయించినారు.

తిరుక్కబ్బినంబికి రామానుజులు శిష్యులైన వార్త విని రామానుజులను తోడితేర పెరియనంబిని పంపినారు. అప్పటికే ఆళవందారులు కడువృద్ధులు, జీవితచరమాంకంలో ఉన్నారు. పెరియనంబి నీర కైంకర్యం చేస్తున్న రామానుజులను దూరంనుండి చూచి వారి ఆకార వైభవానికి ముగ్గులై ఆళవందారుల స్తోత్రరత్నం బిగ్గరగా గానం చేసినారు. రామానుజులా గానం విని ఆకృష్ణులై విచారిస్తే తమ గురువులు, కాంచీపూర్ణులకు గురువుల రచనమని మహోనందం అనుభవించినారు. ఆళవందారులు మృత్యుముఖంలో ఉన్నారని, వారి ఆదేశం ప్రకారం తమను వారి సన్నిధికి తీసుకుపోవటానికి వచ్చి నామనీ చెప్పగనే రామానుజులు హలుటుహలుటిగా పెరియనంబి వెంట బయలుదేరినారు. వారు శ్రీరంగం ప్రవేశిస్తుండగా ఆళవందారులు పరమపదించినారనీ వారికి అంతిమ సంస్కారం చేయటానికి శ్రీవైష్ణవులందరూ అక్కడికి చేరినట్లు తెలిసి దుఃఖించినారు. ఆళవందారుల కళేబరం చూస్తుంటే కుడిచేయి మూడు ప్రేక్షు ముడిచియున్నట్లు గమనించిన రామానుజులు ధ్యానంలో శ్రీవారికి మూడు కోరికలుండేవని గ్రహించినారు. ఆ మూడు 1) వ్యాస పరాశరులకు శాశ్వతస్ఫూర్తి చిహ్నాన ఏర్పాటు చేయటం, 2) తమిళ మహాకవులలో అగ్రేసరులైన నమ్మాళ్వారులకు ప్రేమ గౌరవాలు సమర్పించటం, 3) బ్రహ్మసూత్రాలకు విశిష్టాద్వైతపరంగా వ్యాఖ్యానం ప్రాయటమని తెలిసి వాటిని తాము తీర్మానమని శపథం చేసినారు. ఆళవందారుల అంత్యక్రియల తరువాత రామానుజులు శ్రీరంగం లోనికి పోకుండా కంచికి తిరిగివచ్చి తాము చేసిన ప్రతిజ్ఞల సాధనకై నిరంతరాధ్యయనశీలురై యుంటూ తత్త్వచింతన చేస్తుండేవారు. ఇంతలో వారి తల్లి కాంతిమతిగారు పరమపదించినది. తల్లికి పరలోక క్రియలు చేసి రామానుజులు కంచిలోనే కాంచీపూర్ణులను సేవిస్తూ తత్త్వచింతన చేస్తుండినారు. రామానుజుల భార్య తంజమ్మ

తిరుక్కబ్బినంబి బ్రాహ్మణేతరులనే చిన్నచూపుతో వారియెడ వరుసగా మూడుసార్లు తప్పు చేసినది. రామానుజులెంత చెప్పినా, పెచ్చరించినా వినలేదు. రామానుజులు ఆమెను ఏదో సాకుతో పుట్టినింటికి పంపినారు.

రామానుజులు సత్యం తెలుసుకోవటానికి తిరుక్కబ్బినంబిని ఆశ్రయిస్తే ఆ మహోనుభావుడు వరదరాజపెరుమాళ్ళ ఆదేశంగా

శ్లో॥ అహమేవ పరబ్రహ్మ జగత్పూరణకారణః
క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞయోర్ధేదస్మిద్ ఏవ మహామతే,
మోక్షోపాయో న్యాస ఏవ జనానాం ముక్తిమిచ్ఛతాం
మధ్యక్తానాం జనానాం చ నాంతిమస్మితిరిష్యతే
పూర్ణాచార్యం మహాత్మానం సమాప్తయ గుణాప్తయమ్.

అనే శ్లోకాన్ని పరించి వివరించి అర్థపట్టుపోట్టిని కలిగించినారు. శ్రీరామానుజులు శ్రీరంగంలో పెరియనంబినుండి నేర్వ్యవలసిన దెంతో ఉన్నది కనుక శ్రీరంగం పయనమైనారు. అదే సమయంలో శ్రీరంగం షైష్టవమండలివారు రామానుజులవారిని తోడ్స్మాని రావలసిందిగా పెరియనంబినే కాంచీపురం పంపినారు. పెరియనంబి భార్యాసహితులై కంచికి బయలుదేరి త్రోవలో మధురాంతకంలో ఆగి కోదండరామ స్వామిని సేవించినారు. ఆడబోయిన తీర్థమెదు రైనట్లు త్రిపురాంతకంలో రామానుజులు పెరియనంబిని కలుసు కున్నారు. పెరియనంబి పాంచరాత్రాగమప్రోక్త దీక్షాప్రదానవిధి ననుసరించి రామానుజులకు పంచసంస్కరములు నిర్వర్తించి అష్టాక్షరీమంత్ర మిచ్చి ఆళవందారుల వరమానుగ్రహాన్ని అందించినారు. అక్కడే తత్త్వత్రయాన్ని (ప్రమాణ, ప్రమేయ, ప్రమాతలు) వివరించినారు. రామానుజుల వెంట కంచికిపోయి అక్కడ ఆరు

నెలలుండి ద్రావిడవేదం 4000 మంత్రాలలో 3000 మంత్రాలు, వ్యాసకృత బ్రహ్మసూత్రాలు రామానుజుల కుపదేశించినారు. రామానుజులు భార్యను త్యజించి, యామునాచార్యుల పాదాలు ధ్యానిస్తూ కంచిలో వరదరాజ స్వామివారినుండియే సన్మానాతమం స్వీకరించి కాపాయములు త్రిదండ్రము కమండలము ధరించినారు. వరదరాజస్వామి ఆదేశంతో కాంచీపూర్ణలు సమస్తగౌరవ లాంఛనాలతో రామానుజులకు స్వామిసన్నిధిలో అర్థక ముఖంగా యతిరాజులనే ప్రశస్తి కల్పించి ఆ మందిరంలోనే ఒక భాగంలో వారికి మరం ఏర్పాటు చేసినారు. అంత చిన్న వయస్సులో, అందమైన ఆకారంతో దివ్యరోచులు చిమ్మె యతిరాజులను పలుప్రదేశాల వైష్ణవులు, భక్తులు, సామాన్యులు వచ్చి దర్శించి పోయేవారు. యతిరాజుల కీర్తి దేశమంతట ప్రాకినది. ముందుగా యతిరాజుల మేనల్లుడు పురుష మంగళాగ్రహార వాసి దాశరథి, కూర గ్రామవాసి కూరేశులు రామానుజులకు శిష్యులై వారిచెంత సమస్తవిద్యలు నేర్చినారు. ఈ యిరువురు యతిరాజులకు కుడి యొడమ భుజముల వంటివారు. అటు తరువాత తమను చంప యత్నించిన అద్వైతాచార్యులు, పూర్వగురువులు, యాదవప్రకాశులు మనశ్యాంతిని కోలుపోయి తల్లిగారి ఆదేశం, తిరుక్కబ్బి నంబి ఆదేశం ప్రకారం రామానుజులను ఆశ్రయించి శిష్యులైనారు. అప్పటినుండి అద్వైతుల యిండ్లలో కూడ యతిరాజుల ప్రశస్తి ప్రాకి ఎందరో వచ్చి దర్శించి పోయేవారు. యతిరాజుల పిన్నమ్మ శ్రీదేవి కొడుకు శైవుడుగా మారి శ్రీకాళహస్తిలో ఉంటున్న గోవిందుడు వచ్చి రామానుజుల శిష్యు డైనాడు. ఈ నలుగురు అటు తరువాత శ్రీవైష్ణవ మతమునకు సంబంధించిన అనేకరచనలు చేసినారు.

ఆళవందారుల ప్రధానకేంద్రం శ్రీరంగం. అక్కడి వైష్ణవులు యతిరాజులను శ్రీరంగంలో నిలుపవలెనని నిశ్చయించి ఒక ఉపాయం

ఆలోచించి ఆళవందారుల ముఖ్యశిష్యులు భగవదనుగ్రహపాత్రులైన మహా గాయకులు తిరువరంగం పెరుమాత్రాయరులను కంచికి పంపినారు. ఆయన తమ అమోఘమైన దివ్యప్రబంధ స్తోత్రగానంతో రామానుజులను మెప్పించి, వరం పొంది, రామానుజులను శ్రీరంగం రావటానికి ఒప్పించినారు. రామానుజులకు శ్రీరంగంలో గొప్ప స్వాగతంలభించింది. ఆళవందారులకు ఉత్తరాధికారిగా యతిరాజులు శ్రీరంగం దేవళంలో శిథిలావస్థలో ఉన్న కొన్ని ప్రదేశాలను బాగు చేయించి పుష్పవాటికలు నాటించి ఆలయపూజలో క్రొత్త కట్టుబాట్లు చేయించినారు. వైష్ణవమతం కేవలం పండితచర్చలవరకే పరిమితం కాకుండా ఆలయంలో ఉత్సవాలు, భాగవత పురాణగాథల సంగీత రూపకాలు, దివ్యప్రబంధ గానాలు ఏర్పాటు చేయించి వైష్ణవం సామాన్యజనులకు ఆకర్షణీయం చేసినారు. పెరియనంబి ఆదేశంతో ద్వారుమంత్రమహాధ్రం తెలుసుకోవటానికి గోపీపూర్ణ నామాంతరంగల తిరుకోష్టియూరునంబి సన్నిధికి పోయినారు. ఆయన యతిరాజుల శ్రద్ధను పరీక్షించటానికి 18 పర్యాయాలు తమ గ్రామానికి తిప్పించుకొని, ఆయన పట్టుదలకు భక్తికి సంతసించి చివరిసారిగా ఒంటరిగా రమ్యన్నారు. చివరిసారి యతిరాజులు కూరేశదాశరథులను తోడ్చాని పోతే గోపీపూర్ణలు ఒంటరిగా రమ్యంటే ఇరువురిని తోడ్చాని వచ్చినావేమని ప్రశ్నానై దాశరథి నా దండం, కూరేశులు నా ధ్వజ మన్మారు. గోపీపూర్ణల హృదయం ద్రవించింది. మంత్రార్థం బోధించి దీన్ని రహస్యంగా దాచుమన్నారు. మౌక్కం ప్రసాదించే దివ్య మంత్రార్థం కొద్దిమందికే పరిమితం కావటం యతిరాజులిష్టపడక మరునా దురయం తిరుకొట్టియూర్ ఆలయగోపరమేక్కి అందరికి మంత్రార్థం చాటినారు. ఈ వార్త విని గోపీపూర్ణలు కోపంతో రామానుజులను రప్పించుకొని సమాధానమడిగి మంత్రార్థం వెల్లడి చేసినందుకు నరకం పోతావంటే రామానుజులు నేనొక్కణి నరకం పోతాను కాని

తమ మంత్రార్థరహస్యం విన్న ఇంతజనం ముక్తులోతారన్నారు. గోపీపూర్ణల హృదయం ద్రవించింది. వారు యతిరాజుల కారుణ్యానికి, భక్తికి మెచ్చి సజలనయనాలతో ఆలింగనం చేసుకొని ‘ఎంబెరుమాన్’ అని సంబోధించినారు. ఆ మాటకు మా ప్రభువు అని అర్థం. పునరుజ్జీవిత వైష్ణవానికి నాయకుడన్నమాట. మాలాధరులు, ఆళవందారుల ముఖుతః నమ్మాళ్వరుల తిరువాయిమొళిని అధ్యయనం చేసినవారు. అట్టి మాలాధరులను ఆశ్రయించి తిరువాయిమొళిని (తమిళవేదం) నేర్చుకొమ్మని రామానుజులను గోపీపూర్ణలాదేశించినారు. యతిరాజులు మాలాధరుల చెంత ఆమంత్రాలు నేర్చుకుంటుంటే వారికి క్రొత్త అర్థాలు తోచినవి. ముందుగా కుపితులైనా యతిరాజుల నిశ్చితావ గాహనకు మాలాధరులు నంతోషించి గురువులకు గురువైనావని అభినందించినారు.

యతిరాజుల విద్యార్థిరశ ముగిసినది. వారి వైష్ణవ వేదాంత బోధనకు ఎందరో ఇతర సిద్ధాంతములవారు ప్రభావితులైనారు. ఈ సమయంలోనే ఉత్తరదేశంలో దిగ్విజయయ్మత ముగించి స్వదేశానికి తిరిగివచ్చిన యజ్ఞమూర్తి అనే అద్వైతవేదాంతి వచ్చి రామానుజులతో 18 దినాలు వాదించి పాదాక్రాంతులై విశిష్టాంశుతం పుచ్చుకున్నారు. యతిరాజులైన రామానుజుల కీర్తి దేశమంతటా మారుమోగింది. వారు శ్రీరంగ దేవాలయానికి సర్వాధిపత్యం వహించి వైష్ణవోద్యమానికి దానిని కేంద్రంగా మలచినారు. అకలంకుడనే చోళసామంతరాజుకు దేవాలయ నిర్వహణం ఆప్సగించినారు. ఆయనకు మహాబలశాలి ధనుర్ధాసు, అంగరక్షకుడు. ఆయనభార్య పొన్నాచి విశాలనేత్రాలుగల కోమలాంగి. ఆ దంపతులు చైత్రోత్సవానికి వచ్చినారు. వీధిలో నడుస్తుంటే ఆమెకు ఎండ తగులకుండా ధనుర్ధాసు గొడుగు పడితే

యతిరాజుల శిష్యులు యతిరాజుల కాతణ్ణి చూపించి కామాంధు దన్నారు. రామానుజులాతడు గొప్ప ప్రేమికుడన్నారు. ప్రేమజీవులు నిజంగా భగవదనుగ్రహానికి పాత్రులౌతారని మరునాదుదయం ఇంతకంటే సుందరఫైన నేత్రాలు చూపిస్తానని రామానుజులు ధనుర్ధాసును గర్భగుడిలోనికి తీసుకపోయి శ్రీరంగనాథుని నేత్రాలు చూపించినారు. ధనుర్ధాసు అవాక్యేపోయాడు. భార్యాభర్తలిరుపురు యతిరాజుల శిష్యులై తమ సర్వస్వం మతానికి సమర్పించినారు. ఈ వార్త తెలిసిన అకలంకుడు రామానుజుల శిష్యుడై వైష్ణవులలో అగ్రేసరుడైనాడు. ఆధ్యాత్మికాభ్యాసుతీ సాధించినవారి గుణములకే కాని కులమునకు రామానుజులు ప్రాధాన్యమీయలేదు.

రామానుజుల ఉన్నతాశయాలకూ ఆలయ పూజారుల సంకుచిత మనస్తత్వానికి సరిపడలేదు. ఉరంగాలిలి బ్రాహ్మణేతరుడు. మారనేర్చుంబి అస్పృశ్యుడు. రామానుజులు వారిని గొప్పగా సంభావించటం శిష్యులకు గాని ఆలయార్థకులకు కాని ఇష్టం కాలేదు. రామానుజులు వారి జౌదార్యము, ప్రపత్తి, సేవాభావములు పరీక్షలద్వారా శిష్యులకేరుక పరచి కనువిష్టు కలిగించినారు. ఆలయపూజారి వర్గం కుట్టపన్ని ఒకసారి విషాస్నం ఒకసారి విషం కలిపిన తీర్థమిచ్చినారు. ఆదిశేషుని అవతారఫైన యతిరాజులీ గండములు శ్రీరంగనాథుని అనుగ్రహంతో గడచినారు. కుల, విద్యా, ధన, మదములున్న శిష్యుల చేత ఇతరుల ఇండ్రులో దాస్యం చేయించి సాత్మీక సంపన్ములను చేసినారు. యతిరాజులు తమ మేనమామ తిరుములనంబి చెంత రామాయణాధ్యయనం చేయటానికి శిష్యుసమేతంగా తిరుపతికి పయనమైనారు. త్రోవలో అష్టసహస్ర గ్రామంలో వరదరాయలనే నిరుపేద శిష్యుని భార్య, గురువుల సమర్థునకై సమకట్టిన త్యాగమునకు మహానంద భరితులైనారు. ప్రపంచ భక్తి సాహిత్యంలో

ఇట్టి మహాత్తర సన్నివేశం అరుదు. వరదరాయదంపతులను ఆశీర్వదించి, ఆయమ్మ మానము దోచు కొనగోరిన వర్తకుని శిష్యునిగా స్వికరించి, ధనగర్వాంధుడైన యజ్ఞేశునికి భక్తులు గురువులనెట్లు గౌరవించవలెనో బోధించినారు.

తరువాత రామానుజులు పవిత్రమైన తిరుమలకొండలు కాళ్ళతో గాక మోకాళ్ళపై నడచి పైకి ఎక్కి తన శిష్యుడు భగవతేవకై పెంచుతున్న రామానుజ పుపువాటిని ఇతర పవిత్ర క్షేత్రాలను దర్శించి, చివరకు శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామికి మంగళాశాసనం చేసి మేనమామ తిరుమలనంబి చెంత ఒక సంవత్సరం విశిష్టాద్వైత దృక్పథంతో రామాయణాధ్యయనం చేసినారు. శ్రీ వెంకటేశ్వరస్వామి వారికి దివ్యశంఖచక్రాలు సమర్పించినారు. తిరుమలకొండ దిగి శ్రీశైలపూర్ణుల యింట మూడుదినాలుండి తమ పిన్నమ్మ కొడుకు గోవిందుని వెంటగొని శ్రీరంగం చేరి శ్రీభాష్యరచనకు పూనిక చేసినారు. ఆదిశంకరులు తమ భాష్యంలో ప్రశంసించిన బోధాయన వృత్తిని చూడటానికి ముఖ్య శిష్యులు కూరేశ ప్రభృతులతో బయలుదేరి ఎంతో శ్రమించి కాళ్ళిరం శారదాపీఠంలోనున్న బోధాయన వృత్తిని సంపాదించినారు. తిరుగు ప్రయాణంలో పోగొట్టుకున్న ఆ గ్రంథాన్ని ఒక్కసారి మాత్రమే చదివి కంతథం చేసుకున్న కూరేశుల జ్ఞాపకశక్తితో బ్రహ్మాస్తరములకు విశిష్టాద్వైతపరంగా భాష్యం రచించినారు. దానికి శ్రీభాష్యమని పేరు. ఈశ్వరుడు సాకారుడనీ, విశిష్టుడనీ, సర్వమునకు మూలమనీ ప్రతిపాదించే విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంతాన్ని శ్రీభాష్యం సమగ్రంగా వివరిస్తుంది. రామానుజులు చెప్పుతుంటే శ్రీభాష్యాన్ని ప్రాసినవారు కూరేశులే. ఇంకనూ కూరేశులు గురువులు చెప్పుతుండగా వేదాంతదీపము, వేదాంతసారము, వేదార్థ సంగ్రహము, గీతాభాష్యములను కూడ ప్రాసినారు. రామానుజ

లితుః పూర్వమే గద్య త్రయమును, నిత్యమును భగవదారాధన క్రమమును రచించియుండిరి. ఈ గ్రంథాల మూలంగా శ్రీమన్నారాయణుని స్వరూప రూపగుణ విభూత్యాదులు లోకంలో ప్రకాశింపచేయటంచేత శ్రీవారు భగవద్రామానుజుల పేరుతో ప్రసిద్ధులైనారు. శ్రీవారు ఆజవందారుల ఒక వాంఛను పూర్తిచేసినవారైనారు.

భగవద్రామానుజులు శిష్యస్మేతంగా ముందుగా దక్షిణదేశం దివ్య క్షేత్రాలు తరువాత ఉత్తరభారత క్షేత్రాలు సేవించి పరవాదులను పరాస్తం చేసి విశిష్టాద్వైతమత ప్రతిష్టాపనాచార్యులై వెలిగినారు. శ్రీవారి యాత్రల్లో కురుకొపురి, కురంగనగరి, కాళీర శారద, ద్వారక, కాశీ, బృందావనం, జగన్నాథం, శ్రీకూర్మం, సింహాచలం, అమోబిలం దివ్యదేశములుండినవి. ఆయా ప్రదేశాల్లో అనేక భక్తుల అద్భుత గాఢలు శ్రీవైష్ణవ వాజ్ఞయంలో ఉన్నవి. తమిళదేశంలో ఆనాడు ప్రభలంగా ఉన్న అద్వైత, విశిష్టాద్వైత తైవ సిద్ధాంతాలకు అహమహామిక ఉండేది. చోళరాజ్యాధిపతి ప్రథమ కులోత్తుంగుడు (1070-1118) పరమశైవుడు. యతిరాజులచేత శివుని కంటే పరదైవం లేదని బలవంతాన ఒప్పించటానికి భటులను పంపితే రాబోయే ప్రమాదం తెలిసి భాష్యకారులు కొలదిమంది శిష్యులతో శ్రీరంగం విడిచి మైసూరు రాజ్యం పోయినారు. రామానుజుల శిష్యులైన కూరేశులను, పెరియనంబిని రాజభటులు తీసుకపోయి దారుణంగా శిక్షించిన కథలు, గురువులకోసం శిష్యులు చేసిన త్యాగాలు ఒడలు జలదరింప జేస్తవి. వృద్ధులైన పెరియనంబి ఆ బాధతోనే పరమపదించినారు. అంధులైన కూరేశులు శ్రీరంగం చేరినారు. శ్రీరామానుజులు మైసూరురాజ్యం నీలగిరి వనాలలోని ఆటవికులకు, తొన్నారు పాలించే పౌయిసల విరలదేవుడనే జైసునికి విశిష్టాద్వైత దీక్షలు ప్రసాదించి మీన పుష్టరిణిలో పడవేసియున్న స్వామివారి విగ్రహాన్ని

పునఃప్రతిష్ఠించినారు. కొంతకాలానికి అక్కడి ఉత్సవ బేరాలను శత్రువులు దొంగిలించ ప్రయత్నిస్తే అక్కడి అస్పుశ్యలు రామానుజులకు సహాయపడి శత్రువులను తరిమినారు. రామానుజులు అస్పుశ్యలకు దీక్షలిచ్చి ఆలయ ప్రవేశార్థత కల్పించినారు. అస్పుశ్యలకు దేవాలయ ప్రవేశం హిందూ మతచరిత్రలో ఇదే మొదటిసారి. యతిరాజులు వారిని తిరుకులత్తార్ - పవిత్రకులోద్భవులనేవారు. ఆ ప్రభావమే గాంధీమహాత్మునిచే వారిని హరిజనులనిపించినది.

భగవద్రామానుజులు తిరునారాయణపురంలో ఉన్నప్పుడే శ్రీవైష్ణవ మతంలో విష్ణువాత్సకమైన సంస్కరణలెన్నో ప్రవేశపెట్టినారు. మైసూరు రాజ్యంలో శ్రీవారు 12 ఏండ్రున్నారు. ప్రథమ కులోత్తుంగుని పాలనం ముగియగానే శ్రీరంగం చేరి ముందుగా కూరేశుల యింటికి పోయి ఆయనను కొగిలించుకొని “నీ స్పర్శచే నేను పవిత్రుడనైనా” నన్నారు. కనులు పోగొట్టుకున్న కూరేశులను కంచికి తోడ్కొనిపోయి వరదరాజుస్వామి సన్మిధిలో నిలిపినారు. కూరేశులు వరదరాజుస్వం పాడితే కంచివరదుడు వరం కోరుకొమ్మన్నాడు. కనుచూపు కోరుకుంటాడని అందరనుకున్నారు. కానీ కూరేశులు తనను చోళరాజుకు పట్టియిచ్చి తన కండ్లు పీకించటానికి కారకుడైన నలూరాన్నను క్షమించి అనుగ్రహించవలసిందిగా కోరినారు. వైష్ణవ మతంలో క్షమాగుణాని కీసన్నివేశం పరాంకోటి. ఇంతల్ని క్షమ దయా గుణములు జీసన్ ప్రభువులోనే కనబడుతవి. పురుషులతో పాటు పతివ్రతులైన స్త్రీలకు, భక్తురాంద్రకు భగవద్రామానుజులు ఉచిత స్థానం కల్పించినారు. కూరేశుల చరమదశలో ఆయన కొడుకు, సాటిలేని పండితుడు, ప్రపన్నుడైన పరాశరుని తలపై భగవద్రామానుజులు పుష్పకిరీటం పెట్టి దీవించినారు. ప్రియశిఖ్యుడు తనకంట ముందే పోవటం శ్రీరామానుజులు భరించలేకపోయారు.

భగవద్రామానుజులు

కూరేశులకు అంతిమసంస్కారం కావేరీతీరంలో జరిపించి ఆదుఃఖింతో మరల శ్రీరంగం విడిచిపోలేదు. తిరునారాయణ పురం ఆలయంలోను అక్కడి వైష్ణవుల్లోను భగవద్రామానుజులు ప్రవేశపెట్టిన సంస్కరణలు, శ్రీరంగంలో ప్రవేశపెట్టలేక పోయినారు. శిష్యులందరూ ఒక్కరూక్కరే పరమపదిస్తుంటే వారికందరికి శ్రీరామనుజులే వైభవంగా అంతిమసంస్కారాలు జరిపించినారు. వారిని వివిధ ప్రాంతాలవారు దర్శించి పోయేవారు. ఆళవందారుల మూడు కోరికలు 1) బ్రహ్మ సూత్రాలకు శ్రీభాష్యం రచించటం 2) కూరేశుల పెద్దకొడుక్కు పరాశరభట్టరని పేరు పెట్టటం 3) నమ్రాళ్వారులకు కృతజ్ఞతగా తమ ఆధ్యాత్మికవారనుడైన నంబిళ్వును నమ్రాళ్వారులని సంబోధించటం ద్వారా పూర్తిగా తీర్చినారు. తమ అనంతరం శీవైష్ణవమత ప్రచారం సుక్రమంగా సాగటానికి 74 మంది శిష్యులను నియమించి ఆసేతుశీతాచలవర్యంతం శ్రీవైష్ణవధ్వజం రెపరెపలాడించినారు. 120 ఏండ్లు జీవించిన భగవద్రామానుజులు తమ అంత్యం సమీపించగానే పరాశరభట్టరును శ్రీరంగనాథ దాస్య సౌమ్రాజ్యానికి పట్టం కట్టి ఎంబరు ఒడిలో తల, వడుగనంబి ఒడిలో కాళ్వు చాచి తమ అంతిమ సందేశాన్ని వినిపించి కపాలభేదనం చేసుకొని పరమపదం చేరినారు. వారి పార్థివశరీరాన్ని వారి శిష్యులు శ్రీరంగం దేవాలయంలోనే ఈజెష్టియన్ మమ్ములకు చేసినట్టి ఏదో రసాయనిక ప్రక్రియ చేసి భద్రపరిచినారు. వారి విగ్రహాన్ని తిరుమలలో, కంచిలో, శ్రీపెరుంబుదూరులో ప్రతిష్ఠించినారు. తరువాతకాలాన శ్రీవారి బోధలు భారతదేశంలో బలపడిన అనేకమతాలను, నింబార్ఘ మధ్యచార్య, శ్రీవల్లభచార్య, రామానంద, శ్రీకృష్ణచైతన్య, నామదేవ, తుకారాం, గురునానక్, మీరా, సూరదాన్ వంటి మహాత్ములను, ఆధునికకాలంలో గాంధీ మహాత్ముని ప్రభావితం చేసినవి.

ఆధారములు :

- 1) రామానుజాచార్యులు, ఇంగ్లీషు ఆర్. పార్థసారథి, National Book Trust, India. 1991
- 2) భగవద్రామానుజ చరిత్ర - గుదిమెళ్ళ రామానుజాచార్యులు.

2. పహాడీష్టలిష్ట్ బాబాషుర్ఫుద్దిన్

(1178-1279)

ఖండాంతరాలనుండి భారతదేశానికి ఇస్లాం మతప్రవర్తకులు రావటం కొన్ని వందల యొండ్లు పూర్వమే ప్రారంభమైనది. ఆ వచ్చినవారు తాముపోందిన సిద్ధులను, మహిమలను ప్రదర్శించటం ద్వారా ప్రజలను అద్భుతావహులను చేసి, ఆకర్షించి తమ మతాన్ని స్వీకరించేటట్లు చేసినారు. వాళ్ళు హజుత్తలుగా బాబాలుగా ప్రజల హృదయ పీతాల నథివసించి కీర్తనీయులుగా నిలిచి పోయినారు. అట్టి మహానుభావులలో ఇరాక్ నుండి మనదేశానికి వచ్చిన షర్ఫుద్దిన్ ఒకరు. ఆయనను బాబాషుర్ఫుద్దిన్ అని క్లప్తంగానూ హజుత్ సయ్యదినా బాబా షర్ఫుద్దిన్ సాహాబ్, ఖిబ్లా సాహ్రావదీ అని దీర్ఘంగానూ పేర్కొంటారు.

షర్ఫుద్దిన్ ఇరాక్లో 586 హిజ్రీ (1175 AD) 16 షాబాన్నాడు ఉదయం జన్మించినాడు. ఆయన తండ్రి హజుత్ సయ్యద్ ఉన్నాడ్

మహమూద్ సాహెబ్. సయ్యద్ వంశంలో ఆయన 12వ తరంవాడు. అందువల్ల ప్రస్తుత కథానాయకుడైన షర్ఫుద్దీన్ పదమూడవ తరానికి చెందినవాడు. షర్ఫుద్దీన్ ప్రాథమిక విద్యాభ్యాసం తండ్రిదగ్గరే జరిగినది. ప్రాపంచిక రీతులను అవగాహన చేసికానే సామర్ఘ్యం అఖ్యినది. ఆ తరువాత ఆయనలో ఆధ్యాత్మిక విద్యాజిజ్ఞాస అంకురించినది. బగ్గాద్ లో పేఖుప్షేణ్ (గురువులకు గురువైన) పేణ్ షహోబుద్దీన్ సాహోవర్దీ శిష్యుడైనాడు. విస్తార గ్రంథపరసం ద్వారా లోకిక విద్యాపొరంగత్వాన్ని, నిరంతరబోధనల ద్వారా ఆధ్యాత్మిక విద్యా పారమ్యాన్ని సాధించినాడు.

పైగంబరు మహమృదువునుండి ఆరంభమైన గురుపరంపరలో షర్ఫుద్దీన్ 20వ వాడు. అతడు నిసర్గమధురభాషి, నిర్వాజత్యాగశీలి. భగవద్యానము, జాగరణ ఆయన శల్యాలలో జీర్ణించుకపోయిన విషయాలు. నిష్టాపరుతైన మహమృదీయులను “పంచ నమాజీ’లని లోకం వ్యవహరిస్తున్నది. దినం ఐదుసార్లు నమాజు (ప్రార్థన) చేసేవాళ్ళని దాని అర్థం. కాని షర్ఫుద్దీన్ ‘తమాజ్జీ’ (ఆరవ నమాజు-రాత్రి 1-2 గంటలమధ్య) కూడ పాటించేవాడు. ఈ నియమం ఆయన అసామాన్య నిష్టాపరత్వానికి నిదర్శనం. ఉదయ ప్రార్థనా సంతరం ఆయన తన గురువుతో కలిసి మిత్రులను, రోగులను పరామర్థించటానికి వెళ్లేవాడు. గురుశిష్యుల పరామర్థ మిత్రులకు ఉత్సాహాన్ని, రోగులకు స్వాస్థాన్ని ప్రసాదించేది. ఆయన అన్యాయార్థనకు ప్రభల వ్యతిరేకి. న్యాయంగా ఆర్థించినదానిలో తన జీవికకు సరిపోను మిగిలినది బీదలకు పంచేవాడు. ఆయన పాటించిన అతిమాత్ర సంయుమనం అటు ఆయన పూర్వులలో గాని తరువాతి వారిలోగాని కన్నించదు. నిరాదంబరత్వానికి ఆయన

జీవితం ప్రథమోదాహరణం. విద్యార్థులపట్ల ఆయన కనపరచిన వాత్సల్యం, వారి భవితను గూర్చిన ఆయన ఆశయాలు ఛాత్రోక్కానికి సమధిక ప్రేరణనిచ్చినవి. గుర్వసుచరుడై వెళ్లిన పెక్కచోట్ల ఆయన నైతికజీవన నైర్మల్యాన్ని గురించి, పరోపకార పరిణామాన్ని గురించి చేసిన ప్రవచనాలు ట్రోతలను ఎంతో ప్రభావితులను కావించినవి. తత్తులితంగా ఎందరో క్రూరులు, చోరులు తమ మార్గాలను విడనాడి సన్మార్గగాముత్రైనారు.

ఒకనాటిరాత్రి కలలో షర్షాద్విన్కు మహమృద్ ప్రవక్త కన్నించి భారతదేశం లోని దక్షిణాంతానికి వెళ్లి ప్రబోధం సాగించవలసినదని ఆదేశించినారు. షర్షాద్విన్ నిద్ర మేల్మాని ఆ స్వప్నవృత్తాంతాన్ని తన అంతరాత్మ ప్రబోధంగా భావించి జన్మసాఫల్యానికి మహమృద్ సూచించిన కర్తవ్యంగా శిరసావహించి భారతదేశ గమనోస్మఖుడైనాడు.

631 హిణ్ణి (సుల్తాన్ షమ్ముద్విన్ అల్లమష్కాలం)లో (1223AD) షర్షాద్విన్ భారత దేశానికి వచ్చినాడు. మతప్రచారమే గురిగా పెట్టుకొని తొమ్మిది సంవత్సరాలపాటు అర్యావర్తంలోని వివిధాంతాలలో పర్యాచించి, ప్రవచించి దక్కను పీఠభూమిలో మహమృదు ఆదేశాను సారం తాను చేపట్టనున్న ఉద్యమానికి కావలసిన భూమికను సిద్ధం చేసికొన్నాడు. 640 హిణ్ణిలో దక్కనులో ప్రవేశించి (1232 AD) ఇప్పటి ప్రాదరాబాదు నగరానికి నైర్మతిదిగశగా పదిమైళ్ దూరంలో ఉన్న ఒకగుట్టమీద విడిది చేసుకున్నాడు. ఆ దినాల్లో ఆ ప్రాంతమంతా క్రూర మృగాలతో నిండివున్న వన్యభూమి, జనసంచారం చాలా తక్కువ. ఆ కొద్దిపాటి జనులుకూడ విగ్రహరాధకులు. గుట్టపైనున్న ఒక విగ్రహాన్ని కూలద్రోసి, అది తన మాహాత్మ్యంగా చాటుకొని

షర్వదీన్ తన సౌమనస్యంతో, మాటమెత్తనతో, సత్పవర్తనతో అచ్చటి జనులను మచ్చిక చేసికొని వారి సహవాసాన్ని, సానుభూతినీ సంపాదించినాడు. తాను విడిది చేసికొన్న ఆగుట్టపైని ఒక గుహలో తొమ్మిది సంవత్సరాలు తపస్సు (చిల్డకపీ) చేసి సిద్ధపొంది తన రాకకు ముఖ్యోద్దేశమైన ఇస్లాం మత ప్రచారాన్ని సాగించినాడు. ఇక బాబా చూపిన మాహోత్సాలు అనేకములు. బాబాను నమ్మకున్న ఒక గ్రుడ్డివాడు కొంత ధనాన్ని పోగు చేసికొన్నాడు. ఆ మూట నెప్పుడూ భద్రంగా ఉంచే వాడు. ఒకనాడు ఆ గ్రుడ్డివాడు మూటను దగ్గర పెట్టుకొని నిద్రపోయినాడు. బాబా ఒక పేదవానికి ఆ మూటను చూపి అది తీసికొని పారిపో. అందులో నీకు కావలసిన డబ్బున్నది” అని ప్రబోధించినాడు. బాబా చెప్పినది బీదవాడు చేసినాడు. అంతలో గ్రుడ్డివాని కలలో కన్నించి “నీ డబ్బు తీసికొని పరుగెత్తున్నాడేవడో, వాణ్ణి పట్టుకో, పరుగెత్తు” అని చెప్పినాడు. గ్రుడ్డివాడు లేచి అరుస్తూ తన మూట తీసికొని పరుగెత్తే వానిని వెంబడించి ద్వారబంధం తలకు తగిలి పడిపోయినాడు. అప్పుడుగాని వానికి తన దృష్టిప్రాప్తిని గూర్చి తెలియలేదు.

బాబా చూపిన మరొక మహిమ. ఒకని ఎద్దు తప్పిపోయింది. రెండు నెలలుగా వెదకివెదకి వేసారి బాబాను ఆశ్రయించి ఎద్దులేక తాను, తన కుటుంబం ఎంత ఇబ్బంది పడుతున్నారో చెప్పుకొని విలపించినాడు. బాబా అతనిని ఓదార్చి, ఒక బొమ్మను గీసి అతని చేతికిచ్చి ఒక సంకేతస్థలాన్ని నిర్దేశించి ఆ బొమ్మను అక్కడపెట్టి రమ్మన్నాడు. అతడు బాబా చెప్పినట్లుగా చేసి తిరిగివస్తుంటే తన ఎద్దు తనకు ఎదురువస్తూండగా చూచినాడు. బాబాకు వేయి నమస్కారాలు అర్పించినాడు. గోలకొండ వాస్తవ్యదు వెంకటరెడ్డి

ఒక పాలికాపు. అతనికి ఒకే ఒక్క కొడుకు. ఆ బాలుడు వ్యాధి గ్రసుడైనాడు. తన వంశాంకురాన్ని రక్షించుకోవటం కొరకు అతడు ఆశ్రయించని వైద్యులు లేరు. చేయని పూజలు లేవు. చివరకు బాబా షర్పుద్దీన్ శరణు వేడినాడు. ఆ పాలికాపు నోదార్చి బాబా ఆబాలుని శరీరాన్ని ఒకసారి ఆమస్తకపాదం నిమిరినాడు. బాలునికి మరేమీ భయంలేదు తీసికొని పొమ్మున్నాడు. తండ్రి కుమారుని తీసుక పోయినాడు. ఆ పిల్లవాడు క్రమేణ కోలుకొని సంపూర్ణ స్వాస్థాన్ని పొందినాడు. వెంకటరెడ్డి ఆనందానికి అవధులులేవు. బాబాపట్ల కృతజ్ఞతలు వెలిబుచ్చినాడు. దేవుడొక్కడే అని నిరూపించటానికి బాబాషర్పుద్దీన్ జీవితంలో ఒక చిత్రమైన ఘటన జరిగింది. ఒకనాడొక సాధువు (ఫకీరు) బాబాను కలిసికొని, మాటల సందర్భంలో దేవుడొక్కడా, అనేకులా? అని అడిగినాడు. దానికి బాబా ‘ఒక్కడని చెప్పటానికి వేరే ఉపపత్తు లనవసరం’ అన్నాడు. ‘ఈ చెట్టు ఆ విషయాన్ని నిరూపించగలదా?’ అని సాధువు ప్రశ్న. ‘నిస్సందేహంగా’ అని బాబా సమాధానం. వాదవిషయాన్ని పొడుగించకుండా ఆ చెట్టు ఆకులు దూసి తెమ్మని బాబా సాధువుకు చెప్పినాడు. సాధువు దూసి తెచ్చినాడు. బాబా ఆ ఆకులను రెండురెండుగా లెక్కపెట్టుమన్నాడు. సాధువట్లే చేసినాడు. చివరకు ఒక్క ఆకు మిగిలింది. ‘అనేకులయితే రెండాకుల లెక్క సరిపోయి ఉండేది. ఒక్కడే కాబట్టి ఒక్క ఆకే మిగిలింది’ అని తేల్చి చెప్పినాడు. సాధువు నిరుత్తరుడైనాడు.

బాబాషర్పుద్దీన్ నివాసంగా చేసికొన్న ఆగుట్టకు పూర్వం ఏ పేరుండేదో తెలియదు. కాని ఆయన కాలధర్మం చెందిన తరువాత అది పహోడీషరీఫ్గా ప్రసిద్ధపొందినది. ఆగుట్టమేద ఫీకీ బీబీ త్రోవ్ అనే మార్గాన్ని గూర్చి ఒక ఐతిహ్యం ప్రచారంలో ఉన్నది. పూర్వం

అది ఒక విస్తారమైన దిబ్బ. అవతలివైపు పోవలెననుకొన్న భక్తులకు దానిని చుట్టి పోవటం కష్టంగా ఉండేది. అట్లా పోవటం త్రమతో కూడిన పనేకాక కాలంకూడా వృథా అయ్యేది. అదిబ్బను బాబా తన చేతికర్తతో తాకి రెండుగా చీలిపోయేటట్లు చేసినాడట. భక్తులీ విషయాన్ని ఆయన మహిమలలో ఒకటిగా చెప్పుకుంటారు. బాబాషర్వదీన్ ప్రార్థనలలో పరిపూర్ణప్రభావం ఉండేది. రోగులు, రోగులైన బిడ్డలతల్లులు ఆయన దర్శనం చేసికొని తమ, తమపిల్లల రుగ్మతలను నివేదించుకునేవారు. ఆయన వారికారకు ప్రార్థించి వారిదైహిక మానసికవ్యాధులను దూరం చేసేవాడు.

ఆగంతుకుల కోర్కెలను వారు చెప్పుకుండానే తెలిసికొని తీర్చటం బాబాషర్వదీన్ ప్రత్యేకత. ఈనాటికీ భక్తులు తమ కోర్కెలను చెప్పుకొని ఆయన సమాధిముందు సాష్టాంగపదుతుంటారు. అవి తప్పకుండా తీరుతాయని వారి విశ్వాసం. పహాడీపరీఫ్ ఆనే ఆగుట్టపైకి వెళ్ళటానికి 312 మెట్లున్నాయి. అన్నిమెట్లు ఎక్కిపోవటం అందరికి అంతసులభం కాదు. కాని పిల్లలు, వృద్ధులుకూడ అనాయాసంగా, ఉత్సాహంతో ఎక్కిపోవటం మనకు అనుదినం ప్రత్యేకమౌతున్న దృశ్యం. దీనివెనుక బాబాషర్వదీన్ బలం ఉన్నదని అంటారు. ఆయన మహిమలు ఎంతో ప్రాచుర్యం పొందినవి. వాటిని గురించి ఆయన జీవితకాలంలోనేకాక ఈనాడు కూడా ఊరూరా వాడవాడలా ఆబాలగోపాలం గీతాలు పాడుకుంటూ ఉంటారు.

మతప్రచారం ముఖ్యోద్దేశమైనా మానవకల్యాణం అంతస్యాత్రంగా జీవితం గడిపి తన తరువాత తన ఆశయసాధనకు అర్పుతైన శిష్యులకు శిక్షణనిచ్చి 101 సంవత్సరాలు జీవించిన షర్షదీన్బాబా 19షాఖాన్

687 హిస్త్రీ (1279AD) రాత్రి పాంచభౌతికమైన శరీరాన్ని పరిత్యజించి అల్లాలో బక్కం చెందినాడు. తన సోదరుడైన సయ్యద్ మూసా సాహెబు కుమారుని, సయ్యద్ ఫరీదుద్దీన్ను వారసుడుగా ప్రకటించినాడు. పహాడి పరీఫ్లై బాబా పర్వతీన్ సమాధి ఉన్నచోటనే ఫరీదుద్దీన్ సమాధికూడ ఉన్నది.

బాబాపర్వతీన్ జీవితాశయాలను మనసామన్నించిన వితరణ శీలురైన భక్తులు ఆయన సమాధిమీదను, ఆ గుట్టమీదను తమకు తోచిన కొన్ని నిర్మాణాలు కావించినారు. 1288 హిస్త్రీలో మునవ్వర్ భాన్ కుమారుడైన దోలత్తభాన్ బాబాపర్వతీన్ సమాధిమీద ఒక మంటపం కట్టించినాడు. 1317 ఘసలీలో నవాబ్ ఖుర్రీద్ జాబహద్దర్ అక్కడాక పాలరాతి వేదిక కట్టించినాడు. పహాడిషరీఫ్ పైకి వెళ్ళటప్పుడు అయిదు ద్వారాలు కనిపిస్తాయి. మొదటి ద్వారం బాలోజిచేదరి కట్టించినాడు. రాజు రాంకిషన్ రెండవ ద్వారానికి, నవాబ్ ఆస్కాన్జా బహద్దరు మూడవ ద్వారానికి నిర్మాణకర్తలు. ద్వారాలన్నటిలో చిన్నదైన నాలుగవ ద్వారాన్ని అహ్మద్షా షాజీ చేక్కార్ నిర్మింపజేసినాడు. ఐదవ ద్వారం లోహనిర్మితము. ముసమ్మీ అలీతాజీ అనే కర్మను వర్తకడొకడు దీనిని కట్టించినాడు.

సమకాలీన మానవులను తమ సత్ప్రవర్తనచేతను, మానవాతీతమైన మహిమలచేతను లోగొన్న మహమృదీయయోగులు మరణించిన చోట సమాధులుండటం సహజం. వాటిచుట్టు చతుర్ప్రాకారపు కుడ్యనిర్మాణం ప్రవేశద్వారయుక్తంగా కన్పడుతుంది. దానిని దర్గా (దరెగాహ్) అంటారు. గాహ్ అనగా స్థలం (సమాధి అయినచోటు) దర్గ అనగా ద్వారం. అట్టి దర్గాల దగ్గర ప్రతియేట

జాతర (ఉన్న)లు జరుగుతుంటాయి. అవి కొన్ని ఏకదినపర్యంతములు కాగా మరికొన్ని త్రిపంచసప్తదినపర్యంతములు. ఏడురోజులు జరిగే జాతరలో ఆయాగి చనిపోయినదినం నడిమిడై ఉంటుంది. ఈ ఆచారాన్ని బట్టి పహాడీ పరీఫామీద 16 ఘాబాన్ నుండి 22 ఘాబాన్ వరకు షర్షణ్ణీన్ బాబా సమాధి దగ్గర ప్రతి సంవత్సరం జాతర జరుగుతుంది. వేలకొలది భక్తులు వచ్చి ఘాతెహో (నైవేద్య పూర్వకమైన ప్రార్థనలు) సమర్పిస్తుంటారు. బాబా షర్షణ్ణీన్ సమాధికీ, ఆయన వారసుడు బాబా ఫరీదుణ్ణీన్ సమాధికీ, ఆయన సహధర్మచారిణి ఫీకి బీబీ సమాధికి పుష్టింజలులు ఘుటీంచి తమ భక్తిప్రత్యయాలను చాటుకుంటారు.

ఆధారం :

- ‘సవానెహో ముబారక్’ (హాజుత్ బాబా షర్షణ్ణీన్ రహ్మాతుల్లాలియా) రచన : మహమృదులీఖాన్ ముజద్ద దీనశ్శ్వర్ బుంది.
- ‘సుల్తానుల్ ఆరఫీన్’ (సయ్యదినా బాబా షర్షణ్ణీన్) రచన : సయ్యద్ మహ్మద్ దస్తగీర్ పాషా

3. నింబార్కులు (12వ రత్నాభిము)

భగవద్రామానుజులవలె విష్ణుపారమ్యాన్ని, శ్రీమహావిష్ణువు పూర్ణ వతారమైన శ్రీకృష్ణపరమాత్మునీ భక్తి సేవలద్వారా పొంద వచ్చునని ప్రబోధించినవారు నింబార్కులు ఆంధ్రులు. ఆయన ఆదిశంకరులకంటే ప్రాచీనులని కొందరంటే మధ్యచార్యులకంటే తరువాతివారని కొందరన్నారు. శ్రీమహావిష్ణువు సుదర్శనాయుధం అంశతో పుట్టిన తెలుగు బ్రాహ్మణుడనీ దేవనదీ (గోదావరీ) తీరాన పుట్టినారని కొందరంటే, యమునా తీరంలో కార్తీకపూర్ణిమనాడు పుట్టిన త్రైలింగబ్రాహ్మణుడని కొందరన్నారు. ఆయన తండ్రి అరుణుడని తల్లి జయంతి అనీ, తండ్రి జగన్నాథుడని తల్లి సరస్వతి యనీ బృందావనం గోవర్ధనగిరి సమీపాన నింబగ్రామంలో పుట్టిన ఆజన్మ బ్రహ్మచారి, త్రిదండ్రి సంన్యాసియనీ భిన్నవాదములున్నవి. అందరూ ఆయన తెలుగు బ్రాహ్మణుడని మాత్రం అంగీకరించినారు.

ఆయన ఒక మహో పండితుడైన జైనసంన్యాసిని వాడంలో ఓడించినారట. సూర్యాస్తమయం ఐసందున భోజనం చేయనన్న ఆ పండిత సంన్యాసికి తమ యింటి ముందున్న నింబవృక్షంపైన అర్థుని అనగా సూర్యుని చూపించి భోజనం చేసేటట్లు అంగీకరింపజేసినందున ఆయనకు నింబార్థ నింబాదిత్య అనే పేర్లు ఏర్పడ్డాయట. హృషీకేశం స్వామి శివానందులు ఆంధ్రదేశం గోదావరీతీరం వైదుర్యపట్టణంలో త్రైలింగ బ్రాహ్మణులు జయింతీ అరుణముని దంపతుల సంతానమైన ఆయన 11.12వ శతాబ్దాల్లో ఉండిన వాడని ఆయనను నింబార్థ, నియమా నందాచార్య, హరిప్రియా చార్యులనే మూడు పేర్లతో పిల్చేవారని అన్నారు. ఉపనయనం తరువాత తల్లిదండ్రు లాయనను వేద వేదాంగములు సమస్తశాస్త్రములు నేర్చుకోవటం కోసం బుషీకేశం పంపినారనీ, శ్రీమహావిష్ణువు అంతావతారమైన ఆయన. చిన్న వయస్సులోనే సమస్త విద్యలునేర్చి బ్రహ్మచారిగానే ఉండినాడనీ, వైష్ణవమతం వ్యాపింపజేసినాడనీ అన్నారు.

నింబార్థులు సకల సద్గుణ సంపన్ములు; దయ, కారుణ్యం, పావిత్ర్యం, ప్రేమ మూర్తీభవించిన మహాత్ములు, నింబగ్రామంలో తీవ్రతపన్సు చేసి శ్రీమహావిష్ణువును సాక్షాత్కరింపజేసుకున్న మహానుభావులు, నింబ గ్రామంలోనే ఆయన అనేక మహిమలు ప్రదర్శించి వైష్ణవమతం ప్రచారం చేసినారు. ఈ మతంవారికి నింబగ్రామం ప్రధాన కేంద్రం, రెండవ పెద్దకేంద్రం రాజూస్థాన్లోని సాలెమాబాదు, అక్కడ ఆయన మందిరం కూడ ఉన్నది. ఈ మతంవారికి నందగ్రామం, బర్సానా, గోవర్ధనం, నింబ గ్రామం ప్రధానకేంద్రాలు ఇంకను ప్రజభూమి, ఒకారా, భరతీపూర్, జైపూర్, జోధ్పూర్, గవల్యార్, బుర్ఝాన్, మధ్యభారతం, బిహార్, ఒరిస్సా,

పశ్చిమ బెంగాల్లలో ఈ మతానుయాయు లభికసంఖ్యాకులు. వీరికి రాధాకృష్ణ యుగళమూర్తులారాధ్యులు. భాగవతం ప్రథానగ్రంథం. గ్రజభూమి చుట్టూ 168 మైళ్లు పరిక్రమం చేయటం నింబగ్రామం దర్శించటం ప్రథాన కర్తవ్యములు. శంకరులు కేవలాద్వైతం, రామానుజులు విశిష్టాద్వైతం, మధ్యాచార్యులు ద్వైతం, వల్లభాచార్యులు శుద్ధాద్వైతం, నింబార్మలు ద్వైతాద్వైతం సిద్ధాంతములను స్థాపించిన మహాత్ములు. వీరందరూ గొప్పవారే. ఒకరు ఎక్కువ ఒకరు తక్కువ అని చెప్పటం తప్పు. ఒక్కొక్క రొక్కొక్క మార్గాన్ని ఆయా కాలాలకు అనుగుణంగా స్థాపించి ప్రచారంచేసి ప్రజలను చైతన్య వంతులుగా దిద్దితీర్చిన మహాపురుషులు. బిల్వపత్కగ్రామం చుట్టూన్న బిల్వాటవిలో శివుని బిల్వపత్రాలతో అర్థించి ధ్యానించి శివానుగ్రహం పొందిన నల్గురు కుమారుల అనుగ్రహంతో బ్రహ్మవిద్యా పారగులైన మహాత్ములు నింబార్మలు. కనుకనే వారిది కుమార సంప్రదాయ మన్మారు. రామానుజదర్శనంలోవలె నింబార్మదర్శనంలోను చిత్తు, అచిత్తు, ఈశ్వరుడు మూడు తత్త్వములు. నింబార్మలు, శ్రీవల్లభులు తెలుగువారైనా వీరు స్థాపించిన మతాలకు ఆంధ్రదేశంలో ప్రచారం లేదు. భాగవతమతం పేరుతో ప్రభ్యాతిచెందిన ఈ మతానికి నింబార్మలు బ్రహ్మసూత్రాలపై ప్రాసిన వేదాంత పారిజాత సౌరభం, ద్వైతాద్వైత సిద్ధాంతాన్ని ప్రవచించే శ్రీకృష్ణస్తపరాజం అనే 25 శ్లోకాలు, 18 శ్లోకాలన్న మంత్ర రఘ్యస్యోదశీ (గోపాల అష్టాదశాక్షరమంత్ర వ్యాఖ్యానం), సిద్ధాంత ప్రతిపాదకములైన దశ 10 శ్లోకాలు, ముకుంద శరణమంత్రరఘ్యస్యం చెప్పే ప్రపన్చకల్పవల్లి, గీతా వాక్యార్థం, సదాచార ప్రకాశం ముఖ్యమైన గ్రంథాలు. గోపాల మంత్రాన్ని, ముకుంద మంత్రాన్ని నారదమహర్షులే నింబార్మలకు ఉప దేశించినారట.

నింబార్యుల శిష్యుల్లో ముఖ్యులు శ్రీనివాసాచార్యులు, బౌదుంబరాచార్యులు, గౌరముఖాచార్యులు, లక్ష్మణ భట్టాచార్యులు. ఈ మతంలో ప్రసిద్ధాచార్య పురుషులు పురుషోత్తమాచార్యులు, దేవాచార్యులు, సుందర భట్టాచార్యులు, కేశవకాశ్మీరి. ఈ కేశవ కాశ్మీరిగారి శిష్యుల్లో అత్యంత ప్రసిద్ధుడు, మధురభావోపాసకుడు శ్రీభట్టపండితుడు. ఆయన శ్రీకృష్ణ పరమాత్ముని రాసలీలాసాందర్యాన్ని అనుభవించిన ధన్యుడు; నింబార్య సంప్రదాయంలో ప్రజబాపలో అనేకరచనలుచేసిన మహాపండితకవి. నింబార్య సంప్రదాయానికి చెందిన శ్రీహరిదాస స్వామి మాధుర్యభావానికి ప్రాధాన్యం ఇచ్చి గోపీభావంద్వారా సాధనామార్గాన్ని ఏర్పరచిన పుణ్యపురుషుడు. మహాగాయకుడు భక్తుడూ ఐన హరిదాసస్వామి వారి శిష్యుడే సంగీతసమ్రాట్ తాన్ సేన్ ఈ సంప్రదాయంలో సంసారదశలో నానాత్మకమైన జీవునికి, ఏకాత్మకమైన బ్రహ్మకు భేదం ఉంది. ముక్తదశలో చైతన్యాత్మకత వలన ఈ రెండింటికి భేదం లేదు. అందుకే దీనిని భేదాభేద సిద్ధాంతమంటారు. బాదరాయణులకు పూర్వమే ఈ భేదాభేద సిద్ధాంతాన్ని బౌదులోమి, అశ్వరఘ్యులు ప్రవర్తింపజేసినారట. అశ్వరఘ్యాచార్యులు కారణాత్మనా జీవబ్రహ్ములకు ఏకత్వమున్నదనీ, కార్యాత్మనా అనేకత్వ మున్నదనీ సిద్ధాంతీకరించినారు. కారణాత్మనా బంగారానికి ఆభరణాలకు ఏకత్వం, కార్యరూపంలో అనేకత్వం. “కార్యరూపేణ నానాత్వం, అభేదః కారణాత్మనా హేమాత్మనా యథా ఉభేదః, కుండలాద్యాత్మనా భిదా” బ్రహ్మ సగుణ స్వరూపుడు, ప్రాకృతదోషరహితుడు, సమస్త కల్యాణ గుణసంపన్నుడు, ఆయనే కమలేక్షణుడు, శ్రీకృష్ణుడు, శ్రీహరి. నింబార్య సంప్రదాయంలో యుగళమూర్ఖుపాసనకు విశిష్టస్థానం ఉన్నది. రాధారాణి సర్వేశ్వరుడైన శ్రీకృష్ణుని హ్లదినీశక్తి; పరకీయ కాదు.

స్వభావతో ఉపాస్తసమస్తదోష మశేషకల్యాణగుణైకరాశిమీ
వ్యాహంగినం బ్రహ్మపరం వర్జ్యం ధ్యాయేమ కృష్ణం కమలేఙ్కాం హరిమీ॥
అంగేతు వామే వృషభానుజాం ముదా, విరాజమానా మనురూపసౌభగ్యమీ
సభీసహస్రై పరినేవితాం సదా, స్వరేమ దేవీం సకలేష్టకాముదామీ॥

పురుష సూక్తంలోని “శ్రీశ్వత్ లక్ష్మీశ్ పత్మో” అనే దానిలోని
శ్రీ రాధాదేవిగాను, లక్ష్మీదేవి రుక్మిణిగాను అవతరించినారు. వైష్ణవ
సంప్రదాయాలన్నింటిలో శరణాగతికి అధిక ప్రాధాన్యం ఉన్నది.
దశలోకీ టీకలో హరివ్యాసాచార్యులు “తస్యాత్ కృష్ణ ఏవ పరో దేవః,
తం ధ్యాయేత్, తం రసేత్, తం భజేత్, తం యజేత్, ఓం తత్త్వదితి”
అన్నారు. శ్రీకృష్ణ ప్రాప్తికి భక్తియే అత్యుత్తమ సాధనం. మానవులలో
1) శాంత 2) దాస్య 3) సఖ్య 4) వాత్సల్య, ఉజ్జ్వల భావాలుగా భక్తి
స్వార్థి కలుగుతుంది. నింబార్గుమతానికి గౌడీయ వైష్ణవ
సంప్రదాయానికి చాలా పోలికలున్నవి. నింబార్గు సంప్రదాయానికి,
హంస సంప్రదాయమని, దేవర్షి సంప్రదాయమని, సనకాది
సంప్రదాయమని మరికొన్ని పేర్లు. నింబార్గు మతాను యాయులకు
రాధాకృష్ణ యుగళమూర్తులు, వల్లభమతాను యాయులకు
బాలకృష్ణుడు ఆరాధ్యులు.

సప్తగిరి 1973 జూన్ సంచికలో = Padmanabhan B.A; B.T.,
Vellore-12 ఇంగ్రీషులో ఒక చిన్నవ్యాసం ప్రకటించినారు; దాని
సారాంశం. ఆంధ్రదేశం గోదావరి తీరాన వైదుర్యపట్టణంలో
అరుణముని జయంతీదేవి అనే బ్రాహ్మణ దంపతులకు 11వ
శతాబ్దిలో పుట్టిన ఆవతారపురుషుడు నియమానందుడు. వారే

నింబార్యాచార్యుల పేరుతో ప్రసిద్ధులైనారు. మహేశాజ్ఞుల మూర్ఖులై వెలిగిన ఆదిశంకరులు భగవద్రామానుజుల తరువాత పుట్టిన ఈ మహానుభావుడు, తరువాత కాలాన బెంగాల్ను రామానందులు, గురునానక్ పంజాబ్ను వెలిగించినట్లు తెలుగుదేశాన్ని వెలిగించినారు. వల్లభాచార్యులు, చైతన్య మహాప్రభువులవలె భక్తిగంగలు పారించినారు. సంప్రదాయ వాదులాయనను సూర్యభగవానుని అవతారమంటారు. స్వయంగా నారదమహామునులే, నియమా సందులకు గోపాలమంత్ర ముపదేశించి శ్రీకృష్ణ పరమాత్ముని అర్పించే విధానం బోధించినారు. ఆ కాలంలో గోదావరీ డెళ్లొ జైనులభికంగా ఉండినారు. నియమానందు లౌకనాడొక ప్రసిద్ధ జైనమునితో వాదిస్తుండగా సూర్యదస్తమించినాడు. నియమానందు లాజైనమునిని తమ ఆతిథ్యం స్వీకరించ వలసిందిగా ప్రార్థిస్తే ప్రాద్య కుంకిన తరువాత జైనులం భోజనం చేయమని మీకు తెలియదా అన్నాడు. చిన్నబోయిన నియమానందుడు రెండు నిమిషాలు ధ్యానమగ్నుడైనాడు. సమీపానగల నింబ (వేప) వృక్షంపై సూర్యుడు గోచరించినాడు. సూర్యుడస్తమించలేదని జైనముని భోజనం చేసి పోయినాడు. ఈ అద్భుతం శ్రీకృష్ణపరమాత్ముని అనుగ్రహమని నియమానందులు పరమానందం పొందినారు. ఈ అద్భుత సంఘటనం జరిగినప్పటి నుండి నియమానందులను నింబార్యాచార్యులనేవారు. ఆయనను సూర్యుని అవతారంగా కొలిచేవారు. వారు రచించిన పెక్కు కృతులలో, బ్రహ్మసూత్రభాష్యం, పారిజాత సౌరభం చాలా ముఖ్యమైనవి. వారు ద్వైతాద్వైతముల సమన్వయం చేసినారు. వారి మార్గానుయాయు లందరూ రాధాకృష్ణులను ఉపాసిస్తారు. మధురాబృందావనాల్లోను ఇతరత్ర శ్రీకృష్ణ మందిరాల్లోను ఆయన చెప్పినట్లే చేస్తారు. వారికి

భాగవతమే ముఖ్యమైన గ్రంథం. వారు భాగవతంలోని శ్రీకృష్ణని లీలలు బోధించేవారు. వల్లభాచార్యులు తుకారాంపలె భగవత్ప్రేమయే మతమని, అర్ఘనము, స్వచ్ఛహృదయము, సమస్త ప్రాణులయెడ ప్రేమయే ముఖ్యములన్నారు. దేశం అల్లకల్లోలంగా ఉండిన ఆ కాలంలో ఎంత దూరమైనా వారు కాలినడకనే తిరిగినారు భిక్షాన్నమే తిన్నారు... ఓక్కప్పెళ్ల ప్రోణిసేవకే నన్న వినియోగించుమనీ, నా మనస్సు నీ ప్రేమతో నింపుమనీ, నానోట మంచి మాటలే రానిమ్మనీ ప్రార్థించేవారు. శ్రీవారు వేదాంతమతానికి పునరుజ్ఞివనం కలిగించి నారు. నింబార్యలు రాధికాదేవిని స్తుతించిన శ్లోకాలు : -

శ్లో॥సదా రాధికానామ జివోష్మగ్రతః స్యాత్, సదా రాధికారూప మధ్యక్షమాస్తామ్
ప్రత్తే రాధికాకీర్తి రంతః స్వభావే, గుణో రాధికాయః ప్రియాయాస్తు దేహో॥

శ్లో॥నమస్తే శ్రీమై రాధికామై పరామై, నమస్తే నమస్తే ముకుందప్రియామై॥
సదానందరూపే ప్రసీదత్వమన్మః, ప్రకాశే స్ఫురట్టే ముకుందేవ సార్థక్మ్ ॥

ఆధారములు

- 1) అవతారతత్త్వ వివేచన, ఆచార్య కొత్తపల్లి వీరభద్రరావు - 1998
- 2) A.S.ప్రసాద్, గుంటూరు - పంపించిన సమాచారం
- 3) ఆంధ్ర విజ్ఞాన సర్వస్వము - ఏడవ సంపుటము - 1962

4. సింహాగిల కృష్ణమాచార్యులు

(13, 14 రత్నాబ్దములు)

ఆంధ్రవచన గేయవాజ్ఞయ ప్రథమాచార్యుడు, చాతుర్లక్ష్మిగ్రంథ సంకీర్తన రచయిత, తన పాటలతో సింహచలస్పామిని ప్రత్యక్షం చేయించుకొని నాట్యమాడించిన పరమ భాగవతుడు కృష్ణమాచార్యులు. ఆయన జన్మప్రదేశం జననకాలం ఇదమిత్తంగా తెలియవు. ఆయన రచించిన గ్రంథాలు, రాగిరేకులపై చెక్కించిన చాతుర్లక్ష్మిగ్రంథం సంకీర్తన లేషైపోయినవో తెలియదు. ఆయా పండితపరిశోధకులు సింహగిరి వచనముల పేరుతో ప్రకటించినవి 250కి మించవు. శ్రీ నిదుదవోలు వెంకటరావుగారు (భారతి-పార్థివ భాద్రపదం) శ్రీ తిమ్మావజ్జల కోదండరామయ్యగారు (భారతి-సందనవైశాఖం) కృష్ణమాచార్యులు కాకతి ప్రతాపరుద్రుని (1295-1323) కాలంవాడన్నారు. నిదుదవోలు వెంకటరావుగారు కృష్ణమాచార్యులు

జన్మించిన సంతూర గ్రామం తమిళ దేశంలోనిది కావచ్చనన్నారు. ఈ విషయమై విశేషపరిశోధన చేసిన ఆచార్య ఎమ్. కులశేఖర రావుగారు, టి.పి. రామచంద్రాచార్యులుగారు, ప్రతాపరుద్రుని సమకాలీనత్వం అంగీకరించినా జన్మతిథి గురించి అభిజనం గురించి భిన్నాభిప్రాయములు ప్రకటించినారు. కులశేఖరరావుగారు కృష్ణమాచార్యులు మహబూబ్‌నగరం జిల్లా ఒకప్పటి సంతూరు ఈనాటి సంతపూరు గ్రామంలో పుట్టియుంటారనీ, ఆయన పొందించిన కల్లూరు గ్రామం కూడ మహబూబ్‌నగరం జిల్లాలో ఉందనీ అన్నారు. రామచంద్రాచార్యులుగారు సింహచలం సమీపానగల సంతలారే అలనాటి సంతూరన్నారు. ప్రతాపరుద్రుడు కృష్ణమాచార్యులను సత్కరించి కనకగిరిసీమలో ఏబడి గ్రామాలు ఇచ్చినట్లు సిద్ధేశ్వర చరిత్రం పేర్కొంటే ఆ కనకగిరిసీమ నేటి కనిగిరి కావచ్చనని మరియుక రూపొంచినారు. అంతరంగ సౌక్యాలనుబట్టి కృష్ణమాచార్యుల తల్లిదండ్రులు లక్ష్మిమ్మ నారాయణయ్యలు, ఆయన సింహగిరిస్వామి సంకీర్తనరచనకు ఉపక్రమించి నాడు. నూనూగుమీసాలతో షోదశ కళాపూర్ణాడైన చంద్రునివలె ఆళ్యారుల్లో విప్రనారాయణుని, ఆచార్యల్లో భగవద్రామానుజులను తలపించే సౌందర్యంతో ఆయన పాడుతుంటే అర్థకస్వాములు, అక్కడి పెద్దలు యాత్రకై వచ్చే భక్తగణం, పర్వతం క్రింద పల్లెవాసులు మైమరచి వినేవారు. ఒకనాడు రాత్రి కలలో నరసింహస్వామి వరావారూపంలో వచ్చి తనపై చాతుర్లక్క వచన సంకీర్తన వాక్యాజ చేయుమని కోరినాడు. స్వామి కోరికమేరకు కృష్ణమాచార్యులు తన పదునారవ యేట పరాభవసంవత్సర ఆషాఢ శుద్ధ ద్వాదశినాడు 24-6-1306 వచన సంకీర్తనలు రచించటం ప్రారంభించినాడు. కొన్నాళ్ళకు కృష్ణమాచార్యుల మేనమామ

రంగాచార్యులు సింహగిరికి వచ్చి అతణీ గుర్తించి తన బిడ్డనిచ్చి పెంటి చేసినాడు. ఆ పెంటికి వరావూ నరసింహస్వామి కూడ వచ్చినాడట. కృష్ణమాచార్యుల దాంపత్యం సింహచలంలోనే కొంతకాలం సుఖంగా గడచింది. ఆ దంపతులకు ఒక పిల్లవాడు కూడ పుట్టినాడు కాని దురదృష్టపశమున చనిపోయినాడు. వరావూ నరసింహస్వామి ఆలయంలో చాలామంది దేవదాసీలుండేవారు. ప్రాచీనకాలంలో పెద్ద పెద్ద దేవళాల్లో దేవదాసీలు భగవంతునికి నాట్య కైంకర్యం చేయటం ఆచారం. అటువంటి దేవదాసీలలో నాట్యవైదువ్యం గల ఒక అనురూపవత్తిని కృష్ణమాచార్యులు మక్కువపడినాడు. ఆ దేవదాసి కూడ మహాభక్తుడు అందగాడు ఐన కృష్ణమాచార్యులను వలచినది.

కృష్ణమాచార్యులు దేవదాసి యింటికి రాకపోకలు సాగించినా అతని భక్తికి, రచనా వ్యాసంగానికి భగవత్పత్రపకు ఎట్టి లోటు కలుగలేదు. ఆయన భ్యాతి దేశమంతట ప్రాకినది. ఒకసారి ఆయనను దర్శించవలెనని అపోశాబిల నవనారసింహుల నాట్య వినోదులు, పొతకమూరి భాగవతులు నారాయణయ్య, జౌబిజ్యయ్య, అచ్యుతయ్య, లక్ష్మయ్య, చెన్నమయ్య సోదరులు సింహచలం వచ్చినారు. వారు పటం పన్ని అపోశాబిలస్వామి సంకీర్తన అభినయ పూర్వకంగా ప్రదర్శించేవారు. సింహచలంలో వారు కృష్ణమాచార్యుల యిల్లు వెదకివెదకి చివరకా దేవదాసి యింటికి వచ్చి కృష్ణమాచార్యు లను గుర్తుపట్టలేక ఆయననే ఆచార్యులవారి జాడలడిగినారు. కృష్ణమాచార్యులు చాలా గొప్ప భక్తులు భగవంతుని 11వ అవతార మని విని చాలాదూరం నుండి వచ్చినామన్మారు. కృష్ణమాచార్యులు వారు కూడ పొతకమూరి భాగవతుల గూర్చి, వారి సంగీతాభి

నయాలకు అపోశాబిల నారసింహుడు ఆనందించే వాడని వినటం చేత అప్పటి తన దుస్థితికి లోలోన వగచినాడు. కృష్ణమాచార్యుల యిల్లు చూపిస్తాను రండని వారిని తోడ్సొనిపోతూ ఒకచోట వారిని నిలిపి తాను ముందుగా పోయి తలవెంటుకలు, మీసములు కొరిగించుకొని విరాగి వేషంతో ఆ భాగవతులను కలుసుకున్నాడు. ఒకరినొకరు సగౌరవంగా సంభావించుకున్నారు. కృష్ణమాచార్యులు భాగవతుల నాట్యవినోదం చూచి పరమానందభరితులైనారు. కృష్ణమాచార్యుల సంకీర్తనం విని భాగవతులు ధన్యలవైనామన్నారు. ఒక పసిబాలుని రూపంలో నరసింహస్వామి వచ్చి పొతకమూరి భాగవతుల నాట్యవినోదం చూచినారు. బాలుని రూపంలో వచ్చి భగవంతుడు భాగవతుల నాట్యం కృష్ణమాచార్యుల సంగీతం వినటం గుర్తించిన ఆ ఉభయులు, మీ మూలంగానే భగవంతుడు వచ్చినాడంటే కాదు మీమూలం గానే వచ్చినాడని ఒకరినొకరు గౌరవించుకున్నారు. తాను దేవదాసి యింట్లో ఉండటం పొతకమూరి భాగవతులు ఎరిగినట్లు గుర్తించిన కృష్ణమాచార్యులు సిగ్గుపడి వైరాగ్యం పూనినారు. కృష్ణమాచార్యులు తాము అప్పటికి చాతుర్భక్త వచన సంకీర్తనల్లో ఇంకను లక్ష్మీబదివేలు ప్రాయవలసి యున్నట్లు పొతకమూరి భాగవతులకు చెప్పినారు.

కృష్ణమాచార్యులు సంకీర్తనలు పొడుతుంటే సింహగిరిస్వామి ఘుంటంతో ప్రాసేవాడని ప్రతీతి. భక్తులపాటలు భగవంతుడు ప్రాయటం మనం చాలామంది భక్తకవుల చరిత్రల్లో చూస్తాము. శ్రీమన్నరాయణుడు తన పర్మనెంటు అడ్డను “మధ్యక్తాః యత్ర గాయంతి తత్ తిష్ఠామి నారద” అని చెప్పినట్లు భారతీయభక్త పరంపరచరిత్రల్లో చూస్తాము. తరువాత కాలంలో ఆ సంకీర్తనలన్నీ

రాగిరేకులపై చెక్కించి సింహోచలం భాండా గారంలో భద్రపరచినారట. తాళ్ళపాకవారి అర తిరుమల శ్రీ వెంకటేశ్వర స్వామి ఆలయంలో ఉండినట్లు సింహోచలం లో కూడ కృష్ణమాచార్యుల సంకీర్తన భాండాగారం ఉండేది కాబోలు. కృష్ణమాచార్యులు తమ సంకీర్తనలు పాడుతూ సింహోచలం, ఓరుగల్లు, శ్రీరంగంలో జీవితం గడపినట్లు ఐతిహ్యములున్నవి. సంతూరులో కృష్ణమాచార్యుల తమ్ముడు అనంతాచార్యులు ఒక రజకట్టితో పొందు చేస్తుంటే ఒకనాడు ఆమె భర్త చూచి ఆ యిరువురినీ పొడిచి చంపినాడు. శవదహనానికి సంతూరు బ్రాహ్మణ్యం నహకరించకపోతే ఆ వార్తాతెలిసి కృష్ణమాచార్యులు స్వయంగా పోయి వాసుదేవసంకీర్తనం చేసినారట. తమ్ముని శవం తానై కదలపోయి చితిలో కాలినదట. సంతూరు బ్రాహ్మణ్యం తదితరులు అది చూచి కృష్ణమాచార్యుల పాదాలపైబడి క్షమార్పణ కోరినారు. కృష్ణమాచార్యులు తాము రాగద్వేషాల కతీతులైనట్లు చెప్పినారు. ఈ వార్త ప్రతాపరుద్రునికి తెలిసి కృష్ణమాచార్యులను ఓరుగల్లుకు రప్పించుకొని పూజించి కనకగిరి సీమలో నాల్గవభాగం 50 గ్రామాలపై అధికారం, ఒక గ్రామం అగ్రహారంగా ఇచ్చి సత్కరించినాడు. కృష్ణమాచార్యులు సంతూరుకు తిరిగివచ్చి అక్కడ తనకున్న సర్వస్వం పంచిపెట్టి ప్రతాపరుద్రుడిచ్చిన గ్రామాలు ఏలుతూ కల్పార్నే గ్రామం పొందించినారు. ఇంతకాలంగా తాము రచిస్తుండిన నరహారి సంకీర్తనలు చాతుర్లక్ష్మిగ్రంథం రాగిరేకులపై చెక్కించి శ్రీవైష్ణవులకు అతిముఖ్యమైన శ్రీరంగక్షేత్రమునకు పయన మైనారు. రాజద్రవ్యం దుర్మినియోగం చేసి రాగిరేకులు చెక్కించి బండ్లపై వేసుకొనిపోతున్నాడని ఎవరో కిట్టనివారు ప్రతాపరుద్రునికి చెప్పినారు. ప్రతాపరుద్రుడు ఆ వార్తలు

సింహగిరి కృష్ణమాచార్యులు

తెచ్చినవారితో కృష్ణమాచార్యులు మహాత్ముడు, ఆయనకేది యిష్టమో నాకూ అదే యిష్టమన్నాడు. శైవుడైన ప్రతాపరుద్రుడు వైష్ణవుడైన కృష్ణమాచార్యులను సత్కరించటం ఆయన ఇష్టాన్ని గౌరవించటం ప్రాచీనాంధ్ర రాజుల మతసామరస్య మనకు తగినట్లుగానే ఉంది. ప్రతాపరుద్రుడన్న మాటలు కృష్ణమాచార్యులు తెలిసికొని వాసుదేవుని ఆరాధించి ఒక కీర్తన చెప్పితే ఓరుగల్లులో కనకవర్షం కురిసిందట. కృష్ణమాచార్యులు శీరంగం వెళ్ళినారట. అచ్చటినుండి మరల ఆంధ్రదేశానికి తిరిగి వచ్చినారో లేదో తెలియదు.

ఆంతరిక సాక్ష్యాలనుబట్టి కృష్ణమాచార్యులు అహోచిలం, శీరంగం, వెంకటాచలం కాశీ ద్వారక అయోధ్య, శ్రీ పురుషోత్తము వంటి పుణ్యక్షేత్రాలు దర్శించినారు. తాళ్ళపాక వారికంటే చాలా ముందే కృష్ణమాచార్యులు తమ సంకీర్తనలు రాగి రేకులపై చెక్కించినారు. ఆంధ్రదేశంలో అత్యంత ప్రాచీన కాలంనుండి గుట్టలపైన, రాతిస్తంభాల మీద, రాగిరేకులపైన చారిత్రక శాసనాలు చెక్కించినట్లే కవులకావ్యాలు కూడ చెక్కించే ఆచారం ఉండినది. విష్ణు సంకీర్తనకారుల్లో సింహగిరి కృష్ణమాచార్యులు, తాళ్ళపాక కవులు ఈ సంప్రదాయాన్ని పాటించినారు. కృష్ణమాచార్యుల రచనలుగా పరిశోధకులు గుర్తించినవి. 1) కృష్ణమాచార్య సంకీర్తనము 2) తులసీ మాహాత్మ్యము 3) రామనామాలు 4) రామావతారకథ 5) అనంతాచార్యులపై స్తుతికావ్యం 6) నృసింహనామాలు 7) రామనామ సంకీర్తనము ఆయన రచించిన కృతులన్నీ మనకు దక్కకపోవటం విచారకరం.

భక్తయోగి కృష్ణమాచార్యులు రచించిన అనుబంధ కవిత్వానికి చెందిన తాళగంధి వచనములు లేదా విన్నపములు కొన్ని మాత్రమే

ప్రకటితమైనవి. అవియన్నీ సింహగిరి స్వామినుద్దేశించి సంబోధించిన వచనములే. ఈ వచనముల్లో యతిరాజులైన భగవద్రామానుజులను, నూతినుండి తన నుద్దరించి సాకి సింహచలస్వామికర్పించిన కృష్ణకుమారు (కువ్వారు)లను, కృష్ణమాచార్యులు స్వరించినారు. తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు తమ శృంగార మంజరి శ్రీ వెంకటేశ్వర స్వామికి సమర్పిస్తే స్వామి “ఆదుచు పతకమా కన్నలజోల, పాడగా నాడెల్ల పసిబిడ్డనైతి, నా కృష్ణమాచార్య నధ్యాత్మవినుతి, రాక గొన్నాళ్ళ విరక్తండనైతి, జగతి నీ శృంగారసంకీర్తనముల, కగపడి మంచి ప్రాయపు వాడనైతి” నన్నాడని అన్నమాచార్య చరిత్ర సాక్ష్యం. తాళ్ళపాక తిరువెంగళనాథుడు సంకీర్తన లక్షణ గ్రంథంలో “ధర కృష్ణచార్యాదిక, పరికల్పితపదము తాళబంధచ్ఛందో, విరహితమై చూర్చాఖ్యం, బరగు ననిర్ముక్త నామభాసితమగుచున్” అని లక్షణం చెప్పినాడు. తాళ్ళపాక చిన్నన్నగారు తమ పరమయోగి విలాసంలో “శరమత రాద్ధాంత సంహరియైన, శరకోపమని బోలు శరకొప మాని, వేదంబు తెనుగు గావించి సంసార భేదంబు మాన్మిన కృష్ణమాచార్య”లను స్తుతించినాడు. కృష్ణమాచార్యులు భగవద్రామానుజులు సిద్ధాంతి కరించిన విశిష్టాద్వేత మతానుయాయి. భగత్తేమ, శరణాగతి, ప్రపత్తి వైష్ణవులకు పరమో పాదేయములు. ఎన్ని చదువులు చదివినా, ఎన్ని యజ్ఞములు చేసినా, ఎన్ని పుణ్య క్షేత్రములు దర్శించినా విష్ణు భక్తిలేనివాడు బ్రాహ్మణుడైనా భక్తి గల శ్వపచుని కంటే తక్కుపువాడనీ, కుల, ప్రీపుంవివక్ష విష్ణు భక్తులకు కూడడనీ, సర్వ సమానత్వమును చాటినవారీ భక్తయోగులు. ఆళ్వారులు, యామునులు, భగవద్రామానుజులు, అందుకు ప్రమాణము. విమర్శకులు కృష్ణమాచార్యుల వచనములను 1) శ్రీ

సింహగిరి కృష్ణమాచార్యులు

వైష్ణవమత సిద్ధాంత ప్రతిపాదకములని 2) పురాణ సంబంధులని 3) వేదాంతపరములని 4) నీతిబోధకములని 5) స్వీయ చరిత్ర సంబంధులని విభజించినారు. ఇట్టివానిలో మచ్చునకు కొన్ని.

1) “దేవా! ఏడు రామాయణంబులు, పదునెనిమిది పురాణంబులు, ద్వాదశస్వందంబులు, భగవద్గీతలు, సహాప్రసాదమంబులు, మొదలైనవి చదివిరేమి, వినిరేమి, ప్రాసిరేమి, సంకీర్తనకు వెయ్యవ పాలింటికి సరిరావు. కడమ సంకీర్తన అనేకసార్లు విన్నారు. ఇందుకు తప్పదు, మీ శంఖచక్రంబు లాన, మీ పాదపద్మంబులాన, నారాయణ నారాయణ మంత్రం బనిరేమి దూదికొండలమీద వటబీజమాత్రమగ్ని పోగాత్రుడు ప్రవేశించిన దగ్గంబై పోదా! శ్రీవైష్ణవులే బ్రాహ్మణులు, శ్రీవైష్ణవులే ఇహపరసాధకులు, యెట్లనన్నను - “శ్వపచోపి మహీపాల విష్ణుభక్తో ద్వ్యాజాభికః విష్ణుభక్తి విహీనస్తుయతిశ్చ శ్వపచాధమః॥” అనెడు వాక్యంబు లీశ్వరుండానతిచ్ఛిన వాడుగాన మీ దాసులకు కుల గోత్రంబులెన్న నేమిటికి? మా యతి రామానుజముని వరముదాతారు. అనాధపతి యైన స్వామీ సింహగిరి నరహరీ నమోనమో దయానిధీ॥

2) దేవా! పెద్దతనంబు సేసి మిమ్ము మెప్పించెదనంటీనా జాంబవంతుడు మీ సన్నిధినే యున్నాడే. దేవా! బుధిని మెప్పించెద నంటినా విభీషణుండు మీ సన్నిధినే యున్నాడే. దేవా! బంటుదనంబు సేసి మిమ్ము మెప్పించెద నంటినా, అంజనాసుతుండు హనుమంతుడు మీ సన్నిధినే యున్నాడే. దేవా! తీర్థంబులాడి మిమ్ము మెప్పించెద నంటినా గంగాభవాని మీ యంగుష్ఠంబు నందే యుద్ధవించి యున్నదే. దేవా! ప్రదక్షిణములు చేసి మిమ్ము మెప్పించెద నంటినా

సూర్యచంద్రాదులు మీ సన్నిధినే యున్నారే. దేవా వేదవేద్యండ్రవైన మిమ్ము మెష్టించెదనంటినా బ్రహ్మ మీనాభికమలమందుర్భవించి యున్నాడే దేవా! గీత ప్రబంధములచేత మిమ్ము మెష్టించెదనంటినా కిన్నరకింపురుష గరుడగంధర్వ సనకసనందన సనత్కమార పరమ భాగవతులు నారదాదులు మీ సన్నిధినే యున్నారే... (ఇట్లే మహోలక్ష్మి, భూదేవి, విదుర, భరద్వాజ, శబరి, రుక్మింగద ప్రహోద, గరుడ, ద్వారపాల, శేషాపో మొదలైనవారు)... యతి రామానుజా, అనాధపతి స్వామీ సింహగిరి నరహరీ నమోనమో దయానిధీ”

3) దేవా! పరమరహస్యకారియగు పురుషాకార ప్రసన్నుని తప్పు లెన్నుదురు. లౌకికులెరుంగరు. అజ్ఞానులై రోవాది నరకమునుండి సంచరించుటయే దీనికి కారణము. నరహరీ పావనుడైన యగ్ని దేవతను ముట్టినం గాలడే ? ఆ యపచారము క్షమవెట్టినంగాని పాయదు. అఫిలాండకోటి సర్వము సర్వేశ్వరు మాయాకల్పితమేమి చేయుదుమని నిరపరాధిని జంతువు లభిలాండకోటి సర్వము సర్వేశ్వరు మాయాకల్పితమేమి చేయుదుమని నిరపరాధిని జంతువు లభిలాండపూరితములైనవి. జరామరణ వ్యాధులచేత నక్కటా యనుచున్నవి. ఈర్షై తగదు. సైర్పుల్యాస్పదములైన ఆత్మలందు గుణావగుణములు చింతించుట యవినీతి. సర్వభూతదయా వ్యవగత రాగద్వ్యఘమత్సర శమదమాది గుణంబు లెన్నుండు గలుగునో! స్వామీ సింహగిరి నరహరీ నమోనమో దయానిధీ!”

4) దేవా! తానుగాని దేహమందు తానని దుఃఖపడుట యవిద్యాక్లేశము, దేహాదులందభిమానము వలన దుఃఖపడుట యస్మితాక్లేశము, విషయములు కోరి దుఃఖపడుట రాగక్లేశము,

సింహగిరి కృష్ణమాచార్యులు

విషయములు దొరుకక దుఃఖపడుట - ద్వేషకైశము, విషయము లందు చిక్కి దుఃఖపడుట అభినివేశకైశము. ఈ పంచకైశముల జిక్కినోచ్చినాడను. ఈ దుఃఖముల గ్ర్యంపవే పరిప్రహర్షి సింహగిరి నరహరీ నమోనమో దయానిధి!”

5) దేవా! అంతట నంధుండైన బాలుండు కులాధారుండాయెనని తన జననీ జనకులు, తన బాంధవులును, గోత్రాదివరులును, సహాదరులును, పితృపితామహ ప్రపితామహులును జనుదెంచి యాశ్చర్యపడి కువ్వారుం జూచి యప్పుడిట్లనిరి. ఓ మహోత్సా! యా బాలుని భవిష్యద్వర్షమానంబు లెరింగి రక్షించి దివ్యదృష్టి నొసంగి పరమభాగవతోత్తమునిగా జేసితిరని యానందబాప్పములు గురియుచు తమ కుమారుండగు కృష్ణమాచార్యుని కౌగిట జేర్చుకొని పునఃపునరాలింగనము జేసి, యచ్చటనున్న మహోత్సుల గనుంగొని ఓ మహోత్సులారా! ఈ బాలునికి జాతకర్మన్నప్రాశన చోలోపనయ నాదులైన బ్రాహ్మణ కర్మములు చేయవలెనని కువ్వారు సన్నిధికి సకలముంజేసి ఆత్మావైపుత్రనామాసియన్న శ్రుతి చాటంగాను నావిధంబున దలంచి లౌకిక కర్మములాచరించిరి. దేవా! ఈ వ్యామోహ మేల కల్పించితివి? దేవా! యా చాతుర్లక్ష గ్రంథము నే విఘ్నము చేయక నీడేర్చుము. దేవా! యాచారంబెరుంగ, అనాచారంబుగా దిరుగాడుచుందును. జ్ఞానములేని పంచేంద్రియ వ్యవహారిని. దేవా! మీ నామావళి నుచ్చరించు భాగవతులు ధన్యాత్ములు...సింహగిరి నరహరీ నమోనమో దయానిధి!”

ఇంకను విమర్శకులు విష్ణుభక్తులు వర్ణించు వచనాలని, రామాయణ కథలు వర్ణించు వచనాలని తీరుతీరుగా విభజించినారు.

కృష్ణమాచార్యుల వచనములపై భగవద్రామానుజుల గద్యత్రయ ప్రభావం, బసవేశ్వరుని వచనాల ప్రభావం ఉన్నట్లు, కృష్ణమాచార్యుల వచనాల ప్రభావం తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనలపైన, పెదతిరుమాలాచార్యుల వెంకటేశ్వర వచనములపైన, గంగాధరయ్య వచనాలపైన, భవానీమనోహర వచనాలపైన ఉన్నట్లు విమర్శకులు గుర్తించినారు.

ఆళ్యారుల మూలంగా తమిళంలో ఒక్కసారి వేదం వెలసితే, కృష్ణమాచార్యుల మూలంగా ఒకసారి, అన్నమాచార్యుల మూలంగా రెండవసారి వేదం తెలుగులో వెలయటం ఆంధ్రుల అధృష్టం. అంతటి భక్తయోగి రచనలన్నీ దక్కుకపోవటం దురదృష్టం.

ఆధారం :-

- 1) సింహగిరి వచనములు - కృష్ణమాచార్య ప్రణీతము, సంపాదకుడు, పరిపుర్త ఆచార్య ఎమ్. కులశేఖరరావు, ఆంధ్ర రచయితల సంఘము, హైదరాబాదు 1968
- 2) సింహగిరి వచనములు - కృష్ణమాచార్య ప్రణీతము, టి.సి. రామచంద్రాచార్య. సింహచల దేవస్థానం ప్రచురణ.
- 3) కృష్ణమాచార్యుని కృతుల పరిశీలన, సి. హెచ్. వెంకటేశ్వరరావు, కడప 1986.

5. తాళ్ళపాక అన్నమయ్య

(1424-1503)

తెలుగు పదకవితా పితామహులని పేరుగాంచిన తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు సంగీత సాహిత్యముల మార్గదేశి సంప్రదాయాలకు ఏతమెత్తి తెలుగు మాగాణంలో భక్తి సస్యాలు పూటిగా పండించిన పరమ భాగవతోత్తములు; భక్తియోగంతో వెంకటేశ్వరుని మెప్పించిన ధన్యులు. ఆయన వెంకటేశ్వర స్వామి సన్మిధిలో గేయ కవితకు పట్టాభిషేకం చేసినారు. పల్లెపట్టుల్లో భక్త బృందాలలో సెలయేరువలె పరుగెత్తే గేయప్రవంతి అన్నమాచార్యుల నోటి చలువతో వెంకటేశ్వర స్వామి పాదములకడ సంగీతము నింపుకొని పూర్ణ సరస్వతియైనది. ఆళ్వారులమూలంగా తమిళంలో వేదం వెలసింది. కాని సింహగిరి నరహరి భక్తుడైన కృష్ణమాచార్యుల మూలంగాను, తిరుపతి వెంకన్న భక్తుడైన అన్నమయ్య మూలంగాను

వేదం తెలుగులో రెండుసార్లు వెలసింది. ఆయన తెలుగుజాతికి ప్రాతఃస్నేరణీయుడు. ఆయన మూలంగా పదకవితా సరస్వతి విహారింపని తెలుగు పొలమే లేదు. తాళ్ళపాక వంశమంతా పదకవితలకు పంట పొలమైనది. “నేనాక్కుండ లేకుండితే, నీ కృపకు పాత్రమేది? పూని నావల్లనే కీర్తిబోందే దేవుడ”వని స్వామిని అనగలిగిన మహాయోగి, “బక్క సంకీర్తననే చాలు వౌద్దికె మమ్మ రక్షించగ, తక్కినవి భాండాగారాన ధాచి ఉండనే” అన్న ప్రసన్నుడు అన్నమయ్య.

కడపజిల్లా రాజంపేట తాలూకాలో తాళ్ళపాక గ్రామం ఉన్నది. అక్కడ బుగ్గేదులు ఆశ్వలాయన సూత్రులైన సందవరీక బ్రాహ్మణులుండేవారు. అన్నమయ్యకు ముందు నాల్గు తరములవాడు నారాయణయ్య. ఆయన కొడుకు విరలయ్య, ఆయన కొడుకు నారాయణుడు, ఆయన కొడుకు నారాయణసూరి, విరలయ్య కొడుకైన నారాయణయ్యకు చదువు సంధ్యలబ్జలేదు. సమీపానగల ఊటుకూరు బంధువులవద్ద చదువుల కోసం ఉంచినారు. అక్కడ కూడ నారాయణయ్యకు చదువులబ్జలేదు. నారాయణయ్య తన బ్రతుకు పై రోసి ఊటుకూరు గ్రామశక్తి చింతలమ్మ గుడిముందున్న పాముపుట్టలో చేయిపెట్టి ఆత్మహత్యాప్రయత్నం చేసినాడు. చింతలమ్మ ప్రత్యక్షమై తాళ్ళపాకలో వెలసిన చెన్నకేశవస్వామి అనుగ్రహంతో నీవు సకలవిద్యలు నేరుస్తావని దీవించి పంపినది. నారాయణయ్య తాళ్ళపాకకు తిరిగివచ్చి చెన్నకేశవస్వామిని సేవించి సకలవిద్యలు నేర్చినాడు. ఈ నారాయణయ్య కొడుకే, అన్నమయ్య తండ్రి గారైన నారాయణసూరి. నారాయణసూరి భార్య లక్ష్మాంబ. ఈమె పుట్టినిల్ల మాడుపూరు. అక్కడి చెన్నకేశవ స్వామి లక్ష్మాంబ

తాళ్ళపోక అశ్వమయ్య

పిలిస్తే పలికేవాడు. నారాయణసూరి వేదవేదాంగములు, సమస్త పురాణము లెరిగిన పండితుడు. దీర్ఘకాలందాక లక్ష్మాంబ సంతానవతి కాకపోవటంతో భార్యాభర్తులు తిరుమల తిరుపతికి పోయి దేవతలను తీర్థములను సేవించి వెంకటేశ్వర స్వామి ఆలయం గుడకంబంవద్ద సాగిలపడ్డారు. వారికి స్వామి తమ ఖడ్గం నందకాన్ని ప్రసాదించినట్లు దృశ్యమైనది. స్వప్పంనుండి మేల్కొన్నట్లు లేచి స్వామిని సేవించి హుటూహుటిగా తిరుగుపయనమైనారు. నందకాంశతో కొడుకు పుడుతాడని స్వామి వరం కనుక లక్ష్మాంబ అనతి కాలంలోనే గర్భవతి యైనది. ఒక శుభముహారాణ దివ్యబాలుని గన్నది. అన్నమయ్య జననం 9-5-1408, నిధనం 1503 అని అన్నమాచార్య సాహిత్య పరిశోధకులు సాధు సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, చాగంటి శేషయ్య, గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ, వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి, వేటూరి ఆనందమూర్తి నిర్ణయించినారు. కాని అన్నమాచార్య చరిత్రం ప్రకటించే నాటికి వేటూరి పండితులిరువురు అన్నమయ్య కాలం 1424-1503గా నిర్ణయించినారు. నందకాంశ సంభూతుడైన అన్నమయ్య, తన తల్లిదండ్రులు, పరివారం సంబరపడేటట్లు వెంకటేశ్వరస్వామిపై పాటలు పాడుతూ తిరిగేవాడు.

ఆ యెనిమిదేండ్ర బాలుని ఒకసారి ఆవులకు గడ్డి కోసుకరమ్మంటే గడ్డికోస్తుండగా చిట్టికెన ప్రేలుకు గాయమైనది. ఆ బాధతో భక్తితోపాటు విరక్తి పుట్టినది. కొడవలి అల్లంతదూరాన విసరివైచిన సమయంలోనే అక్కడినుండి తిరుమల తిరుపతికి యాత్రకై పోతున్న ఒక బృందం కనబడింది. అన్నమయ్య ఆ భక్తబృందంలో చేరి తాను కూడ పాటలు పాడుతూ నడక సాగించినాడు. అందరితోపాటు గంగమ్మను సేవించి 108 దివ్య తిరుపతులను కీర్తిస్తూ అలిపిరి నరసింహస్వామిని,

తలయేరుగుండు, శ్రీపాదములు సేవించి “బ్రహ్మ కడిగిన పాదము” పాటపాడి, కురువనంబిని కీర్తించి, కప్పురపు కాలువ దాటి మోకాళ్ళ పర్వతం చేరినాడు. నిరాహారంగా నడచి నడచి మెట్లకిక్క యెక్కి అలసిసొలసినాడు. ఒక పెద్దముతైడువ వచ్చి, చెప్పుల కాళ్ళతో మెట్లకృఢని బోధించి ప్రసాదం తినిపించి మాయమైనది. ఆమెను అలమేల్చంగాంబగా గుర్తించిన అన్నమయ్య ఆశువుగా ఒక శతకం చెప్పి తిరుమల చేరి పుష్టికీ స్నానం చేసి వరాహస్వామిని సేవించి, పెద గోపరానికి, చింతచెట్టుకు ప్రణమిలి, గరుడకంభానికి సాగిలపడి శ్రీనివాసుని, భాష్యకారులను, నరసింహస్వామిని సేవించి కల్యాణ మండపం, వివిధ వాహనాలు చూచి బంగారువాకిలి చేరి శ్రీనివాసుని దివ్యమంగళ విగ్రహాన్ని దర్శించినాడు. “దేవదేవుడితడే దివ్యమూరితి” “కంటిగంటి నిలువుచక్కని మేసుదండలును” “ఈ పాదమేకదా ఇలయెల్ల గొలచిన” పాటలతో వెంకటేశ్వరుని స్తుతించి పంచాయుధాలను కీర్తించినాడు. ఆబాలుని భక్తితత్తురతకు అర్థకులు మెచ్చి తీర్థప్రసాదాలు శరకోపం ప్రసాదించినారు. మరునాడు తిరుమలపైన గల సమస్తదివ్యతీర్థాలు సేవించి వాటి మాహాత్మ్యం కొనియాడి ఆలయానికి తిరిగివస్తే గుడితలుపులు మూసియున్నావి. ఆయన భక్తితో వెంకటేశ్వర శతకం చెప్పితే గుడితలుపులు తాపై తెరుచు కున్నావి. శ్రీనివాసుని దివ్యమంగళ భూపన మోహనవిగ్రహం చూసి “పాడగంటిమయ్యా మిమ్ము పురుషోత్తమా, మమ్మ నెడయకవయ్య కోనేచిరాయుడా” కీర్తన పాడినాడు. అర్థకులాశ్వర్యచకితులై తీర్థ ప్రసాదములు శరకోపమిచ్చినారు. ఆనాడు అన్నమయ్య వరాహస్వామి ఆలయంలో విశమించినాడు.

మరునాడు ద్వాదశి, శ్రీనివాసుడు అన్నమయ్యను అనుగ్రహించిన శుభ దినం. ప్రాత స్నానసంధ్యాదులు ముగించినాడు. తిరుమలలో

నివాసముంటున్న ఘనవిష్ణువనే వైష్ణవయతి మహాభాగవతుడు భగవదాదేశంతో యజ్ఞశాలకు వచ్చి అన్నమయ్యకు పంచ సంస్కరములు చేసి అన్నమాచార్య నామం ప్రసాదించినాడు. భగవద్రామానుజులు విశిష్టాద్వైతమత ప్రవర్తకులై తిరుమలను వైష్ణవమతక్కేత్రంగా నిరూపించి వైఖానసాగమం ప్రకారం ఆలయ పూజలు కట్టడిచేసియుండిరి. భగవద్రామానుజుల విశిష్టాద్వైత తత్త్వాన్ని ఘనవిష్ణువు అన్నమయ్యకు బోధించినాడు. అన్నమాచార్యుల మూలంగా తాళ్ళపాకవారు శ్రీవైష్ణవం స్వీకరించినారు. ఈ విధంగా ఎనిమిదవయేట తిరుమల చేరిన అన్నమాచార్యులు దినమొక కీర్తన చౌపున భగవంతుని కీర్తిస్తూ అక్కడ శ్రీనివాసుని సేవలో ఎంతకాల మున్నాడో! తాళ్ళపాకలో ఆయన తల్లిదండ్రులు ఆయనకోసం వెదకి వెదకి వేసారి కన్నులు కాయలుగాయ ప్రతీక్షిస్తూ భగవదాదేశం ప్రకారం తిరుమలచేరి వైష్ణవ దీక్ష పొంది శ్రీనివాసుని కీర్తిస్తున్న కొడుకును చూచి పరవశించినారు. వారు తమ వెంట తాళ్ళపాకకు రమ్మని కోరితే ఆయన నిరాకరించినాడు. కాని శ్రీనివాసుని ఆదేశం ప్రకారం అన్నమయ్య తల్లిదండ్రుల వెంట తాళ్ళపాక చేరి నవవిధ భక్తిమార్గాలలో ఒకటైన సంకీర్తనమార్గాన్ని చేపట్టి భగవన్నామ, లీలా, గుణములను కీర్తిస్తూ భగవత్తత్త్వబోధన ప్రారంభించినాడు. యోవనంలో అడుగిడుతున్న అన్నమాచార్యులు భక్తివైరాగ్యములు ప్రబోధిస్తుండటం తల్లిదండ్రులకు చుట్టాలకు విడ్డారంగా తోచి అన్నమాచార్యులకు వివాహప్రయత్నాలు ముమ్మరం చేసినారు. అన్నమాచార్యులు తనకు వివాహం వలదన్నాడు కాని భగవదాదేశంతో తిరుమలమ్మ, అక్కలమ్మ అనే ఇరువురు కన్యలను పెంఢ్లాడి గృహస్థాశ్రమ ధర్మం నిర్వహిస్తూ, తన సంకీర్తన యజ్ఞాన్ని దినమొక

సంకీర్తన చొప్పున రచిస్తూ, నిర్వఫ్సుంగా కొనసాగించినాడు. వైష్ణవ వేదాంతరహస్యాలు తెలుసుకోవటానికి అపోశాబిలమరం అధిపతి ఆదివన్ శరకోపయతిని ఆశ్రయించినాడు. శటకోపయతులవద్ద విశిష్టాద్వైతవేదాంతము నేర్చి సృసింహమంత్రం పొంది శ్రీ వెంకటేశ్వరునిపైవలె అపోశాబిలసృసింహుని పైన అనేక సంకీర్తనలు రచించినాడు. 32 అక్కరాలు సృసింహమంత్ర పరన ప్రభావంచేత మొత్తం 32000 కీర్తనలు రచించినాడు. కాని ఈనాడు మనకు దక్కినప్పి 12000 మాత్రమే.

అన్నమాచార్యుల కీర్తిని విని కడపజిల్లా టంగుటూరు దండనాథుడు సాళువ నరసింహరాయలు (1486-1491) ఆహ్వానిస్తే పోయి సత్కృతుడైనాడు. ఈ నరసింహరాయలు పెనుగొండ ప్రభువైన తరువాత అన్నమయ్యకు పెనుగొండలో ఆవాసం కల్పించినాడు. అన్నమయ్య సంకీర్తనయజ్ఞం చేస్తూ విశిష్టాద్వైతమత వ్యాపికి కృషి చేసినాడు. ఒకనాడు సాళువనరసింహ రాయలు వెంకటవల్లభుని పై చెపిన శృంగార కీర్తన పాడవలసిందని కోరితే అన్నమయ్య “ఏమోకొ చిగురుటథరమున యొడనెడ కస్తురి నిండెను, భామిని విభునకు ప్రాసిన పత్రిక కాదుగదా” అనే భావబంధురమైన మధుర భక్తికీర్తన పాడినాడు. ఆపాటకబ్బిరపడి రాయలు తనపై అట్టి కీర్తన ఒకటి పాడుమంటే చెపులు మూసికొని “హరి హరీ” యంటూ “హరిముకుండుని గొనియాడు నా జిహ్వ నిను గొనియాడంగ నేర”దని నిరాకరించినాడు. ఈ ధిక్కారానికి రాయలు ఆయనకు సంకెలలు వేయించి చెరసాలలో పెట్టినాడు. అన్నమయ్యగారు శ్రీ వెంకటవిభుని వేదుకుంటే సంకెల లూడిపోయినవి. ఆవార్త సమ్మిని రాయలు మరల సంకెలలు వేయించినాడు. అన్నమయ్య ఆ వేదనతో “నీ దాసుల

భంగమలు నీవు చూతువా” అని వేడుకుంటే సంకెలలూడినవి. ఇది ప్రత్యక్షంగా చూచిన రాయలు అన్నమయ్యకు సాగిలపడి క్షమార్పణ కోరినాడు.

అన్నమాచార్యులు రాజును క్షమించి రాజుప్రయం విడిచి తిరుమలకు చేరి తమ సంకీర్తనయజ్ఞం కొనసాగించినారు. అన్నమయ్య సంకీర్తనలు మెచ్చి వెంకటేశ్వరుడాయనకు ప్రత్యక్ష దర్శనం ప్రసాదించి మెచ్చుకునేవాడు. స్వామికి ప్రతిసంవత్సరం జరిగే బ్రహ్మాత్మవాల్లో అన్నమయ్య పాల్గొనేవారు. దేశసంచారం చేస్తూ అనేక క్షేత్రమూర్చులపై చాలా కీర్తనలు రచించినారు. భగవదనుగ్రహంతో ఆయనకు వాక్యాధి కలిగినది. ఆయన నోటివెంట వచ్చే మాటలు అక్షరాలా జరిగేవి. ఒకనాడు స్వామికి నైవేద్యంగా పెట్టిన మామిడిపండ్లు పుల్లగా ఉండటం గమనించి ఆ చెట్టుపండ్లు తియ్యనివగుగాక అంటే తియ్యని పండ్లెనవి. ఒక పేద బ్రాహ్మణుడు తన కూతురు వివాహానికి అన్నమయ్యను ధనం యాచిస్తే ఒకరాజు కావలసిన ధనం సమకూర్చినాడు. అప్పటి నుండి అందరు “చెలువొందు నాగురు శ్రీపాదరక్ష, తలనిడి తమ యాపదలు వీడికొనిరి”.

అన్నమాచార్యులకంటే వయసులో చిన్నవారైన పురందరదాసు (1484-1564, 1470-1564) గారు దాసకూటముల ద్వారా వైష్ణవ భక్తితత్వాన్ని కర్ణాటకమంతట ప్రచారం చేస్తూ 4,75,000 కీర్తనలు రచించినారు. అన్నమయ్యగారి కీర్తనలకు పురందరదాసుల కీర్తనలకు భావసామ్యం ఎక్కువ. అన్నమయ్యగారి వార్ధక్యంలో పురందరదాసులవారు వచ్చి దర్శించి “మీరు సాక్షాత్తు వెంకటేశ్వరుని

అవతార”మని స్తుతిస్తే, అన్నమయ్య పురందరదాసులను కొగిలించు కొని “మీరు సంధ్య వార్షు కోవటానికి ఆస్మామితోనే నీళ్ళు తెప్పించు కొన్న భాగ్యశాలురు, విఠలుని అవతార”మని కీర్తించినారట. ఆ యిరువురు అవతారపురుషులు తెలుగు కన్నడ భక్తిసాహిత్యాలకు సంస్కృతులకు చేసిన సేవ యెనలేనిది.

అన్నమయ్య మహాభక్తుడు, మహాకవి, మహాగాయకుడు; వాసిలో, రాశిలో వైవిధ్యంలో భావప్రధానములైన పదకవితలు రచించి పదకవితాపితా మహుడని ప్రశ్నాని పొందినారు. ఆయన కీర్తనలు భగవద్గూక్ ప్రతి పాదకములు; నవవిధభక్తి బేధాలు, వేదోపనిషత్ ప్రమాణాలు, దేహదేహి అనుబంధం, శరణాగతి, మాయాతత్త్వం, పరంజ్యోతి స్వరూపం, సాంఘిక, సామాజిక సమభావన ఆ పదముల్లో పొందుపరచి సామాన్యులకు విశిష్టాద్వైతవేదాంతాన్ని రామానుజమతాన్ని సులభగ్రాహ్యం చేసినారు. “పాపనములు హరి భక్తి విభావనములు సర్వమంత్ర పరమరహస్యాద్భావనములు గాయకనికరావనములు తాళ్ళపాక అన్నయ పదములో” అని సంకీర్తనలక్షణం. ఆయన రచించిన ఆధ్యాత్మ సంకీర్తనలవలె శృంగార సంకీర్తనలు కూడ మధురభక్తిలో ఉచ్ఛకోటికి చెందినవి. పరమాత్మ సంయోగంకోసం జీవాత్మపుడే ఆవేదన, అష్టవిధనాయికలు వారి సంభోగ విప్రలంభ శృంగారాలు, అలమేల్చుంగా శ్రీనివాసుల దివ్య లీలావైభవాలు, మధురభావాలు భక్తకోటికి పులకరింతలు. తెలుగుదేశి కవితారీతులు, జానపదగేయాల వరుసలు అన్నమయ్యగారి సంకీర్తనల్లో కోకొల్లలు. అన్నమయ్య పదాలు కొన్ని సంస్కృతంలో, కొన్ని జానపదుల యాసలో ఉన్నవి. ఆయన వాడిన సామెతలు, నుడికారాలు, ఇతర కవుల్లో చాలా అరుదు. ఆయన ప్రధానంగా

తిరుమలలో ఉంటూ తమిళనాడు. ఆంధ్రదేశం, కర్ణాటక ప్రాంతాల్లోని దివ్యక్షేత్రాలన్నీ తిరుగుతూ ఆయా దేవతామూర్తులపై అనేకకీర్తనలు రచించినారు. ఆయా దేవతలకు తిరుమలయ్యకు అభేదప్రతిపత్తి పాటించినారు. ఆనాటి ఉత్సవాలు పేర్కొన్నారు. స్వామివారి కల్యాణోత్సవాలపుడు తామే అమృవారి పక్కాన కన్యాదానం జరిపేవారు.

తాళ్ళపాక కవుల సాహిత్యాన్ని రాగిరేకులపై వ్రాయించి తాళ్ళపాక అరలో భద్రపరచేవారు. ఈ అర భాష్యకారుల గుడిప్రక్రస్త ఉంది. వీటిని తొలుత కనిపెట్టినవాడు A.D. Cambel 1816. అటు తరువాత 1922 నుండి సాధు సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, విజయ రాఘవాచార్యులు, వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి, ఏ.వి.శ్రీనివాసాచార్యులు, రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ, పి.టి.జగన్నాథరావు, గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ ప్రశ్నాతులు గ్రంథ పరిష్కారణ, ప్రకటన చేపట్టినారు. 1935 నుండి ఈనాటివరకు తి.తి.దేవస్థానం వారు 29 సంపుటాలుగా ప్రకటించినారు. అన్నమయ్య సంకీర్తనలు 2222, ఇతరులవి 12679 వెరసి 14901.

ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడకముందు, తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం ఉమ్మడి మద్రాసు రాష్ట్రంలో ఉండినపుడు 1956 జూన్ 28,29,30 తేదీల్లో కొండపై గొప్ప విద్వత్సుభలు జరిగినవి. నాటి దేవాదాయ శాఖమంత్రి కల్యారి చంద్రమౌళికారు కోరితే ప్రాదరాబాదు ముఖ్యమంత్రి బూర్గుల రామకృష్ణరావుగారు తెలంగాణం నుండి ఆర్థరు పండితులను పంపించినారు. నేను నా Ph.D. ఫీసిన్లో (1955 జూన్) ప్రాణిన “పదకవితా పితామహుడు పాడిన దేశి

వరుసలు” వ్యాసం చదివినాను. నాటి సభాసదుల కందరికీ అది క్రొత్తవిషయం కాని దేవస్థానంవారి ఆస్థాన వైణిక విద్యాంసులు వేదికపైకి వచ్చి నన్నభినందించిపోయినారు. అటుతరువాత రెండవసారి అన్నమయ్య ప్రాజెక్ట్ డైరెక్టర్ కామిశెట్టి శ్రీనివాసులు ఆహ్వానం అందుకొని అన్నమయ్యగారి ఆరాధనోత్సవాలపుడు అన్నమయ్యగారి భక్తి సాహితీ వైభవం గూర్చి ప్రసంగించినాను. ఆనాడు పల్లవిలోని “దినము ద్వాదశి నేడు తీర్థదివసము నీకు, (జనకుండ) చరితార్థ అన్నమాచార్య విచ్ఛేయవే”, మొదటి చరణంలో చివరిపాదం “వెనుకొని (యారగించ) ఈ సభలకు విచ్ఛేయవే, రెండవచరణం చివరిపాదం - “ఈకడ (నారగించ నింటికి)ఉత్సవాల కింపుగవిచ్ఛేయవే”, మూడవ చరణం చివరిపాదం “నంకెల (మాయింటి విందులారగించవే) మా చేయు వినతులాలకించవే” అనే చిరు మార్పులతో పాడి నా ప్రసంగం సాగించినాను. సభాసదుల్లోని పెద్దల కనులు చెమ్మగిల్లటం గమనించినాను.

అన్నమయ్యగారి భక్తి శృంగారభావాలు ఫార్మీ ప్రభావం గల ఉర్దూలో తప్ప ఇతర భారతీయ ప్రాంతీయ భాషల్లో ఎచ్చటకానరావు. అందుకు ప్రథమాదాహరణం “ఏమ్మెకో చిగురుటథరమున యొడనెడ కస్తురి నిండెను” అనే పాట. సంసారం జంబాలంలో మునిగి తేలుతున్న మనవంటివారికి ఆయన చూపిన “బ్రిహ్మగడిగిన పాదము”, ఆయన స్వామివారి వరదహస్తం “ఇందరికి సభయంబు లిచ్చుచేయి” చూపించినా - ఎవరికాళ్ళో చేతులో పట్టుకొని ప్రాకులాడుతున్నాము. ఈ పాటలోని చరణాల్లో తెలుగు సీసపద్యం తొంగిచూస్తున్నది.

తాళ్ళపాక కవులు - ఈ వ్యాసం ప్రారంభంలో అన్నమాచార్యుల వారి పూర్వులను స్వరించినాము. అటు తరువాతి భక్తకవుల రచనలు చాలా ఉన్నవి. అన్నమయ్యగారికి ఇద్దరుభార్యలు 1) తిమ్మక్క 2) అక్కలమ్ములు, తిమ్మక్క సంతానం 1) నరసింహకవి (భార్య అనంతమ్మ) వారి సంతానం నారాయణయ్య 2) అప్పలాచార్య 3) అన్నయార్యులు, అన్నమయ్యగారి రెండవ భార్య అక్కలమ్ము- వారి సంతానం 1) పెదతిరుమలాచార్యులు 2) నరసమాంబ 3) తిరుమలాంబ. ఈ పెద్ద తిరుమలాచార్యుల సంతానం 1) చిన తిరుమలయ్య (భార్య పెద్దమంగమ్మ) 2) అన్నయ్య 3) పెద తిరువెంగళనాథుడు 4) చిన్నన్న 5) కోనేటి తిరువెంగళనాథులు. పైన పేర్కొన్నవారిలో నాల్గవవారైన చిన్నన్నగారే తాతగారైన అన్నమాచార్యుల చరిత్రం వ్రాశినారు. ఈ భక్తయోగుల సాహిత్య సేవ అపారం.

భగవద్రామానుజులు మానవజ్ఞతికల్యాణం కోసం విశిష్టాద్వైత వైష్ణవమతం సిద్ధాన్తికరిస్తే, సింహగిరినరహారి వచనాలు రచించిన కృష్ణమాచార్యులు ఆ మతంలోని సర్వ ప్రాణికోటి సమత్వం ప్రబోధించినారు. అన్నమయ్యగారు మరొక అడుగు ముందుకు వేసి, ఉత్తమమానవత్వం, సామ్యవాదం, అద్వైతహృదయం ప్రబోధించి నారు. వారి తందనాన ఆహి, తందనాన పాటలో బ్రహ్మమైక్కలే పరబ్రహ్మమైక్కలే, కందువగు హీనాధికములిందులేవు, అందరికి శ్రీహరే అంతరాత్మ, ఇందులో జంతుకులమింతా నొకటే, మెండైన బ్రాహ్మణుడు మెట్టుభూమి యొకటే, చండాలు డుండేటి సరిభూమి యొకటే” అన్నారు. మరొక పాటలో “విజాతులన్నియు వృధా వృధా

అజామిళాదుల కదియేజాతి, జాతి భేదములు శరీరగుణములు, జాతి శరీరమతోడనే చెడు” అన్నారు. మరొకపాటలో “వి కులజడేమి యెవ్వడైననేమి ఆకడ నాతడె హరినెరిగినవాడు అరుదైన భూత దయానిధియగువాడే, పరులు దానేయని భావించువాడు” అన్నారు. ఇంకొకపాటలో “కోపము మానితేనే కోటిజపాలు సేయుట, పాపము సేయకుంటేనే బలుతపము, పరకాంత నంటకుంటే బలుపుణ్యాలు సేయుట సారిది నాస మానుటే సోమపాసము” అన్నారు. ఈ విధంగా కర్క భక్తి జ్ఞానముల సారాంశం మానవాళి మనుగడకు, సంసార సాగరతరణనికి ముఖ్యములని, తమ సంకీర్తనల ద్వారా చాటినారు.

అన్నమయ్యగారు క్రీ. 1503 దుందుభి ఫాల్లున బహుళ ద్వాదశి నాడు అవతారం చాలించినారని పెద్దలు నిర్ణయించినారు. ఇటీవల Dr. R. శేషశాస్త్రిగారు అన్నమాచార్యులు 1550 దాక జీవించియున్నట్లు హంపి విజయనగరం శాసనాలు ఆధారంగా మూసి పత్రికలో ప్రకటించినారు. మరొక విషయం. కాకినాడ కమలా ముద్రాక్షర శాలవారు 1910 సం॥ సుభద్రాకల్యాణము - స్త్రీలపాట ప్రకటించినారు. అందులో చివరన “వరకవి (తీ) తాళ్ళపాక తిమ్మప్ప, చెప్పెను విష్ణుకథ జగతిలోపలను” అనియున్నది. వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు పరిపూరించిన పాట చివరన “అవనిలో తాళ్ళపాకస్నయ్య గారి, తరుణి తిమ్మక చెప్పె తాను సుభద్ర కల్యాణమనుపాట కడుమంచితేట” అనియున్నది. సుభద్రాకల్యాణం రచించినది తిమ్మప్పగారా తిమ్మక్కగారా? తాళ్ళపాక వారెవ్వరూ తిమ్మక్కను కవయిత్రిగా చెప్పలేదు. కనుక ఇది వివాదాస్నాదవిషయం.

తాళ్ళపాక అన్నమయ్య

ఆధారం :

- 1) తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యుల జీవితచరిత్ర (వచనరచన) - Dr. కీసర్ల వాణి T.T.D. ప్రచురణ, తిరుపతి 1997.
- 2) Prof. చిట్టాజు గోవిందరాజుగారు (తిరుపతి, ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారం) అందించిన సమాచారం.
- 3) విజయనగర వైష్ణవ దేవాలయాలు-తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు, Dr. R.శేఖరాస్టి. మూలీ మాసపత్రిక అక్షోబరు 2005.

6. శ్రీవల్లభాచార్యులు (1478 - 1532)

శ్రీవల్లభాచార్యులు స్థాపించినది శుద్ధాద్వైతమనే వైష్ణవ సంప్రదాయం. దీనికే పుణ్ణి మార్గమని పేరు. అద్వైతుల మాయను వీరు నిరాకరించి మాయారహిత శుద్ధ బ్రహ్మమే జగత్కారణ మన్మారు. సగుణనిర్గం స్థితులు రెండూ బ్రహ్మకు సహజములు. ఆ పరబ్రహ్మ “కర్తృమకర్తుం అన్యథా కర్తుం” సమర్థుడు. పరబ్రహ్మ అవికృతియైనా భక్తులమీది కృపచేత పరిణామశీలుడౌతున్నాడు. వీరి దృష్టిలో శ్రీకృష్ణదే పరబ్రహ్మ. ఆయన తన ఆనంతశక్తులతో ఆత్మానందాన్ని పొందుతున్నప్పుడు “ఆత్మారాముడు” అంటాము. బ్రహ్మక్రిడకోసం ఆయన తన శక్తులను బహిర్గతం చేసినపుడు “పురుషోత్తముడు” అంటాము. అప్పుడు ఆయన ఆనంద మయుడు, పరమానంద స్వరూపుడు. ఈ శుద్ధాద్వైతమతం గుజరాత్, రాజస్థాన్ లలో బాగా వ్యాపిలో ఉన్నది. శ్రీకృష్ణ

దేవరాయల వారు మధ్య గురువులైన వ్యాసరాయల అధ్యక్షతన పల్లభాచార్యులకు కనకాభిషేకం చేసినారు. ఇంతటి మహోనుభావుడు ఆంధ్రుడు కావటం ఆంధ్రదేశానికి గర్వకారణం.

కృష్ణజిల్లా మంగళగిరి సమీపాన కాకరవాడలో సాధుస్వభావులైన వెలనాటి వైదికులు భారద్వాజస గోత్రులు, కృష్ణయజు శ్వాభాధ్యాయులు, ఆపస్తంబ సూత్రులు, కంభంపాటి లక్ష్మణభట్టు ఎల్లమ్మ దంపతులుండేవారు. ఎల్లమ్మగారి తండ్రి సుశర్మ విజయ నగరసంస్థాన పురోహితులు. వీరి యిలువేల్పు రేణుకాదేవి. కొంత కాలం తరువాత కాకరవాడవాసులు సమీపానగల అగ్రహంలో ఇండ్లు కట్టుకున్నారు. లక్ష్మణభట్టు గౌప్య పండితుడు, భక్తుడు. ఈ దంపతులు కొలదిమంది బంధువులతో తీర్థయాత్రలు చేస్తూ కాశీపట్టణం చేరినారు. లక్ష్మణభట్టు దంపతులకు ప్రతిదినం గంగాస్నానం, అన్వపూర్ణావిశ్వనాధుల దర్శనం, కాశీలో దేవీదేవత లందరిని అర్పించటం పరిపాటి యైనది. లక్ష్మణభట్టుగారి పూర్వీకులు యజ్ఞనారాయణభట్టు గౌప్య కృష్ణభక్తులు. ఆయన భక్తికి మెచ్చి శ్రీకృష్ణపరమాత్ముడు ఆవంశంవారు సూరు సోమ యజ్ఞాలు పూర్తిచేస్తే వారియంట్లో పుడుతానని వరమిచ్చినాడు. యజ్ఞనారాయణభట్టు 31, ఆయన కొడుకు గంగాధర దీక్షితులు 27, ఆయన కొడుకు గణపతిభట్టు 32, ఆయన కొడుకు వల్లభభట్టు 5, ఆయన ఇద్దరు కొడుకుల్లో పెద్దవాడైన మన లక్ష్మణ భట్టు 5 సోమయాగాలు చేసినారు. లక్ష్మణభట్టు పెద్దకొడుకు రామచంద్రభట్టు ఆంధ్రదేశంలోనే పుట్టినాడు. మిగతా యజ్ఞాలు లక్ష్మణభట్టు కాశీలోనే ఉండి పూర్తి చేసినారు. తత్పలితంగా కొలది కాలానికి ఎల్లమ్మ భగవత్పుపచేత రెండవసారి గర్భం ధరించినది.

లక్ష్మణభట్టగారు వారి బంధువులు అందరూ సంతోషించినారు. అట్టి తరుణంలో కాశీనగరంపై ముస్లింలు దండెత్తి వస్తున్నారనే వార్త ప్రబలింది. కాశీలో జౌత్రరాహులేకాక నూర్లకొలది దాక్షిణాత్మ్య కుటుంబాలవారుంటున్నారు. తెలుగు, అరవ, మలయాళ, మహారాష్ట్ర, కర్ణాటక ప్రాంతాలవారి వసతులు వాడలు ఇప్పటికీ ఉన్నవి. ముస్లింలు దండెత్తి వచ్చివపుడల్లా గృహదహనాలు, లూటీలు, మాత్యలు, మానభంగాలు జరిపి నానాబీభత్సం చేసేవారు. అప్పుడు దాక్షిణాత్మ్య కుటుంబాలవారు కాశీనగరం విడిచి ఇతర సురక్షిత ప్రాంతాలకు గాని స్వస్థలాలకు గాని పోయేవారు.

ఏడవనెల చూలాలు ఎల్లమ్ముతో, కొలదిమంది బంధువులతో లక్ష్మణ భట్టగారు కాశీ విడిచినారు. ఎల్లమ్మను వృద్ధులను పసిపిల్లలను ఒక ఎడ్డబండిలో కూర్చుండజేసి మిగతావారు కాలి నడకన ప్రయాణం చేస్తూ ఒకరేయి మధ్యప్రదేశ్ రాయపూర్ జిల్లా చంపారన్ పరిసరాటవులగుండా పోతుండినారు. ఆరేయి ఎల్లమ్మకు పురుటినాపులు మొదలైనవి. ఆమె ఇక ప్రయాణం చేసే స్థితిలో లేదు కనుక ఒకరిద్దరు నమ్మకమైన బంధువులను తమవద్ద ఉంచు కొని మిగతావారిని సమీపానగల చౌదానగరం పంపినారు. ఎల్లమ్మను ఒక చెట్టు క్రిందికి చేర్చి కాపలా కాస్తూ భగవంతుని ప్రార్థిస్తూ శిశూదయం కోసం ఎదురు చూస్తుండినారు. కానేపటికి ఎల్లమ్మ నెలలు తక్కువ మగబిడ్డను కన్నది. పసికందు ఏడ్వలేదు. చలనరహితంగా పడియున్న ఆశిశువు మృతుడని భావించి ఆ రేయి ఇంకా అడవిలో ఉండటం శ్రేయస్వరూం కాదని మృతశిశు వును చించిన చీర చెంగులో చుట్టి ఎండుటాకుల్లో పెట్టి సమీపానగల జమ్ముచెట్టు తొఱ్ఱులో నిక్షేపించి, విచారవదనాలతో బరువెక్కిన

గుండెలతో చోదా నగరం వైపు సాగినారు. అది విక్రమశకం 1535 క్రి.శ. 1478 వైశాఖ బహుళ ఏకాదశీ ఆదివారం రాత్రి దాదాపు 8-30 గంటల సమయం. తెల్లవారుతుండగా వారణాశి నుండి వచ్చిన రౌతులు ఒక శుభవార్త వినిపించినారు. వారణాశిపై దండత్తి వచ్చిన ముస్లింలను నాగసాధువులు ఎదిరించి పోరాడి పారద్రోలినారనీ కనుక అందరూ తిరిగి కాశీకి పోవచ్చుననీ చెప్పినారు. లక్ష్మణబట్టు, ఎల్లమ్మ, చోదానగరంలో తలదాచుకున్న బంధువుల మనస్సులు కుదుట పడినవి. మరల కాశీ క్షేత్రానికే తిరిగిపోవలెనని బయలుదేరినారు.

లక్ష్మణబట్టుకు ఎందువలననో రాత్రి జమ్మిచెట్టు తొఱ్ఱులో దాచిపెట్టిన మృత శిశువును చూచిపోవలెననిపించినది. దంపతులు హంటాహంటిగాపోయి చెట్టుతొఱ్ఱుపై కప్పిన ఆకులు తొలగించినారు. ఐతే మృతశిశువునుకొన్న తమబిడ్డ కాళ్లు చేతులు ఆడిస్తూ దైవికళతో వెలిగిపోతుండటం చూచి ఆశ్చర్యానందాలకు లోనై భగవంతుని కృపను వేనోళ్ల పొగడినారు. ఆ దివ్యశిశువు పుట్టిననాడే సుదూరాన గల గోవర్ధన పర్వతంపై ఒక అద్భుతం జరిగింది. అక్కడ పశువులు మేపుతున్న ఒకతనికి పర్వతంపై ఒక నల్లని ముఖారవిందం కనబడింది. ఆ పసులకాపరి భయపడి కొండ దిగివచ్చి అక్కడి పెద్దలకు చెప్పినాడు. అక్కడ గోవర్ధనజీ ముఖారవింద దర్శనము, ఇక్కడ శిశూదయము ఒక్కసారి జరగటంచేత గోవర్ధనజీ (కృష్ణపరమాత్మ)యే ఇట్లా అవతరించినా డన్నారు. లక్ష్మణబట్టు దంపతులు కొంతకాలం చోదానగరంలో గడిపి బారసాల నాడు శిశువుకు శ్రీవల్లభులని నామకరణం చేసి సంతోషించినారు. శ్రీవల్లభుడంటే నారాయణుడే; నారాయణుని సంపూర్ణావతారం

శ్రీకృష్ణపరమాత్ముడే. లక్ష్మణభట్టు సకుటుంబంగా సపరివారంగా కాశీనగరం చేరి దైవాంశుంభుతుడైన శిశువుతో కాలం గదుపు తుందేవారు. భట్టుగానే శ్రీవల్లభునికి అక్షరాభ్యాసం చేసి తామే విద్యలు గరపినారు. రామచంద్ర భట్టుకు శ్రీవల్లభునికి ఉపనయనాలు చేసి ఇతర గురువులవద్ద చేర్చినారు.

శ్రీవల్లభులు వేదములు దర్శనములు అనుతికాలంలో పూర్తిచేసి గురువులకే ఆశ్చర్యం కలిగించినారు. ఆయన దైవతాదైవతవిశిష్టాదైవత సిద్ధాంతముల్లోని చిక్కులు విప్పుతూ తమ అభిప్రాయాలు వేదశాస్త్రపురాణేతహసాల సమన్వయంతో అందరికీ విశది కరించేవారు. భారతదేశంలోని తీర్థములు పుణ్యక్షేత్రాలు దర్శించి అక్కడి పండితులవద్ద నూతనవిషయాలు తెలుసు కోవచ్చునని తండ్రిగారి ఆజ్ఞతో శ్రీవల్లభులు 1491 సం॥ మార్గశిరశుక్ల సప్తమి నాడు బయలుదేరి పూర్ణ జగన్నాథయాత్ర చేసినారు. అచ్చటి పాలకుడు మహాజ్ఞాని పండితుడు. ఆయన తన రాజధానిలో పండితగోప్యులు ఏర్పాటుచేసి సత్యాన్యేషణ చేసేవారు. శ్రీవల్లభులను తమవాదము నిరూపించుటకై ఏర్పాట్లు చేసిన పండితసభకు మహారాజే ఆధ్యక్షం వహించినారు. అప్పటికి ఆ ప్రాంతంలోను రాజస్థాన్లోను అద్వైతులు ప్రబలంగా ఉండేవారు. శ్రీవల్లభులు ఆ మాయావాదులతో కొన్నిదినాలు శాస్త్రార్థంచేసి వారిని ఓడించినారు. సభాధ్వయక్తులైన మహారాజు ఉభయ పక్షాలవారిని నాలుగు ప్రశ్నలడిగినారు. 1) శాస్త్రములలో ముఖ్యమైన శాస్త్రమేది? 2) దైవములలో ఆదిదేవుడెవరు? 3) ఘలమునిచ్చే మంత్రమేది? 4) అన్నిటిలో సులువైన పనియేమి? ఈ ప్రశ్నలు తాళ పత్రములపై ప్రాసి జగన్నాథుని మందిరంలో పెట్టి తలుపులు మూసి

మరునాడుదయం తలుపులు తెరచి చూస్తే ఆ ప్రశ్నలకు సమాధానాలు శ్రీవల్లభుల సిద్ధాంతాన్ని పోలియుస్తులు గమనించి మాయావాదులు తమ ఓటమిని అంగీకరించినారు. ఆ సమాధానాలు ఈ విధంగా ఉన్నవి. 1) ఏకం శాప్తం దేవకీపుత్రగీతం 2) ఏకో దేవో దేవకీ పుత్ర ఏవ 3) మంత్రోష్మైకస్తస్య నామాని యాని 4) కర్మష్మైకం తస్య దేవస్య సేవా.

కొడుకు విజయానికి లక్ష్మణభట్టు ఆనందించి తిరుపతికి పోయి శ్రీవెంకటేశ్వర స్వామిని దర్శించవలెనన్నారు. తండ్రిగారి కోరికమేరకు శ్రీ వల్లభులు పూరీజగన్మాథం నుండి సపరివారంగా బయలుదేరి ఆచ్ఛటచ్ఛట విశ్రమిస్తా తిరుపతి తిరుమలలు చేరి ఏడుకొండలవాని సేవించినారు. తిరుమల వరాహస్వామిగుడిలో శ్రీవల్లభాచార్యులు కూర్చున్న స్థలాన్ని యాత్రికులు దర్శిస్తుంటారు. తిరుమల విడిచి లక్ష్మణభట్టుగారు స్వగ్రామం అగ్రహారం చేరి తమ బాధ్యతలు కొడుక్కు అప్పగించి 1491 సం॥ పరమపదించినారు. శ్రీవల్లభులు తండ్రిగారికి అగ్రహారంలోనే అంతేష్టి జరిపి భాగవత సప్తాహం చేసి సపరివారంగా విద్యానగరం చేరినారు. ఆక్కడ కొంతకాలముండి తమ కుటుంబ పరివారాన్ని మేనమామగారింట విడిచి అనుచరులతో పాదయాత్ర చేసి శ్రీరామచంద్రుడుండిన పంపాసరోవర తీరంలో విశ్రమించినారు. మార్గమధ్యంలో ఆయా క్షీత్రాలలోని మూర్తులను సేవిస్తా, పండితులతో వాదిస్తా భాగవత సప్తాహాలు చేస్తా, భక్తిమార్గం ప్రచారం చేస్తా, వేదవేదాంత సారములు ప్రజలకు అర్థమయ్యేవిధంగా బోధిస్తా బుందేల్భండ రాజధాని ఓక్కానగరం చేరినారు.

వారు ఓక్కామహారాజు ఆదేశానుసారం ఘుటసరస్వతి అనే మహా పండితునితో వాదించి ఓడించినారు. మహారాజు శ్రీవల్లభులకు కనకాభిషేకం చేసినారు. శ్రీవల్లభులు ఓక్కానుండి పలు ప్రదేశాల్లో తమ మతం ప్రచారం చేస్తూ గౌరవసన్మానములందుకుంటూ శ్రీకృష్ణపరమాత్ముడు తమ దివ్యలీలలు చూపిన ప్రజభూమి ప్రవేశించి 1493 సం॥ యమునాతీరం మధురాపట్టణం చేరినారు. తుకర్రిఫూట్ వద్ద కొన్నిదినాలుండినారు. గోకులంలో వారు పరమాత్మధ్యానం చేస్తూ శ్రీమద్భాగవతం శ్రీపురుషోత్తముని మరొక రూపమంటూ అందరికీ వివరించినారు. సిద్ధాంతాలను కీష్టం చేసి పండితులవరకే పరిమితమైన మతాన్ని సామాన్యజనులకు కూడ అందుబాటులోనికి తేవలెనని శ్రీవల్లభుల తపన. అది గ్రహించి గోవర్ధన నాథుడు విక్రమశకం 1549 క్రీ.శ 1494 ఫాల్గుణ శుద్ధ ఏకాదశి గురువారం రాత్రి దర్శనం ప్రసాదించి జీవునికి శ్రీకృష్ణునికి ఉన్న సంబంధాన్ని (బ్రహ్మసంబంధాన్ని) మంత్రంగా వివరించినారు. ఇందులో రెండు భాగాలు 1) జీవుని వేదన - మానవుడు తనకు సంబంధించిన సమస్తం భార్యాపుత్రులు శరీరం ఇంద్రియాలు అంతఃకరణం శ్రీకృష్ణునికి అంకితం చేయటం 2) శరణాగతి-జీవుని చివరి ఆశ్రయం శ్రీకృష్ణుని వద్దనే. దీనినే పుష్టిసేవ అంటారు. శ్రీకృష్ణుని అనుగ్రహం వలననే మానవునికి తాను చేసే కర్మ లభిస్తుంది. ఈ పుష్టిమార్గాన్ని అనుసరించిన మొదటి శిష్యుడు దామోదరదాన్ అర్ణాన్. ఈతడే శ్రీవారికి జీవిత సహచరుడైనాడు.

పవిత్రప్రదేశమైన ప్రజభూమి నంతటినీ పర్యాటించి శ్రీవల్లభులు మరల విద్యానగరం చేరినారు. అప్పుడు అద్వైతులకు ద్వేతులకు

రాజసభలో వాదములు జరుగుతుండినవి. అధైతులు ప్రబలంగా ఉన్న ఆ పండిత మండలిలో శ్రీవల్లభులు మాధ్వులపక్షం వహించి, వేదోపనిషత్తులు, భాగవతం, వివిధశాస్త్రాలిహసాలు ఆధారంగా వాదించి అధైతులను ఓడించి, అఖండమండలాచార్య జగద్గురువనే బిరుద మందుకొని తులాభారం చేయించుకున్నారు. శ్రీకృష్ణ దేవరాయలు దక్షిణగా సమర్పించిన 7000 బంగారు నాణముల్లో 7 నాణములు మాత్రం తీసుకొని మిగతా నాణములు పండితులకు పంచినారు. కొన్నిదినాలు విద్యానగరంలో ఉండి శ్రీవల్లభులు తమతల్లి, ఇతర కుటుంబసభ్యులతో తీర్థయాత్రలకు బయలు దేరినారు. శ్రీవారు జ్ఞానం్ పర్యచిస్తుండగా తాకుర్జీ (శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ) ఆదేశంతో ప్రయాణం ఆపి మధురకు రెండవసారి పోయి అచ్చటి పెద్దల సహాయంతో గోవర్ధనశిఖరం చేరి ఆక్కడి శ్రీకృష్ణుని ముఖార విందానికి పూజాదికములు చేసి విగ్రహ ప్రతిష్ఠ గోవర్ధన్ నాథ్జీ అని నామకరణం చేసినారు. విద్యానగరం నుండి తెచ్చుకున్న 7 బంగారు నాణములతో నాథ్ద్వారాలో వెలసిన గోవర్ధనునికి బంగారు మొలత్రాడు చేయించినారు. ఈనాడా విగ్రహమే నాథ్ద్వారాలో పూజలందుకుంటున్నది. ఈనాటికీ శ్రీవారి వంశీయులే ఆలయ ధర్మకర్తలు. తిరుపతి తిరుమల తర్వాత అతిసంపన్నమైన దేవాలయమదే. ఆయన మరల తీర్థయాత్రల కుపక్కమించినారు. పండరియాత్ర చేస్తుండగా ఆయనకు సంన్యాసాశ్రమం స్వీకరించవలెననే కోరిక కలిగింది. కాని వితోబా స్వయం దర్శనమిచ్చి గృహస్థాశ్రమం స్వీకరించి పుష్టిమార్గ ప్రచారం చేయుమని ఆదేశించినాడు. శ్రీవల్లభులు సపరివారంగా కాశీచేరి (1505-1506) మధుమంగళం (దేవభట్టు)గారి కూతురు

శ్రీమహాలక్ష్మిని పెండ్లాడినారు. ఆ సంప్రదాయులందరూ శ్రీమహాలక్ష్మిని అక్కాజీ అని పిలిచేవారు. అక్కాజీ తెలుగింటి ఆడుబిడ్డయే. ఆ పుణ్య దంపతులకు 1513 సం॥ బహుళ ద్వాదశినాడు గోపినాథ్జీ, 1517వ సం॥ పుష్టి బహుళ నవమినాడు విరల్నాథ్జీ పుట్టినారు. శ్రీవల్లభులు తమ కుమారులకు 8వ యేట ఉ పనయనములు చేసి తొలి విద్యా గురువులైనారు. తాత్త్వికసిద్ధాంత రీత్యా శ్రీవల్లభ మతానికి శుద్ధాద్వైతమని పేరు. ఆ మతప్రచారం కోసం బ్రహ్మ సూత్రాలలో కొన్నింటికి అణుభాష్యం, భాగవతంలో కొన్ని అధ్యాయాలకు సుబోధినీవ్యాఖ్య ఇంకను తత్వదీపం, పురుషోత్తమ సహస్రనామ స్తోత్రం మొదలైనవి రచించినారు. ఈ గ్రంథాలకు ప్రాయసకాడు మాధవపురి కాశ్చీరీ. శ్రీవారు కాశీ పండితులతో చేసిన చర్చలు మాధవపురి కాశ్చీరీ లేఖల మూలంగా విశ్వనాథమందిరం గోదల కంటించేవాడు. ఆ లేఖలన్నీ తరువాత పత్రావలంబన మనే గ్రంథంగా వెడలినవి. సుబోధినీ వ్యాఖ్యానం చాలా గొప్పరచన.

ఆ రచన చేస్తుండగా శ్రీవల్లభులకు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ వద్ద నుండి మూడుసార్లు పిలుపువచ్చింది. రెండుసార్లు శ్రీవారు రచనావ్యాసంగంలో మునిగి తేలుతుండి పోలేదు. మూడవసారి కడసారి పిలుపు రాగానే 5,9 ఆశ్వాసాల వ్యాఖ్యానం విడిచిపెట్టి 1,10 ఆశ్వాసాల సుబోధినీవ్యాఖ్యానం పూర్తిచేసి సంవ్యాస స్వీకారానికి భార్య అనుమతి కోరినారు. ఆమె నిరాకరించటంతో సమయం కోసం కాచుకొని ఉండినారు. ప్రయాగ పొలిమేర ఏడల్ ఇంటిలో ఉండగా ఇంటికి నిప్పంటుకొన్నది. అందరూ ఇంటి బయటే ఉన్నారు. శ్రీవల్లభులొక్కరే ఇంట్లో ఉన్నారు. ఇదే మంచి

అదనుగా భావించి శీవల్లభులు తమ భార్య అనుమతి పొంది, ప్రయాగవాసులు శీనారాయణతీర్థస్యామి వారివద్ద సంన్యాసదీక్ష తీసుకొని కొన్నిదినాలుండి 1532 జ్యేష్ఠ బహుళ పాడ్యమి నాడు వారణాశి హనుమాన్ ఫూట్ చేరినారు. శీవారి యద్దరి కొడుకులు, గోపినాథ విరలనాథులు ఉపదేశం కోసం ప్రార్థిస్తే శీవల్లభులు ఇసుకపై కొన్నిపద్మాలు ద్రాసినారు. శీకృష్ణ పరమాత్ముడు ప్రత్యక్షమై ఆ పద్మాలు పూరించినాడు. శీగోపీజన వల్లభునికి, శీవల్లభాచార్యులకు భేదం లేదని అందరికీ తెల్లమైనది.

అటు తరువాత 1532 ఆపోధబహుళ ద్వితీయమధ్యహ్నం గంగా ప్రవాహంలో ప్రవేశించినారు. శీవారి నిర్యాణాన్ని సంప్రదాయ వాదులు అసురవ్యాఘాటీల అంటారు. అచట మూగిన జనులందరు ఒక ఉజ్జ్వల కాంతి గంగాజలంనుండి బయలుదేరి అనంతంలో కలసిపోయినట్లు చూచి శీవల్లభులకు జేజేలు పలికినారు. శీవల్లభాచార్యులవారు తమ దేశ పర్యటనలో 84 ప్రదేశాల్లో భాగవత సప్తాహాలు చేసినారు. వాటిని ప్రభూజీకి బైరక్ అంటారు. శీవల్లభాచార్యుల నిర్యాణం తరువాత గోపినాథులు ఆచార్యపీఠ మలంకరించి భాగవత ప్రచారానికై ఎనలేని కృషి చేసినారు. గోపినాథులు తమ తండ్రిగారు పర్యటించిన జగన్నాథ పూరి మొదలైన పెక్కుక్కెత్తాలు (1540-1546) పర్యటించి స్వస్థలం ఏడెల్కు తిరిగివచ్చి సోమ, విష్ణు యజ్ఞములు చేసి భాగవతమతం ప్రచారం చేసినారు. 1563 మరల ఒకసారి గుజరాత్, సింధు, ద్వారకలు దర్శించి జగన్నాథపూర్ బలదేవునిలో లీనమైపోయినారు. గోపినాథుల తరువాత శీవల్లభుల రెండవ పుత్రుడు విరలనాథులు గురుపీఠం అలంకరించి తండ్రిగారు అసంపూర్ణంగా విడిచి పోయిన

వ్యాఖ్యనాలు, స్తోత్రాలు పూర్తిచేసినారు. శ్రీవల్లభుల శిష్యుడు స్నేహితుడు దామోదరదాసు సూచనల మేరకు విరలనాథులు శ్రీకృష్ణని పూజకు నియమాలు, హవేలీలలో వైష్ణవులు చేయవలసిన సేవలు మొదలైన క్రొత్త విధానం నిర్వించి ఆచరణలోపట్టి 1545-1583 మధ్యకాలంలో ఆరుసార్లు గుజరాత్ పర్యాటించి పుష్టిమార్గ ప్రచారం చేసినారు. అక్కరు చక్రవర్తి కోరికపై విరలనాథులు 1579, 1583 రెండుసార్లు ఆగ్రాకు వెళ్ళినారు. వారి ప్రసంగాలు విని ముగ్గుడైన అక్కరు చక్రవర్తి శ్రీవారికి గోసాయి బిరుదాన్ని, భూమిని, గోవులు మేయటానికి విశాలమైన స్థలాన్ని ఇచ్చినాడు. దోషిడి దొంగలు, ఎందరో ముస్లింలు, శ్రీవిరలనాథుల శిష్యులైనారు. అష్టచావ్ పేరుతో ప్రసిద్ధులైన ఎనమండుగురు భాగవత కవుల్లో విరలనాథుల శిష్యులు నలుగురు శ్రీవల్లభుల శిష్యుల్లో సూరదాన్ (1535-1640) ప్రథముడు. శ్రీవల్లభులు 1567 సంల్లాపాలైనారు. శుద్ధ పంచమినాడు సూరదాన్కు దీక్ష ఇచ్చి ఆయన రచనలకు “సూరసాగర్” నామకరణం చేసినారు. సూరదాన్ ఆనాటినుండి జీవితాంతం వరకు గోకులంలోనే ఉండినారు. విరలనాథుల ప్రథమశిష్యుడు గోవిందదాసు గొప్ప వాగీయకారుడు. విరల నాథులు 70 సంవత్సరములు జీవించి గుజరాత్ మధ్యప్రదేశ్ రాజస్థాన్లలో పుష్టిమార్గ ప్రచారం చేసి 1587 సంవత్సరం గిరిరాజ పర్వతగుహలో ప్రవేశించి అదృశ్యులైనారు.

శ్రీకృష్ణని సేవకైంకర్యాలే మానవుని ధర్మమనీ, శ్రీహరి లీలలను అనుభవించటమే అర్థమనీ, భగవద్గీతనం లేదా భగవత్సాంగత్యం కోరుకోవటమే కామమనీ, సాయుజ్యమే మోక్షమనీ శ్రీవల్లభా చార్యులవారు చతుర్వీధ పురుషార్థాలను నిర్వచించినారు. శ్రీవారు

రచించిన 84 గ్రంథాలలో బాలబోధ, సిద్ధాంతరహస్యం, వివేక ఘైర్యాత్మయ నిరూపణం మొదలైనవి ముఖ్యగ్రంథాలు. అణుభాష్యం, తత్త్వార్థదీపికలు రచించి జీవుడు బ్రహ్మకు అంశమాత్రుడని నిరూపించినారు. సుప్రసిద్ధ “మధురాష్టకం” శ్రీవల్లభులు రచించినదే. మన తెలుగుదేశంలో మంగళగిరి, తిరుపతి పుణ్య క్షేత్రాలలో “ప్రభూజీకి బైరక్త” పేరిట వల్లభ సంప్రదాయానికి చెందిన మరాలున్నా యంటారు. శ్రీవల్లభులది వాత్సల్య భక్తి. బాలకృష్ణుడే ఉపాస్యదైవం. శ్రీనింబార్క సంప్రదాయంవారిది మధురభక్తి వారికి రాధాకృష్ణులిరువురు ఉపాస్యదైవతములు.

మధురాష్టకమ్

- 1) అధరం మధురం వదనం మధురం, నయనం మధురం హసితం మధురం హృదయం మధురం గమనం మధురం, మధురాధిపతే రఖిలం మధురమ్॥
- 2) వచనం మధురం చరితం మధురం, వసనం మధురం వలితం మధురం చలితం మధురం త్రమితం మధురం, మధురాధిపతే రఖిలం మధురమ్॥
- 3) వేణుర్వధురో రేణుర్వధురః, పాణిర్వధురః పాదౌ మధురౌ ।
సృత్యం మధురం సబ్యం మధురం, మధురాధిపతే రఖిలం మధురమ్॥
- 4) గీతం మధురం పీతం మధురం, భుక్తం మధురం సుష్టుం మధురం ।
రూపం మధురం తిలకం మధురం, మధురాధిపతే రఖిలం మధురమ్॥
- 5) కరణం మధురం తరణం మధురం, హరణం మధురం రమణం మధురం
వమితం మధురం శమితం మధురం, మధురాధిపతే రఖిలం మధురమ్॥
- 6) గుంజా మధురా మాలా మధురా, యమునా మధురా వీచీ మధురా ।
సలిలం మధురం కమలం మధురం, మధురాధిపతే రఖిలం మధురమ్॥

- 7) గోపి మధురా లీలా మధురా, యుక్తం మధురం భుక్తం మధురం।
దృష్టం మధురం శిష్టం మధురం, మధురాధిపతే రఖిలం మధురమ్ ||
- 8) గోపా మధురా గావో మధురా, యష్టిర్మధురా సృష్టిర్మధురా ।
వలితం మధురం ఘలితం మధురం, మధురాధిపతే రఖిలం మధురమ్ ||

ఆధారములు :

- 1) శ్రీవల్లభాచార్యుల జీవితచరిత్ర ఇంగ్రీషు మూలం, పి. కృష్ణ
కుమార్, తెలుగు అనువాదం పెద్దిభొట్ల బాలకృష్ణ శ్యామల
రావు - 2000-303 స్వస్తిక్ టవర్స్, వెంతినగర్,
హైదరాబాద్ - 18. (040) 23832180
- 2) అవతారతత్త్వ వివేచన, కీ.సే. ఆచార్య కొత్తపల్లి వీరభద్రరావు
- 1998
- 3) వల్లభాచార్యులు Prof. భీమసేన్ నిర్వహి తి.తి.దేవస్థానములు
- 1999
- 4) శ్రీ వల్లభాచార్య - పరేక్భాయి మణిలాల్ - 1940

7. మధ్యమాను గురప్పస్వామి

(15వ శతాబ్దం)

కడపజిల్లా బద్యేలు తాలూకా పోరుమామిళ్ళ మండలం గురప్పగారిపలై ఒక పవిత్రక్షేత్రము, తీర్థము కూడ. శ్రీశైలం మహానందిపర్వతాలనుండి గిధ్దలూరు మీదుగా, గురప్పగారిపలై సిద్ధవటంతాలూకాలు చుట్టీ మల్సెటీపట్టంవద్ద పినాకినిలో కలిసిపోయేసగిలేరు తీరానగల ఈ గ్రామం ఆనది ఒడ్డున నున్న అనేకవైష్ణవశైవ తీర్థాలలో ఒకటి. అక్కడ పీరుసాహెబు పలై కంసలపలై అనే రెండు దగ్గరిదగ్గరి గ్రామాలున్నవి. పీరుసాహెబుపలైలో దాదాపీరుస్వామి ఉండేవాడు. కంసలపలైలో ఈశ్వరయ్యపార్వతమ్మ అనే వైదిక దంపతులు సత్యనిష్ఠాగరిష్టులుండేవారు. వారు శివభక్తులు. స్వగ్రామంతోపాటు చుట్టుపట్టు గ్రామాల్లోను ఈశ్వరయ్యగారు

పొరోహిత్యం చేసేవారు. వారికి ఒక కొడుకు ఇద్దరు బిడ్డలు. శివుని ప్రసాదంచేత పుట్టిన ప్రథమసంతానం కనుక శివరామశర్మ అని నామకరణం చేసినారు. శివరామశర్మ ఐదేండ్రవాడయ్యెదాక ఏదో పరధ్యానంలో ఉంటూ ఇంటిముందు అరుగుమీద కూర్చుండి దారి వెంట పోయేవారిని చూస్తుండేవాడు. ఆతని అందచందాలకు తోడు విభూతి రేఖలు ఒడలంతా విభూతితో కుమారస్వామి వలె కనపడే వాడు. గురుబిడ్డడు కనుక అందరు గురపుస్వామి అని పిలిచేవారు. గురపుస్వామి తల్లి పిలిస్తేనే లోపలికి పోయి అన్నం తినివచ్చి మరల అరుగుమైన కూర్చుండే వాడు. పీరుసాహెబు పల్లెకు దాదా పీరుస్వామి దర్శనార్థం పోయేవారు. సత్యంగం చేయబోయే సాధు సంతులా బాలుని చూచి మునుముందు ఈతడు గొప్పభక్తుడు సిద్ధపురుషుడు జౌతాడని చెప్పేవారు.

ఒకసారి గురపుస్వామి దాదాపీరుస్వామిని దర్శించబోయినాడు. ప్రథమ దర్శనంలోనే వారికి గురుశిష్యానుబంధం కలిగింది. గురపుస్వామి దాదా పీరుస్వామి దపంతులకు సేవలు చేస్తూ సత్యంగానికి వచ్చే సాధుసంతులకు సౌకర్యాలు సమకూరుస్తూ ఎక్కువ కాలం గురువుల సన్నిధిలోనే ఉండేవాడు. దినదినం ఆ బంధం ఎక్కువైనది. గురుపత్ని పెట్టినది తింటూ ఆయిల్లే తన యిల్లుగా భావించి వారికి సేవలు చేస్తుండేవాడు. ఇట్లా 15 సంవత్సరాలు గురుదంపతులను సేవించి వారి మనసుకెక్కినాడు. దాదా పీరుస్వామి గురపుస్వామిని పరీక్షించి అర్హడని గుర్తించి బ్రహ్మవిద్య బోధించినాడు. గురువుగారి తలంపుగుర్తించి ముందు గానే ఆపనులు చేస్తూ, తన సాధన, సత్యాన్వేషణ సాగిస్తూ, సత్యంగానికి వచ్చే మహాత్ముల మాటలు అనుభవాలు తనవిగా

ముద్దిమాను గురప్పస్వామి

మలచుకుంటూ, వారికి ఆహోరం వడ్డిస్తూ, నిర్విరామంగా నిస్యార్థ సేవలు చేసినాడు. ఒక రేయ సత్పుంగం తరువాత సాధుసంతుల భోజనాలైనవి. గురువుగారు అందరినీ విశ్రాంతులు కండని సెలవు తీసుకొని పోతూ గురప్పస్వామిని దీపం ఆర్పమని ఆదేశించినాడు. గురప్పస్వామి 16 అడుగుల దూరాన ఉండి తన నాలుకను పామువలె చాపి దీపం ఆర్పినాడు. అది గమనించిన దాదాపీరు స్వామి శిష్యుని శక్తికి అబ్బురపడి తనను మించిన వాడైనాడని సంతోషించినాడు. కానీ గురుపత్ని భయపడింది. ఏదో పాము దీపం ఆర్పి గురప్పస్వామి నోటిలోనికి పోయిందని గురప్ప పాముల మాంత్రికుడని ఆతణ్ణి తమ యింటినుండి వెడలగొట్టవలెనని భర్తను కోరింది. దాదాపీరు స్వామి అంగీకరించక ఆతడేదైనా నేరం చేస్తే వెడల గొడుదాము, ఇప్పుడే వద్దని భార్యనూరడించినాడు. ఆనాటి నుండి అనితర సాధ్యములైన పనులు కల్పించి దాదాపీరుస్వామి ఆయన భార్య ఇరువురు గురప్పస్వామిని కష్టపెట్టినారు. గురప్ప స్వామి మాత్రం గురుదంపతులు చేపేపు పనులన్నీ అలవోకగా చేస్తున్నాడు.

భార్యపోరు పడలేక దాదాపీరుస్వామి ఒక సాయంకాలం ఆకాశం నిండా మబ్బులు క్రమించి పెనుగాలి వీస్తుండగా శిష్యుణ్ణి పిలిచి పెరుమాళ్ళపల్లెకు (ఇప్పటి పోరుమామిళ్ళకు తొలిరూపం) పోయి పోగాకు చుట్టులు మోదుగాకు విస్తుళ్ళు తెమ్మని ఆదేశించి నారు. ఈసాయంకాలం పెద్ద వాసకురుస్తుంది కనుక పొలిమేర వాగు పొంగుతుంది. వీడు చుట్టులు విస్తుళ్ళు తేలేకపోతే ఆ సాకుతో వెళ్ళగొట్ట వచ్చునని పీరుస్వామి తలంపు గురప్పస్వామి గురువు లాదేశించిన ప్రకారం పోరు మామిళ్ళకు పోయి పోగాకు చుట్టులు

విస్తర్శ్య తీసుకొని వస్తుండగా ఏరు పొంగిపొరలుతున్నది. గురపు స్వామి అప్రునయనాలతో గంగాభవానిని ప్రార్థించినాడు. వేళకు గురువుగారికి ఆయా వస్తువులు సమర్పించకపోతే గురుద్రోహం జరుగుతుంది. నస్నురక్షించుతల్లి నాకు దారిజమ్ముని ప్రార్థించినాడు. గంగాభవాని ఆతని సత్యసంధతను గురుభక్తిని, ఆర్త్రని మెచ్చి ప్రత్యక్షమై దీవించి ప్రవాహస్ని స్తంభింపజేసి దారియిచ్చినది. గురపుస్వామి పరుగుపరుగున పోయి ఆవస్తువులు గురువుల కప్పగించినాడు. గురుదంపతులు సంభ్రమాశ్చర్యములకు లోనైనారు. ఏరుదాటి ఎట్లా రాగలిగినావంటే గురపుస్వామి జరిగినదంతా వివరంగా చెప్పినాడు. దాదాపీరుస్వామి లోలోన సంతోషిస్తూ పైకి మాత్రం కోపం ప్రకటించినాడు. గంగను నిలబెట్టే శక్తి నీకెవ్వరిచ్చినారు. నీవు గురువాజ్ఞను ధిక్కరించినావు, మా ఇంటినుండి వెళ్లిపో అన్నారు. గురపుస్వామి గురుదంపతుల కాళ్ళపైబడి క్షమించవలసిందిగా ప్రార్థించినాడు. అప్పుడు పీరు స్వామి ఇది నీకు పరీక్ష, నీ గొప్పతనం నీశక్తి లోకానికి చాటటానికి నిన్ను ఇన్నాళ్ళుగా పరీక్షిస్తున్నాము. నీవు కృతార్థుడ వైనావు. నీవు శివాంశ సంభూతుడవు. ముందుముందు నీవు మద్దిమానువై నిన్ను కొలిచేవారికి కొంగుబంగారం బౌతావు. భక్తుల కోరికలు తీర్చే కల్పతరువు బౌతావు. నీమూలంగా బ్రహ్మవిద్య ప్రచారం బాగా జరుగుతుంది. నీవు కారణజన్ముడవు. నీమూలంగా నాకు పేరుపెంపులు కలుగుతాయి. నీకు తెల్లగుర్రం వాహనం, ఎదురు వాహనం నంది, కాషాయ వస్త్రాలు, కాషాయ తలపాగా, నొసట విభూతి, మధ్య సింధూరతిలకం, వెండి జందెము, చేతిలో చెలకోల, బంగారు పావుకోళ్ళు, ఊరూరు తిరుగుతూ దుష్టశక్తులను

మళ్ళీమాను గురప్పస్వామి

పారదోలి లోకకల్యాణం చేయి, నీకు వారపూజలు నాకు వార్షిక పూజలు, ఇక పోయిరా” అని దీవించినాడు.

20.2.2006 నాడు గురప్పగారి పల్లె కల్లపిచ్చయ్యకు శరీరా వేశమై చెప్పిన మాటలు - “గురప్పస్వామి, దాదాపీరుస్వామి, కన్స్యూర్మస్తాన్వపలీ, రహ్మాతాబాదు నాయబ్రసుాల్, గూగూటి కుల్లాయపుస్వామి, కదిరి నరసింహస్వామి, మద్దిలేటి స్వామి, పెంచెల నరసింహ స్వామి, గంగమృతల్లి, పోలేరమ్మ తల్లి, అందరూ ఒకటే. వారిలో భేదాలు లేవు. వారు భూమ్య కాశములంతటను ఆవరించి యున్నారు. దాదాపీరుస్వామికి గంధోత్సవం మలీదా ముద్దలు చేసి శుక్రవారం నాడు ఉత్సవాలు జరుపవలెను”.

తత్ఫలితంగా 24.2.2006 శుక్రవారం నాడు హిందువులు ముస్లింలు వృద్ధులు స్త్రీలు పురుషులు పిల్లలు దాదాపు 200 మంది కూడి మేళతాళములతో 7గం॥ రాత్రి పోరుమామిళ్ళ నుండి బయలుదేరి ఎగుడుదిగులు కంపపొదలు గడచి భుజముల వరకు వచ్చిన లోతునీళ్ళలో నడచినారు. దాదాపీరుస్వామి, గురప్పస్వామి ఇరువురు మహాత్ములు ఆ భక్త సందోహాన్ని ఆవహించి ఆచీకటిరేయి నీళ్ళలో నడిపించినారు. భక్తులు దాదాపీరుస్వామికి ప్రొక్కులు చెల్లించినారు. ధర్మం నశించేముందు ధర్మోధ్ధరణకై మేము ఇట్లా పుడుతామని గురప్పస్వామి అన్నారు.

మద్దిమాను గురప్పస్వామికి 1881 సం॥ పూర్వం సావిశెట్టిపల్లె వారణాసి బ్రాహ్మణయ్య పూజారిగా ఉండి నిత్యర్ఘనం సాంవత్సరి కోత్సవాలు నిర్వహించే వాడు. సావిశెట్టిపల్లెనుండి గురప్పస్వామి పల్లెకు ప్రతిదినం ఉదయాస్తమానములు పోయిరావటం, అందులోను

సగిలేచి మడుగునీళ్లలో నడచి పోయిరావటం ఇబ్బందిగా ఉండేది. పూజారి తన బాధ్యతలు గురపుస్వామి పట్లెలోనే ఎవరికైనా అప్పగించవలెననుకున్నారు. తనను భక్తి శ్రద్ధలతో బాధల కోర్చి అర్పించే ఈ పూజారికి మేలు చేయవలెననుకొన్నాడు గురపు స్వామి. ఒకనాడు సాయంకాలం దీపార్చన చేసి పోతున్న పూజారి వెంట దిగంబర బాలకుడుగా వెన్నుంటేనాడు. ఒక మైలుదూరం పోయిన తరువాత తనను ఎవరో వెంబడిస్తున్నారని వెనుదిరిగి చూచిన పూజారికి దిగంబర బాలకుడు కనబడ్డాడు. ఎవరు నాయనా అని అడిగితే సమాధానం లేదు. ఇట్లూ మరి కొంచెం దూరం పోయిన తరువాత మరల అడిగినా సమాధానం లేదు. అబ్బాయి మూగవాడు కాబోలుననుకొని ఇల్లు చేరినాడు. భార్య ఈతడెవరని అడిగితే ఎవరో మూగవాడు పాపం. మనయింట్లోనే ఉంటాడులే అన్నాడు. పని ఉండి మరునాడుదయం ఆ పూజారి వేరే గ్రామానికి పోయినాడు. పూజారి భార్య ఆబాలునిగూర్చి అంతగా పట్టించుకోలేదు. సాయం సంధ్యావేళ దీపం వెలిగించింది. భోజనం చేస్తుండగా దీపం సన్నగిలితే ఆమె ఆ అబ్బాయిని పోయి వత్తిని ఎగదోసి నూనె పోయుమన్నది. ఆతడు దూరం నుండే నాలుక సాచి వత్తి ఎగదోసి నూనెపోసినాడు. నోటినుండి పాము వెడలి వత్తి ఎగదోయటం చూచి భయబ్రాంతురాలై ఆమె క్రింద పడిపోయనది. తీవ్రమైన జ్వరం వచ్చింది. మరునాడు భర్తరాగానే ఆమె జరిగినదంతా చెప్పింది. భర్త భార్యతో నాకుగూడ గుడివద్ద నాగుబాము కనిపించింది ప్రతిదినం ఇంతదూరం వచ్చి ఇట్టి భయాందోళనలు కలిగించే సమయంలో దేవాలయార్థ కుడుగా ఉండజాలనంటే నీకు మేలుచేస్తాను వదులుకోకు అని ఈబాలుడు

నిజరూపం చూపినాడన్నాడు. ఐనా పూజారి గుడికి సంబంధించిన డాక్యుమెంట్లు పూజా సామగ్రి గురప్పగారి పల్లె ప్రజలకు అప్పగించినాడు.

1881 నుండి అలయ ధర్మకర్తగా ఆపల్లెలోని నాగిరెడ్డి శేషారెడ్డి ఉంటున్నాడు. పూర్వం ఏటిని ఆనుకొని ఒకపల్లె ఉండేది. గురప్ప స్వామి ఆపల్లీయులను ఒకగొల్లబోయ ద్వారా పిలిపించుకొన్నారు. తాము మద్దమానులో ఉంటూ మీ పల్లెలను దుష్టశక్తుల బారినుండి కాపాడుతానని ఆపల్లెకు తనపేరుతో గురప్పగారిపల్లె అని పేరు పెట్టుకొండి. మీకానుకలు స్వీకరిస్తూ మిమ్ముల కాపాడుతానని వారికి వరమిచ్చినారు. నన్ను మద్దమాను గురప్పస్వామిగా పిలువండి. నా వెంట పోలేరమ్మ నిలుస్తుంది. నాకు సాత్మ్యకాహం ఐదు చోళ్ళు పొంగు పాలనైవేద్యం పోలేరమ్మకు మేకపోతు నిమ్మకాయ పులగం నైవేద్యం పెట్టండి అని ఆదేశించినారు. అప్పటి నుండి స్వామివారు గురప్పగారిపల్లె, రెడ్డికొట్టాల, రంగసముద్రం, పీరుసాహెబ్పల్లె, సావిశెట్టిపల్లె మొదలైన గ్రామాలను కాపాడు తున్నారు. 1955 సంవత్సరానికి పూర్వం భక్తులు ఏటిమడుగు నీళ్ళలో పోయి నైవేద్యం సమర్పించేవారు. 1956 సం॥ స్వామి సగిలేరు ప్రాజెక్టులో మునిగిపోయినారు. 1958 సం॥ స్వామి ఆజ్ఞ ప్రకారం మరలస్వామికి పశ్చిమాభిముఖంగా గుడికట్టి దాని కెదురు తూర్పుముఖంగా శ్రీరామాలయం నిర్మించినారు. ఈ గురప్పస్వామి హిందువులతోపాటు ముస్లింల పూజలందు కుంటున్నారు.

గురప్పస్వామి దాదా పీరుస్వామివద్ద 15 సం॥ బ్రహ్మవిద్య నేర్చినాడు. దాదాపీరుస్వామి గురప్పస్వామికి నవవిధ, భక్తి మార్గములు, 24 తత్త్వములు, శరీరత్రయము, అవస్థాత్ర యము, పంచకోశముల వివరము, పంచభూతముల వివరము, గుణ

త్రయము, ఈషణత్రయము, అరిషద్వర్గము, సప్తవ్యసనములు, ఓంకారము, వంచప్రాణాగ్నుల ఆహాతుల వివరములు, అన్నప్రాశనం, సంచితప్రారబ్ధ ఆగామి కర్మలు మొదలైన విషయములు నేర్చినారు. ఈ వివరమంతయు చాలా సులభమైన భాషలో ఉంది.

గుర్పుస్వామివారి పంచసూక్తులు I నీ వెంట వచ్చేవి పోయేవి
 1. పేదరికం 2. వ్యాధి 3. డబ్బు II నీ వెంటరానివి 1. కాలం,
 2. యోవనం, 3. పరువు III నీవెంట వచ్చి వదలిపోనివి 1. కీర్తి,
 2. అజ్ఞానము, 3. విద్య. IV నీ వెంట వచ్చేవి 1. పాపం,
 2. పుణ్యం, 3. నీ నీడ V నీవు ఏమిచేసినా చూచేవారు పగలు,
 1. సూర్యుడు, 2. ఆకాశం, 3. గాలి, 4. భూమి, 5. నీనీడ, రాత్రి
 1. చంద్రుడు 2. ఆకాశం 3. గాలి 4. భూమి 5. నక్కత్రాలు
 6. నీనీడ. వీరినే పంచభూతాల సాక్షి అంటారు. వీనిని గమనించి మనిషి బ్రతుకాలె.

1990 సం॥ గుర్పుస్వామికి గర్భగుడికట్టి ఆలయ పునరుద్ధరణం చేసినారు. 2001 సం॥ ఈ దేవాలయం ఎండోమెంటు పర్యవేక్షణలోనికి వచ్చింది. పాలకమండలి ధర్మకర్త నాగిరెడ్డి వీరారెడ్డి, సభ్యులు కొండెడ్డి చిన్న గురివిరెడ్డి ఊటుకూరి రమణమ్మ, ఆదిబోయిన చినకొండయ్య, బద్వేలు చిన్నవెంకటయ్య.

ఆధారం :-

శ్రీమద్భాగవతముగుర్పుస్వామి. రచన సేకరణ, గౌడ్యవీటి వీరగురుమూర్తి, అన్నలూరు గ్రామం, వైదుకూరుగుండలం, కడపజిల్లా 2007

8. బమ్మెరపోతన (15వ శతాబ్ది-ఉత్తరార్థం)

ప్రాచీనాంధ్రకవులలో భక్తి, కర్మ, జ్ఞాన, యోగమార్గాల ద్వారా జీవన్యుక్తులైన మహానుభావులెందరో ఉన్నారు. ప్రథమాంధ్ర మహాకవి నన్నయ కర్మమార్గావలంబి, తిక్కన జ్ఞాన మార్గావలంబి, పోతన భక్తిమార్గావలంబి, పరశురామ పంతుల లింగమూర్తి యోగమార్గావలంబి, ఆంధ్ర కవిత్వాకాశంలో తిక్కన పోతనలు సూర్య చంద్రులు, పోతన ఒక కవిప్రవక్త. వంగదేశంలో చైతన్య మహా ప్రభువుకంటే అర్థశతాబ్దిం ముందే ఆంధ్రదేశంలో కృష్ణతత్త్వం ప్రచారం చేసిన మహానుభావుడు. మోక్షశాస్త్రమైన భాగవత కల్పతరువును నారదుడు వైకుంఠం నుండి భూమికి తెచ్చి వ్యాసునికిస్తే దానికి అంటుగట్టి తెలుగునాట నిల్చిన పరమభక్తుడు

పోతన. ఓరుగల్లు మండలం జనగామ తాలూకా బమైరగ్రామం ఆయన జన్మస్థలం; పూర్వులనివాసం కూడ. పురాణం హాయగ్రీవ శాస్త్రి వావిలికొలను సుబ్బారావు పోతన రాయలసీమలోని ఒంటి మిట్టవాడని తొలినాళ్ళలో వాదించినారు కాని వీరేశలింగం పంతులు, కొమణ్ణజూ లక్ష్మీణరావు పంతులు, అటు తరువాత కవి చరిత్రకారులందరు పోతన ఓరుగల్లువాడని అనేక చారిత్ర కాధారములతో నిరూపించినారు.

పోతన పేరుతో ప్రచారంలో ఉన్న ఇతరకృతులు వీరభద్ర విజయము, భోగినీ దండకము, నారాయణ శతకములు ఇందులో వీరభద్రవిజయం పోతన బాల్యకృతి అని తక్కిన రెండు ఆయన కృతులు కావని పండిత విమర్శకుల అభిప్రాయం. కాని చారిత్రకులు మాత్రం భోగినీదండకం పోతన కృతియే అని, దాని కృతిపతి ముమ్మడి సర్వజ్ఞ భూపాలుడని (1430-1470) ఊహించినారు. పోతనకాలం కూడ ఇదమిత్థంగా తెలియదు. ఆయన 1410-1510 మధ్యకాలంలో ఎప్పుడో ఉండినట్లు ఒక్కొక కవిచరిత్రకారు లొక్కాక విధంగా ఊహించినారు. ఐతే 15వ శతాబ్దం ఉత్తరార్ధం పోతనకాలంగా సంభావింపవచ్చు. భాగవతం లోని కొంతభాగం శిథిలమై పోవటానికి కూడ తీరుతీరు కథలున్నపి. భాగవతంలో ఉత్సవమైన భాగాలు పష్ట, సప్తమ, ఏకాదశ, ద్వాదశ స్మరణాలు. పోతన శిష్యులు కరీంనగరం జిల్లా వెలిగందల నారయ, ఏర్పారి సింగన గంగనలు ఈ భాగాలు పూరించినారు.

వీరభద్రవిజయంలో పోతన పూర్వుకులు ఆరుతరాల వారి పేర్లున్నపి. వారు మల్లయ భీమయ అన్నయ (భార్యగౌరమ్మ)

సోమన (భార్యమల్లమ) 1) రేచన 2) అన్నయ 3) ఎల్లన
 4) అయ్యలు ప్రెగడ 5) మాదయ. ఈ షదుగురన్నదమ్ములలో
 మూడవవాడైన ఎల్లన భార్య మాచాంబిక. ఈ దంపతుల సంతానం
 1) కేసన (భార్యలక్ష్మమ్మ) 2) మాధవుడు 3) ఇమ్మది నాగయలు.
 ఈ ముగ్గురన్నదమ్ములలో జ్యేష్ఠుడు కేసన లక్ష్మమ్మల సంతానం
 1) తిప్పన 2) భాగవతకర్త పోతన, ఆయన భాగవతంలో పేర్కొన్న
 తన పూర్వులపేర్లు కొండిన్యసగోత్రికుడు భీమనమంత్రి అన్నయ
 (భార్య గౌరమ్మ) సోమన (భార్యమల్లమ్మ) ఎల్లన (భార్య మాచమ్మ) కేసన
 (భార్య లక్ష్మమాంబ). ఈ కేసన లక్ష్మమాంబల సంతానం
 1) తిప్పన 2) భాగవతకర్త పోతన. పోతన శ్రీనాథునికి
 బావమరిదియని పోతన కొడుకు మల్లన అనీ చెప్పేవి కల్పిత కథలు.
 తరువాతి కాలాన దాక్షాయణి పరిణయకర్తలు కేసన మల్లనలనే
 జంటకవులు పూర్వకవిస్తుతిలో పోతన తమపూర్వుడని చెప్పినారు.
 ఇంకను పోతన కొడుకు కేసన అని ఆతడు ప్రోధసరస్వతి
 బిరుదాంచితుడని చెప్పినారు ప్రోధసరస్వతికి అప్పలమ్మ వీరమ్మ
 ఇరువురు భార్యలు. అప్పలమ్మ కొడుకు కేసన్న వీరమ్మ కొడుకు
 మల్లన. వీరికి పోతనతాత. అజ్ఞరపు పేరయ లింగకవి ఒడయనంబి
 విలాసం రచయిత. ఆయన ప్రోధ సరస్వతి బిరుదాంచితుడైన
 కేసన పెద్దభార్య అప్పలమ్మ కూతురు ఎల్లమ్మ పుత్రుడననీ, తమ
 సంతానం వీరనరసమ్మ గంగన్నలనీ చెప్పినాడు. ఇందరి పేర్లు
 లభిస్తున్నాయి కాని పోతన భార్య పేరేమిటో ఎవరూ చెప్పలేదు.
 పోతన తరువాత బమ్మేరవంశంలోనే కాక వారి ఆడుబిడ్డల
 వంశంలోను కవులుండినట్లు తెలుస్తుంది. తరువాతి కాలాన
 విశిష్టాద్వైతులుగా మారిన పోతన వంశీయులు బమ్మేర, పెండ్యాల

గ్రామాల్లోను చుట్టుపట్టు గ్రామాల్లోను ఇప్పటికీ ఉన్నారు. పోతనకు పూర్వు లందరు శివభక్తులు. పోతన తమ తండ్రి కేసన శైవ శాస్త్రమతము గన్నవాడనీ, తల్లి లక్ష్మాంబ సదాశివ పాద యుగార్థనాను కంపానయవాగ్మివాని యనీ, అన్నగారైన తిప్పన ఈశ్వర సేవా కాముడనీ వర్ణించినాడు.

వ్యాసులవారి సంస్కృత భాగవతపురాణాన్ని తెలుగులో యథాను వాద, భావానువాద, స్వతంత్రానువాద పద్ధతుల్లో ఆంధ్రమహో భాగవతంగా మలచిన పోతనకు పోతనయే సాటి. భక్తిరస బంధురమూ సులభ సుందరమునైన తెలుగు కృతులలో పోతనగారి భాగవతానికి ఆ భాగవతమే సాటి. భాగవతం ముక్తి నివసనం. పరీక్షిన్నమహోరాజు ఏడుదినాలు మాత్రమే శుకమహార్షి నోటు భాగవతం విని మోక్షం పొందినాడు. అందుకే పోతన తానూ “శ్రీక్రైవల్య పదంబు చేరుటకు నై” మోక్ష ప్రదాతయైన మహో నందాంగనాడింభకుని లీలామహిమాను వర్ణనం చేసే ఆంధ్ర మహోభాగవతం రచించినాడు. భాగవత రచనకు పూనిక చేసిన పోతన ఒకానొక చంద్రగ్రహణ పుణ్యకాలాన గోదావరి గంగకు (మంధని కరీంనగరం జిల్లా) పోయి స్నానం చేసి మహేశ్వర ధ్యానం చేస్తుంటే “మెఱుగు చెంగటనున్న మేఘంబు కైవడి నువిద చెంగటనుండ నొప్పువాడు” “వల్లియుత తమాల వసుమతీజము భంగి బలువిల్లు మూపున బరగువాడు” నైన ఒకరాజ ముఖ్యుడు ప్రత్యక్షమై తాను రామభద్రుడననీ శ్రీమహాభాగవతం తెనుగుచేసి తనకు అంకితం చేస్తే “నీకు భవబంధంబులు తెగు”ననీ ఆనతిచ్చి తిరోహితుడైనాడు. పోతన “పలికడిది భాగవతమట పలికించెడు వాడు రామభద్రుండట, నే పలికిన భవహరమగునట, పలికెద

వేరొండు గాధ పలుకగనేలా” (వాడు = సః; నే=అహం = సో ఉహం. రసోవైసః రసగ్ం వేయా వాయం లబ్ధా ఉత నంది భవతి) అని కృత నిశ్చయుడైనాడు. “శ్రీమహాభాగవత పురాణ పారిజాత పాదవ సమాశ్రయంబునను, హరి కరుణా విశేషంబునను కృతార్థత్వంబు సిద్ధించెనని” గుర్తించి ఓరుగల్లకు తిరిగివచ్చి గురువుర్ధ బుధ బంధుజనుల ఆజ్ఞలో భాగవతం రచించినాడు. ఇది చాలా విచిత్రమూ అద్భుతమూ ఐన సన్నివేశం పోతన గంగ ఒడ్డున (తెలంగాణంలో గోదావరిని గంగ అంటారు) చేసినది శివధ్యానం, ప్రత్యక్షమైనది రామభద్రుడు; ఆనతిచ్ఛినది శ్రీమహావిష్ణువు లీలలు వర్ణించుమని, శివభక్తుడైన పోతన శ్రీహరిలీలలు వర్ణించి శ్రీరామచంద్రునికి అంకితం చేసి జీవన్ముక్తుడైనాడు.

నన్నయతిక్కునాది పూర్వకవులు తనకోసమే భాగవతాన్ని విడిచి పెట్టినారనీ భాగవతం తెనుగుచేసి తన జన్మసఫలం చేసుకుంటాననీ ఇక తనకు పునర్జన్మ లేదనే చెప్పినాడు. ఈ విధంగా “లలిత స్మంధము కృష్ణమూలము శుకాలాపాభి రామం”బైన భాగవత కల్పతరువు ఆంధ్రులకు చిక్కింది. శ్రీహరి పాదోద్ధువయై శివజట్టా జూటునుంచి భూమిపైకి అవతరించిన గంగా పుణ్యసౌనాల ఘుట్టాలకంటే శ్రీమద్భాగవతంలోని మధురమంజుల పుణ్యఘుట్టా లధికం. అవియన్నీ “చిత్రంబులు తైలోక్య పచిత్రంబులు భవలతా లవిత్రంబులు సన్మిత్రంబులు మునిజనవన షైత్రంబులు విష్ణుదేవ చారిత్రంబుల్”.

పోతన భాగవతం పీరిక శ్రీక్లైవల్యపదంబు జేరుటకునై మొదటి పద్యంలో కావ్యవస్తు నిర్దేశం చేసినా కృతిపతినిర్ణయం రెండోపద్యం

“చేతులారంగ శివుని పూజింపడేని, నోరు నొవ్వంగ హారికీర్త నుడువడేని, దయయు సత్యంబులోనుగా దలపడేని, కలుగనేటికి తల్లుల కడుపుచేటు” అంటూ కర్మ, భక్తి, జ్ఞాన మార్గాల ప్రపంచి కరణంగా సూచించినాడు. ఈ మార్గాలు కుంతీదేవీకృత శ్రీకృష్ణ స్తుతి, భీష్మకృత శ్రీకృష్ణస్తుతి, విదురమైత్రేయ సంవాదం, కపిల దేవహూతి సంవాదం, పురంజనో పొఖ్యానం, ప్రహ్లదాజగర సంవాదం, ప్రహ్లదచరిత్ర, గజేంద్రమోక్షం, వామన చరిత్ర, అంబరీషోపొఖ్యానం, శ్రీకృష్ణవతార ఘట్టం, శ్రుతిగీతలు, రుక్మిణీ కల్యాణం, నరకాసురవధ అవధాత యదుసంవాదం, మార్గుండే యోపొఖ్యానం, రుద్రగీత కుచేలోపొఖ్యానం, ధ్రువోపొఖ్యానం, గోపికాగీతలు, జలక్రీదలు, భ్రమరగీతలు మొదలైన శీర్షికల్లో గుర్తించవచ్చు). భగవద్గీత చేసే సందర్భంలో పోతన పరవశ్మై మూలాన్ని మించిన వర్ణనలు చేసినాడు. భాగవతంలోని శృంగారం కూడ చాలా విశిష్టమైనది. ఆయన రచనలో భావకవితా స్మారి ఎక్కువ. గద్యంలో పద్యంలో పోతన ప్రయోగించిన తీరుతీరు అనుప్రాసలు శబ్దఫుటనలు మృదంగ ధ్వనులుగా, మధురమంజుల శబ్దాలు తాళములుగా గంగా ప్రవాహధ్వనులను తలపిస్తాయి. తెలుగుపారకులను రసపారవశ్యంలో ఓలలాడిస్తాయి. అందు వలననే భాగవతం సార్వజీనిసమైనది; పండిత పామర జనాను రంజకమైనది. ఆపత్సమయముల్లో గజేంద్రమోక్షం, భగవద్గీతల వలె గోపికాగీతలు, యుక్తవయస్కలైనా పెండ్లికాని ఆడపిల్లల యిండ్లలో రుక్మిణీకల్యాణం పరించటం తెలుగునాట ఆచారమై పోయినది.

భగవాన్ శ్రీసత్యసాయిబాబా తరచుగా పోతన భాగవతంలోని చాలా పద్యాలు తమ ఉపన్యాసాల్లో ఉదాహరిస్తుంటారు. సుయజ్ఞో

పాఖ్యానం నుండి “మచ్చిక వీరికెల్ల బహుమాత్రము చోద్యము దేహాపుట్టుచుం, జిచ్చుచునుండ జూచెదరు చావక మానెడువారి భంగినీ, చచ్చినవాని కేండ్రెదరు చావునకొల్లక డాగవచ్చునే, యెచ్చట బుట్ట నచ్చటికి నేగుట నైజము ప్రాణికోటికిన్” (VII-46) పద్యం ఉదాహరించి “భాగవతం చదివితే బాగవతాం” అని చమత్కు రిస్తుంటారు. శ్రౌంధ గొప్పదనం చాటుతూ “ఉద్రోధంబునరారు శస్త్రధరులై యుధావనిన్ లేరు” “కొడుకులబట్టి చంపెనని కోపము నొందదు” (I-162, 168) పద్యాలుదాహరిస్తారు. కుంతీదేవికృత శ్రీకృష్ణస్తవం నుండి “శ్రీకృష్ణాయదుభూషణా నరసభా శృంగార రత్నాకరా” (I-200), భీష్మకృత శ్రీకృష్ణస్తవం నుండి “ఒక సూర్యాండు సమస్తజీవులకు దానొక్కుక్కడెతోచు” (I-226), “హరిమయము విశ్వమంతయు” II-17, “చిత్రంబులు త్రైలోక్యపవిత్రంబులు భవలతాలవిత్రంబులు సన్మిత్రంబులు మునిజనవన చైత్రంబులు విష్ణుదేవు చారిత్రంబులో” (VII-6), ప్రహ్లద చరిత్ర నుండి “తనయందు నఖిల భూతములందునొక భంగి సమహితత్వంబున జరుగువాడు” “పాసీయంబులు ద్రావుచుంగుడుచుచున్ భాషించుచున్” “మందారమకరంద మాధుర్యమునదేలు మధుపంబు వోపునే మదనములకు” “కమలాక్షునర్థించు కన్నులు కన్నులు” “కంటిరే మనవారు..... త్రోవ వెదకికొనుట దొడ్డబుధి” “ఇందుగలడందులేడని సందేహము వలదు” (VII-115, 123, 150, 169, 214, 275) గజేంద్రమోక్షం నుండి “ఎవ్వనిచే జనించు జగమెవ్వని లోపల నుండు లీనమై” “లావాక్షింతయులేదు దైర్ఘ్యము విలో లంబయ్యే” “సిరికింజెప్పుడు శంఖచక్రయుగమున్” వామన చరిత్రమునుండి

“కారే రాజులు రాజ్యముల్ గలుగవే” “ఇంతింతై వటుడింతయై” (VIII-73,90,96, 590, 622), “కలయో వైష్ణవ మాయయో” “కర్మమునబుట్టు జంతుపు, కర్మముననవృద్ధిబొందు కర్మమున జెడున్” “నల్లనివాడు పద్మనయనంబులవాడు” “నీపాదకముల సేవయు, నీపాదార్ఘకులతోడినెయ్యమును”, (X-342, 884,1010, 1269) వంటి పద్మాలు ఉదాహరిస్తారు. బాబావారికి పోతన శబ్దాలంకార ప్రయోగాలు చేసిన కొన్ని పద్మాలు కూడ ఇష్టం. అందుకు ఒక ఉదాహరణ. పురుషకారం ఫలించక గజేంద్రుని సర్వస్యశరణాగతుడై శ్రీమహావిష్ణువును ప్రార్థిస్తే గజేంద్రునిమొరాలకించి శ్రీమహావిష్ణువు గొప్పసంరంభంతో తొందరగా బయలుదేరితే లక్ష్మీదేవి ఆ సంరంభమేమిటో తెలుసుకోవలెనని “అడిగెదనని కడువడిజను, నడిగినతను మగుడనుడుగడని నెడనుడుగున్, వెడవెడ చిడుముడి తడబడ, నడుగిడు నడుగిడు జడిమ నడుగిడు నెడలన్” (VIII-103) అనే పద్యం ఉదాహరిస్తారు. బాబా ఉపన్యాసాలు అనువదించే వారి నోళ్ళు మూతలుపడుతవి. శ్రోతలంతా గొల్లమంటారు.

సందర్భం కాకపోయినా పోతనగారి శబ్దాలంకార ప్రయోగ ప్రభావం నేనెరిగినది ఇంకొకటి మనవిచేస్తాను. సుప్రసిద్ధ వెంటి లాకిష్ట నేరెళ్ళ వేఱుమాధవ్ ఒకసభలో ధ్వన్యసుకరణ ప్రావీణ్యం ప్రదర్శస్తున్నాడు. శ్రోతల్లో నేనొకడను. నా ప్రకృష్ట ఒక ఆంధ్రేతరు డున్నాడు. వేఱుమాధవ్ భాగవతంలోని సరసింహపోవతారా విర్మావం ఘుట్టంలోని రెండుపుటల దీర్ఘ వచనం “ఇట్లు దానవేంద్రుండు... సభామండపస్తంభంబు వ్రేసిన వ్రేటు తోడన దశదిశలను మిడుంగుఱులు చెదరం జిటీలి పెటీలిపడిబంభజ్య మానంబగు

నమ్మహోస్తంభంబు వలన ప్రజయవేళా సంభూత సప్తస్కుంధ బంధుర సమీరణ సంఘుటితఫోర జోఘుష్యమాణమహోవలాహక వర్గనిర్గతనిబిడనిష్టర దుస్సహ నిర్మాత సంఘు నిర్మోష నికాశంబు లైన చటుచ్చటప్పుటస్థు ధ్వని ప్రముఖ భయంకరారావ పుంజంబులు జంజస్యమానంబులయి (VIII-285) మేఘగ్రసన వలె వినిపించినాడు. నా ప్రక్కనున్న క్రోత ఇది నిజంగానే నరసింహావతార విర్మావం వలె ఉన్నదని అభినందించినాడు. ఇట్టి గుండెలదరించే వర్షనలేకాక మధురమంజుల శబ్దాలు గురిపించిన పద్మాలుగద్యములు పోతన గారి భాగవతంలో చాలా ఉన్నవి.

ఒకప్పటి పల్లెటూరి బదులలో అఅలు, గుణింతాలు, ఎరుసుల తరువాత వేమన, సుమతి, కృష్ణ, నరసింహ శతకముల పద్మాలతో పాటు భాగవతంలోని కొన్ని మంచి మంచి పద్మాలు అందమైన ఘట్టాలు కంరస్థం చేయించేవారు. అంతటితోనే చదువులు ముగించినవారు ఏ వృత్తి అవలంబించినా తమ సంస్కారాన్ని అభిరుచిని అనుసరించి రామాయణ భారత భాగవతాలు వినేవారు చదువుకునేవారు. ఇట్లా విన్నవారు చదువుకున్నవారు స్త్రీ పురుషులు ఎందరో భాగవతం లోని పద్మాలు ఇప్పటికీ స్వరిస్తుంటారు. తల్లిదండ్రుల నుండి నేర్చిన పిల్లలు పెద్దవారైన తరువాత గూడ మరచిపోని పద్మాలు భాగవతంలో మరికొన్ని.

“నిగమములు వేయు చదివిన” “కుప్పించి యెగసిన కుండలంబుల కాంతి” “మనసారథి మన సచివుడు (I-140, 222, 358), “హరి మయము విశ్వమంతయు”, “కమనీయభూమి భాగములు లేకున్నవే” “ఉపవాస ప్రత” (II-17,21,214), “కామోత్సుంరత

గోపికల్” “రెక్కలురావు పిల్లలకు” “గాలింకుంభిని నగ్నినంబువుల” “పానీయంబులు ద్రావుచున్ గుడుచుచున్” “లోకములన్నియుం గడియలోన్” “ఇందుగలడందులేడని” “లేదని యెవ్వరి నడుగను” “నిందింపబరులనెన్నడు” (VII-18, 63, 90, 123, 267, 275, 439, 440), “ఎవ్వనిచే జనించు జగమెవ్వనిలోపల నుండు”, “అలవైకుంరపురంబులో” “సిరికిం జెప్పుడు” “ఆశా పాశము దా కడున్నిడువు” “వారిజాక్షులందు వైవాహికము లందు” “ఇంతింతై వటుడింతయై” (VIII-73, 95, 96, 575, 585, 622) వంటి పద్యాలు అప్పుడప్పుడు వల్లెవేసుకుంటారు. ఇక దశమస్కృంథంలోని పూర్వభాగం శ్రీకృష్ణపరమాత్ముని ఆవిర్భావం, నందప్రజంలోని సంబరాలు, ఆయన లీలలు వర్ణిస్తూ పల్లెటూరి ఆబాలగోపాలం త్రీలు, వృద్ధులు భాగవత రసామృతం అనుభవిస్తారు.

“అన్నపు నీవు చెల్లెలికి” “గురుపారీనమవై” “పంకజముఖి నీళ్చాడను” “స్వచ్ఛంబులై పొంగెజలరాశులేడును” “పాడిరి గంధర్వోత్తములాడిరి” “అన్న శమింపుమన్న” “ఏమినోముఘలమ్ము” “జో జో కమల దశేక్షణ” “బాలురకు పాలులేవని” “ఓయమ్మ నీ కుమారుడు” “అమ్మామన్నదినంగనే” “కలయోవైష్ణవ మాయయో” “చిక్కడు సిరికౌగిటిలో” “ఎండన్స్ప్రుగ్గితి రాకటంపడితి” “ఏలా బ్రిహ్మాపదంబు” “కటిచేలంబు బిగించి” “మా మా వలువలు ముట్టకు” “నల్లనివాడు పద్మనయనంబులవాడు” “అక్రూరుండని పేరుపెట్టకొని” “కన్నియమీద నా తలపు” “భూపణములు సెవులకు బుధతోషణములు” “లగ్గుంబెల్లి వివాహముంగదిసె” “ఘనుడా భూసురుడేగెనో” “మృగనాభి యలదదు మృగరాజ మధ్యమ” ఉత్తర భాగంలోని “వరుజూచున్ హరిజూచు “బొమ్మ పెండ్లిండ్లకు”

“ఇందివర శ్యాము వందితసుత్రాము” “ఏమి తపంబు సేసెనొకొ” వంటి పద్యాలు పల్లెటూరి జనం నోళ్లలో నానటం మహో భక్తుడు, పరమ భాగవతుడు బమ్మెరపోతనగారు తెలుగువారికి పెట్టిన భిక్ష.

“ఓయమ్మ నీ కుమారుడు, మాయిండ్లను పాలుపెరుగు మనసీడమ్మా, పోయెదమెక్కుడికైనను, మాయన్నల సురభులాన మంజులవాణీ “జోజో కమలదశేక్కణ, జోజో మృగరాజు మధ్య జోజోకృష్ణ జో జో పల్లవకరపద, జోజో పూర్ణందు వదన జోజో యను చున్న ” “పాపనికి నూనె తలయంటి పసుపుబూసి, బోరు కాడించి హరి రక్క పొమ్మటంచు, జలములొకొన్ని చుట్టి రాజిల్లి తొట్ల, నునిచి దీవించి పాడి రయ్యవిదలెల్ల “లోకములు నిదురవోవగ, జోకొట్టుచునిదురవోని సుభగుడు రమణుల్, జోకొట్టిపాడ నిదురం గైకొను క్రియ నూర కుండె కనుదెరవకయున్ ” వంటి పద్యాలు తెలుగు తల్లులు పాడినంతకాలం పోతనగారి భాగవతం తెలుగు సాహిత్యకాశంలో ఉన్నవతారగా వెలుగుతుంది.

“నాకు మేలుగోర నాభక్తులకు గాని, భక్తజనులకేన పరమగతియు భక్తుడెందుజనిన బఱతెంతు వెనువెంట, గోవువెంట దగులు కోడెభంగి IX-120

శ్రీకృష్ణపరమాత్ముడు చేసిన వాగ్దానం మరచిపోకుండా ఉండాము.

ఆధారం: -

శ్రీమదాంధ్రభాగవతము - వావిళ్ళవారి ప్రచురణ.

9. భద్రాచలం రామదాను

(1620-1687)

భారతీయ కవిత్వం 1) ఆశ్రమకవిత 2) ఆశ్రయకవిత 3) అనుభవ కవిత అని మూడు తీరులుగా ఆచార్య బాదాల రామయ్యగారు వింగడించినారు. వనవాటికల్లో ఆశ్రమాలలో ఉంటూ “లోకాః సమస్తాః సుఖినో భవస్తు” అని ఆశించే బుఘులు మునులు రచించేది ఆశ్రమ కవిత. అది సహజకవిత. దానిలో అంతరాత్మ ప్రమేయ మెక్కువ. రాజాస్థానములలో పాలకుల, అధికారుల అభిరుచులకు సమకాలీన సాంఘికాభీ రుచులకు అనుగుణంగా పండితకవులు ప్రాసే రసాలంకారరీతిశయ్యా పాకముల గుబాళింపులుండేది ఆశ్రయకవిత. ఇందులో బుద్ధిప్రమేయమెక్కువ. ఆయా కవుల వైయక్తిక సుఖుదుఃఖాలు, రాగద్వ్యాషాలు, ప్రేమనంతోషాల సమస్తా నుభవాలను ప్రతిబింబించేది అనుభవకవిత. దీనిలో హృదయ

ప్రమేయం ఎక్కువ. ఇది సమకాలీన రాజకీయ సాంఘిక మత వ్యవస్థలను ధిక్కరించి ప్రాసినది కావచ్చు లేదా తమకు అభిమత మైన దైవం, మతం, ప్రేమ, భక్తి మొదలైనవి ఆధారంగా వెలువడిన దైనా కావచ్చు. సమకాలీనసమాజాన్ని సంస్కరించ వలెనని మంచి చెడుగులను చూపుతూ సన్మార్గాపదేశం చేసినవారిలో పోతులూరి వీరబ్రహ్మం, వేమన వంటి వారున్నారు. తాము నమ్మిన దైవాన్ని నోరారా కీర్తించి తాము తరించి ఇతరులను తరింప జేసినవారిలో అన్నమయ్య, భద్రాచలం రామదాసు, త్యాగరాజస్వామి వంటి భక్తులు చేరుతారు. ఈ మూడు తీరుల కవితలలో అనుభవకవిత ఎక్కువ వివాదాస్పదమైనది. కారణం; ఎవరి అనుభూతులు వారిపి. ఇట్టి కవితలు ప్రాసిన వారెక్కువ కడగండ్ల పాలైనారు. తాను నమ్మిన దైవమును తప్ప రాజులను కీర్తించలేనని ధిక్కరించిన అన్నమయ్యకు సంకెళ్లు పడినవి. రాజద్రవ్యాన్ని దేవాలయ నిర్మాణాలకు ఉత్సవాలకు కైంకర్యం చేసిన భద్రాచల రామదాసు 12 ఏండ్ల కారాగారవాసం అనుభవించినాడు. రాజాశ్రయంకోసం ఉబలాట పడే అన్నగారి కోపానికి గురియై కష్టాలను అనుభవించిన వాడు త్యాగరాజు. ఈ ముగ్గురిలో కంచెర్ల గోపన్న అనే భద్రాచలం రామదాసు మన ప్రస్తుత కథానాయకుడు.

అది మొగలాయి ప్రభుత్వం పరాంకోటి అందుకున్నకాలం. ఔరంగజేబు చక్రవర్తి భారతదేశాన్ని అట్టుడికిస్తున్న కాలం. ఉత్తరాదిలో గురు గోవిందసింగు, దక్కిణాదిలో చుత్రపతి శివాజీతోపాటు, నిజాంపోలీలు, ఖుతుబ్బోలు ఔరంగజేబును ఎదిరిస్తున్న కాలం. హిందూమతంలోని వివిధ శాఖలవాళ్లు, భక్తులు, సాధుసంతులు ప్రజలను జాగృతం చేస్తున్నకాలం. తుకారాం, సమర్థ

రామదాసస్వామి మహోరాష్ట్రంలోను, దాస కూటములవాళ్ళు కన్నడ దేశంలోను, ఓడ్రుదేశంలో శైతన్య మహోప్రభువులు, తమిళదేశంలో శైవవైష్ణవ భక్తులు, భక్తి ఉద్యమాల ద్వారా ప్రజలను మేల్కొల్పుతున్న కాలం. అట్టి 17వ శతాబ్దం మధ్యభాగంలో కంచెర్లగోపరాజు భద్రాచలరాముని కీర్తిని భక్తిని ప్రజల్లో వ్యాపింప జేసినాడు. పండితులు భక్తుడనీ, ప్రజలు మహోనుభావుడనీ, పామరులు దేవుడనీ కీర్తించిన కంచెర్ల గోపరాజు రామనామ స్రవంతులు పారించి భక్తిసస్యాలు తెలుగుదేశంలో పూటిగా పండించినాడు. ఆయన పుట్టినది ఖమ్మంజిల్లా నేలకొండపల్లి. ఆ మహాత్ముని చరిత్రం ఆయన రచనలద్వారా కొద్దిగా మాత్రమే తెలుస్తున్నది. ఆయన రచించిన దాశరథి శతకాన్నిబట్టి కంచెర్లగోపన్న ఆత్మేయస గోత్రుడు ప్రథమతాఖ నియోగులు లింగనమంత్రి, కీర్తనల ప్రకారం కామమ్మ దంపతుల పుత్రుడు, రఘునాథభట్టరాచార్యులకు శిష్యుడు. పేర్లను బట్టి తల్లిదండ్రులు శైవులు. గోపన్న మాత్రం రఘునాథ భట్టరాచార్యుల వద్ద వైష్ణవం పుచ్చుకున్నాడు, రామదాసైనాడు.

రామదాసుగారి చరిత్రం తరువాతి భక్తకవులు హరికథలు యక్క గానాలుగా కూర్చు ప్రచారం చేసినారు. అట్టివారిలో యాదవదాసు ప్రథముడు, హరిభజన సింగరిదాసు ద్వితీయుడు. గుంటూరువాసి రాజు తూము లక్ష్మీనరసింహదాసు గొప్ప భక్తుడు వాగ్గేయకారుడు. ఆయన తిరువయ్యారులో త్యాగరాజులవారిని దర్శించి, కంచిలో నాగండ్ల వరదరామదాసనే వాగ్గేయకారుని కలిసి ఆయనను తోడ్చాని 1832 భద్రాచలం చేరినాడు. ఆ యిరువురి చరమ జీవితాలు భద్రాచల రామచంద్రుని సన్నిధిలోనే గడిచినవి. ఇరువురు భద్రాచల క్షేత్రాభివృద్ధికి కృషిచేసి శ్రీరామపూజాదికాలు ఇతోధిక

ప్రాభవంతో జరిపినారు. భద్రాచల రామదాసుగారు వేయించిన దానశాసనం ధంసా అల్లరుల్లో బ్రష్టమైపోతే నరసింహదాసు అప్పటి నిజం నాసరుద్దోలా సహాయంతో పునరుద్ధరించి తిరిగి ప్రాయించి దేవాలయ కైంకర్యాలు యథావిధిగా జరిగే ఏర్పాటు చేసినాడు. ఆత్మియమిత్రుడు వరదరామదాసు మరణిస్తే ఆయన శవం తీసుకొని భక్తి పారవశ్యంతో రామనామ సంకీర్తనం చేస్తూ గోదావరిలో ఐక్యమైపోయినాడు. ఇట్లా మిత్రసహగమనం చేసినవారు మనచరిత్రలో చాలా అరుదు. వరదరామదాసు భక్తరామదాసు కథను సంగ్రహంగా ప్రాస్తే తాను పెంచి ప్రాసినట్లు సింగరిదాసు చెప్పుకున్నాడు. రామదాసుగారి చరిత్ర హరికథగా అల్లిన తిరుక్కడయూరు కృష్ణదాసుకూడ 1800 ప్రాంతాల్లో ఉన్న వాడే. ఈ రచనలాధారంగా తెలినే భద్రాచల రామదాసుగారి సంగ్రహచరిత్రం : -

క్రీ.శ. 1324 కాకతీయసామ్రాజ్యం పతనమైపోయిన తరువాత పాడుపడిన హిందూక్షేత్రాల్లో భద్రాచలం ఒకటి. 17వ శతాబ్దిం పూర్వార్ధంలో భద్రాచలం సమీప గ్రామంలో ఉండే పోకల దమ్మక్క తనకు స్వప్నంలో కనబడిన సీతారాములక్ష్మణుల విగ్రహాలు భద్రగిరిపై కనుగొని చిన్నగుడి కట్టించి ప్రతిదినం అర్చనాదులు జరిపేది. ఆ కాలంలోనే నేలకొండపల్లిలో ఉండే కామమ్మ లింగస్తు దంపతులకు శ్రీరామచంద్రుని అనుగ్రహంతో 1620 ప్రాంతంలో ఒక కొడుకు పుడితే గోపరాజని నామకరణం చేసినారు. గోపరాజుకు ఉగ్గపాలతో రామభక్తి అలవడింది. పెరిగి పెద్దవాడై తెలుగు సంస్కృతాలతో పాటు ఆనాటి రాజకీయాలకు అవసరమైన ఉర్దూ ఫార్మీ భాషలు నేర్చినాడు. బాల రామాయణం గోపరాజు

హృదయనిష్టమైనది. రఘునాథభట్టరాచార్యుల మంత్రోపదేశం పంచసంస్కరాలు గోపరాజును విశిష్టాద్వైతం భక్తి ప్రపత్తుల ఆదర్శమూర్తిగా తీర్పిదిద్దినవి. ఇంతలో లింగనమంత్రి కీర్తి శేషుడైనాడు. గోపరాజు తాతతండ్రుల ఆస్తిపాస్తులతో, తల్లిని తనను పోషించుకుంటున్నాడు. సమీపబంధువుల యింటి సంబంధం చూచి కామమ్య గోపరాజుకు పెండ్లిచేసి తన చివరికోరిక తీర్చు కున్నది. కొంతకాలానికి కామమ్య చనిపోయినది. గోపరాజుకు తగిన యల్లాలు కమలమ్య. దినదినం భక్తి పెరిగి భగవత్స్తుంకర్యం భాగవతార్థానం అతిధి పూజా సత్కారాలతో గోపరాజు ఆస్తి క్రమంగా కరగిపోయింది. గోరు చుట్టుపై రోకటిపోటువలె ఆ ప్రాంతంలో క్షామం ఏర్పడితే దయార్థ హృదయుడైన గోపరాజు ఉన్న ఆస్తి సమస్తమూ వెచ్చించి పేదలకు అన్నదానం చేసి తానకించనుడైనాడు. చివరకు కమలమ్య పోరుతో ప్రోత్సాహంతో నాటి ప్రభుత్వంలో గౌప్య పదవుల్లో ఉన్న అక్షణ్ణ మాదన్నల ప్రాపకం సంపాదించి ముందుగా పేష్టారై అటు తరువాత పాల్వంచ పరగణా తహసీల్దారైనాడు. భద్రాచలం పాల్వంచ పరగణాలోనిదే. గోపన్న సంగతి విన్న పోకల దమ్మక్క భద్రాచలం శ్రీరాముని విషయం చెప్పినది. నాటినుండి గోపరాజు భద్రాచల రామునికి అంకితమై పోయినాడు. తన కార్యస్థానం భద్రాచలానికి మార్పుకొని నిత్యమూ భజనలు, భాగవతగోప్యలు, దేవాలయ కైంకర్యాలు జరుపుతూ శ్రీరామచంద్రునికి విశాలమైన మందిరం కట్టించి విశేషోత్స్వవాలు జరుపుతుండేవాడు. గోపరాజు కమలమ్య దంపతులకు కొడుకు పుడితే రఘురాముడని నామకరణం చేసినారు. ఆ పిల్లవాడు పెరిగి బుడిబుడి నడకలతో తల్లిదండ్రులకు

భక్తులకు ముచ్చట గౌలిపేవాడు. ఒకనాడు కమలమ్మ తదీయా రాధనాకార్య నిమగ్నయైయుండగా రఘురాముడు నడుచుకుంటూ పోయి వేడిగంజి గుంటలో పడి స్ఫృహ కోల్పోయినాడు. అన్న సంతర్పణం ముగిసేదాక ఈ రఘుస్యం దాచి కమలమ్మ రఘు రాముని విషయం గోపరాజుగారికి చెప్పింది. రామదాసు ఆ బాలుని శ్రీరామచంద్రుని సన్నిధిలో ఉంచి “ఎంత పనిచేసితివి రామా నిన్నే మనందును సార్వభోషా” “కోదండరామ కోదండరామ, కోదండరామ కోట్టుర్భూధామ” “మును విప్రసుతుని మనిచినగతిని మనుసట్లు సుతుని మన్మించు మదిని” అని దీనంగా విలపించినాడు. రామచంద్రుని దయవలన రఘురాముడు స్వస్థుడైనాడు. ఈ అద్భుతం చూచినవారందరూ శ్రీరామచంద్రుని భక్తవాత్సల్యం రామదాసు భక్తిని వేసోళ్ళ పొగడినారు.

రామదాసు, భక్తులు రైతులు ఇచ్చిన ధనం చాలకపోతే సర్వారు సిన్నతో ఆలయగోపుర ప్రాకారాలు, మంటపాలు, భరతునికి పచ్చలపతకం, శత్రుఘ్నునికి మొలత్రాడు, లక్ష్మణునికి ముత్యాల పతకం, శ్రీరామచంద్రునికి కలికితురాయి, సీతమ్మకు చింతాకు పతకం, వాహనాలు చేయించినాడు. దాతలు భక్తులు విరాళాలిస్తే సర్వారుధనం 6 లక్షలు చెల్లించవచ్చు ననుకున్నాడు. కాని అది నెరవేరలేదు. ఈ వార్త తెలిసిన గోలుకొండ సుల్తాను రామదాసుకు 12 ఏండ్లు కారాగారవాసం ఆదేశించినాడు. కారాగారంలో భటులు రామదాసును చాలా హింసించినారు. రామదాసు గారాబాధలు తట్టుకోలేక శ్రీరామచంద్రుని పరిపరివిధాల వేడుకున్నాడు. చివరకు “నను బ్రోపుమని చెప్పవే సీతమ్మతల్లి” అని దీనంగా వేడుకుంటే రామచంద్రుని మనసు కరగింది. ఆరేయి రామలక్ష్మణులు భటుల

వేషంలో సుల్తానువద్దకు పోయి ఆరులక్ష్ల ధనం చెల్లించి రసీదు వుచ్చుకున్నారు. సుల్తాను పశ్చాత్తాపవడి రామదాసును చెర విడిపించి సగౌరవంగా భద్రాచలం సాగనంపినాడు. రామదాసు తిరిగిపచ్చి శేషజీవితం శ్రీరామచంద్రుని సేవలో గడుపుతూ ఆలయంలో అర్ఘునకు అంగరంగ వైభవాలకు, ఉత్సవాలకు తగిన ఏర్పాట్లుచేసి శాసనం వేయించి భక్తియోగంద్వారా 1687 ప్రాంతంలో శ్రీరామ సాయఁజ్యం పొందినాడు. రామదాసు కీర్తనల్లోను చరిత్రల్లోను గాథల్లోను ఉన్న రామదాసు చరిత్రమిది. ఇందులో కొంత చరిత్ర, కొంత మహిమ, కొంత కల్పనం చోటు చేసుకున్నవి.

పై కథలు ఆధారంగా రామదాసుగారు 1620 ప్రాంతంలో పుట్టి 1687 ప్రాంతంలో పరమపదం అలంకరించినట్లు ఊహించ వచ్చును. కారాగార విముక్తుడై కనీసం మూడేండ్రునా శ్రీరామ చంద్రుని సన్నిధిలో ఉండినాడను కుంటే 1677 తానాషా (ఖుతుబ్బాహిల) సింహాసనం అధిష్టించిన మూడేండ్రకు బంధ వివోచనం కలిగినట్లు భావించవచ్చు. ఆయన 12 ఏండ్రు కారాగారవాసం అనుభవించినది సత్యమైతే 1665లో చెరసాల పాలై యుండవలె. అది అబ్బుల్లా ఖుతుబ్బా 1626-1672 పరి పాలించిన కాలం. రామదాసును బందిభానాలో పెట్టింది అబ్బుల్లా ఖుతుబ్బాయేగాని, తానాషా కాదు. తానాషా పరిపాలన కాలం 1672-1687.

పింగిలి భానుజయ్య భాగ్యమ్మ దంపతులకు ఆక్కన్న, మాదన్న, విస్సన్న, మల్లన్నలనే నల్లురు కొడుకులు, ముగ్గురు బిడ్డలు పుట్టినారు. ఆక్కన్న మాదన్నలు గోల్కొండ సుల్తాను అబ్బుల్లా ఖుతుబ్బా

1626-1672 కాలంలో 1650 ప్రాంతాన చిన్న ఉద్యోగాలలో చేరి క్రమంగా అభివృద్ధిలోనికి వచ్చి తానాశా నామాంతరం గల అబుల్హాసన్ ఖుతుబ్ష కాలంలో 1672-1687 పేష్టారు మీరజమ్మ పదవులు అలంకరించినారు. వీళ్ళ పెద్ద తోబుట్టువు కంచెర్లవారింటికి, రెండవ తోబుట్టువు పొదిలివారింటికి, మూడవ తోబుట్టువు పులిపల్లి వారింటికి కోడండైనారు. అక్కన్న మాదన్నులు ఉన్నత పదవుల్లో ఉండగా మేనల్లుండ్రు విస్సన్న హనుమకొండ ఆమిల్, కంచెర్లగోపన్న భద్రాచలం ప్రాంతోద్యోగి, రుస్తుంరావు బిరుదాంకితుడు పులిపల్లి వెంకన్న దండనాయకుడైనాడు. అక్కన్న మాదన్నుల మంత్రాంగంతో దుర్మిరీక్షణంగా వెలిగిన గోలకొండ రాజ్యం, 1686లో వాళ్ళ హత్య జరగటంతో మొగల్ సమూట్టు జౌరంగజేబు కైవసం అయిపోయింది. ఈ అక్కన్న మాదన్నులకూ రామదాసుకూ ఎట్టి చుట్టురికమూ లేదని కొందరు చారిత్రకు లంటారు. ఉన్న చుట్టురికం ఊడబెరకటానికి గాని లేని చుట్టురికం కలపటానికిగాని అధికారులు, చారిత్రక నవలలు ప్రాసే రచయితలూ మరియు చారిత్రకులు. అక్కన్న మాదన్న, వారి సోదరులు, కంచెర్ల లింగనమంత్రి కామమ్మలు, వారి కొడుకు కంచెర్ల గోపన్నగారల, జన్మస్థలం నేలకొండపల్లి, రఘునాథ భట్టరాచార్యులు మాత్రం చారిత్రక పురుషులనేది సత్యం. అక్కన్న మాదన్నుల గూర్చి ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయంలో పరిశోధన చేసిన కీ.శే. మిత్రులు (Deputy collector) కె.వి. భూపాలరావుగారు, నేలకొండపల్లి జమీందారు నా సహధ్యాయు కీ.శే. కంకిపాటి జగన్మహానరావు, నా సహధ్యాయు కీ.శే. రావులపాటి ప్రసాదరావు (Municipal Commissioner, Hyderabad) నాకు తెలిసిన విషయమింతే. నేను పెరిగిన

మడికొండ దేశముఖులు పింగిలి వెంకటేశ్వరరావు, వరంగల్ దేశముఖులుపింగిలి రాజేశ్వరరావుగారు తాము అక్కన్న మాదన్నల వంశజులమనీ పింగిలివారు మహారాష్ట్ర దేశం నుండి వలస వచ్చినవారని చెప్పేవారు.

వినుకొండ వాసులు కంచర్ల పాండురంగ శర్మగారు భద్రాచలం రామదాసుగారికి తొమ్మిదవతరం వారసులమనీ భద్రాచల రామదాసు చరిత్రము పరిశోధనాత్మకమని 2007 ప్రకటించిన గ్రంథం ఇటీవల చూచినాను. గోపన్నగారు దాశరథిశతకంలో ప్రకటించిన ఆదిశాఖ అర్థం ప్రథమశాఖ వాజసనేయకాణ్యులు యూజ్యైవల్యులని వివరించినారు. గోపన్న జననం 21-2-1645 అని నిర్ణయించినారు. ఆధారం చెప్పలేదు. గోపన్నగారి నిర్మాణం తేది చెప్పలేదు. రామదాసుగారు చనిపోలేదనీ విమూనంలో వైకుంఠం పోయినార్నీ అన్నారు. రామదాసుగారు చనిపోయిన తేదిగాని సంవత్సరం గాని చెప్పండని నేను భోనులో అడిగితే చెప్పలేక పోయినారు. రామదాసుగారు తమ పూర్వుడు కావటం వారికీ, రామదాసు గారి భక్తులందరికి సంతోష దాయకమే. కాని 1424-1562 నాటి అన్నమయ్యను, 1600-1680 నాటి క్షేత్రయ్యను 1767-1847 నాటి కాకర్ల త్యాగరాజును ఎక్కడ నుండియో భద్రాచలానికి గుంజకవచ్చి రామదాసు గారికి వ్రేమిక్కించినారు. ఈ మువ్వురు భద్రాచల రామదాసుగారిలో చతుర్ముజుడైన శ్రీమన్నారాయణుని దర్శించినారట. ఈ గ్రంథం స్వకపోల కల్పితమైన చారిత్రక నవలవంటిది. అది నవలకాదు, చరిత్రము కాదు. ఈ మువ్వురిలో ఒక్క క్షేత్రయ్యగారు మాత్రమే భద్రాచలంలో రామదాసు గారిని దర్శించినారు.

ఇక రామదాసుగారి రచనల గూర్చి తెలుసుకుండాము. రామదాసుగారి రచనలు మనకు డక్కినవి. 1) దాశరథి శతకం 2) నిబంధపద రచనలకు సంబంధించిన తెలుగు సంస్కృత కీర్తనలు 3) అని బంధకవిత్వానికి చెందిన ఒక చూర్ణిక. శతకంలో సాధారణంగా 108 పద్యాలుంటవి. దాశరథి శతకంలో 59 ఉప్తులాలు 42 చంపకాలు మొత్తం 103 పద్యాలే ఉన్నవి. 6వ పద్యంలో “ఆర్యలకెల్ల ప్రైముక్కి వినతాంగుడవై రఘునాథ భట్టరాచార్యుల కంజలించి” అని 102 పద్యంలో “పట్టితి భట్టరార్య గురుపాదము లిమ్మెయి నూర్భవుండ్రముల్ పెట్టితి మంత్రరాజ మొడిబెట్టితి” అని గురువులను, 103వ పద్యంలో “అల్లన లింగమంత్రిసుతు డత్రిజగోత్రజూడాదిశాఖ కంచెర్ల కులోద్భవండన ప్రసిద్ధుడవై” అని తండ్రిపేరు, శాఖపేరు, ఇంటిపేరు చెప్పినారు. 49వ పద్యంలో “చేసితి ఫోరకృత్యములు చేసితి భాగవతాప చారముల్, చేసితి నస్యదైవముల జేరి భజించినవారి పొందు”, 50వ పద్యంలో “పరుల ధనంబు జూచి పరభాముల జూచి హరింపగోరు మద్దరు తరమానసం” బని తాను ఎప్పుడో చేసిన నేరాలు చెప్పినాడు. ఇవి గోపన్నగారు చేసిన నేరాలో లేక నైచ్యానుసంధానం కోసం చేసిన వినతులో తెలియదు. 7వ పద్యంలో “మసకొని రేగుపండ్లకును మౌక్కికముల్ వెలవోసినట్లు దుర్వ్యసనము జెంది కావ్యము దురాత్ములకిచ్చితి” అని తాను మోసపోయిన తీరు చెప్పినాడు. ఆ కావ్యం పేరేమిటో దొంగిలించినవారెవరవో చెప్పలేదు. గోపన్నగారి ఆర్తి, శరణాగతి, దాస్యభక్తి రూపుదాల్చినది దాశరథి శతకం. ఇప్పటికీ పాతతరాలవారి కందరికీ పరమాదరణీయమైనదీ శతకం. రామదాసుగారు రచించిన అనిబంధ కవిత్వానికి చెందిన

చతుర్యంశతి నామప్రతిపాదక చూర్ణిక రెండవది. శ్రీమహావిష్ణువు కున్న కేశవాది చతుర్యంశతి నామాలను శ్రీరామచంద్రుని పరంగా చెప్పుతూ రామాయణం సంగ్రహంగా వ్యక్తించటం చేత దీనికా పేరు. “శ్రీమదభిలాండకోటి బ్రహ్మండ భాండ తండోప తండ కరండ మండల శాంతోద్దీపిత సగుణనిర్గణాతీత సచ్చిదానంద పరాత్పర తారక బ్రహ్మహ్వయ దశదిశాప్రకాశం సకలచరాచరా ధీశం” అంటూ ప్రారంభమై “భవజనిత భయోచ్చేదచ్ఛిద్ర మచ్ఛిద్రం, భక్తజనమనోరథోన్నిద్రం, భద్రాచలరామభద్రం, రామదాసప్రసన్నం భజేహం భజేహం” అంటూ ముగిసే ఈ దీర్ఘసమాస భూయిష్టరచన భద్రాచలంలో ఏకాంత సేవా సందర్భంగా చదవటం 30 ఏండ్ల క్రింద విన్నాను.

రామదాసుగారి రచనలన్నింటిలో ఎక్కువ ప్రచారం పొందినవీ, ఆయన ఆర్తిసీ సుఖదుఃఖాలనూ, భక్తి భావాలనూ ప్రకటించేవి ఆయన కీర్తనలు. రామదాసుగారు 100-108 కీర్తనలు రచించి ఉంటారని బాలాంత్రపు రజనీకాంతరావుగారు, 130-140 కీర్తనలు రచించి ఉంటారని మంచాళ జగన్నాథరావుగారు ఊహించినారు. రామదాసు ధ్యానమంటపంలో చెక్కిన కీర్తనల సంఖ్య 220. ఇవికాక హరిదాసులు, గాయక భిక్షుకులు, భజనకూటాలవారి వద్ద మరికొన్ని యున్నవి. నా పర్యవేక్షణలో పరిశోధన చేసి ఎం.ఫిల్ (M.phill) పట్టం అందుకున్న (1984) దశరథుల బాలయ్య 300 పైగా కీర్తనలు సంపాదించినాడు.

త్యాగరాయలవారు తమ తల్లి పాడుతుంటే రామదాసు కీర్తనలు విన్నారు. అప్పటికే రామదాసు కీర్తనలు దక్కిణాదిలో వ్యాపించినా

యన్నమాట. త్యాగరాజులవారు తమ కృతుల్లో రామదాసుగారిని నాలుగైదు మార్లు భక్తితో స్వరించినారు. ప్రహ్లద భక్తి విజయం యక్కగానంలో ఒక పద్యంలో స్వరించినారు. ఆనందబైరవి రాగాన్ని సంకీర్తనల్లో ప్రథమంగా ప్రవేశపెట్టింది రామదాసు గారేసట. అనుపల్లవిని కీర్తనలో త్యాగరాయలకంటే ముందే ప్రవేశ పెట్టినాడని నూకల చినసత్యనారాయణగారి ఉపాచ. రామదాసుగారి కీర్తనలపై కర్ణాటకసంగీత విద్యాంసులకు చిన్నచూపు. బాలముర్ఖీకృష్ణ గారి మూలంగా ఇటీవల రామదాసు కీర్తనలపై ఈ విద్యాంసులకు మక్కువ కలిగింది. అన్నమయ్యగారి కీర్తనలకు కూడ ఇటీవలిదాకా చిన్నమాపే ఉండేది. రామదాసుగారి కీర్తనలను నామగుణ కీర్తన లనీ, ఆత్మనివేదకములనీ, తాత్మిక ములనీ మూడు విధములుగా చెప్పివచ్చు. కాలక్రమాన్నిబట్టి తొలికీర్తనలనీ, బంధిఖానా కీర్తనలనీ, మలి కీర్తనలనీ వింగడించ వచ్చు. తారకమంత్రము కోరిన దౌరికెను కీర్తనలోను, నారాయణ యనరాదా కీర్తనలోను “రామరామయని నోట రఘ్యంతసేషైన” కీర్తనలోను, “శ్రీరాముల దివ్యస్వరణ” కీర్తనలోను రామదాసుగారు ప్రకటించిన మానవతామూల్యాలు, సామాజిక చైతన్యం, ఆధునికులకు సంఘసంస్కర్లమని చెప్పుకునే వారికి ఆశ్చర్యం కలిగిస్తవి. “తారక మంత్రము కోరిన దౌరికెను” “శ్రీరామనామం మరువాం మరువాం” “తక్కువేమి మనకూ” “ఏ తీరుగ నను దయ చూచెదవో” “ఇక్కాపుకు కులతిలక” “రామచంద్రులు నాపై చలము చేసినారు” “సీతారామస్వామీ నే జేసిన నేరంబేమి” “చరణములే నమ్మితి” “నరహరి నమ్మక నరులను నమ్మితె” వంటి కీర్తనలు శ్రీరామచంద్రుని తెలుగుదేశానికి కట్టివేసేవి. పోతనగారి భాగవతం, రామదాసుగారి కీర్తనలు తెలుగుజాతికి ప్రాతఃస్వరణీయములు.

ఈ వ్యాసం పైనల్ ప్రూపులు దిద్దుతుండగా ఎ.ఎన్. ప్రసాద్గారి ద్వారా కంచెర్ల పాండురంగశర్గారు వైదేశ్వరన్ కోయిల్ అగ్న్యనాడి లోని రామదాసుగారి తేదీల వివరాలు సేకరించినది తెలిపినారు. ఆనాడి గ్రంథంలో రామదాసుగారి జననం 21-2-1645 నిధనం 9-3-1727, కమలాంబగారి జననం 30-11-1650, నిధనం 24-9-1695, వారి కొడుకు రఘురాముని జననం 29-4-1670 అని ఉండట. భద్రాచలం దేవస్థానంవారు రామదాసుగారి 376వ జయంత్యత్సవాలు 2009 సం॥ జనవరి 30,31 తేదీల్లో జరుపుతున్నట్లు టి.వి. ప్రకటన చూచినాను. ఇక చదువరులే రామదాసుగారి కాలం నిర్ణేతలు.

ఆధారం : -

- 1) తెలుగులో తొలిసమాజకవులు - సంపాదకులు ప్రో.కె.కె. రంగనాథా చార్యులు, ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు-హైదరాబాదు, 1983.
- 2) ఆంధ్ర వాగ్గేయకార చరిత్రము - ప్రథమ ద్వీతీయభాగములు - బాలాంతపు రజనీకాంతరావు - పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయము, 2001
- 3) రామదాసు కీర్తనలు - సంపాదకులు, మంచాళ జగన్నాథరావు, ఆంధ్రప్రదేశ్ సంగీత నాటక అకాడమీ, 1975.

10. కాకర్ల త్యాగరాజస్వామి

(1767 - 1847)

తెలుగు భాషను “దేశభాషలందు తెలుగు లెస్సు” అని శ్రీనాథ మహాకవి, శ్రీకృష్ణ దేవరాయలవారు "Italian of the East" అని పాశ్చాత్య పండితులు పొగడినారు. ఈ పొగడ్లలకు కారణం భారతీయదేశభాషలందు తెలుగు అజంతభాష కావటం, సంగీత కృతులకు మాధుర్యం సమకూర్చుటం. తెలుగులో సంగీతకృతులు రచించినవారు త్యాగరాజస్వామి కంటే ముందు, తరువాత, ఎందరో ఉన్నారు కాని ఉపనిషత్తులు వర్ణించే “ఓం ఇత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ” మనే భావనతో ఓంకారరూపుడైన శ్రీరాముడే ఆ పరమాత్మ అని నాదోపాసన చేసి కైవల్యం పొందిన శ్రీత్యాగరాజస్వామి; బయకారుల్లో అగ్రగణ్యుడు. “శ్రీకైవల్య పదంబు జేరుటకునై” యన్న

బమ్మెరపోతనగారి వలె త్యాగరాజస్వామివారు కూడ సరస్వతీదేవి చనుబాలు కుడిచినవారే, ఒకరు కుడి మరొకరు ఎడమ. తెలుగు వారు దక్షిణదేశానికి క్రీస్తుశకం పూర్వంనుండే వలసలు పోయినట్లు చరిత్రకారులమాట. ఒకప్పుడు తెలుగుదేశపు దక్షిణసరిహద్దు కాంచీపురం. కథ కంచికి పోయిందనే ఆభాషకం అప్పటిదే. తమిళ దేశంలో తెలుగువారు తంజావూరు మధుర రాజ్యాలు స్థాపించి నప్పుడు నానావర్షాల తెలుగువారా ప్రాంతములకు వలస పోయినారు. వేదవేదాంగ పండితులు నానాశాస్త్ర కోవిదులు, గీర్వణాంధ్ర భాషాగిరాంధురంధురులెందరో అగ్రహరాలు పొంది ఆ రాజ్యాల్లో స్థిరపడ్డారు. అట్లా వలసపోయిన కుటుంబముల్లో త్యాగరాజ స్వామివారి పూర్వికుల కుటుంబం ఒకటి. కర్మన్నలు జిల్లా కంబం తాలూకా కాకర్ల గ్రామవాసులైన భారద్వాజస గోత్రికులు, ఆపస్తంబ సూత్రులు, ములికినాటి వైదికశాఖకు చెందిన చెరుకూరు ఇంటిపేరున్న వైదిక బ్రాహ్మణులు. క్రీ.శ. 1600కు ముందే ఈ కుటుంబంవారు దక్షిణదేశానికి పోయినారు. ఆనాటినుండి వారి యింటిపేరు కాకర్లవారైనది. ఈ వంశంలోని వారందరు గొప్ప పండితులు, పురాణేతిహస కోవిదులు. స్వామివారి ముత్తాత కాకర్ల పంచనద బ్రహ్మంగారు తంజావూరు జిల్లా తిరువారూరులో ఉండేవారు. తిరువారూరు కావేరీతటమందలి పుణ్యక్షేత్రం. అక్కడి దైవం త్యాగేశుడు. తిరు+ఆరు+ ఊరు= తిరువారూరు= పవిత్రమైన ఏటి ఒడ్డున వెలసిన ఊరు. పంచనద బ్రహ్మంగారికి ఐదుగురు కొడుకులు 1) సదాశివబ్రహ్మం 2) సదానంద బ్రహ్మం 3) సచ్చిదానందబ్రహ్మం 4) బాలబ్రహ్మం 5) గిరిరాజబ్రహ్మం. చివరివాడైన గిరిరాజ బ్రహ్మం గిరిరాజుకవిగా

ప్రసిద్ధులు, సంగీత విద్యాంసుడు, సంగీతనాటకరచయిత, వాగ్గేయ కారుడు, తంజావూరు నేలిన శాహజీ మహోరాజు (1684 - 1711) ఆస్థాన పండితుడు; అటు తరువాత శరభోజీ మహోరాజు (1712- 1728) ఆస్థానవిద్యాంసుడు. ఆయన రచనలు శాహోంద్రచరిత్రం, రాజమోహన కురవంజి, లీలావతీ కల్యాణం, వాదజయం, సర్వాంగ సుందరీవిలాసం మొదలైన యక్కగానాలు శరభోజి రాజు కథా నాయకుడుగా కొన్ని పాటలు వ్రాసినాడు. గిరిరాజకవి ఐదుగురు కొడుకుల్లో ఒకడు రామబ్రహ్మం ఆయన భార్య సీతమ్మ (శాంతమ్మ యని కొందరు). రామబ్రహ్మంగారు మరుదనల్లారు మరం స్వాములవడ్డ రామమంత్రం పొంది తులజాజీ మహోరాజు ఆస్థానంలో శ్రీరామనవమి ఉత్సవాలపుడు రామాయణ ప్రసంగాలు చేయటంచేత తంజావూరు పాలకులు ఆయనకు తిరువారూరు లోను తిరువైయారులోను ఇండ్ఱు భూములు ఇచ్చినారు. సీతమ్మ (శాంతమ్మ) రామ బ్రహ్మం దంపతుల తొలిచూలు జపేశుడు, మలిచూలు రామనాథం చదువుసంధ్యలు పట్టక అల్లరిచిల్లరిగా తిరిగేవారు. దంపతులు దుఃఖితులై వంశానికి మంచిపేరు తెచ్చే కొడుకు కోసమై తిరువారూరు త్యాగరాజస్వామిని వేడుకొనగా ఆ దేవుడు స్వప్న దర్శనమిచ్చి శ్రీరామచంద్రుని కీర్తించే సంగీత సాహిత్యనిధి కొడుకుగా పుడుతాడు, ఆతనికి నా పేరే పెట్టుకొండని వరమిచ్చి అంతర్వ్యాపితుడైనాడు.

ఆ త్యాగరాజస్వామి వరప్రసాదంతో శా. శ. ఐ.ఎస్ సర్వజిన్మామ సంవత్సర వైశాఖ శుద్ధ షష్ఠి సోమవారంనాడు (4-5-1767) మన త్యాగరాజు పుట్టినాడు. బారసాల నాడాయనకు క్షేత్రదైవతం పేరుతో త్యాగరాజని పేరు పెట్టినారు. త్యాగరాజు ఉయ్యలలోను,

అడ్డాలలోను ఉన్నపుడే మును ముందాయన గొప్ప భక్తుడూ గాయకుడూ బెతాడనే లక్ష్మిలు కనిపించినవి. భగవన్నామం తల్లిగాని ఎవరుగాని చేసినా ఏడ్పు మాని కేరింతలు కొట్టేవాడు. తండ్రితోపాటు పూజామందిరంలో కూర్చుండి స్తోత్రాలు పాడే వాడు. ఒక పీటపై చిన్న రాముని విగ్రహం పెట్టి పాటలు పాడేవాడు. తోడి బాలురతో ఆటపాటలకు పోక తాళాలు చిరుతలు పట్టుకొని కీర్తనలు పాడేవాడు. శిశువుగా ఆయన హృదయంలో నాటుకున్న రామభక్తి బీజం క్రమంగా మారాకులు తోడిగింది. ఐదవయేట బాల త్యాగయ్యకు కడుపునొప్పి వస్తే ఎవరో ఒక యోగి వచ్చి మరునాటికి తగ్గిపోతుందని ఆశీర్వదించిపోయినాడు. త్యాగయ్య కడుపునొప్పి మరునాడుదయానికి మటుమాయమైనది. త్యాగయ్య ఇంకా పెరిగి పెద్దవాడు కాకముందే ఆయన అన్నలు జపేశుడు రామనాథం చేసే దుడుకుపనుల మూలంగా ఆ యూరివారితో పోట్లాటలు వచ్చి తలెత్తుకొని తిరుగలేని పరిస్థితు లేర్పడగా రామబ్రహ్మంగారు సకుటుంబంగా ఆ వూరు విడిచి తులజాజీ మహారాజుగారిచ్చిన తిరువైయారు గ్రామంలోని మరొక యింటికి పోయినారు. తిరువైయారులో తిరుమంజనం వీధిలో ఉన్నదీ యిల్లు. తిరు+ అయిందు+ ఆఱు = తిరువైయారంటే (అయిదు పాయల పుణ్యక్షేత్రం). ఈక్షేత్రంలోని ముఖ్యదేవతం పంచనదీశ్వరుడు. త్యాగయ్యగారు జీవితపర్యంతం ఈ తిరువయ్యారులోనే ఉండినారు. ఆయనకు 8వ యేట ఉపనయనం జరిగింది. తిరువారూరులో ఉండినపుడే తల్లిగారి వద్ద పోతన భాగవతం పద్యాలు, తండ్రిగారి వద్ద రామాయణ భారతముల్లోని శల్లోకాలు కంఠస్తం చేసిన ఏకసంధాగ్రాహి త్యాగయ్య. తిరువయ్యారులో సంస్కృతపాఠశాలలో

ఆంధ్రగీర్యాణ భాషల్లో కవిత్వం చెప్పగలిగే పాండిత్యం అలవడింది. తల్లిద్వారా జయదేవుని అష్టవదులు, పురందరదాసు కన్నడ కీర్తనలు, తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు, భద్రాచల రామదాసు రచించినభక్తి కీర్తనలు పాడటం నేర్చి, పూజానంతరం బంటరిగా కూర్చుండి తనకు వచ్చిన పాటలకు శ్లోకాలకు రాగాలు కూర్చు శ్రావ్యంగా పాడేవాడు.

ఒకనాడు తనకు సొంతమైన రాగవరుసల్లో కవిత్వధోరణి పుట్టి ఒక పాట ఆయన నోట వెలువడింది. అది (దేశికతోడి రాగం-త్రిత్రలఘులయ) “నమో నమో రాఘవాయ - అనిశం - నమో నమో రాఘవాయ” శ్రీత్యాగరాజులవారు కూర్చున మొదటి దివ్య నామకీర్తన. తాళ్ళపాక అన్నమయ్యగారు శ్రీ వెంకటేశ్వర స్వామి పైవలె త్యాగయ్య శ్రీరామునిపై అనేక ఉత్సవసంప్రదాయ కీర్తనలు రచించిపాడేవారు. (శంకరాభరణం - ఆదితాళం) ‘నాపాలి శ్రీరామ భూపాలకస్తోమ, కాపాడ సమయము నీ పాదములీరా’. (సౌరాష్ట రాగం రూపక తాళం) “మేలుకో దయానిధి మేలుకో దాశరథి, మేలుకో దయానిధి మిత్రోదయహోవేళ” వంటి కీర్తనలట్టివే. ఈ పాటల్లో అందమైన మాటలకూర్చు హంగైన సాంప్రదాయిక సంగీతంతో పాటు, బాలభక్తుని పట్టుదల ఇష్టదైవతం వట్ల వినయమూ, చనువు, విశ్వాసమూ దండిగా ఉన్నవి. తండ్రి రామబ్రహ్మంగారా కీర్తనలు తాటియాకులపై ప్రాసి తిరువయ్యారు లోని సంగీత విద్యాంసులకు చూపిస్తే వారాశ్వర్యచకితులై ఆ పాటల్లోని భక్తినీ కవితాశక్తినీ మెచ్చి భద్రంగా దాచి ఉంచండని ప్రోత్సహించినారు. ఒకనాడు త్యాగయ్య తండ్రి పూజకోసం, అందాణార్కురిచ్చి నుండి పూలు తెస్తుంటే త్రోవలో శాంతి వెంకట

రమణయ్య గారి సంగీత గురుకులంనుండి సంగీత విద్యార్థుల గానం విని అక్కడే చాలా సేపున్నాడు. ఆ సంగతి తెలిసి సంతోషించి రామబ్రహ్మంగారు కొడుకును వెంటగొనిపోయి శౌంఠి వెంకట రమణయ్యగారి కప్పగించి సంగీతం నేర్చండని కోరినాడు. శౌంఠి వెంకటరమణయ్యగారు త్యాగయ్య సంగీత సాహిత్య సహజ వైదువ్యం గమనించి ఒక్క యేడాదిలోనే సంగీతశాస్త్ర రహస్యాలన్నీ బోధించి ఇక నీకు నేను చెప్పవలసిందేమీ లేదు. నీవు మహా గాయకుడవోతావు అని దీనించి పంపినారు.

త్యాగయ్య తమ మేనమామ వీణ కాళహస్తయ్య ఇంటగల సంగీతశాస్త్ర గ్రంథాలన్నీ స్వ్యామి కొలంలోనే చదివి వీణ వాయించటం నేర్చుకున్నాడు. ఇంత నేర్చినా మరికొన్ని సందేహాలు మిగిలితే తమ తండ్రిగారికి రామమంత్రమిచ్చిన మరుదనల్లారు మరం రామకృష్ణానందస్వామి నాట్రయించి నారదోపాసన మంత్రం ఉపదేశం పొంది పంచనదీశ్వర మందిరంలో భక్తి శ్రద్ధలతో ఆ మంత్రం కొన్నాళ్ళు జపించినాడు. నారదులొకనాడు సన్మానిస్తు రూపంలో వచ్చి త్యాగయ్యకు ‘స్వరాళ్లవము’ “నారదీయము” అనే రెండు సంగీతశాస్త్ర గ్రంథాలిచ్చి తిరోహితుడైనాడు. త్యాగయ్య “రాజిల్లు వీణకల్లు గురురాయ” “శ్రీనారద నాదసరసీరుహభృంగ శుభాంగ” “పరనారద నారాయణస్వరణానందాను భవముగల” కీర్తనల్లో నారదుని గురువుగా ప్రకటించుకున్నాడు. ఆయేడే రామకృష్ణానంద స్వామి త్యాగయ్యకు 18వ యేట రామతారక మంత్ర ముపదేశించినాడు. ఆ యేడే రామబ్రహ్మంగారు త్యాగయ్యకు సుగుణవత్తియైన పొర్చుతితో పెండ్లి చేసినాడు. పెద్దన్న జపేశయ్య పొరోహితాయ్యనికి సంభావనలకు పోయి వ్యసనాలకు

మరగి కుటుంబానికి చెడ్డపేరు తెస్తున్నాడు. రెండవ కొడుకు కొంచెం ముందుగానే చనిపోయినాడు. తన వంశం తరింపజేసేది త్యాగయ్య అని కలలుకంటూ, త్యాగయ్య 20వ యొట తండ్రి రామబ్రహ్మంగారు కాలం చేసినారు. నాలుగైదెండ్లు కాపురంచేసి అనుకూలవతియైన భార్య పార్వతమ్మ చనిపోతే శ్రీరాముల కైంకర్యానికి భంగం కలుగగూడడని పెద్దలు ఒత్తిడి చేస్తే త్యాగయ్య పార్వతమ్మ చెల్లెలు కమలమ్మను పెండ్లాడినాడు. త్యాగయ్య 36వ యొట తల్లి సీతమృగారు దివంగతురాలైనది. త్యాగయ్య హృదయంలో శ్రీరామచంద్రులు సంపూర్ణంగా నిండుకొన్నారు. ఆయనకు లొకికమైన లంపటాలతో ఉద్యోగాలు చేసి డబ్బు సంపాదించ వలెననే కోరికే లేదు. చేత తంబురా చంకకు జోలె ఒకరిద్దరు శిష్యులు మద్దెల తాళాలు వాయిస్తుంటే రామకీర్తనలు పాడుతూ మూడునాల్గు వీధులు తిరిగి గృహస్థలిచ్చే భిక్షతో జీవించేవాడు. అది ఆయన దినచర్య దీనిని ఉంచవ్యత్రి అంటారు. జపేశయ్యకు త్యాగయ్య వాలకం సరిపడక ఇల్లు పంచుకున్నాడు. తిరుమంజనం వీధిలోని ఇంటి తూర్పువాటా జపేశయ్య తీసుకున్నాడు. దక్కిణ పువాటా త్యాగయ్య కిచ్చినాడు. తల్లిదండ్రులు పూజిస్తుండిన శ్రీరామ పంచాయతన మందిరం త్యాగయ్యగారి వాటాలోనే ఉండింది. పశుపతి కోవెలవద్ద ఉండే భూమి రెండు వాటాలుగా పంచుకున్నారు. వేరుబడిన రాత్రి ఇంట్లో బియ్యం ఉప్పు పప్పులన్నీ నిండుకుంటే త్యాగయ్యదంపతులు చింతిస్తూ ఉపవాసముండగా బంట్రోతుతో ఒక దంపతుల జంట వచ్చినది. వారు బియ్యం ఇతర వ్యంజనాలన్నీ ఇచ్చి వంట చేయించండన్నారు. రాత్రి 11-30 గంటలపుడు శ్రీరామునికి నైవేద్యం పెట్టి అందరూ

భోజనాలు చేసి ముచ్చటలాడుతూ పడుకున్నారు. తెల్లవారి లేచి చూస్తే వచ్చిన దంపతులు బంట్రోతు కానరాలేదు. సీతారామాంజ నేయులు ఈ విధంగా వచ్చి తనను అనుగ్రహించి నారని త్యాగయ్య రెండు కీర్తనల్లో స్తుతించినారు.

తమ్ముణ్ణి ఏదైనా ధనసంపాదనమార్గంలో పెట్టవలెనని జపేశయ్య ప్రయత్నించి విఫలుడై కోపించి ఒకనాడు త్యాగయ్య అర్పించే మూర్తులను రహస్యంగా కావేరిలో పారవేసినాడు. తెల్లవారి తమ అర్చమూర్తులు కనపడకపోతే త్యాగయ్య దుఃఖించి “ఎందు దాగినాడో” అనే కృతిలో తన పరితాపాన్ని వ్యక్తం చేసినాడు. ఇట్లా దిగులుతో త్యాగయ్య కొన్ని దినాలు బాధపడ్డాడు. ఒకనాడు కలలో శ్రీరాముడు కనబడి కావేరి నదిలో ఆముకష్టలంలో ఉన్నానని చెప్పినాడు. త్యాగయ్య పోయి వెదకితే తన అర్చమూర్తులు లభించినవి. అప్పుడాయన ఏనుగెక్కినంత నంబరంతో “కనుగొంటిని శ్రీరాముని” “రారా మా యింటిదాకా, రఘువీరా” “ఎట్లూ దొరికితివో” అని పరిపరి విధముల పాడుతూ పల్లకిలో ఊరేగించి ఇంటికి తీసుకవచ్చినాడు. తనకింత కీడుచేసిన అన్న ఒకసారి జబ్బుపడితే త్యాగయ్య “ఎన్నో తప్పులు చేసినవారిని రాజన్య నీవు బ్రోచినావు” అనే పాట పాడి వేడుకుంటే జపేశయ్య స్వాస్థ్యం పొంది మనసుమారి రామభక్తుడై తమ్ముని భజనగోప్యల్లో చేరిపోయినాడు.

త్యాగరాజుల సంగీతగురువు శౌంథి వెంకటరమణయ్యగారు శిష్యుని ప్రజ్ఞకు సంతోషించి తిరువైయారులో సంగీతసభ పెట్టించి త్యాగరాజులను పాడుమన్నారు. అయిన “దొరుకునా ఇటువంటి

సేవ” కీర్తన అద్భుతంగా పాడి అందరినీ మెప్పిస్తే పరవశలైన గురువుగారు “దొరుకునా ఇటువంటి శిష్యుడు” అని మెచ్చుకుంటూ తనకు తంజావూరు మహారాజులిచ్చిన బహుమతులతో సత్కరించి నాడు. వెంకటరమణయ్య గారి తండ్రి వెంకట సుబ్బయ్యగారు తంజావూరులో ఏర్పాటుచేసిన సంగీతసభలో “మరి మరి నిన్నే మొరలిడనీ” అనే కీర్తన ఏకధాటిగా ఎనిమిది గంటలు పాడి అక్కడి సంగీతజ్ఞులందరినీ ఆనందాశ్చర్యాలలో ఓలలాడించినారు. ఈ సంగతి విని శరభోజీ మహారాజు తమ సభలో తనపై వాటలు పాడితే భూమి బంగారము ఇస్తానని వార్త పంపితే త్యాగయ్య (కల్యాణిరాగం-త్రిపుట తాళంలో) “నిధి చాలసుఖమా రాముని సన్నిధిసేవ సుఖమా” అని రాజూహోనం తిరస్కరించినారు. త్యాగరాజులను తోడుకరావటానికి మహారాజు దూతలను పంపగనే ఆయనకు ఉదరశూల లేచినది. తన తప్పు తెలుసుకున్న రాజు వేగరులను పంపించి ముందుగా పంపిన దూతలను వెనుకకు రప్పించినాడు. శరభోజీమహారాజు అప్పటినుండి తిరువైయారుకు తానే పోయి త్యాగయ్య ఇంట ఏకాదశి ఉత్సవాల్లో పాల్గొని వచ్చేవాడు. త్యాగరాజును మహారాజు తన సొమ్మును ఏ విధంగా నైనా దైవసేవకు ఉపయోగించండని ప్రార్థిస్తే త్యాగయ్య మహారాజు గారి కల్యాణ మహాల్లో తన శిష్యులు కొందరికి భోజన సదుపాయం కలిగించటానికి ఒప్పుకున్నారు. ఇట్టిది శ్రీ త్యాగరాజ స్వామివారి అపరిగ్రహదీక్ష.

త్యాగయ్యకు శ్రీరామకృష్ణస్వామి ఇచ్చిన మొదటి మంత్రం మూలంగా నారదుల అనుగ్రహం కలిగింది. రెండవది తారక మంత్రం. త్యాగయ్య పంచనదీశ్వరాలయ మంటపంలో ప్రతిదినం

నిష్టతో తమకు 38 యొండ్లు పూర్తి అయ్యేనాటికి 125000 సార్లు జపించి 96 కోట్లు పూర్తిచేసి శ్రీరామసాక్షాత్కారం పొందినారు. అప్పుడు చెప్పినదే “బాల, కనకమయచేల, సుజనపరిపాల, శ్రీరమాలోల, విధృశశరజాల, శుభద, కరుణాలవాల, ఘనలీల, నవ్యమాలికాభరణ, ఏలా నీదయరాదు!” అనే కీర్తన. త్యాగరాజ స్వామి సంగీతసాహిత్యాలు రెండూ వారి భక్తిరసంలో తెలుగు భాషను తెలుగు జాతిని పునీతం చేసినవి.

త్యాగయ్యగారి సంగతి తెలిసి వారివద్ద సంగీతం నేర్చుకోవటానికి చేరిన శిష్యులెందరో! ఉంఘవృత్తితో లభించే బియ్యం మొదలైన పదార్థాలతో, తమవాటాకు వచ్చిన భూమినుండి వచ్చే ఆదాయంతో వారి సంగీతగురుకులం బాగానే సాగేది. వివిధభావాల ఆవేశంతో త్యాగయ్యగారు కీర్తనలు చెప్పుతుంటే ఒక శిష్యుడు పల్లవి, మరొక శిష్యుడు అను పల్లవి, ఇంకొక శిష్యుడు చరణం ప్రాసి గురువుగారికి చూపేవారు. తమకంటే పూర్వులైన వాగ్గేయకారుల రచనలు శిష్యులకు బోధిస్తూ తాము ఏ విధంగా ఆ సంప్రదాయాన్ని ఎట్లా పెంపు చేయగలరో నిరూపిస్తూ త్యాగయ్యగారొక గురుశిష్య సంప్రదాయాన్ని గట్టి పునాదులపై నిల్చినారు. ఆయనవంటి గురువు, ఆయన శిష్యులవంటి శిష్యులు సంగీత సాహిత్య చరిత్రల్లో చాలా అరుదుగా లభిస్తారు. త్యాగయ్య రెండవ భార్య కమలమృగారికి ఒకే కూతురు. సీతాలక్ష్మి. సీతాలక్ష్మిని అమృత్ అగ్రహంలో ఉండే కుప్పు సామయ్యకిచ్చి పెండ్లి చేసినారు. అప్పుడు ఆయన శిష్యులు అభిమానులు కానుకలు తెచ్చినారు. పల్లవి ఎల్లయ్య అనే శిష్యుడు సీతాలక్ష్మణసమేత కోదండరాముని చిత్రపటం ఇస్తే చూచిన త్యాగయ్యగారు ఎంతో మురిసి “నను పాలింప నడచి

వచ్చితివో నా ప్రాణనాథ” అనే కృతి రచించినారు. త్యాగయ్యగారి 50వ ఏట కమలమ్మ గారు శరీరం చాలించింది. గురుకులంలోని శిష్యులు అయ్య భాగవతులు, సుబ్బరామ భాగవతులువంటివారు వంట వార్పు, పెరటిలో కూరగాయల పాదులు మొదలైనవాటిని గమనిస్తూ భక్తిప్రద్ధలతో గురువుల సేవ గురుకులసేవ చేసేవారు.

ఆనాటి కంచి పీఠాధిపతులు ఉపనిషద్భేష్యంద్రస్వాములవారు త్యాగయ్య పేరు ప్రభ్యాతులు విని కాంచీపురం రావలసిందిగా వార్త పంపితే త్యాగయ్య గారు కొలదిమంది శిష్యులతో బయలుదేరి త్రోవలోని క్షేత్రాలు దర్శిస్తూ, కొన్నిచోట్ల కలిగిన అనుభవాలు కీర్తనలుగా కూర్చునారు. అప్పటికాయన వయస్సు 67 ఏండ్లు. వారి మొదటి మజిలీ తిరువొత్తియూరు. అక్కడి త్రిపురసుందరిపై నాలుగు కీర్తనలు, మద్రాసు తిరువళ్ళిక్కేణి పార్థసారథి స్వామిపైన కీర్తనలు రచించినారు. సుందరేశ మొదలియారు కోరికపై కోపూరుకు పోయి అక్కడి సుందరేశస్వామిపై ఐదు కీర్తనలు - కోపూరి పంచరత్నాలు రచించినారు. కోపూరినుండి నాగులాపురం మీదుగా తిరుపతి బయలుదేరినారు. స్వామివారికి తెలియకుండా 1000 బంగారు నాణముల మూట పల్లకిలో పెట్టి శ్రీరామ కైంకర్యానికి వినియోగించండని సుందరేశ మొదలియార్ స్వామి వారి శిష్యులకు చెప్పినాడు. నాగులాపురం దరిదాపుల్లో పల్లకీలో ధనముందని తెలిసిన దొంగలు దాడిచేస్తే శిష్యులు తమకు తెలిసిన రహస్యపు మూట స్వామికి నివేదిస్తే శ్రీవారు ఆమూట దొంగల కీయండని చెప్పుతుండగా కోదండపాణులైన రామలక్ష్మణులు వచ్చి దొంగలను పారదోలినారట. స్వామివారు “ముందు, వెనుక, ఇరుప్రక్కల తోడై” అనే కీర్తన పాడి రామలక్ష్మణుల సాక్షాత్కారం

పొందిన ఆ దొంగలను అభినందించినారు. ఇది ఒడలు జలదరింప జేసే అద్భుతాలిల. త్యాగయ్యగారు శిష్యసువేతంగా తిరుమల గిరులెక్కి అనుష్టానాదులు ముగించి వెంకటేశ్వర స్వామి దర్శనానికి పోతే పూజారులు తెరవేసి లోపల ఏదో అర్థనలు చేస్తున్నారు. అప్పుడు రచించినవే సుప్రసిద్ధ కీర్తనలు “తెరతీయగరాదా నాలోని తెర” “వెంకటేశ నిను సేవింపను పదివేల కన్నలు కావలెనయ్యా” అనేవి. త్యాగయ్యగారు శిష్యసువేతంగా పుత్రురు మీదుగా పోతుండగా ఆ రేయి అక్కడ కోవెల ప్రహరికి లోభాగంలో ఉన్న బావిలో ఒక యాత్రికుడు పడి చనిపోతే త్యాగయ్య “నా జీవనాధార. నా నోము ఘలమా” అనే కీర్తన పాడి ఆ వ్యక్తిలో చైతన్యం కలిగించి నారట. త్యాగయ్యగారు శిష్యబృందంతో కంచికిపోయి ఉపనిషద్భూ హ్యాంట్రుల మెప్పులందుకొని కంచి వరదరాజ స్వామి పైన కామాక్షీదేవిపైన కీర్తనలు పాడి వాలాజాపేటలో ప్రియశిష్యుడు వెంకటరమణ భాగవతుల యింట కొన్ని దినాలుండినారు.

కొన్నిదినాల తరువాత త్యాగయ్యగారు వాలాజాపేటనుండి శిష్యసువేతంగా శ్రీరంగంచేరి రంగనాథస్వామి ఉత్సవాల్లో పాల్గొన్నారు. శ్రీరంగనాథుల చైత్రీత్సువం జనసమ్మర్థం మూలంగా స్వామిని అశ్వవాహనపు ఊరేగింపు దగ్గరనుండి చూడలేక దూరాన సందులో నిలుచుండి “రాజు వెడలె చూతాము, రారే కస్తూరి రంగరాజు వెడలె చూతాము” అనే కీర్తన పాడినారు. అశ్వవాహనం కదలకపోతే అర్ధకస్వాములు వచ్చి త్యాగరాజ స్వామిని దేవుని సన్నిధికి తీసుకపోయి దర్శనం చేయించినారు. అప్పుడు త్యాగరాజస్వామి “వినరాదా నా మనవి” అనే కీర్తన పాడితేనే ఊరేగింపు సాగిందట. త్యాగరాజస్వామి శ్రీరంగనిషై చాలా కీర్తనలు

పాడి కొన్నిదినాలకు నాగవట్టం మీదుగా లాల్చడి చేరి పంచ రత్నాలు పాడి షోలింగర్ చేరి యోగలక్ష్మీ నరసింహస్వామిని యోగాంజనేయుని కీర్తనలద్వారా సేవించి స్వగ్రామం తిరువైయారు చేరినారు.

త్యాగరాజస్వామి దక్షిణదేశయాత్రలో ఆయా ప్రదేశాలలో సంకీర్తన గోప్యలు నిర్వహించినందున అక్కడ సంగీతగోప్యలు ప్రారంభమై పూర్వ భక్తకవుల కీర్తనలతోపాటు త్యాగయ్యగారు తీర్చిన రాగాలు క్రొత్త అందాలు దిద్దుకొని కర్ణాటకసంగీతం విరివిలోను ఉరువులోను పరువులోను చాలా దొడ్డదై ముందుకు సాగింది. భక్త వాగేయకారుల్లో త్యాగయ్యగారి కృతులు సంగీత సంప్రదాయము తప్పనిసరిద్దొనవి. త్యాగరాజస్వామి కొన్నివేల కీర్తనలతోపాటు తాము చిన్నప్పుడు ఆలయాల్లోను రాజభవనం లోను చూచిన యక్కగానాలనబడే సంగీతరూపకాలవంటివి భక్తిరసప్రధానంగా మూడు సంగీత నాటకాలు 1) ప్రహ్లద భక్తివిజయము 2) నోకాచరిత్రము 3) సీతారామవిజయము రచించినారు. చివరి కృతి మనకు దక్కలేదు కాని మొదటి ప్రహ్లదభక్తి విజయం ఐదంకాల నాటకం. భాగవతంలోని ప్రహ్లదచరిత్రం దీనికాథారం. ఇందులో 45 పాటలు భజనకీర్తనలను కృతులను పోలినవి కాక పద్యాలు, చూర్ణిక, వచనములున్నవి. ఇందులోని కథాఘట్టాలు త్యాగయ్యగారి సౌంతకల్పనలు. హిరణ్యకశిపుని పాత్ర లేదు. విష్ణుమూర్తిని త్యాగయ్యగారు రామూ అని సంబోధిస్తారు. దీనికంటే ఎక్కువ ప్రసిద్ధి పొందినది నోకా చరిత్రం ఏకాంకిక. దీనికి మూలం భాగవతంలో లేదు. ఈ కథ బెంగాల్లో ఎక్కువ ప్రచారంలో ఉందట. భాగవతంలోని రాసక్రీడల, జలక్రీడల

ప్రభావంతో వెలసిన గోపికలతో ఏడేండ్ల కృష్ణుడు నోకావిహం చేస్తూ రాసక్రీడలు సల్పటం, గాలివానకు నొకలో చిల్లిపడి నీరు నిండుతుంటే గోపికలు దేహభిమానం విడిచి తమ చీరలొలిచి రంద్రం పూడ్చటం, కృష్ణమాయతో గాలివాన తగ్గటం ప్రధానకథ. ఇందులోని కృష్ణుడు మాత్రం రాముడు కాదు గాని రామునివలె త్యాగరాజాప్తుడు, త్యాగరాజసుతుడు. నాటకమున కవసరమైన సంఘటనలు వేరువేరు రసభావాల పోటీ ఇందులో బాగా అమరింది. సీతారామ విజయం లభించకపోవటం ఆంధ్రుల దురదృష్టం.

త్యాగయ్యగారికి చాలా పూర్వం అన్నమయ్యగారి నాటినుండి చిన్నయేరుగా పారుతుండిన సంగీతప్రవాహం త్యాగరాయ కృతులతో మహానదియైనది. వారి భజనగోప్యలు వినటానికి సంగీతవిద్యాంసులు భాగవతార్లు సన్మానసులు మహరాజులు సామాన్యులు కూడ వచ్చేవారు. శ్రీవారి దివ్యనామసంకీర్తనలు ఉత్సవసంప్రదాయ కీర్తనలు విని భక్తి తన్నయులై శ్రీవారి పొదధూళి తీసుకొనిపోయేవారు. ఆయన కృతులలో భక్తి, సంగీతం, సాహిత్యం ముప్పేటలుగా అల్లుకొన్నవి. స్వామివారు కొన్నివేల కీర్తనలు రచించినా వారి శిష్యుల కాలానికి 3600 మిగిలి ఇప్పటికి 600 కీర్తనలు మాత్రమే డక్కినాయంటారు. ఆయన 72 మేళకర్త రాగాలలో రచించిన కృతులలో 200 రాగాలుపయోగించినారట. ఆయన కృతులు అన్నమయ్యగారి కృతులవలె సామాజిక స్పృహ, నీతిబోధ, అభేదభక్తి పుష్టలంగా ప్రతిబింబిస్తవి. ఆయన సమ కాలీనులు శ్యామలాస్తులు, ముత్తస్వామి దీక్షితులు అరవదేశానికి వలసపోయిన ఆంధ్రవాగ్గేయకారులు. తిరువాన్నారు ఏలిక స్వాతి

తిరునాళ్ల, కాశీవాసి గోపీనాథ భట్టాచార్యులు, మాయవరం గోపాల కృష్ణబారతి, కేరళీయ రామమంగళం, షట్టూల గోవింద మార్కార్, తెలుగుదేశపు గుంటూరు తూము నరసింహదాసు, అల్లారి వెంకటాద్రిస్వామివంటి వాగ్దేయకారులాయనను దర్శించినారు. ఆయన శిష్యుల్లో శ్యామశాప్రత్తుల కొడుకు సుబ్బి రాయశాప్రి, మానాంబుచావడి వెంకటసుబ్బయ్య, వాలాజాపేట వెంకటరమణ భాగవతులు, కృష్ణ భాగవతులు, సుందర భాగవతులు, తంజావూరు రామారావు, అయ్య భాగవతులు, సుబ్బరాయ భాగవతులు, సోల్లరి సీతారామయ్య, అమృతలింగం పిక్కె వంటివారెందరో వాగ్దేయ కారులై గురువుల కృతులకు బహుళప్రచారం కల్పించిన ధన్యులు.

శ్రీత్యాగరాజస్వామి సంగీతసాధనయోగంలో సిద్ధిపొంది, శ్రీరామ సాక్షాత్కారం అందిన మహాయోగి. “మోక్షము గలదా భువిలో జీవన్ముక్తులు కానివారలకు” అంటూ జీవన్ముక్తుడైన పరమయోగి. 1847 పరాభవ సంవత్సరం పుష్యశుద్ధ దశమినాటి రాత్రి శ్రీరాముడు కనబడి “నిన్న పది పూటలపై కరుణించెద” నని చెప్పి మాయమైనాడు. ఆయన ఆ విషయం ఇంకాక్తిరుగా పుష్యబహుళపంచమినాడొక అద్భుతం జరుగుతుంది. మీరందరూ తప్పక రావలెనని శిష్యులకు భక్తులకు ఆప్తులకు చెప్పి పుష్యబహుళ చతుర్థినాడు పరమహంస బ్రహ్మనందేంద్రస్వామి ద్వారా సంన్యాసా ప్రమం స్వీకరించి నాదబ్రహ్మనందస్వామి యైనాడు. మరునాడు పంచమి ఉదయం 11 గంటలకు “నన్న శ్రీరామచంద్రమూర్తి తన కడకు తీసుకపోసున్నాడు. కనుక ఆపకుండా భజనగోపి సాగించం”డని ఆదేశించినారు. తిరువైయారు అంతటా ఈవార్త ప్రాకి భక్తులు శిష్యులు రాజోద్యగులు ఆ భజనగోపిలో చేరినారు.

స్వామివారు “పరమాత్మడు వెలిగే ముచ్చట బాగ తెలుసుకోరో” అనే కీర్తన పాడి యోగసమాధిలో కూర్చుండి కపాలబేదనం చేసుకొని పరమాత్మని వెలుగులో శా.శ. ఐఐఐ పరాభవ పుష్టి బహుళ పంచమి బుధవారం (6-1-1847)నాడు లీనవైపోయినారు. నాదసుధా రసంబిలను నరాకృతైనవాడు నాదలోలుడై బ్రిహ్మనందంలో కలిసిపోయారు. శాస్త్రప్రకారం ఆయనను (తిరువైయారులో) గురువు శాంతి వెంకటరమణయ్యగారి సమాధి ప్రక్కనే సమాధిచేసి బృందావనం నిర్మించినారు. 1907 నుండి ఆయన శిష్య పరంపరలోని భక్తులు సంగీత విద్యాంసులు ఏటేట పుష్టిబహుళపంచమినాడు స్వామివారి సమాధి చెంత త్యాగరాజ స్వామి ఆరాధనోత్సవాలు జరుపుతున్నారు.

మైసూరు రాజస్థాన నర్తకి శ్రీమతి బెంగుళూరు నాగరత్నం (3-11-1878, 19-5-1952)గారు సంగీత సాహిత్యస్నిత్య కళల్లో గొప్ప విదుషీమణి. ఆమె త్యాగరాజస్వామి భక్తురాలు; త్యాగరాజస్వామివారి సమాధిమందిరం 1-7-1925 కట్టించి కుంభాభిషేకం చేయించినది. ఏటేట స్వామివారి ఆరాధనోత్సవాలు జరిపేటప్పుడు పలుదేశాల సంగీత విద్యాంసులు వచ్చి ఘనరాగ పంచరత్నకీర్తనలు పాడే ఏర్పాటు చేసింది. ఆమె తన సంపద సర్వస్వం స్వామివారి కైంకర్యానికి సమర్పించినది. 7-1-1952 స్వామివారి విగ్రహప్రతిష్ఠ చేయించినది. స్వామివారి మందిరానికి ముందు ఆమె సమాధి మందిరం కూడ ఉంది. ఆయమ్మ కైంకర్యం మూలంగా త్యాగరాయస్వామివారి సమాధిమందిరం ఒక పవిత్ర క్షేత్రమైనది.

కాక్క త్యాగరాజస్వామి

తిరుపుల తిరుపతి దేవస్థానంవారు తాళ్లపాకవారి రచనలను
వలె, త్యాగరాజగాన సభలవారు త్యాగరాజ స్వామివారి కృతులు,
యక్కగానాలు ఒకచో చేర్చి ప్రచురిస్తే బాగుండును.

ఆధారం : -

- 1) త్యాగరాజస్వామి - బాలాంత్రపు రజనీకాంతరావు. ఐబిపోచ్
ప్రకాశన, హైదరాబాదు - 1976
- 2) బెంగుళూరు వాసులు ఆచార్య శంకరనారాయణరాజుగారు
(080) 65988635- అందించిన సమాచారం.

11. కొత్తాళం మహాపురుష రంగయ్య

(18వ శతాబ్దం)

భగవంతుడు ఎవరిని ఎప్పుడు అనుగ్రహిస్తాడో తెలియదు. ఆయా మహా పురుషుల పూర్వజన్ముల సుకృతం చేతనో మరెందు చేతనో గాని ఒక్కొక్క వ్యక్తికి అనుకోని విధంగా భగవత్పుటాక్షం లభిస్తుంది. అట్టివారు కొందరు బ్రహ్మాచారులుగానే ఉండి తమకు ప్రాప్తించిన మహామల చేత లోక కల్యాణం చేస్తూ ప్రజలను తమ దివ్యశక్తులద్వారా ఆకర్షించి వారిద్వారా లోకోప కారకములైన పనులు చేయస్తూ ఆ భక్తులను గూడ సన్మానించాలుగా దిద్దుతారు. అట్టి మహాపురుషులలో కొత్తాళం మహాపురుష రంగయ్యగారొకరు.

కర్మాలు జిల్లా అదోని (యాదవగిరి) తాలూకాలో కొత్తాళం అనే గ్రామమున్నది. అదోని కర్మాలు మున్నగు ప్రాంతాలు ముస్లింల ఏలుబడిలో ఉండేవి. ఆంధ్రయోగులు ద్వీతీయభాగంలో

ఉరుకుంద ఈరణ్ణస్వామి చరిత్రమున్నది. ఉరుకుంద, కౌతాళం ప్రక్క ప్రక్క గ్రామాలు ఉరుకుంద ఈరణ్ణకాలం 1625-1686 ఆ కాలంలో ఆదవాని సిద్ధిమసూద్ భాన్ (1662-1687) ఏలుబడిలో ఉండేది. ఈరణ్ణ మహాపురుష రంగయ్య గారికంటే 60-70 ఏండ్ల ముందుపుట్టినవాడు. రంగయ్యగారి తండ్రి తాతలు ఈరణ్ణ (హిరణ్య)స్వామి భక్తులు. మహాపురుష రంగయ్య ఆదవాని ఏలిక హాఫీజ్ భాన్ సమకాలీనుడు కనుక ఆయన 18వ శతాబ్దానికి చెందినవాడు. హాఫీజ్ భాన్ వద్ద కొలువుండిన దివాన్ కృష్ణరావు మహాపురుష రంగయ్యగారి భక్తుడు, శిష్యుడు.

కౌతాళంలో కొండిన్యస గోత్రజులైన వైదిక బ్రాహ్మణులు దైవజ్ఞులైన పేద పురోహితులు వెంకటభట్టు. ఆయనను అంబణి భట్టు అని పిలిచేవారు. ఆయనకు ముగ్గురు కొడుకులు రెండవ కొడుకు మహా పురుష రంగయ్య. రంగయ్యగారి కంటే పెద్దవాడు రంగప్ప, చిన్నవాడు సణ్ణప్ప. వెంకటభట్టు నిష్ఠాగరిష్టులు పోరోహిత్యమే వారి జీవనాధారం కనుక చాలీచాలని రాబడితోనే ముగ్గురు కొడుకులతో వెంకటభట్టు జీవనయాత్ర సాగించినారు; సకాలంలో ముగ్గురు కొడుకుల వడుగులు చేసినారు. తండ్రిగారి అదుపు ఆజ్ఞల్లో మనసులుతూ ముగ్గురన్నదమ్ములు త్రికాల సంధ్యావందనం ఆచరిస్తూ యాజ్ఞీకం నేర్చుకుంటూ అన్యోన్యంగా ఉంటున్నారు. రంగయ్య 10,11 ఏండ్లవాడైనాడు. ఒకనాడు రంగయ్య బంధువులను చూడటానికి సమీపగ్రామం తోవికి బయలుదేరినాడు. అది మండుటెండల వేసవి. రంగయ్య చెమటలు తుడుచుకుంటూ కొలది సమీపాన వంకలో దాహం తీర్చుకోవటానికి వడివడిగా పోతున్నాడు. అతనికి వెనుక గల్లుగల్లుమను చిరుగజ్జెల

చప్పుడు వినపడినది. తన వెనుక ఎవరో వస్తున్నారని రంగయ్య వెనుదిరిగి చూస్తే ఎవరూ కనబడలేదు. రంగయ్య తనదారిన పోతున్నాడు. మరల గజ్జెల చప్పుడు గల్లుగల్లుమని వినపడినది. రంగయ్య ఆగి మరల వెనుకకు చూచినాడు; ఎవరూ లేరు. నలుదిక్కులు పరికించి చూచినాడు; ఎవరూ కనబడలేదు. తాను బ్రిమ వడ్డాననుకున్నాడు వడి వడిగా ఏరు సమీపించి మంచినీళ్ళ కోసం చెలమ తోడుతూ ఇసుక అటుఇటు వేస్తున్నాడు. ఇంతలో ఒక గొల్లపిల్లవాడు వచ్చి రంగయ్యతోడిన చెలమను పూడ్చుతూ ఊరే నీటిలో ఇసుక చల్లతున్నాడు. రంగయ్య శోమ్యుడు కనుక గొల్లపిల్ల వాణ్ణి మెల్లగా మందలించినాడు. “ఏమయ్య దప్పిక తీర్చుకోవటానికి నేను చెలమ తోడుతుంటే పట్టుదలతో ఇసుక చల్లి పూడ్చుతున్నావు. నాకు బాగా దూప ఔతున్నది, నోరెండి పోతున్నది, నన్ను కష్టపెడితే నీకేం లాభం? నన్ను నీళ్ళు త్రాగనీయు”మన్నాడు.

గొల్లపిల్లవాడు “నీవు నా శిఘ్యడవైతే నీ కోరిక తీరుస్తా”నన్నాడు. రంగయ్య అవాక్కెనాడు. ఒక్క నిముషం ఆ గొల్లపిల్లవాణ్ణి ఎగాదిగ చూచి “ఏమి మాటలయ్య, నేను నీకు శిఘ్యణ్ణి కావలెనా? ఎందుకు కావాలె. నేను బ్రాహ్మణ్ణి, నీవు శూద్రుడవు. నేనెట్లా నీ శిఘ్యణ్ణి ఔతాను? నేను నీకు దాసుణ్ణి కావటం అసంభవం. నీవు దేవుడవా? నువ్వు కనుక కలియుగ వైకుంరవాసుడవైతే నేను నీకు దాసుణ్ణి ఔతాను; లేకపోతే లేదు” అన్నాడు. గొల్లపిల్లవాడు ఒక్క క్షణంలో సహజరూపంలో శంఖచక్రధారి శ్రీ కలియుగదైవం శ్రీవెంకటేశ్వర స్వామిగా దర్శనమిచ్చినాడు. రంగయ్య సంభ్రమాశ్చర్యాలతో కనులవెంట ఆనందబాష్పులురాలున్నా వెంకటరమణాని

పాదములపై ప్రాలినాడు. శ్రీనివాసుడు దయాదృష్టులతో రంగయ్యను లేవనెత్తి కూర్చుండబెట్టి ఆతని నాల్గుపై ఏదో బీజాక్షరాలు ప్రాసి తిరోహితుడైనాడు. శ్రీనివాసుని దర్శించిన రంగయ్యకు దాహం తీరింది. ఆనందామృత సాగరంలో ఓలలాడినట్టెనది. అప్పటినుండి రంగయ్య జీవితమే మారిపోయింది.

రంగయ్య నిరంతరం దైవధ్యానంలో ఉండేవాడు. ఆతని చదువులు, ప్రాపంచిక జీవితం ముగిసినది. వెంకటభట్టు, రంగయ్య లోని వైలక్ష్మణ్యం గుర్తించినాడు. రంగయ్య ఇంట్లోనే ఒక మూలన సదా బ్రహ్మనిష్టుడై ఉండేవాడు. ఎప్పుడైనా ఇల్లు విడిచిపోతే ఎవరితోను మాట్లాడక తిరిగి తిరిగి వచ్చేవాడు. ఇట్లు కాలం గడుస్తుండగా పెండ్లి కెదిగిన జేష్టునికి కనిష్టునికి వెంకటభట్టు దంపతులు వివాహాలు చేసి, రంగయ్య వాలకం గమనించి ఆతని ఇష్ట ప్రకారమే వివాహం చేయలేదు. రంగయ్య ఆబాల బ్రహ్మచారులు బ్రహ్మ నిష్టాపరాయణలుగా మిగిలిపోయినారు. ఆయన ఉరుకుండ శ్రీనృసింహస్వామి ఆలయంలో అర్ఘుకుడుగా సేవచేసేవాడు.

ప్రతి సంవత్సరం రంగయ్యతల్లి శ్రీనివాసుని బ్రహ్మాత్మవాలు దర్శించటానికి తిరుమలకు పోయేది. ఒక యేడు రంగయ్య కూడ తల్లివెంట తిరుమలకు పోతే శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామి కలలో కనబడి “రంగయ్య! నీవెందుకు వచ్చినావు? నీవున్న చోటనే నేనున్నాను కదా! నీకు నమ్మకం లేదా!” అన్నాడు. మరునాడే రంగయ్య కొత్తాళంలో ప్రత్యుషమైనాడు. తండ్రిగారు, రంగప్ప, సమ్మిప్ప రంగయ్యతో అమృగారిని అక్కడే విడిచి నీవేల వచ్చినావని అడిగితే ‘అమృగారు ఎల్లుండి తిరిగివస్తారు నేను అక్కడ చూచిన బ్రహ్మాత్మవాలు

గొప్పగా ఉండినవి అంటూ ఆ వివరాలన్నీ చెప్పినాడు. బ్రహ్మాత్మను వాలు దర్శించి వచ్చిన తరువాత రంగయ్యగారు తల్లికి, తనవారికి బంధువులకు అక్కడి విశేషాలు చెప్పినాడు. కౌతాళం ప్రజలు రంగయ్య తిరుమలకు పోకుండానే ఏమో చెప్పుతున్నాడు పిచ్చి వాడన్నారు. కాని అటు తరువాత రంగయ్య ఒకే సమయంలో ఇక్కడ కౌతాళంలోను అక్కడ తిరుమల లోను ఉన్నట్లు తెలిసికొని ఆయన యెడ భయభక్తులు కలవారైనారు. రంగయ్యను మహా పురుషుడన్నారు. తిరుమల తిరుపతికి యాత్ర చేయలేనివారు రంగయ్య సన్నిధిలోనే తమ మ్రొక్కలు చెల్లించుకొనేవారు; ఆశీర్వాదములందుకొనేవారు. ఈవిధంగా రంగయ్యగారి మహిమ చుట్టుపట్టు గ్రామాలవారికి తెలిసి ఆయనకు కొందరు భక్తులైనారు.

కౌతాళం గ్రామానికి తూర్పున మూడు మైళ్ళ దూరాన చిరుతపల్లి గ్రామం ఉన్నది. అక్కడ మంచినీటి కొరత. అందువలన ఊరి పెద్దలు వచ్చి తమకు మంచినీటిబావి త్రవ్యే తావు చూపండని వేడినారు. రంగయ్య వారి వెంట చిరుతపల్లికి పోయి ఒక స్థలం చూపి అక్కడ బావి త్రవ్యండని ఆదేశించినారు. వెంటనే అచ్చట చాలా లోతైన బావి త్రవ్యినారు కాని ఆడుగున బండ పడినది. రంగయ్యగారికా సమాచారం తెలుపగనే ఆయన అక్కడికి పోయి నూతిలోని బండపై పొయ్యి వెలిగించి అన్నం ఉడికిస్తుండినారు. ఆనాడు ద్వాదశి కనుక బ్రాహ్మణ సంతర్పుణ చేయించండి నీరు తప్పకుండా పడుతుందన్నారు. రంగయ్యగారి వంట సిద్ధమయ్య వరకు ఆ బండ పగిలి నీటిధారలు ఎగజిమ్మినవి. రంగయ్యగారి భోజనం పూర్తి అయ్యేవరకు నూతినిండా నీరూరింది. బ్రాహ్మణ సంతర్పుణం జరిగింది. అక్కడి ప్రజలందరూ రంగయ్యగారి

అపరోక్ష జ్ఞానానికి అబ్బురపడి వేనోళ్ల పొగడినారు. ఇప్పటికీ చిరుతపల్లిలోని బావిలో ఎప్పుడూ నీరుంటుంది. దానిని అయ్యగారి బావి అంటారు. అక్కడే ఒకప్పుడు రంగయ్యగారి తోట ఉండేది. కాలక్రమాన ఇతర గ్రామవాసులుకూడ రంగయ్యగారిని తమతమ గ్రామాలకు తోడ్డాన్నిపోయి మంచినీళ్ళ బావులు పడే స్థలాలు చూపించుకున్నారు. రంగయ్యగారు తమతమ గ్రామాలకు చేసిన ఊపకారం తరతరాలుగా ఇప్పటికీ అక్కడి ప్రజలు చెప్పుకుంటారు.

మహాపురుష రంగయ్యగారు ఆదోని (యాదవగిరి)లో కొంతకాల ముండినారు. ప్రతిదినం ప్రాతఃకాలం అక్కడి కొండ ప్రాంతానికి పోయి స్నానసంధ్యాద్వానప్పానములు చేసుకునేవారు. అప్పటికి శ్రీవారి వయస్సు 40 సంవత్సరాలు. ఒకనాటి వేకువజామున స్వప్నంలో శ్రీ చెన్నకేశవస్వామి ప్రత్యక్షమై నేను కొండ ప్రాంతమున నూతిప్రక్కనే భూస్థాపితవైయున్నాను. నన్ను ఇక్కడినుండి తీసుకపోయి కొత్తాళంలో ప్రతిష్ఠించుమన్నాడు. శ్రీవారా విషయం ఆలోచించి కొత్తాళంలో దేవాలయ నిర్మణానికి యోజనచేసి సమయంకోసం వేచియున్నారు. కొంతకాలం ఈ విధంగా గడచిపోయింది. ఒకసారి శ్రీవారు శ్రీశైలం యాత్రకై సంకల్పించి తమ అనుంగుశిష్యుడు దివాన్ కృష్ణరావుగారికి వార్త పంపినారు. కృష్ణరావుగారు కర్మాలు నవాబు హాఫీజ్బాన్ చెంత దివాన్గా కొలువుండినారు. కృష్ణరావు గురువుగారి శ్రీశైలం యాత్ర కర్మాలు మజిలీలో ఘనమైన స్వాగత సత్కారాలు ఏర్పాటుచేసి మంగళవాఢ్య పురస్కరంగా కర్మాలు బయట వేచియుండినారు. గురువుగారు రాగానే పాదపూజచేసి పల్లకిలో ఊరేగిస్తూ తమ భవనానికి తీసుకపోయి బంధుమిత్రయుక్తంగా పాదపూజ చేసి బ్రాహ్మణ

సంతర్పణ చేసినారు. ఇది తెలిసిన కొందరసూయాపరులు నవాబు చెంతకు పోయి కృష్ణరావుగారు నవాబుగారుపయోగించే పల్లకిలో ఒక బ్రాహ్మణుని ఊరేగించి నవాబును అవమాన పరచినాడని చాడీలు చెప్పినారు. నవాబు, కృష్ణరావుగారిని పిలిపించి అడిగితే తమగురువు లెంతటి మహాత్మలో దివాన్ మనవి చేసినాడు. అట్లైతే నీ గురువును మా వద్దకు తీసుకరా చూస్తానన్నాడు నవాబు. కృష్ణరావుగారు గురువులను తోడ్కొనిపోయినారు. అప్పటికే నవాబు మహాపురుష రంగయ్యగారిని పరీక్షించుటకుగాను మాంసాహారము లుంచిన పళ్ళెరంపై పట్టగుఢ్ కప్పించి సిద్ధంగా పెట్టినాడు. అది స్వీకరించి ప్రసాదం ఆరగించవలసిందిగా కోరినాడు. రంగయ్య గారు ప్రోక్షణచేసి, ఆచ్ఛాదన వస్తుం తొలగిస్తే పళ్ళెరంలో పూలు పండ్లున్నవి. శ్రీవారా పూలు పండ్లు సభలోని వారికి పంచినారు. నవాబు ఇది కనుకట్టు విద్యగా భావించి రంగయ్యగారిని ఏ విధంగా వైనా శిక్షించవలెనని నిశ్చయించుకున్నాడు. నవాబు కపటవినయం ప్రదర్శిస్తూ “అయ్యా ఈ ప్రాంతాల్లో రెండుమూడేండ్లనుండి వానలు పడక ప్రజలందరూ కరువుతో బాధపడుతున్నారు. తమరు మూడు దినాలలో వర్షం కురిపించగలరా” అన్నాడు. అందుకు మహాపురుష రంగయ్యగారు సరే అన్నారు. మీరు చేసిన బాస నిలుపకపోతే బాగుండదన్నాడు నవాబు. శ్రీవారాతని ఆంతర్యం గుర్తించి అటులే కానిండని తమ బసకు పోయినారు. ఈ సాకుతో ఇద్దరు బాపనయ్యలను శిక్షించవచ్చునని నవాబు సంబరపడ్డాడు.

మహాపురుష రంగయ్యగారు శిష్యుడు కృష్ణరావు ఇంటనే తమ నిత్యవిధులు నిర్వహిస్తున్నారు. రెండుదినాలు గడచిపోయినవి. ఆకాశంలో మబ్బు ముక్కెనా కనపడలేదు. వానలు కురిసే

సూచనలేమీ లేవు. మూడవనాడు మధ్యహ్నమైపోయినది. దివాన్ కృష్ణరావుకూ ఆయన గురువుకు తప్పక శిక్షపడుతుందని కిట్టనివారికి సంతోషమైనది. నవాబు చేత తానూ తన గురువు అవమానపడి మరణించటం కంటే విషం త్రాగి చాపటం మేలని కృష్ణరావు నిశ్చయించుకున్నాడు. నవాబు దూతలు వచ్చే సమయం సమీపిస్తుండగా కృష్ణరావు సిద్ధం చేసి పెట్టుకున్న విషపాత్రను తేవలసిందిగా భార్యనుకోరినాడు. ఆమె భర్త ఆజ్ఞ పాటించి విషపాత్ర తెప్పుండగా గురువుగారామెను నిలిపి ప్రమాదమేమీ లేదని వారించినారు. ఇంతలో నవాబు దూతలు వచ్చినారు. కృష్ణరావు గురువులను తోడ్చొని నవాబు దర్జారుకు పోయినాడు. నవాబు రంగయ్యను ఏమిస్వామీ మీమాట నెరవేరలేదన్నాడు. తొందరపడకండి నవాబుగారూ అంటూ ఒక టెంకాయ తెప్పించి కృష్ణరావు కిచ్చి నీబలమంతా ప్రయోగించి ఆ టెంకాయను విసరి వేయుమని ఆదేశించి వరుణదేవుని ప్రార్థించినారు. ఇంతవరకు నిర్వలంగా ఉన్న ఆకాశం ఒక్కసారి మేఘావృతమైనది కుంభ ద్రోణంగా మూడు దినాలు ఎడతెగని వానకురిసి వాగులు వంకలు పొంగిపోయినవి. పూరిండ్లు కుప్పగూలినవి. నవాబు భయట్టాంతుడై భార్యాయుక్తంగా రంగయ్యగారిని బ్రతిమాలి వర్షం ఆపుమని కోరినాడు. రంగయ్యగారి ఆదేశంతో వర్షం నిలిచిపోయింది. రంగయ్యగారు శ్రీశైలం యాత్రముగించి మరల కర్నూలుకు తిరిగివచ్చినారు. నవాబుతో ఇష్టాగోష్టి చేసి మీ పదవులు తనువులు శాశ్వతం కాదు. ధర్మతత్త్వరులై ప్రజలను పాలించండి. నేను సంకల్పించిన చెన్నకేశవస్వామి దేవళం కోసం విరివిగా ధనం ఇవ్వండి మీకు మేలు జరుగుతుందని ఆశీర్వదించి పోయినారు.

నవాబు ధనం పంపిస్తానన్నాడు. రంగయ్యగారు స్వగ్రామం పోయి దేవాలయ స్థలం చూచి ఆదవానికి పోయినారు. అక్కడ అలనాడు స్వప్పంలో సూచించిన ఆనవాళ్ళు తెలిసికొని శ్రీ చెన్నకేశవస్వామి విగ్రహాన్ని నూతిప్రక్కనగల స్థలం నుండి వెలికితీయించి కొత్తాళం తీసుకపోయినారు. కర్రాలు నవాబుకు ధనం పంపవలసిందిగా వార్త పంపించినారు నవాబు ధనం పంపగనే స్వామివారు కొత్తాళంలో దేవాలయం నిర్మించి మూలవిరాట్టును స్థాపించినారు. దేవాలయ ప్రాంగణము విశాలంగా ఉంచి ఉట్టస్తంభం నిలిపినారు.

మంత్రాలయం పీరాధిపతులు యతీశ్వరులు వసుధేంద్రపాదులు ఒకసారి కొత్తాళం వచ్చి ఒక భక్తునింట పూజలందుకుంటుండగా అచ్చటి బ్రాహ్మణ సముదాయంలో ఉన్న రంగయ్యను చేరబిలిచి “నాయనా! రంగయ్య నీవు మా మతానికి శిష్యుడవు కమ్మని” కోరగా అందుకు రంగయ్య గారంగేకరించినారు. పీరాధిపతులు రంగయ్యను ఏకాంతానికి తోడుకపోయి తప్పముద్ర ధారణ చేయటానికి సిద్ధమైనారు. కాని వసుధేంద్రపాదులకు రంగయ్యగారి శరీరంలో శంఖచక్రములు సహజంగా కనబడినవి. పీరాధిపతులు సంతోషించి “రంగయ్య నీవు సహజంగానే భక్తుడవు మహా పురుషుడవు నీకు ప్రత్యేకంగా ముద్రధారణ చేయింపనవసరం లేదు” అని విరమించుకున్నారు. ఈ సంఘటన క్రీ.శ. 1753, 1754 ప్రాంతంలో జరిగింది. అప్పటికి మహాపురుష రంగయ్య గారి వయస్సు ఇంచుమించు 56 సంవత్సరాలు. మహాపురుష రంగయ్యగారు భూమిపై అవతరించి చేయవలసిన కార్యములన్నీ ముగించినారు. తమ అంత్యకాలం సమీపించినట్లు, గుర్తించి తనవారిని బంధువులను పిలిపించుకొని “నా జీవితాంతం నా

శరీరాన్ని దహనం చేయవద్దు, సమాధి చేయండని” చెప్పినారు. మరికొన్ని దినాలకు తమవారికి బంధువులకు గురువులకు స్వప్నంలో కనిపించి నాకు బృందావనం నిర్మించండని చెప్పినారు. కానీ శ్రీవారు శరీరం చాలించిన తరువాత అక్కడి బ్రాహ్మణ్యం వత్తిడి మూలంగా వారి పార్థివ శరీరాన్ని బంధువులు దహించినారు. బంధువులు దహన స్థలంలో వెదికితే రంగయ్యగారి తులసిమాల, కొపీనము, చిటికెన ప్రేలు - మూడు వస్తువులు దొరికినవి. వాటిని అగ్నిదేవుడు దహించకుండా మిగిల్చినాడని రంగయ్యగారి పరివారం గుర్తించినారు. కుంభకోణం నుండి రంగయ్యగారి గురువులువచ్చి వేళతాళాలతో ఆమూడు వస్తువులు భూ నిక్షిప్తంచేసి బృందావనం నిర్మించినారు. ఈ బృందావనం చెన్నకేశవ స్వామి దేవాలయానికి దక్షిణ దిశలో ఉన్నది. భక్తులు ఆ బృందావనాన్ని సేవిస్తున్నారు. శ్రీవారి ఆరాధన ప్రతిసంవత్సరం వైశాఖ బహుళద్వాదశినాడు జరుగుతున్నది. మహాపురుష రంగయ్యగారు సమీపగ్రామం ఉరుకుండలో శ్రీహిరణ్యులవారి సన్మిధిగావించు కొన్న శ్రీనరసింహ స్వామి దేవస్థానంలో మహాపురుష రంగయ్య గారు పూజాదికైంకర్యాలు నిర్వహించటంచేత ఆ నరసింహస్వామి ప్రభావం చేతనే వారు మహిమాధికులైనారని ప్రజల విశ్వాసం.

1. శ్రీ ఉరుకుండ ఈరణ్ణ క్షీత్రమహిమ

రచయిత - మందగిరి అరళప్ప (అశ్వత్థప్ప)

ఆదవాని - 1972 మార్చి

ప్రచురణ: ఉరుకుండ నరసింహ దేవస్థానకమిటీ, ఉరుకుండ,
ఆదవాని తాలూక, కర్నూలుజిల్లా.

2. ఆరిసెట్లీ సాయి ప్రసాద్గారు (గుంటూరు) పంపించిన
సమాచారం.

12. బందరు రంగావధూత

(1880 - 1905)

కారణజన్మలు పూర్వజన్మావశేషకర్మ పూర్తిచేసి తాము వచ్చిన పని కాగానే శరీరం చాలిస్తారు. కొందరు దీర్ఘకాలం జీవిస్తారు. కొందరు చాలా స్వల్పకాలమే జీవిస్తారు. పూర్వపురుషాయుషం నూరేండ్రంటారు. అందులో నాల్గవవంతే జీవించి యశఃకాయులైన వారు బందరు రంగావధూతలవారు. మచిలీ బందరు లేదా మచిలీపట్టుం కృష్ణజిల్లాలో ప్రాచీననగరం; కృష్ణజిల్లాకు సాంస్కృతిక కేంద్రం. అక్కడ తలారి కృష్ణవేణుమ్మ సుబ్బయ్యలనే కాపు దంపతు లుండేవారు. వారి పూర్వజన్మసుకృతం పండి ఒక మహోయోగి, అవధూతయైన దివ్యబాలుడు 8-6-1880 మంగళవారమో 11-6-1880 శుక్రవారమో రోహిణి నక్కత్రంలో పుట్టినాడు. బారసాలనాడా బాలునికి రంగయ్య అని నామకరణం చేసినారు.

పుప్పు పుట్టగానే పరిమళించినట్లు శిశువు రంగయ్య చూపులు చేష్టలు అసాధారణంగా ఉండేవి. అందువలన తల్లిదండ్రులా బాలుణ్ణి క్రింది యేట బడిలో చేర్చించినారు. రంగయ్య శ్రద్ధగానే చదువుకున్నాడు కాని తోడిబాలురతో ఆటపాటల్లోగాని వేడుకల్లో గాని పాల్గొనకపోయేవాడు. ఒంటరిగా భజనకీర్తనలు పాడుతూ తిరిగేవాడు. సహాద్యాయులను ఒకచో చేర్చి భజనలు చేసేవాడు. ఏవో విగ్రహాలు పెట్టి అలంకరించి పూజలు చేసేవాడు. స్నేహితులు రాకపోతే వారిండ్రకు పెక్కుసార్లు పోయి తీసుకవచ్చి భజనలు చేయించేవాడు. తోడివారు భజన చేస్తుంటే మైమరచేవాడు. ఏతరుకొని స్నేహితులకు భగవంతుని గూర్చి పూర్వకాలపు ద్రువుడు ప్రశ్నలుని గూర్చి చేపేవాడు. బడి జీతం కట్టటానికి తండ్రిగారు దబ్బలిస్తే పేదవారికి బిచ్చగాండ్రకు పంచేవాడు. కొంతకాలం తరువాత పారశాలకు పోవటం మాని ఏకాంతంగా ఉండేవాడు.

రంగయ్య వినయ సాశీల్యములమూర్తి. తనకంటే చిన్నవారిని గాని పెద్దవారినిగాని, పనిపాటుల వాళ్ళనుగాని, అయ్య అమ్మ అని పిలిచేవాడు. శ్రీలనందరినీ తల్లులుగా, తోబుట్టవులుగా సంభావించేవాడు. హరికథలు జరిగే చోటికి పోయి భక్తిశ్రద్ధలతో వినేవాడు. ఎవరైనా మహాత్ములు బందరుకు వచ్చినారని తెలిస్తే వారి సన్నిధికిపోయి నేవించి వచ్చేవాడు. ఒకనాడు తండ్రిగారు పైకమిచ్చి పండ్లు కొనుక్కొని రమ్మంటే వట్టి చేతులతో ఇంటికి తిరిగివచ్చినాడు. తండ్రిగారు పండ్లు తేలేదా అని అడిగితే “క్షణకాలం సుఖమిచ్చే పండ్లు కొనక మీకోసం శాశ్వత సుఖమిచ్చే పండ్లు తెచ్చినా” నన్నాడు. ఎవరో ఆకలిగాని అన్నం అడుగుతూ బిచ్చం కోసం ఇల్లిల్లు తిరిగేవారికిచ్చి శాశ్వత పుణ్యం కూర్చే పండ్లు కొన్నట్లు

చెప్పినాడు. తల్లిదండ్రులు నివ్వేరపోయినారు. ఈ విధంగా రంగయ్య కుటుంబములు 14-15 ఏండ్ర ప్రాయం వచ్చేవరకు వైరాగ్య పూర్ణాడైనాడు.

జట్టుండగా రంగయ్యకు తమకు సమీపానగల కోట పెద్దవీధిలో ఉండే చందమ్మ అనే గృహస్థురాలితో పరిచయమైనది. చందమ్మ గారు పంచవర్ష ప్రాయమందే మహా భక్తురాలుగా పేరెన్నికగన్నది. ఆమె అచలతత్వం ఒంటబట్టించుకున్న సాధ్య. ఆమె తెల్లచీర నల్లరవిక ధరించేది. నీళ్ళఖావికి పోతే ఎవరితోను మాట్లాడక తన వనితాను చూచుకొనిపోయేది. చందమ్మను మహాత్మురాలని గుర్తించిన రంగయ్య ఆమెను ఆశ్రయించినాడు. చందమ్మగారు రంగయ్యను పుత్ర నిర్విశేషంగా సంభావించి ప్రేమతో ఆదరించి జ్ఞానబోధ చేస్తుండేది. రంగయ్య తన యింట్లో కంటే చందమ్మ గారింట్లోనే ఎక్కువనేపు గడిపేవాడు. రంగయ్య వాలకం కనిపెట్టిన తల్లిదండ్రులు ఆయనకు సమీప బంధువులింటి కన్యతో పెండ్లి చేద్దామనుకున్నారు. రంగయ్య తనకు సంసారజంజాటం ఇష్టం లేదంటే పెద్దలచేత చెప్పించినారు. ఐనా రంగయ్య ఒప్పుకోలేదు. పండిన పండు చెట్టునుండి క్రింద పడితే మరల ఆ పండును చెట్టుకు అతికించగలమా? రంగయ్యకు సంపూర్ణవైరాగ్యం అభ్యింది. ఇక మౌనసాధన ప్రారంభించినాడు. రంగయ్య సాధన ఆయన సాఫల్యం గుర్తించిన చందమ్మ తానే రంగయ్యకు శిష్యురాలన్నట్లు పర్తించేది. కొంతకాలం తరువాత చందమ్మ సమాధి చెందినది. రంగయ్య ఎక్కువకాలం అడవిలోను, సముద్రతీరాన ఏకాంతంగా ఉంటూ శీతాతపములు సరకుచేయక, ఆకలి దప్పులు లేక, నిద్రపోకుండా రేయింబవలు ఏకాగ్రగచిత్తుడై తపస్సు చేసేవాడు. తెలిసిన వారెవరైనా ఎదురుపడి పల్గురిస్తే ఒకసారి మౌనంగా

ఉంటూ ఇంకొకసారి నవ్వుతూ ఉండేవాడు. బ్రహ్మనందమగ్నుడై తనలోతాను నవ్వుకొనేవాడు. అందరూ రంగదాసు పిచ్చివాడనే వారు. రంగదాసు మాత్రం అజ్ఞానాంధకారంతో కన్నకానక ఉండే సంసారుల పై జాలిగొని పాటలరూపంగా, పద్యాల రూపంగా, వచనధోరణిలోను అనర్థంగా బోధలు చేసేవాడు. ఆయన కవితానైపుణ్యం ఆ మాటల మాధుర్యం, గాంభీర్యం చవిజూచినవారు చదువుసంధ్యలంతగా రాని పిచ్చిరంగయ్య విలువను గుర్తించి ఆయనను రంగావధూతగా మన్నించినారు.

కొంతకాలం తరువాత ఆయనకు చాలామంది శిష్యులు ప్రోగ్రామాలలో పాఠులు, పద్యాలు వ్రాసిపెట్టేవారు. ఆయనకు శుశ్రాపలు చేసేవారు. ఒకనాడున్నట్టుండి రంగావధూతలవారు తనచుట్టు మూగిన శిష్యులతో ఇక ఆరు మాసాలకు నిజస్థితికి చేరుతున్నానన్నారు. మీరు మేలుకొనండి అని హెచ్చరించినారు. కొంతకాలం తరువాత ఇక 15 దినాలకు దేహం చాలిస్తామని చెప్పి, పరమాత్మలో పూర్కైక్యం పొందేదాక శిష్యులకు బోధలు చేస్తుండినారు. గురువుగారు మనల విడిచిపోతున్నారని దుఃఖించే శిష్యులకు నేను లేని మీరు బాధపడవలదు. నేను చెప్పినవి శ్రద్ధగా ఆచరించినవారికి దర్శన మిస్తానని వాగ్దానం చేసి 4-12-1905 నాడు బ్రహ్మాక్యం చెందినారు.

రంగావధూతలవారు చెప్పిన తత్త్వాలు పాటలు పద్యాలు వారి శిష్యులు ప్రోగ్రామాలలో పాఠులు గుంటూరువాసులైన ఆత్మారి రామమోహన రాయ్గారు 1915 సంవత్సరం ముద్రించి జిజ్ఞాసువులకు అందించినారు. అటు తరువాత ఆ గ్రంథాలు

అలభ్యమైపోతే రామమోహనరాయిగారి పుత్రులు ఆనందమోహన సోమయాజి, G.M. సోమయాజి అన్ని హక్కులతో ముద్రించుటకు ఏర్పడు వ్యాసాశ్రమం అధిపతులు శ్రీ విమలానంద స్వాములకు అప్పగించినారు. వ్యాసాశ్రమంవారీ గ్రంథాన్ని 1971 సంవత్సరం పునర్వృద్ధి గావించినారు. ఈ గ్రంథానికి పీటికారూపంగా రామమోహన రాయిగారు అవధూతులవారి చరిత్రం చాలా స్వల్పంగా ప్రాసినారు. అవధూతులవారి శిష్యురాలు బెజవాడ వాసిని జ్ఞానమాంబి. ‘శ్రీరంగావధూతులవారి దివ్యజీవితము జ్ఞానబోధ’ పేరుతో ఒక పద్యకృతి రచించినది. ఆకృతి 1909లో బందరులో ముద్రింపబడినది. దీని Zerox copy గుంటూరు వాసి మిత్రులు A.S. ప్రసాద్గారు నాకు పంపినారు. ఇది 88 వివిధవృత్తముల కృతి. ఇందులో కూడ రంగావధూతుల జ్ఞానబోధల గూర్చియే అధికంగా ఉంది. శ్రీవారి జీవితవిశేషాలు ఎక్కువగా లేవు.

ఈక శ్రీరంగావధూతులవారి జ్ఞానబోధలు కొన్ని పేర్కొంటాను. కీర్తన లన్నియు రాగతాళ నిర్దేశములతో ఉన్నవి. రంగావధూత తమ గురువు చందమ్మను పెక్కు కీర్తనల్లో స్తుతించినా మొదటి కీర్తన గురుకీర్తనమే. అందులో గురువులపేరు లేదు రెండవకీర్తనలో “నయనారె చందమ్మా” అని సంబోధిస్తూ చివరిపొదంలో “వాసిగ ధర రంగదాసుడనమ్మా, మోసమేమిక నన్ను పోషించుమమ్మా” యని వేడినాడు. మూడవ కీర్తనలో గురువుండే పెద్దవీధిని పేర్కొన్నారు. ఐదవ కీర్తనలో గురువుగారి వేషభాషలు తీరుతెన్నులు “తెల్లని చీరకట్టి, నల్లని రవిక తొడిగి... ఒంటికాసు నల్లపూస, కంరమున తాలిబొట్టు... కాళ్ళకు కడియాలు, వ్రేళ్ళకు వెండిమట్టెల్, నీళ్ళబావి యొద్దనైన నిలుచుండుటెరుగద”ని పేర్కొన్నారు.

ఏడవకీర్తన చివరి చరణంలో “రంగదాసునుతుడొంగి, సేవలు ప్పొంగుచు జేయునో యమ్మా - అంగనరో పరసంగతెరుంగక భంగపడితి చందమ్మా” యని వేదుకున్నారు. 13వ కీర్తన చివరి పాదంలో వాసిగ తలారివారి వంశమందున రంగదాసుని మాటలు మోక్షపు బాటలు” అని 15వ కీర్తనలో “వాసిగా నేటైన బందరు ప్రాతరామనపేటలోన, భాసురంబుగ వెలసి రంగ, దాసునై నేనెల్లవారికి వందనం బొనరింతు”నని తన సంగతి చెప్పినారు. తక్కినవన్నియు అచల వేదాంత తత్త్వములు; చివరి 30వ కీర్తన గురువుల మంగళహారతి. మిగతావి జ్ఞానబోధలు వచన రూపంలో గురుశిష్య సంవాదరూపంలో ఉన్నవి. అటు తరువాత జ్ఞానమార్గ పద్యములు 32, కందార్థదరువులు 12 ఉన్నవి.

సద్గురు శ్రీరంగావధూతలవారి దివ్యజీవితము జ్ఞానబోధ పద్యకృతి రచించినది శ్రీజ్ఞానమాంబగారు. అవధూతలవారి ప్రియశిష్యుడు సీతారామావధూతలవారు బోధించగా రచించినదీ కృతి. శ్రీరంగావధూత భక్తజనమాసం గుంటూరు కార్యదర్శి ఆత్మారి రామమోహనరాయ్యగారు ప్రకటించినదీ కృతి. ఇందులో తొలి 88 పద్యాలతో రంగావధూతల వ్యక్తిత్వం మరి 137 పద్యాలలో కేవలం వేదాంత విషయములున్నవి. 84వ పద్యంలో రంగావధూతల శిష్యురాలు మౌనానందవాణి, 85వ పద్యంలో శ్రీవారి శిష్యులు కొందరు భక్తజనమాజంగా ఏర్పడిన విషయాలున్నవి. బెజవాడ వడ్డ సీతానగరంలో సమాధి చెందిన మౌనానంద అవధూతమ్మ 1874 - 1989 (ఆంధ్రయోగులు చతుర్థభాగం) రంగావధూతల శిష్యురాలు మౌనానందవాణి భిన్నులు.

ఆధారం:

- 1) శ్రీరంగావథూతలవారి జ్ఞానబోధావశి - ఏర్పడు వ్యాసాశ్రమము, 1971.
- 2) శ్రీరంగావథూతలవారి దివ్యజీవితము జ్ఞానబోధ, పద్యకృతి, శ్రీజ్ఞానమాంబ 1909.

13. లద్దగిల చినరామదాసు

(1902 - 1947)

కర్నాలు జిల్లా కోడుమూరు మండలం హంద్రినదీ తీరానగల లద్దగిరి అత్యంత ప్రాచీనస్థలం. ఉత్తరభారతదేశం నుండి వచ్చి అక్కడ స్థిరపడిన రామదాసు (1833-1893) అవధూత సమాధి అక్కడున్నది. అవధూతల వారిని దైవంగా కొలిచిన భక్తులెందరికో యోగశక్తులలవడినవి. అట్టివారిలో కమ్మరి చినరామదాసు ముఖ్యాడు. ఎల్లయ్యశాంతమ్మ అనే భక్తులకు పెదరామదాసు వరంచేత పుట్టిన ఈ చినరామదాసు కూడ అనేకమహిమలు చూపిన అవధూత. ఆయన పరివారంవారే పెదరామదాసు గుడి పూజారులు. చినరామదాసు వరంచేత పుట్టినవారు కల్యారు దిగంబరావధూత రామిరెడ్డి తాత (1947-1993). పెదరామదాసును భక్తితో కొలిచిన పెదమాదన్న చినమాదన్న అనే మనుబ్రహ్మలు (కమ్మరులు)

గురుదేవులు వరం కోరుకొండి అంటే తమ వంశం వారే పరంపరంగా మీసమాధి పూజారులుగా ఉండవలెననీ, తమ సమాధులు కూడ అక్కడే ఉండవలెననీ కోరుకున్నభక్తులు. పెదరామదాసు వారికి ఆరెండువరాలు ఇచ్చి వారు కోరని మరొక వరం ప్రసాదించినారు. కొంతకాలం తరువాత మీ వంశంలో నా అంశతో మరొక పుత్రుడు కలుగుతాడు; ఆతనికి నాపేరే పెట్టుకొండి అని దీవించినారు. వారు దీవించినట్టే చినమాదన్న కొడుకు ఎల్లయ్య ఆయనభార్య శాంతమ్మ కన్న ఐదుగురు కొడుకుల్లో ఆతి తేజస్వంతుడుగా జన్మించిన (1902) మూడవ శిశువుకు చిన రామదాసని పేరు పెట్టుకున్నారు.

చినరామదాసు బాల్యం లద్దగిరిలోనే గడచింది. ఆయన తండ్రి పెదరామదాసు గుడిపూజారి కనుక కౌమారప్రాయం నుండి చినరామదాసు తండ్రితోపాటు గుడిలోనే ఎక్కువకాలం గడిపేవాడు. తండ్రిగారు బడిలో చేర్చించినా సరిగా బడికి పోక లద్దగిరి కొండల్లోనో ఎక్కడో తిరిగితిరిగి రాత్రి గుడికి చేరేవాడు. ఆతని వింత ప్రవర్తనకు తల్లిదంప్రులు లోలోన బాధపడినా గురువుల వరంచేత పుట్టినవాడు కనుక ఏమీ ఆనలేకపోయేవారు; గురువుల పైనే భారం వేసేవారు. కౌమారం దాటగనే చినరామదాసులో ఆధ్యాత్మికచింతన భవిష్యజ్ఞానం వికసింపసాగినవి. అడుగుకుండానే ఎదురు పడినవారికి, తమ యింటికి వచ్చినవారికి మీకు ఇట్లు జరుగుతుంది; మీ ఇంట్లో ఇట్లు ఔతుంది అని చెప్పేవాడు. ఆ మాటలు నిజమయ్యావి. యోవనం ప్రవేశించగనే చినరామదాసు లద్దగిరి చుట్టుప్రక్కల గ్రామాలన్నీ తిరిగేవాడు. ఏపూట ఎక్కడుంటాడో ఎవరికి తెలియదు. ఒకసారి తమ ప్రత్తిచేసులో మంచెపై పడుకొని ఆదారిన పోయేవారిని ప్రత్తి ఏరుకపొండి అని పిల్చి చేసు లూటీ పెట్టినాడు.

ఒక్కొక్కసారి తమగ్రామం వీధులవెంట ఏడుస్తూ తిరిగేవాడు. జనులు ఆతడు పిచ్చివాడన్నారు. పెదరామదాసుగుడిలో ఒక మూలన నాల్గేసి దినాలు నిద్రాహోరాలు మాని పరథ్యానంలో ఉండేవాడు; గుడికి వచ్చేవారిపై రాళ్ళు విసిరేవాడు. గుడి ఊడవటానికి వచ్చినామెను బాగా కొడితే ఆమె గ్రామం పెద్ద రెడ్డిగారితో మొర పెట్టుకున్నది. రెడ్డిగారు పిచ్చిరామదాసును కట్టివేసి కొట్టబోతుండగా పెద్దన్న మాదన్న వచ్చి తానే బాగా కొట్టినాడు. రామదాసా నాడంతా బందిగానే ఉండి మరునాడు గ్రామం వదలి పారిపోయినాడు. కర్మలు, నందికొటుకూరు, ఆత్మకూరు మొదలైనచోట్ల ఎవరేమి పెట్టేనా తింటూ చావిడిల్లో పడుకున్నాడు. అతడు ఇల్లు విడిచి పోయిన రెండునెలలకు శాంతమ్య బ్రతిమాలగా బ్రతిమాలగా మాదన్న తమ్యని వెదుకుతూ గ్రామాలు తిరిగితిరిగి నంది కొటుకూరువద్ద గార్దేయపురంలో పట్టుకొని లడ్డగిరికి తీసుక పోయినాడు. కాని చినరామదాసు లడ్డగిరిలో ఉండక గ్రామాలు చుట్టీ తన మహిమలు ప్రదర్శించినాడు. తమ పెద్దక్క పెద్ద వెంకమ్య నిచ్చిన మల్లగుర్తికి తరచుగా పోయేవాడు. అక్కడ కట్టిక రామన్నకు సంతానం ప్రసాదించినాడు.

ఒకనాడు రామదాసు ఇటికెలపాడుకు వచ్చినవిషయం తెలిసి సమీపగ్రామం మానవపాడు గ్రామస్తులు బండి కట్టించుకపోయి ఆయనను తమగ్రామానికి సగౌరవంగా తీసుకవచ్చినారు. అప్పటి నుండి రామదాసు సంచరించే గ్రామాల్లో మానవపాడు ఎక్కువ ప్రాధాన్యం సంతరించుకున్నది. మానవపాడులో అంతకు పూర్వం ఒక గురువులమ్మ గొప్ప మహాత్మురాలుండేది. ఆమెవద్ద మంత దీక్షితులైన వారిలో అప్పలరెడ్డి; భీమలింగం వెంకటరామయ్య

అనే కమ్మరి సోదరులు ముఖ్యులు. గురువులమ్మ తమ శిష్యులతో ఒకనాడు నాతరువాత ఇక్కడికి మరొక మహోత్సవ వస్తాడు. ఆతణ్ణి సేవించండని చెప్పినది. మన రామదాసుగారక్కడికి చేరకముందే ఆమె దేహం చాలించినది. గురువులమ్మ సమాధి మానవపాడు గ్రామం బయట రైల్వేస్టేషన్ సమీపాన ఉన్నది.

రామదాసు ముఖం తలవెంటుకలు నిగనిగలాడుతుందేవి. ఆయన అంత పొడుగరి కాదు, పొట్టివాడు కాదు, ఆకర్షణీయమైన దేహయష్టిపై నిలువుటంగీ ధరించేవాడు. మానవపాడుకు వచ్చిన తరువాత ఉల్లేందకొండ వాసి హరిజనుడు బుడ్డన్న, కల్పరు రామిరెడ్డి, అనుగొండ హరిదాసు ఆయనకు ముఖ్య శిష్యులైనారు. గురువుత్రుదైన భీమలింగంకు రామదాసుపై భక్తి కుదిరినందువలన ఆయనయిల్ల రామదాసుకు భోజనకేంద్రం, కార్యక్రమాలకేంద్రం ఐనది. మానవపాడులోని విశ్వకర్మకులజులందరూ ఆయన శిష్యులైనారు. రామదాసు నిరంతరం రామనామం చేస్తూ భక్తులచేత శిష్యులచేత భజనలు చేయించేవారు. ఐతే వారి ఇండ్ర మధ్యన ఉన్న ముస్లింలకు ఈభజనలు, భజనచేస్తూ ఊరేగటం కిట్టలేదు. భీమలింగం పినతండ్రి పొపయ్య. రామదాసు భీమ లింగం ఇంటినుండి పొపయ్య ఇంటికి పోతూ రామభజన చేస్తుంటే ఈరెండిండ్ర మధ్యనగల తురకల ఇండ్రులోనివారు కోపించేవారు. ఒకనాడు అలీనాయక్ రామదాసును గద్దించి బెదరిస్తే నాటినుండి ఆయన “ఆయెర అలీసాపోబ్ - తెడ్డుకట్ట షాలీ సాపోబ్” అని పాడుతూ పోయేవాడు. మూడుదినాల తరువాత ఆసాపోబుకు రామదాసు కలలో కనబడినాడట. ఏమి జరిగిందో తెలియదు గాని ఆసాపోబు మరునాడుదయం టెంకాయ, శర్వర తీసుకొని

భార్యాసమేతంగా పోయి భజనచేస్తున్న రామదాసుకర్పించి దండం పెట్టి పోయినాడు. అవి రజాకార్ల దురాగతాలు మితిమీరుతున్న దినాలు. అక్కడి రజాకార్ల పెద్ద కతాల్సాహెబు పెద్దభవనం కట్టించుకుంటున్నాడు. రామదాసు ఒకనాడు నంబి తిరుమలమ్మి యింటికిపోతూ చెంతనే నిర్మణంలో ఉన్న ఆ భవనం చూచినాడు. తిరుమలమ్మియింటికి పోయినతరువాత ఆమెతో రామదాసు “ఈయిల్లు నిలువదమ్మా ఎందుకు ఇంతపెద్దగా కడుతున్నాడు” అన్నారు. తిరుమలమ్మి భయంభయంగా ఆమాట అనకండి వానికి తెలిస్తే మనలందరినీ చంపుతాడన్నది. నేను నిజమే చెప్పుతున్నా నమ్మా అని రామదాసుగారన్నారు. వారా మాటలన్న పదిహేను దినాలకే పైండరాబాదుపై పోలీసువర్య జరిగింది. రజాకార్లెండరో మిలిటరీ నెదిరించి బలియైపోయినారు. హిందువులా కతాల్ సాహెబు ఇల్లు కూలగొట్టినారు. ఆయింటి దూలాలు దంతెలతో మానవపాడు ఉఱివాకిలి కట్టినారు.

భీమలింగం పెదతండ్రి వెంకటరామయ్య ఇంటిముందున్న రెండుపెద్ద అరుగులపై అప్పుడపుడు రామదాసుగారు కూర్చుండే వారు. ఒక అరుగుపై గచ్చు చేసిన పెద్ద నీటికుండిక ఉండేది. ఒకనాడు వెంకటరామయ్య చిన్నకొడుకు పారాడుకుంటూ వస్తే రామదాసు వాణ్ణి తీసుకొని ఆజలకుండికలో వేసినారు. వాడు కాళ్ళు చేతులు కొట్టుకొని అడుగు పట్టేవరకు చూచినవారిట్లా ఎందుకు చేస్తిరి స్వామీ అంటే వెంటనే బయటికి తీసి నీళ్ళు తుడిచినారు. వాడు కేరింతలు కొడుతూ పోయినాడు. రామదాసు గారాబాలుని ఇట్లా మూడుసార్లు వేయటం, వాడు ఉక్కిరిబికిరై అడుగంటటం బయటికి తీసి తుడవటం జరిగింది. నాలుగవసారికి

ఆబాలుడు నీటిలో మునగక రబ్బరుబంతి వలె పైన తేలియాడుతూ కేరింతలు కొట్టినాడు. ఇట్లే మరొక చిన్నపిల్లవాళ్లి ఎఱ్ఱటెండలో మలమలమాడే బండపై అటుఇటు నడిపించిన అద్భుతాలు మానవపాడువాసులు ఇప్పటికీ చెప్పుతుంటారు.

రామదాసుగారు మానవపాడులో ఉంటూ అపుడపుడు లభ్యగిరికి పోయి వస్తుండేవారు. ఒకసారి ఆయన వెంట భీమలింగం, పాపయ్య ప్రభృతులు సకుటుంబ సపరివారంగా బండ్లకట్టుకొని ఉల్చాలమీదుగా పోతుండగా అక్కడి దౌర వాసారెడ్డి ఆయనభార్య (రామదాసుగారి వరంచేత పుట్టినామె) ఆ బండ్లను ఆపి తమ యింట్లో రెండుమూడు దినాలుంచుకొని అతిథి మర్యాదలు సత్యారాలు చేసినారు. అప్పటికి భీమలింగం కొడుకు రామబ్రహ్మం ఆరునెలలవాడు. ఒక సాయంకాలం ఆ బాలుని వాకిలి వద్ద మంచం పైన పడుకోబెట్టితే గోధూళివేళ తిరిగివచ్చిన నాలుగు ఆపులు వాకిలికి అడ్డంగా ఉన్న మంచంపైనుండి దూకి లోపలికి పోయనవి. ఆ దృశ్యం చూచిన వారందరూ ఇది రామదాసుగారు ప్రదర్శించిన అద్భుతలీలగా గుర్తించినారు. ఆనాటి బాలుడు రామబ్రహ్మం ఈనాడు విశ్రాంతోపాధ్యాయుడు చినరామదాసుగారి చరిత్ర రచయిత.

రామదాసుగా రెక్కడుంటే అక్కడ ఆధివ్యాధిపీడితులు మూగి ఉండేవారు. వారు తమ బాధలు చెప్పుకుంటుంటే రామదాసుగారు వారికి పరిష్కారములు చెప్పుతుండేవారు. కొందరిని తిట్టేవారు, కొందరిని కొట్టేవారు. అట్లా తిట్లు తిన్నవారు దెబ్బలు తిన్నవారు తమ గండాలు గడిచినట్లుగా తలచేవారు. రామదాసుగారికి

వట్టరాని కోపం వస్తే ఆయన మెడనరం ఒకటి బాగా ఉచ్చేది. అది గమనించి చుట్టున్నవారు దూరం పోయేవారు. అట్టి సమయంలో ఆయన చేతికి ఏది చికిత్స దాన్ని వారిపైకి విసరేవారు. లేదా ఆవస్తువును నేలకు కొట్టేవారు. ఒకసారి రామదాసుగారు కోపంగా ఉన్నది గమనించి వెంకటరామయ్య ఆతని పరివారం దూరం పోయినారు. స్వామి చిన్న పిల్లలకేమి హాని చేయరుగదా అని రామబ్రహ్మంను అక్కడే విడిచిపోయినారు. రామదాసుగారు కోపోద్వేగంతో చేతికి చికిత్స పీట ఆ బాలునిపైకి విసరినారు. రామబ్రహ్మం ముక్క పగిలి నెత్తురోడినది. బాలుడు కాసేపు అబాధతో ఏడ్చినా ఆతని మరణగండం గడచిందనుకున్నారందరు. రామదాసుగారు ఎవరి యింటి ముందెపుడైనా కూర్చుండి ఏడ్చినారంటే వారి యింట్లో ఒక పీసుగు వెళ్ళినట్లే లెక్క.

రామదాసుగారు మానవపాడులో జాతిభేదం లేకుండా అందరినీ ఒకచోట కూర్చుండజేసి రామభజన చేయించేవారు. అప్పుడప్పుడు రామదాసుగారు “రామదాసు వస్తున్నాడు రామ బజారులోన, దేవుడొస్తున్నాడు రామ బజారులోన, శాంతమాంబ వస్తుంది రామ బజారులోన, వీరబ్రహ్మం వస్తున్నాడు రామ బజారులోన, సిద్ధయ్య వస్తున్నాడు రామ బజారులోన” అంటూ పాడేవారు. అప్పుడప్పుడు భజన చేస్తున్నవారి నడుమ కూర్చుండి ఏమైనా విషయాలు చెప్పేవారు. భజన మంచి ఊపు అందుకున్న సమయాన లేచి ఆవేశంతో చిందులు వేసేవారు. ఇటువంటి సమయాల్లోనే ఆగతానాగతాలు చెప్పేవారు. వెంకటరామయ్య ఒకనాడు రామదాసు గారితో “నాయనా మీరున్నారు కనుక మమ్మలందరినీ ఏక పంక్తిన మీ సన్నిధిలో కూర్చుండబెట్టుకున్నారు. మీతరువాత మాగతేమిటి

అంటే ఆఫోరస్సామి ఉన్నాడన్నారు. మరొకసారి వెంకట రామయ్య “స్వామీ! ఊరిలో కొందరు మీరు కనుకట్టువిచ్చులు గారడీలు చేస్తున్నారు అంటున్నారు. మీరేడైనా ఒక మహిమ చూపండి. మీరిక్కడ ఉండగా వాకిలి వేస్తాము. మా చిన్నాయన భీమలింగం గారింట్లో కనబడండి” అంటే రామదాసుగారు ఏమీ అనలేదు. ఆరాత్రి రామదాసుగారు వెంకటరామయ్యకు తాడిచెట్టు ప్రమాణంలో దర్శన మిచ్చినారు. అంతటితో వెంకటరామయ్య నోరు మూత పడినది. మరేమీ అడుగలేదు. పరమభక్తుడైన గంగు కృష్ణరెడ్డికి కూడ ఇట్టి దృశ్యమే కనపడినది. మానవపాడు గ్రామానికి పెద్దగంగు కృష్ణరెడ్డి తమయింట్లో భజన ఏర్పాటు చేసినాడు. అందులో హనుమంతరెడ్డి అప్పలరెడ్డి కొందరు హరిజనులు నంబి తిరుమలమ్మ బోయవారున్నారు. భజన ఊపందుకొనగనే రామదాసు గారు లేచి ఆవేశంతో “ఏదిరా గండ్రగొడ్డలి” అంటూ గ్రుడ్లురిమినాడు. ఎవరికి అర్థం కాలేదు. హంద్రితీరాన ఒక ప్రాచీనశివలింగం బయటి పడినప్పుడు పుప్పగిరి పీతాధి పతులు వచ్చి అది పరశురామ ప్రతిష్ఠ అనీ, పరశురాముడు సంచరించిన ప్రదేశమనీ అన్నారు. అందుకే కాబోలు రామదాసుగారప్పుడు పరశురామావేశం పొందినారు. ఇప్పటికీ ఆ ప్రాంతంలో గండ్ర గొడ్డండ్ల వేటలెక్కువ. ఆ భజనలో పాల్గొన్న మరొకరెడ్డి తనను రెండు దినాలక్రింద గండ్రగొడ్డండ్లతో వేటాడవచ్చిన ఎదుటి గుంపువారు తాను రామదాసస్వామిని బిగ్గరగా పిలిచినంతనే పారి పోయినారన్నాడు.

ఇప్పుడు మానవపాడులో ఉంటున్న మొహరీర్ రాంరెడ్డి బాల్యంలో వనపర్తిలో చదివేవాడు. ఆయన తలిదండ్రులు

పరివారమంతా రామదాసుగారి భక్తులే. పండుగు నాల్గుదినాల సెలవులకు రాంరెడ్డి మానవపాడుకు వచ్చినాడు. తిరిగిపోయేనాడు తల్లి దంట్రులతోపాటు రామదాసుగారి దర్శనానికి వచ్చి సెలవు తీసుకున్నాడు. కాని రామదాసు గారా బాలుని వనపర్తికి మూడు దినాలదాక పంపవద్దని తల్లిదంట్రులను ఆదేశించటంచేత అతడు మానవపాడులోనే నిలిచిపోయినాడు. అది వర్షాకాలం కుంభవృష్టి కురిసి సాయంకాలం ఉక్కుసెట్టి వాగుషైగల రైలువంతెన కూలిపోయి ఆ సాయంకాలం పోయే రైలు పెట్టెలన్నీ పడిపోయి చాలా మంది చనిపోయినారు. రాంరెడ్డిని వనపర్తికి స్వామి ఎందుకు పోవద్దన్నారో అప్పుడు తెలిసింది. ఇట్టి భవిష్యజ్ఞానం తెలిసి భక్తుల నాదుకునే వారే భగవత్స్వరూపులైన మహాత్ములు, అవధూతలు. మరొక వానకాలం రామదాసుగారు మానవపాడులో భక్తులు పరివేష్టించి యున్నప్పుడు అయ్యా మునిగిపాయె, మునిగిపాయె, చచ్చిరి, చచ్చిరి అని అరచినారు. అప్పుడది ఎవరికీ అర్థం కాలేదు. మరునాడుదయం వార్తాపత్రికల్లో “తుంగభద్రులో పంచలింగాల దగ్గర పుట్టిమునక” అనే పతాక శీర్షికతో చాలామంది దుర్మిరణం పాలైనట్లు వచ్చింది.

రామదాసుగారు మానవపాడులో ఉంటూ అప్పుడప్పుడు యథేచ్చగా చుట్టుపట్టు గ్రామాలు తిరిగేవారు. వారు ఎక్కుడికి పోయినా మాదిగబుడ్డన్న తన భుజాలపై స్వామిని అవలీలగా ఎంతదూరమైనా మోసుకపోయేవాడు. బుడ్డన్నపై ఈర్ష పెంచుకున్నవారిలో అమరవాయి నాయక్ గోపాల్ ఒకడు. స్వామిది ఒక్కపులుచని దేహం, బరువేమీ ఉండదు. ఎంతదూరమైనా మోయ వచ్చుననే అహంకారం అతనిలో ప్రబలింది. అతని గర్వాహంకా

రములు గుర్తించిన స్వామి ఒకనాడు నాయక్ గోపాలతో నన్ను మీగ్రామం అమరవాయికి తీసుకుపోతావా అంటే అతడు చాలా సంతోషించి స్వామిని తన భుజాలపై ఎక్కించుకొని బయలు దేరినాడు. అమరవాయికి మానవపాడుకు మధ్యన ఒక వాగున్నది. ఆవాగువరకు పోయేవరకు స్వామి కొండంత బరువైనాడు. నాయక్ గోపాల్ స్వామిని వాగువద్ద దించి ఇక నేను మోయలేను స్వామీ అని బ్రతిమాలినాడు. ఆతని అహంకారం అణగిపోయింది. అప్పుడు రామదాసుగారు ఇక నేను బరువుకానులే అని ఆతని భుజ మెక్కినారు. బెండువలె తేలికైన స్వామిని నాయక్ గోపాల్ తన ఊరికి మోసుకపోయినాడు. ఇట్లే మానవపాడు చినసుబ్బారెడ్డికి బుడ్డన్నపైగల ఈర్శను గుర్తించి ఆతనికి స్వామి ఇట్లే అనుభవమే కలిగించినారు. గర్వాహంకారము ఈర్శాద్వ్యాఘాలు స్వామివారీ విధంగా తొలగించి తన భక్తులను మంచి మానవులుగా దిద్దేవారు. ఉల్లెందకొండ మాదిగ సుంకన్నగూడ బుడ్డన్నపంటి గొప్ప భక్తుడు. రామదాసస్వామిని 12 ఏండ్లు తన భుజాలపై మోసిన ధన్యుడు. పాణ్యం మండలం ఎళ్ళపాడు గ్రామవాసులకు ఈసుంకన్న అవధాత రామదాసు మహిమలు చెప్పేవాడు. ఆక్కడి వారంతా స్వామిభక్తులై ఇప్పటికీ లద్దగిరికి పోయి స్వామి సమాధిని సేవిస్తుంటారు.

రామదాసుగారు సుదూరభవిష్యత్తులో జరిగేవి కూడ చెప్పేవారు. మానవపాడు రైల్వేస్టేషన్. స్టేషన్కు సమీపానగల గురువులమ్మ సమాధి, ప్రకృణ తులశమ్మగారి ఆరెకరాల చేను, ప్రకృణే మరొక పెద్దచేనులుండేవి. స్వామి ఎక్కడికైనా రైలుప్రయాణం చేయదలచు కుంటే రైలు రాకపోకలు ఆలస్యమైనపుడు స్వామి ఆ ప్రాంతాలు

తిరుగుతూ అబ్బో ఏమి బంగ్లాలు ఏమి బంగ్లాలు ఎంతజనం ఎంతజనం అనేవారు. అప్పుడా మాటలు ఎవరికీ అర్థం కాలేదు. స్వామి సమాధిగతులైన 20 ఏండ్రకు ఆ ప్రాంతమంతా పెద్ద కాలనీ, సిమెంటు భవనాలు, ఆసుపత్రి, సినిమాధియేటర్ ఏర్పడినవి. అవధూతల వారికి చాలా మునుముందు జరగబోయే విషయ పరిజ్ఞానం కరతలగతమన్నమాట. రామదాసుగారి ప్రత్యేకత భక్తుల కలల్లో ప్రత్యక్షమై వారివారి కోరికలు తీర్చటం. మానవపాడు మారుమునగాల గొల్లరాములు, అనుపూరు సుబ్బారాయుడు వంటివారికి స్వప్నంలోనే ప్రత్యక్షమై స్వామివారు సంతానం ప్రసాదించినారు. ఆంధ్రరాష్ట్రం మంత్రివర్గంలో ఉన్న ఉల్లేందకొండ బాషామియా స్వామి వరప్రసాదవే. మంత్రివర్గంలో ఉన్న బి.వి.మోహన్ రెడ్డిగారి తల్లిదండ్రులకు స్వప్నంలో బాలెంత రూపంలో కనబడి మామిడి పండిచ్చినారట. స్వామి అడుగకుండానే కొందరికి వాచా, మరికొందరికి కర్ణణా వారి భవిష్యత్తును సూచించేవారు. ఎల్లండ కొట్టాల హనుమంతు విద్యార్థిదశలో స్వామిని దర్శించబోయినపుడు ఉపాధ్యాయుడు విద్యార్థిని బెత్తంతో బెదరించిన విధంగా బెదరించినారట. తత్తులితంగా హనుమంతు చదువు పూర్తిచేసి ఉపాధ్యాయుడైనాడు. వెంకటరామయ్య భార్య సంతానం కోసం పదే పదే ప్రార్థిస్తుంటే ఎందుకీ ఆరాటం, నీకు కూతురు కొడుకు పుడుతారుగాని ఏకాకులైపోతారన్నారట. స్వామి అన్నట్టే ఈనాడామె దిక్కులేనిదైపోయినది. బేతంచెర్ల శివారెడ్డి స్వామిని తన గ్రామానికి తీసుకపోయి మర్యాదలు చేసి తన భూమిచూసి బండలగని పడుతుందా అని అడిగితే స్వామి తప్పక పడుతుంది. బేతంచెర్ల వాసులందరికీ బండలగనులే అన్నం

పెదుతాయి అన్నారు. ఈనాడదే జరుగుతున్నది. మానవపాడు ప్రకృగ్రామం యంజర్ల. దానినే నారాయణ పురమంటారు. ఆ గ్రామం నారాయణ బాలుడుగా స్వామిని దర్శించవచ్చేవాడు. రామదాసస్వామి ఆతణ్ణి తనదగ్గర కూర్చుండబెట్టుకొని బాలయోగి అనేవారట. వారి మాటలు నిజమైనవి. ఇప్పుడా బాలుడు నారాయణ అనే యోగిపుంగపుడు ఆహారం తీసుకోడు పాలుపండ్లు మాత్రమే ఆహారం. ఆగ్రామవాసు లాయనకు ఒక ఆశ్రమం అందులో ఒక గుడి కట్టించినారు.

అవధూతల ప్రవర్తన చాలా వింతగా విడ్డారంగా ఉంటుంది. రామదాసు అవధూత కల్లు సారాయివంటి మత్తుపదార్థాలు కూడా సేవించేవారు. ఒకసారి రామదాసుగారు కల్లుపెంటకు పోయి కల్లడగితే యజమాని గౌడు విసుక్కున్నాడు, దురుసుగా మాట్లాడినాడు. స్వామి అలిగిపోతూ నీతిత్తి పగులుతుండన్నారు. అన్నట్టే మరునాడు బండిపై కల్లుతిత్తి తెచ్చి గోలెంలో నింపుతుండగా ఆతిత్తి పగిలి కల్లంతా సేలపాలైనది. నాటినుండి గౌడు స్వామియేడ భయభక్తులశే మెలుగుతుండేవాడు. స్వామి నిజంగా కల్లు త్రాగేవారో లేదో ఎవరికి తెలియదు. వారు కల్లుముంత నోటికి పట్టగానే కల్లంతా గడ్డం వెంట ధారగా క్రిందపడుతుంటే భక్తులు పాత్రల్లో దోసిళ్ళలో పట్టుకొని తీర్థంగా పుచ్చుకునేవారట.

రామదాసు స్వేచ్ఛాజీవి. మానవపాడులో ఉన్న చుట్టుపట్టు గ్రామాలు, అడవులు కొండలు రేయింబవలు తిరిగేవారు. ఒక్కొక్కసారి నడిరేయి బయలుదేరి ఒంటరిగా ఎటో పోయి వచ్చేవారు. అప్పుడప్పుడు శృంగారంలో పడుకునేవారు. ఆయనకు

చుట్టుపట్టు గ్రామాల్లో పేదవారు శ్రీమంతులు అన్నికులాలవారు చాలామంది భక్తులైనారు. వారివారి వస్తువులు పోతే స్వామి చెప్పినచోట్ల చెప్పిన దినాలకు లభించేవి. ఒకసారి కోడుమూరు మండలం కిష్టపురంలో ఊండే మల్లారెడ్డి తల్లి స్వామిదర్శనానికి వస్తుంటే త్రోవలో హంద్రీనదిలో చేతి బంగారు కడియం జారిపోయింది. ఎంత వెదకినా లభించలేదు. స్వామి దర్శనం తరువాత ఆమె ఈవిషయం మనవిచేయగా స్వామి ఆమె వెంటపోయి హంద్రీనది నడుంబంటి నీళ్ళలో ఆకడియం తీసి ఆమెకిచ్చినారు. లడ్డగిరిలో బలిజ అంగటి వీరన్న, అనుగొండలో వడ్డ తిమ్మప్పావారి స్వామివారికి కూర్చు భక్తులు. చిన్న రామదాస స్వామి జీవించినది 45విండ్లే ఐనా కర్మాలుజిల్లా పెక్కు గ్రామాల్లో తమ మహిమలు ప్రదర్శించి లడ్డగిరి తిరిగివచ్చి 27-7-1947 శా.శ. ఎరణ సర్వజీత్ సంవత్సరం శ్రావణ శుద్ధదశమి ఆదివారం నాడు తమ తనువు చాలించినారు. మానవపాడు, ముండ్లగుర్తి మొదలైన గ్రామాల భక్తులు వచ్చి శ్రీవారి పార్థివశరీరాన్ని తమకిస్తే సమాధిమందిరాలు కట్టిస్తామన్నారు. కాని శ్రీవారి సోదరిసోదరులు దానికంగీకరించలేదు. విధివిధానోక్తంగా వారిని ఊరేగించి పెద్ద రామదాసు ఆలయం ఎడమప్రక్కన తూర్పుముఖంగా కూర్చుండ బెట్టి పూజించి సమాధిచేసినారు. కాలాంతరాన స్థానికులైన రెడ్లు శ్రీవారికి పెద్దరామదాసుకువలె పెద్ద సమాధి మందిరం, యాత్రికులకు వసతులు ఏర్పాటు చేసినారు.

ఈనాడు లడ్డగిరి గొప్ప పుణ్యక్షేత్రం. పెద్దరామదాసు చిన్న రామదాసు సమాధి మందిరాలు దర్శించటానికి దూరదూరాల నుంచి ఆస్తికులు వచ్చి తమ వ్రేముక్కులు చెల్లించి శాంతి

సౌభాగ్యమనుభవిస్తున్నారు. ఇరువురు మహాత్మల సమారాధనలు పెద్దయొత్తున జరుగుతున్నవి.

దానుగారి తోబుట్టువులు మగవారు : 1) మాదన్న 2) నాగప్ప 3) అవధూత రామదాను 4) రామలక్ష్మయ్య 5) శేషయ్య.

ఆడతోబుట్టువులు 1) పెద్దవెంకమ్మ 2) చిన్నవెంకమ్మ 3) అక్కమ్మ 4) రామలక్ష్మయ్య 5) సుబ్బమ్మ వీరి సంతానపరంపర చాలామంది ఉన్నారు.

ఆధారం:

నాగర్కర్నాలునుండి శ్రీకపిలవాంయి లింగమూర్తిగారు పంపించిన వ్యాసం రామదాస స్వామి గుడిపూజారులు పెద్ద పెద్దయ్యగారు చిన్నపెద్దయ్యగారు లద్దగిరి కర్నాలజిల్లా, ఫోను (08518) 237509, సెల్ : 9344032105.

14. హానుమకొండ సచ్చిదానంద

సాంబమూర్తి స్వామి (1909 - 1979)

కడచిన జన్మలో సగాన ఆగిపోయిన తపస్సాధన మరుజన్మలో పూర్వ సంచిత ఘలంగా లభిస్తుందనీ, ఈ మరుజన్మలో ఆ తపస్సాధనపూర్తి చేసుకొని బ్రహ్మసుభవం పొందుతారనీ అంటారు. అట్టి బ్రహ్మసుభవం పొందినవారిలో శ్రీ సచ్చిదానంద సాంబమూర్తి స్వామి ఒకరు. ఐదు తరాలకు పూర్వం కరీంనగరం జిల్లా గోదావరీతీర పుణ్యక్షేత్రం ధర్మపురిలో ఉండే ఆడ్డారి జొక్కుయ్య అనే విశ్వకర్మ సంభవమైన యువకుడు. వరంగల్జిల్లా ఉర్పు జాగీరులో ఉండే లక్ష్మి అనే అమ్మాయిని పెంద్లాడి ఉర్పులోనే స్థిరపడ్డాడు. ఆ దంపతుల కొడుకు వెంకటరామయ్య ఆయన భార్య లక్ష్మిమ్మ. ఈ దంపతులకు ఐదుగురు కొడుకులు. నాల్గవ

కొడుకు రాజయ్య ఆయన (భార్యరామలక్ష్మి) వీరికి ఇలువేల్పు కరీంనగరం జిల్లా వేములవాడ రాజరాజేశ్వరుడు. ఈ దంపతులకు, ఏడుగురు కొడుకులు. అందులో రెండవవాడు చంద్రయ్య ఆయనభార్య వెంకటరామమ్మ, వెంకటరామమ్మ గౌప్య శివ భక్తురాలు. వేములవాడ రాజరాజేశ్వరుని ఐనవోలు వీరభద్రస్వామి మల్లస్వలను కొండపర్తి సమీపానగల ఘణికల రామలింగేశ్వర స్వామిని ఆరాధించేది. వీర సంతానం 1) రామలక్ష్మి 2) రాజయ్య 3) లింగయ్య 4) సాంబమూర్తి. నాగ్లవ సంతానమైన సాంబమూర్తి గారే మన కథానాయకులు సచ్చిదానంద సాంబమూర్తి స్వామి. ఆయన జననం శా.శ. ఎహాద సౌమ్యసంవత్సర భాద్రపద బహుళ త్రయోదశి మంగళవారం 12-10-1909 సాయం 6.49 గంటలప్పుడు ఆయన జాతకం గుణించిన పెద్దలు వంశపాపనుడని మహాజాతకుడని చెప్పినా ఆయన మాతృగర్భంలో ఉన్నపుడే గిద్దలూరు పిచ్చమాంబ యోగిని ఓరుగల్ల ప్రాంతములు పర్యాటించి నపుడు చూలాలు వెంకటరామమ్మ ఆమె వద్ద పంచాక్షరీ మంత్రోప దేశమును పొందినది. గర్భవతిగా ఉన్నపుడే ఘణికల రామ లింగేశ్వరస్వామి సన్మిధిలో ఒక రాత్రి నిద్రించినది. కలలో పరమ శివుడు కనపడి 'నీ గర్భంలో పుట్టబోయే శిశువు బ్రహ్మవేత్తగా వెలుగొందగల'డని ఆశీర్వదించినాడట. ఈసాంబమూర్తి పుట్టక పూర్వమే అక్క రామలక్ష్మమ్మకు జనగామ తాలూకా పెంబర్తి అయిలాబుచ్చయ్యతో వివాహం జరిగింది. సాంబమూర్తి బాలుడుగా దినదినప్రవర్ధమానుడు జెతుండగా 3వ యేటనే తండ్రి చంద్రయ్య చనిపోయినాడు. పెద్దకొడుకు రాజయ్య కుటుంబభారం వహించినాడు.

సాంబమూర్తికి ఐదవయేట వీధి బడిపంతులు లక్ష్మీనరసింహో చార్యులచేత అక్షరాభ్యాసం జరిగింది. సాంబమూర్తి క్రమంగా అక్షరాలు గుణింతాలు అంకెలు ఎక్కాలు సుమతి, కృష్ణ, నారసింహా శతకాలు పెద్ద బాలశిక్ష మొదలైనవి శ్రద్ధగా నేర్చినాడు. శ్రావ్యంగా పద్మాలు పాడుతూ తన స్ఫురద్రూపంతో అందరినీ ఆకర్షించేవాడు. అన్నల చెంత కులవిద్యలు నేర్చినాడు. పెద్దన్న రాజయ్యకు కొక్కొండ సీతారామయ్య కూతురు జగదాంబతోను చిన్నన్న లింగయ్యకు వీణపంక దేవరకొండ ధర్మయ్య కూతురు కృష్ణ బాయమ్మతోను వివాహాలు జరిగినవి. సాంబమూర్తి కులవృత్తిలో ఆరితేరి తాము చేసే ఇత్తడి పాతలు దూరదూర ప్రాంతాలకు బండ్లపై తీసుకపోయి విక్రయించి వచ్చేవాడు. అప్పుడప్పుడు పెంబర్తికి పోయి అక్క రామలక్ష్మమ్మను చూచివచ్చేవాడు. తల్లి వెంకట్రామమ్మ అనారోగ్యంతో ఉంటే ఆమెకు సేవలు చేసేవాడు. అన్నలిధ్దరు సంతాసవంతులైనారు. సాంబమూర్తి యౌవనంలో అడుగు పెట్టినాడు. పూర్వజన్మ సంస్కారంచేత సాంబమూర్తికి దైవాధన, ఉపాసన, సత్కర్మాచరణ, సత్సంగం రూపుదిద్దుకున్నవి. భజనకీర్తనలు శ్రావ్యంగా పాడుతూ దేవాలయాల్లో ఆరాధనలు చేయటం, ఏకాదశీ ఉపవాసం సోమవారం శివారాధన, వీధి నాటకాలు, హరికథలు, తోలుబొమ్మలాటలు మొదలైనవానిలో భక్తి శ్రద్ధలు పెరిగినవి. అన్నలకు తల్లికి సాంబమూర్తి సంన్యాసి ఐపోతాడో ఏమో అన్న భయం పట్టుకున్నది. ఇట్లుండగా ఒకనాడొక అజ్ఞాత సాధువు వచ్చి భిక్ష కోరగనే సాంబమూర్తి దోసెడుబియ్యం తెచ్చి ఆతని జోలెలో పోసినాడు. ఆ సాధువు సాంబమూర్తిని తనతో ఉండి బయటికి తీసుకపోయి ఒక అశ్వత్థవృక్షం క్రింద పంచాక్షరీ

మంత్రం దేవీమంత్రం ఉపదేశించి పూర్వజన్మలో నీవు గొప్పజ్ఞానివి. ఈ జన్మలో దైవభక్తి జ్ఞానం ఆర్జించి దైవానుగ్రహం పొందుమని ఆశీర్వదించి పోయినాడు. అన్నలు తదితర బంధువులు సాంబమూర్తికోసం వథువును అన్వేషించ సాగినారు. కరీంనగరం జిల్లా కమలాపురం వాసులు సిరికొండవారింటి అమ్మాయి కాంతలక్ష్మితో వైభవంగా వివాహం జరిపించినారు. కొంతకాలానికి ఇంటికి పెద్ద రామలక్ష్మిమ్మ చనిపోయిన తరువాత ఉర్పులో తగినంత చేతిపని లభించకపోవటంచేత సాంబమూర్తి తన నివాసం 1932 చివరన పెంబర్తికి మార్చినాడు. పెంబర్తిలో సగం జనసంఖ్య విశ్వబాహ్యాలు లదే. ఈ కులం వారికి ఆరాధ్యదేవత ఏకాంబరేశ్వర మహోమాయి అమ్మవారి దేవాలయం కూడ వారుండే వీధిలోనే ఉండేవి. సాంబమూర్తి పెంబర్తికి క్రొత్తకాదు పూర్వం ఆయన అక్కరామలక్ష్మి ఇంటికి తరచుగా వచ్చి కొంతకాలం ఉండిపోయేవాడు. ఆయన ఉదయమే బ్రహ్మముహూర్తంలో లేచి శుచియై గుడికిపోయి శివ పార్వతులను అర్పించి ధ్యానం చేసుకొని 8 గంటలకు జీవనోపాధి కార్యక్రమంలో పాల్గొంటూ తరువాత మరల గుడికిపోయి ప్రొక్కులు చెల్లించి ఇంటికివచ్చి భోజనానంతర సద్గుంధ పరనం చేసి విశ్రమిస్తూ నియమబద్ధ జీవితం గడిపేవాడు. ఇట్లుండగా ఒకసారి సాంబమూర్తికి ఏర్పేడు వ్యాసాశ్రమం వారు ప్రకటించిన సద్గురు మలయాళ స్వామి (1885-1962) విరచిత శుష్మావేదాంత తమో భాస్కరమనే గ్రంథం చిక్కినది. అందులోని విషయ వివరణలు స్తోత్రాలు సాంబమూర్తికి బాగా నచ్చినవి. ఆయనకు ఆ గ్రంథం పారాయణ గ్రంథమే కాక మార్గదర్శక గ్రంథంగా తోచి అందులోని విషయాలన్నీ సాకల్యంగా గ్రహించినారు. దీనికితోడు శ్రీకృష్ణ

పాశుమకొండ స్నైడాసంద సాంబమూర్తి పోవి

పరమాత్ముడు భగదీతలో చెప్పిన కర్మయోగం బాగానచ్చినది. నిత్యకర్మనుష్టానం చేస్తున్న సాంబమూర్తికి నిష్ఠామకర్మ ఏకాగ్రతతో కూడిన సంకల్ప రహిత ధ్యానమార్గం ధ్యేయములైనవి. ఆయన పెంబర్తిలో విశ్వబ్రాహ్మణ భజనసమాజం స్త్రీల భజనసమాజాలు స్థాపించి నిర్దిష్టమైన నియమావళిని కార్యక్రమాలను ఏర్పాటుచేసి నడిపినారు. అదినాల్లో దేశమంతటా పండరి భజనలు భద్రాచల యాత్రలు బాగా ఉండేవి. అది భక్తి ప్రచారయుగమని చెప్పవచ్చు. భక్తిమార్గం ఇతర మార్గాలకంటే సులభమైనదంటారు పెద్దలు. సాంబమూర్తిగారు భక్తితో పాటు తమసాధనలో 1) నిత్యానిత్యవస్తు వివేకం 2) ఇహము త్రాంగ ఫలభోగ విరాగం 3) శమాది పట్టసంపత్తి 4) ముముక్షుత్వం ఈ నాల్గమార్గాలు పట్టుదలతో ఆచరించి పరిపక్వత చెందినారు. ఐతే కర్మనుష్టానం ద్వారా బహుళ జనానికి మేలు కలుగు తుందని ఆచరణ పూర్వకంగా తాము చేసేదే ఇతరుల కుపదేశిస్తుండేవాడు. వారి అభివృద్ధిని సహించలేని క్షుద్రమాంత్రికుల ప్రయోగాలను త్రిప్పి కొట్టినారు. పెంబర్తి గ్రామంలోని చాలామంది సాంబమూర్తిగారి భక్తి ప్రచారాల మూలంగా అక్షరాస్యలైనారు. అట్టి తరుణంలో సాంబమూర్తిగారు రామకోటి ప్రానే విధం అనుకరిస్తూ శివకోటి ప్రానే పద్ధతిని ప్రవేశ పెట్టినారు. దానికి కావలసిన నోటుబుక్కులు పంచినారు. అది ఒక ఉద్యమంగా ఇటు పైచరాబాదు సికింద్రాబాదు నగరాల వరకు అటు వరంగల్ కరీనగరం జిల్లాల్లో వ్యాపి గాంచినది. శివకోటి లిఖిత జపం పూర్తియైన తరువాత ఒక ఉత్సవం చేయాలె. శివకోటి గ్రంథాలు పూజించి యజ్ఞాలు హవం రుద్రాభిషేకాలు చేయాలె. పూజ్యాలైన వారిని సత్కరించాలె. అందుకై ద్రవ్యం కావాలె. పెంబర్తి వాసులు

ఈ వ్యయం భరించలేదు కనుక సాంబమూర్తి పర్యటనకుపక్రమించి నిత్యం అభిషేకం జపం ధ్యానం ప్రార్థనలతో పాటు ఆహారనియమం ఒకేపూట భోజనంతో కొందరు సహచరులతో జనగామ, భోగిరి, సికింద్రాబాదు, బుగల్లు, సిద్ధిపేట, కామారెడ్డి, నిజామాబాదు, జగిత్యాల, కరీంనగర్ ముఖ్యపట్టణ ప్రాంతాలు తిరుగుతూ భక్తులను ప్రబోధిస్తూ ప్రచారం చేసి ధనార్జనచేసినారు. ఆయనకు నాటి ప్రముఖ సంస్కృత కె.ఎల్. నారాయణచారిగారి తోడ్వాటు లభించినది. ఇట్లు అందరి సహకారంతో వారు శివకోటి యజ్ఞం అత్యంత వైభవంగా నిర్వహించినారు. ఇన్నాళ్ళు ఎంతో ప్రమించి దైవకార్యం ముగించిన నాటిరాత్రి సాంబమూర్తిగారు హాయిగా నిద్రించినారు. ఐతే వారి ఆత్మ కైలాసమునకు ప్రయాణించి శివపార్వతులను ప్రమథగణాన్ని దర్శించి ఆనందపారవశ్యంతో మూడుదినాలు అట్లే సుషుప్తవస్తులో ఉండినారు. వారికి ఆ దర్శనం పరమేశ్వరుని ఆజ్ఞ. లోకకల్యాణ కారకములైన కార్యాలు చేసి కర్మానుభవం పూర్తిచేసి, నీ సంకల్పం పూర్తి చేసుకుంటావు అనే ఆదేశం ఆశీస్సులు లభించినవి. మూడవదినం వారు సహజంగా నిద్రనుండి లేచినట్లు లేచినారు. తమకు కలిగిన అనుభవం భక్తులకు చెప్పినారు. శివలోకంనుండి మరల ఈ ప్రపంచం లోనికి వచ్చి నందుకు కాసేపు చింతించినా పరమశివుని ఆజ్ఞప్రకారం తన కర్తవ్యం నెరవేర్చ వలెననుకున్నారు.

శ్రీ సాంబమూర్తిగారీవిధంగా నిత్య సత్కర్మాచరణం చేస్తుండగా ఒకనాడు భక్త మార్గందేయ సినిమా చూడటం జరిగింది. మార్గందేయుడు పరమభక్తితో శివుని పూజిస్తుంటే ఆ పూజా పుష్పాలు కైలాసంలో ఉన్న పరమశివుని చేరిన దృశ్యం ఆయనకు

హాసుమతిండ స్తోధానంద సాంబమూర్తి స్తోమి

బాగానచ్చింది. తాను పూజించే పూలు కూడ పరమశివునికి చేర వలెననే ఉద్దేశంతో శ్రద్ధాభక్తులతో ఒక్కొక్క పుష్పం వేస్తూ దీక్షతో పూజించినారు. శివలింగమంతా పుష్టాలతో నిండిపోయింది. ఇవన్నీ ఒక్క పుష్ప మిగలకుండా శివుని చేరవలె ననుకుని కండ్ల మూసుకున్నారు. నిజంగానే ఒక్క పూవు మిగలకుండా ఆ పూలన్నీ శివునికి చేరిపోయినవి. సాంబమూర్తికి చాలా సంతోషం కలిగింది ఈ విషయం తమ భక్తులకు చెప్పినారు. పెంబర్తికి చేరిన రెండు మూడేండ్లకు సాంబమూర్తిగారు ధర్మ ప్రచారానికి హరికథలు నాటకాల ద్వారా సులభంగా చేయవచ్చు ననుకున్నారు. ఆ ఉద్యమంలో ఆయనకు మేనల్లుండ్రు బాలలింగయ్య శంకరయ్యలు తోడుపడ్డారు. పౌరాణిక హరికథలు, వీరబ్రహ్మంద్రస్వాముల చరిత్ర, భక్తప్రశ్నాద, భక్తమార్గందేయ నాటకాలు ప్రదర్శించి ప్రజల్లో గొప్ప ప్రభావం కల్పించినారు. వినాయకోత్సవాలవుడు ఊరేగింపు తీయటానికి మహమృదీయులు అభ్యంతర పెడితే (1938-1939) ఆంధ్ర పితామహ మాడపాటి హనుమంతరావుగారిని రప్పించి ఆ సమస్యను పరిష్కరించినారు. ఇంకను శ్రీరామనవమి శ్రీకృష్ణ జయంతి తొలి ఏకాదశి, బ్రహ్మంగారి ఆరాధనోత్సవాలు చాలా నిష్టతో చేస్తూ తీర్థప్రసాదాలు పంచేవారు. ఇట్లా త్రికరణ శుద్ధిగా దైవకార్యాలు చేస్తూ మొదటిసారి మౌనప్రతం మండలం దినాలు పాటించి దీక్ష విరమణం చేసి సామూహిక అర్ఘనలు అభిషేకాలు అన్నదానంతో ముగించినారు. సాంబమూర్తిగారి ధ్యానం తపస్సు అధికమైన కొలది వారికి వార్క్షశుద్ధి సంకల్పసిద్ధి వంటి సిద్ధులు సమకూడినవి. వాటిద్వారా సాంబమూర్తిగారు పీడితులకు సేవచేసినారు. ఒకనాడు నిశ్చల ధ్యానావస్థలో ఉండగా స్ఫురతప్పి

బరిగిపోయినారు. భక్తులు కావలి కాస్తున్నారు. తెల్లవారు జామున 4 గంటలపుడు స్వామి స్ఫుర్తలోనికివచ్చి ‘నన్నీ లోకానికి ఎందుకు తెచ్చినారని అన్నారు. అటుతరువాత పొరపాటున యమభటులు వారిని యమలోకానికి తీసుకపోయినట్లు యముడు జరిగిన పొరపాటుకు భటులను కోపించినట్లు తాము మరల ఈ లోకానికి వచ్చినట్లు తమ యిండ్ర దగ్గర ఉండే ఒక చాకలి వృద్ధురాలు చనిపోయినట్లు చెప్పినారు. ఇట్టి అనుభవాలు సాంబమూర్తి స్వామికి ఎన్నో కలిగినవి. తాము పూర్వజన్మలో ఒక అమృవారి గుడి పూజారిగా ఉండినట్లు ఆజన్మలో తమకు సన్నిహితంగా ఉండిన భక్తులు తమ అక్క రామలక్ష్మి, తమ తల్లి వెంకటరామమ్మ, తమభార్య కాంతలక్ష్మి మొదలైనవారుగా గుర్తించినారు. ఇట్లా వారి ఆధ్యాత్మిక జీవితం నిత్యాభివృద్ధిగా జరుగుతుంటే తమకు జగద్గురువు లభిస్తేనే తమ సాధన సరియైన మార్గంలో నడుస్తుందని తోచి గురువులకై అన్వేషణ ప్రారంభించినారు. ఇట్టి తరుణంలో మాతామునులసాటి వీరపిచ్చమాంబగారు పెంబర్తికి పర్యటనకు వచ్చినారు. ఆమె కర్మాలు జిల్లా గిద్దలూరులో ఉండే గొప్ప యోగిని. విశ్వబ్రహ్మాణు లందరికి ఆమె ఆరాధ్య గురువు సాంబమూర్తి స్వామిగారు ఆమె వద్ద మంత్రదీక్షితులై ప్రధాన శిష్యులైనారు. ఆయమ్మ కెందరో శిష్యులు కాని సాంబమూర్తిగారివలె ఉచ్చకోటికి చెందిన సాధకులు ఎవరూలేరు. సాంబమూర్తిగారితోపాటు ఆయన అక్కబావలు, మేనల్లుండ్రు పెద్ద మేనగోడలు కనకమ్మ, భార్య కాంతలక్ష్మి వంటి వారెందరో ఆమెవద్ద మంత్రదీక్షితులైనారు. సాంబమూర్తిగారి ధృష్టిలో తమ భార్య కాంతలక్ష్మితో అనుకూల క్షణాలు లేకుండను. అదే చింతలో ఆయనకు ఒకసారి ధ్యానంలో శంకరుడు దర్శనమిచ్చి

హనుమకొండ స్తుదానంద సాంబమూర్తి స్వామి

“నీవు ఈమెను భార్యగా స్వీకరించకతప్పదు. స్వీకరించినప్పటికి ఈమె నీకు డక్కదు” అని ఆదేశమైనది. ఆయనకు తన కర్తవ్యం తెలిసి వచ్చింది. ఆమెను ఆధ్యాత్మిక మార్గంలో పెట్టటానికి కృషి చేసినారు. 1934నంది విశ్వకర్మ బ్రాహ్మణ వంశాగమము రచయిత వడ్డపాటి నిరంజనశాస్త్రి పెంబర్తికి వచ్చినపుడు వారిని కలిసి సాంబమూర్తిగారు అనేక వైదిక శాస్త్రీయ ధర్మముల సారం ఎరిగినారు. పెంబర్తిలో స్వామివారు శ్యామలాంబ అనే గృహిణికి పట్టిన లంబాడి దయ్యమును విడిపించినారు. భువనగిరివాసులు ఉత్సవ వెంకట్రావు స్వామివారు ఘణికల రామేశ్వరాలయంలో ఆధ్యాత్మిక కార్యక్రమాలు చేసినప్పటినుండి పరిచయమై అటు తరువాత స్వామివారికి చాలా సన్నిహితులైనారు. స్వామి కొందరు అనుచరులు శిష్యులతో కలసి ఆంధ్రదేశంలోని క్షీత్రాలు. సందర్భంచినారు. బందరు సముద్రస్నానమపుడు మొనలి వాతపడ కుండా ఒక దివ్యపురుషుడు మార్గ దర్శనం చేసినారు. స్వామివారు వ్యాసాశ్రమ శ్రీమలయాళస్వామిని దర్శించి ఆధ్యాత్మిక గోప్తి చేసినారు. మలయాళ స్వామి సాంబమూర్తి స్వామివారి ఆధ్యాత్మిక ప్రగతిని గుర్తించినారు. అటువంటి ఆశ్రమం తాము కూడ స్థాపించ వలెననుకున్నారు. సాంబమూర్తిగారు మలయాళస్వామి వారికి సికింద్రాబాదు పర్యటనలో వెంట ఉండి సహకరించినారు. సాంబమూర్తిగారు సద్గురు మలయాళ స్వామికి మనసుకెక్కిన యోగిపుంగవులైనారు. మలయాళస్వామి సికింద్రాబాదు నుండి తిరుగు ప్రయాణమై రైలులో పోతూండగా ఆ రైలు బండిని ఎక్కువసేపు పెంబర్తిలో ఆపించి అక్కడివారికందరికీ దర్శనం చేయించినారు. పెంబర్తి వాసులపై స్వామివారికి గల ప్రేమ అట్టేది.

స్వామివారు సాంబమూర్తిగారు కాళహస్తి తిరుపతి బ్రహ్మంగారి మరములను దర్శించినారు. తిరుపతిలో తమ తమ సంకల్ప ప్రకారంగా శ్రీవెంకటేశ్వర స్వామి సర్వాలంకారభూషితుడై స్వప్న దర్శనం ప్రసాదించినారు.

పెంబర్తిలో సాంబమూర్తిగారు జీవనోపాధికై కాంస్యరజిత శిల్ప వృత్తులవలంబించినారు. మేనల్లుండ్రుపోయి ఇంకను 10-12 మంది శిల్పులు వారిక్రింద పనిచేసేవారు. నవాబులకు జాగీర్దారులకు సంస్థానాధి పతులకు కావలసినన్ని రజత కాంస్య పాత్రలు సిద్ధం చేసేవారు. గద్వాల సంస్థానాధిశులకై నూతన సింహసనం చేసి వారి మెప్పుపొందినారు. సాంబమూర్తిగారు పెంబర్తిలో తమ అక్క రామలక్ష్మి ఇంటనే ఉండేవారు రామలక్ష్మి భర్త బ్రహ్మాయ్య విశ్వబ్రాహ్మణులందరికీ సభాపతులు. ఆ దంపతుల నల్గూరు కొడుకులు కూతురు సాంబమూర్తిగారికి శిష్యులు. గురువు పిచ్చమాంబగారు సాంబమూర్తి యోగమార్గంలో సాధించిన ప్రగతికి మెచ్చి ఆయనకు బోధాధికార మిచ్చినది. సాంబమూర్తి స్వామి గురుపీఠం అధిరోహించినారు. వరంగల్ చిట్టమల్ల లక్ష్మీ నారాయణ దంపతులు కొంపెల్ల రాజమల్లయ్య వంటివారు పెంబర్తి వాసులు చాలామంది శ్రీవారి వద్ద దీక్షితులైనారు. అక్కబావలు గతించిన తరువాత స్వామివారు పెంబర్తినిదిచి హిమాలయాల్లో ఉంటూ తపస్స చేసుకోవలెననే సంకల్పం కలిగింది. వరంగల్ శిష్యులు శ్రీవారిని పెంబర్తిలో దర్శించి అదే రైలుబండెక్కి కాజీపేటలో దిగి పోదామనుకున్నారు. అది 1942 సంవత్సరం చాలామంది ఆ రైలులో ఎక్కినారు. వరంగల్లోని భక్తులు ఖాజీపేటకు వచ్చినారు కానీ ఆ భక్తులు శిష్యుల అనురోధం మూలంగా స్వామివారి

హిమాలయ యాత్ర సంకల్పం మారిపోయినది. ఘణికల రామప్ప కొండపై నివసిస్తా ఆ ప్రశాంత ప్రదేశంలో తపస్స కొనసాగించ వలెననుకున్నారు. వరంగల్ ఒకరిద్దరు శిష్యులకు వెంటనుండే రావుల యాదగిరికి గుడిపూజారికి మాత్రమే ఈ విషయం తెలుసు. ఘణికల రామప్ప క్షేత్రం భాజీపేటకు నాల్గు కి.మీ. దూరంలో ఉంటుంది. లక్ష్మీనారాయణ దంపతులు శ్రీవారికి కావలసిన ఏర్పాట్లు చేసినారు. కర్మనుష్టానం బ్రహ్మనిష్ట రెండు మార్గాలు స్వామికి ప్రతిష్ఠాతములు. శ్రీవారు కలోరదీక్ష కొనసాగిస్తుండగా ఒకనాడు పకీరు ఒక సాధువు భిక్ష చేసి తమకు భిక్షగా పెట్టిన గోధుమ రొట్టెలో ఒక భాగం స్వామికి ఒక భాగం వెంటనున్న కనకమ్మకు ఇచ్చి మిగతా మూడవ భాగం తాముతిని ఇక్కడ ఇంత తపస్స సాగుతుంటే ఎవరూ పట్టించుకోలేదా నేను వారికి చెప్పుతాను అన్నారు అక్కడ స్వామిపైకి కూడ ఎగ్జిక్యూటివున్న చీమతో ఏయ్ చీమలూ మీరంతా ఇక్కడెందుకున్నారు. ఈ ప్రాంతంలో మీరుండ వద్దంటూ శాసించి బయలుదేరి కొలది దూరంలో తిరోహితుడైనాడు. స్వామి తపస్స చేసుకొనే చోటంతా వ్యాపించిన ఆ చీమలు బారులుతీరి ఎటో వెళ్ళిపోయినవి. అట్లా తిరోహితుడై పోయిన తరువాత అక్కడ చీమలన్నీ మటుమాయమై పోయిన తరువాత ఆ సాధువు పరమశివుడని గుర్తించినారు. సాక్షాత్తు శంకరుడే వస్తే గుర్తించలేకపోతినే అని సాంబమూర్తి స్వామి దుఃఖించి శివుని ప్రార్థించినారు. రెండవనాడు వరంగల్ వర్తకులు రామిని రాజవౌశి స్వయంగా బండినిండా బియ్యం ఇతర సరుకులు తెచ్చి స్వామి కప్పగించినా క్రింద వారి తోటలో ఉన్న పనివారికి స్వామికి ఏ అవసరం కలిగినా తీర్చువలసిందిగా

ఆజ్ఞాపించినారు. ప్రతివారం ఒకనాడు వచ్చి శ్రీవారిని దర్శించి కావలసిన సామగ్రి ఇచ్చిపోతే 1944 తారణ నాటికి స్వామి వారి ఉనికి చాలామందికి తెలిసిపోయింది. వరంగల్, రంగశాయిపేట, ఉర్న ప్రాంతాలవారు చాలామంది స్వామి చెంత దీక్షితులైనారు.

23-4-1944 రాత్రి 4 గంటలపుడు స్వామివారి పెద్దవదిన జగదాంబ వచ్చి స్వామిని క్షమార్పణ కోరితే ఆమెను లోపలికి రండనిపిలచినారు. ఆమె లోపలికి రాకుండా వెనుకకు నడుస్తూ అదృశ్యమైనది. తెల్లవారి ఆ వచ్చినది జగదాంబ వదినగారి ప్రేతాత్మగా గుర్తించినారు. ఆ సమయానికి అక్కడ ఉర్నలో జగదాంబ మరణించినది. స్వామివారి అక్క చిన్న కొడుకు పెంటి 1944 అక్టోబరులో హనుమకొండలో జరిగినపుడు స్వామి అక్కడికి పోయి అందరినీ దీవించి వచ్చినారు. వారికంటే పెద్దవారైన అన్నలు కూడా స్వామికి లేచి నమస్కరించబోతే స్వామి వారించి వారికి తిలకం దిద్దినారు. ఇదివారి వినయసంపదకు గుర్తు. స్వామి ఘణికల రామప్ప ఆశ్రమంలో ఉంటూ భక్తులు శిష్యుల కోసం ప్రతి ఆదివారం భగవద్గీత సామూహిక పారాయణం సంవత్సర ఏకాదశీనియమాలు ఏర్పాటు చేసినారు. కార్తీక శుద్ధ ఏకాదశినాడు స్వామి కూర్చునే అరుగుపై ఒక కుక్క చచ్చిపడి ఉండటం అది అపమృత్యువని గమనించి దానిపై రుద్రాభిషేక జలం ప్రోక్షించి అక్కతలు చల్లితే అది మరల బ్రతికినంతకాలం గుడివద్ద స్వామివారితో ఉండినది. ఫాల్గుణ బహుళ ఏకాదశీ ప్రత సమాప్తినాడు కార్యక్రమం అంతా ముగిసి భోజనాలైన తరువాత ఒక బక్క సాధువు వచ్చి భిక్ష కోరినాడు. అప్పుడేమీ మిగలలేదు. ఆ వచ్చిన సాధువును మాటల్లో పెట్టి కనకమృగారితో వంట చేయించి భోజనం పెడితే ఆ సాధువు

హనుమకొండ స్తుదానంద సాంబమూర్తి స్వామి

బయటికిపోయి అదృశ్యడైనాడు. ఆ వచ్చిన సాధువు సాధువుకాదు. సౌక్షమ్యాత్ము పరమేశ్వరుడని గుర్తించినారు. ఆధ్యాత్మిక కార్యక్రమాలు అందరికీ అందుబాటులో ఉండ వలెనని స్వామివారు ప్రణవ పంచాక్షరీ ఏకాహములారంభించినారు. శివకేశవులకభేదం తెలుపుతూ హరిహర ఏకాహము లేర్పాటుచేసినారు. దైవనిర్దేశం ప్రకారం అందరికీ అన్న సంతర్పణ జేయగలిగినంత బియ్యం ఇతర వస్తువులు వచ్చిపడేవి. ఘణికల రామప్ప ఆశ్రమం లోనికి ఒక పెద్దపాము వచ్చి పడగవిప్పి స్వామిని చూచేది. జనం భయపడుతారు నీవెందుకు వస్తావని స్వామి మందలిస్తే అది దూరంపోయింది అప్పుడప్పుడు వచ్చి భక్తులు నమస్కరించగా వెళ్ళిపోయేది. కొండపర్తి గ్రామకరణం సాంబశివరావు భార్య సుశీలమైను పట్టిన పిశాచాన్ని పారద్రోలినారు. ఒకసారి గొప్ప యోగసంపన్నులైన కెంపాపుర అగ్రహోరం బెంగుళూరు వాసి కడప సచ్చిదానందయోగిశ్వరులు (1865-1957) (లీజీవ బ్రహ్మేంక్రమ రాజయోగసారామ్యత రచయిత, మనస్వామిని చూడటానికి ఘణికల రామప్పకు చాలామంది శిష్యులతో చూడవచ్చినపుడు కొద్దిపాటి మిగులు వస్తువులతో అందరికీ సరిపడునంత ప్రసాదం చేయించి వడ్డించినారు. కడప యోగింద్రులు సాంబమూర్తి భక్తికీ యోగనిష్ఠకీ ఎంతో సంతోషించి ఆశీర్వదించి పోతూ తమను దర్శించవచ్చిన ఇతర ప్రదేశాల వారికందరికీ సాంబమూర్తి స్వామిని ఆశ్రయించండని చెప్పిపోయినారు.

సాంబమూర్తి స్వామి తమ గురువులు వీర పిచ్చమాంబ సమాధి హనుమకొండ సిద్ధేశ్వరాలయం వద్ద అడ్డారి మల్లయ్య తోటలో 1937 మే నెలలో ఏర్పరచినారు. స్వామివారు తరచుగా వచ్చి

గురువుల సమాధిని సేవించిపోయేవారు. గురువుల సమాధిపై నెలకొల్పిన శివలింగం భిన్నమైనందున స్వామివారు అక్కడ మందిర నిర్మాణానికి పూనిక చేసినారు. అప్పుడే తమకున్న సిగరెట్లు త్రాగే వ్యసనం మానివేసినారు. ఆ సమయంలో వారు సిద్ధేశ్వరా లయంలో ఉండేవారు. అక్కడి చెట్ల నాశయించి ఉన్న పిశాచాలను పారద్రోలినారు. మందిర నిర్మాణం కోసం నాలుగు వైపుల నిలిపిన రాతిస్తంభాలు ఒరిగిపోతే సద్గురువుల నామం స్వరించి టెంకాయ కొట్టి అవి పడిపోకుండా ఆపి మరునాడు క్రేన్ ద్వారా చక్కగా నిలిపినారు. ఆదినాల్లోనే హిందువులను భయబ్రాంతులను చేస్తూ చంపుతూ ప్రౌద్రాబాదు రాజ్యంలో బీభత్సం సృష్టించిన రజాకార్లు సాయుధులై సిద్ధేశ్వరాలయానికి స్వామిపూజ వేళ వచ్చినారు. స్వామి పార్వతీపరమేశ్వరుల కిచ్చిన హరతిని ఆ రజాకార్ల వైపు త్రిప్పితే వారు నమస్కరించి చిల్లర డబ్బులు వేసి పోవటం స్వామివారి అమేయమహిమా ప్రభావం. మందిర నిర్మాణం తరువాత భక్తుల కోసం సత్రాలు నిర్మించి బావి త్రవ్యించినారు. ఆదినాల్లోనే కొందరు అచలగురువులు వచ్చి స్వామిని పరీక్షించి సిగ్గుతో తలలువంచి పోయినారు. స్వామి నిర్మాణ మందిరం ముందున్న పందిరిలో గీతాపారాయణం జరుగుతుండగా ఉద్ఘతమైన గాలి వచ్చింది. స్వామి తమ శిష్యుల భక్తి ఎట్టిదో పరీక్షిద్దామని ఒక్కాక్కరినే వచ్చి దీపం వెలిగించుమన్నారు. ముట్టించిన మరుక్షణమే గాలికి దీపం ఆరిపోతే చిట్టచివరకు స్వామివారే దీపం వెలిగించినారు. అది నిర్వాత దీపకళిక వలెనిలిచినది. ఇట్టిది వారి నిశ్చలభక్తి. స్వామివారు శిష్యులతో ఒకసారి గుళ్ళరామపు అక్కడి శిల్పాలు రామపు చెరువు చూచినారు. అక్కడున్న బ్రహ్మరాక్షసిని దూర

ప్రాంతాలకు పంపినారు. స్వామివారు 1955 వేసవిలో ఉత్తర దేశ యాత్రలు, అలహాబాదు, త్రివేణి సంగమం కాళీగయా గోరథ్వపూర్వులు నందర్చించి తమ పూర్వులకు చేయవలసిన పైతృకములు చేసి తిరిగివచ్చినారు. వారికి భాజీపేటలో పెద్దస్వాగత సత్కారం లభించింది. 1960 నుండి వీర పిచ్చమాంబగారి మందిర ప్రాంతము వారికి ఆప్తమమైనది. అప్పుడే గురుదైవభక్త సమాజం ఏర్పాటుచేసినారు. మొదటి చిటమళ్ల లక్ష్మీనారాయణ 1982 వరకు అటు తరువాత 1983 అడ్డలురి అగయాచార్య (Author) ఈ సమాజానికి కార్యదర్శిగా పనిచేస్తూ ప్రతి సంవత్సరం 1) వసంతసవరాత్ర్యాత్మవాలు 2) వైశాఖం వీరబ్రహ్మాందుల ఆరాధనోత్సవం 3) వైశాఖ బహుళంలో వీరపిచ్చమాంబగారి ఆరాధనోత్సవం 4) ఆషాఢ శు॥ ఏకాదశీప్రతం శివార్ఘన 5) శ్రోవణము నిత్యరుద్రాభిషేకాలు 6) శివరాత్రి 7) దేవీ శరన్వ రాత్రములు 8) అప్పుడే చివరినాడు హరిహర ఏకాహము జరపటం విధిగా జరుగుతున్నాయి. 1951 వేసవిలో స్వామివారికి తీవ్ర జ్యారంవచ్చి అపస్యారక స్థితికి జారినా స్వామివారు స్వగ్రస్థలైనట్లు వరంగల్లు హనుమకొండల్లో వార్త ప్రచారమైనది ఎక్కడెక్కడి భక్తులు శిష్యులు ఏడుస్తూ వచ్చినారు. రాత్రి 9కి స్వామికి అపమృత్యువు తొలగిపోయింది. ఒకసారి గొప్ప హరికథకులు కొమ్మారి బాల రత్నానందదాసుగారి హరికథా గానం ..... మరాధి పతులు శ్రీనివాస స్వాములు దంపతులు వచ్చి ఇక్కడ జరిగే కార్యక్రమాలు చూచినారు. 1967-68 సం॥ కంచి జగద్గురువులు శ్రీ చంద్ర శేఖరేంద్రస్వామివారు వరంగల్కు వచ్చినపుడు సాంబమూర్తి స్వామితో అడ్డెత వేదాంత ప్రసంగం చేసినారు. మహా స్వామివారు

అర్థన తరువాత సాంబమూర్తి స్వామికి 5 రూ. దక్కిణ ఇచ్చినారు. చెన్నపురివాసులు శ్రీకృష్ణ విశ్వరూప దర్శన చిత్రపట రూపశిల్పాలు మాకం తిమ్మయ్య క్రేష్ణగారు స్వామిని దర్శించి ఆశీస్సులు పొందినారు. స్వామివారిని నేవించి అద్భుతసిద్ధి పొందినవారిలో క్రూరకర్మలు బుచ్చన్న స్వామిని దర్శించి భక్తులై యోగులై ఆత్మసాక్షాత్కారం పొంది స్వామి సన్నిధిలో బ్రహ్మక్యం పొందినారు. రెండవవ్యక్తి దానకర్మలని పేరు గాంచిన చందా కాంతయ్యగారు స్వామి శిష్యులు భక్తులు కలసి గురువూజా కార్యక్రమం జరుపవలె ననుకున్నారు. స్వామివారు అందరు శిష్యుల గ్రామం పోవటం కష్టం కనుక ప్రథమపూజ చివర పూజలు స్వామిసన్నిధిలో జరుప వలెననుకున్నారు. ప్రథమపూజ స్వామివారికి అత్యంత భక్తులు శిష్యులు అడ్డారి ఆగయాచార్యులు. స్వామి పెద్దన్న రాజయాచార్యులు జగదాంబల కొడుకు స్వామి చరిత్రం ప్రాసిన పండితుడు అడ్డారి ఆగయాచార్యులు. పూజాకాలంలో స్వామి బ్రహ్మనిష్ఠలో ఉండి ప్రార్థనలో బహిర్మఖులై బొట్టు తీర్థం ప్రసాదం ఇస్తారు. ప్రతి గ్రామంలో స్వామిపట్టానికి పూజచేసి పారాయణ, వేదాంతో పన్యసాలు భజనలు తీర్థ ప్రసాదాలు అన్నదానం ఇట్ల జరిపి చివరి కార్యక్రమం హనుమకొండ మందిరంలో జరిపినారు. ఒక సంవత్సరం ప్రతి ఆదివారం సద్గుంధపరశనం ప్రాణాయామ సాధన 1945లో ప్రారంభించినారు. ఏకాహములు ఘణికల రామప్పకు ఆపోధశు॥ ఉపవాసం రుద్రాభిషేకం భజన జాగరణం ఉదయం పారణ జరిగేవి. స్వామివారు బ్రతికియున్న చివరిదినం దాకా నిత్యసమాధి స్థితి ఆత్మ సాక్షాత్కార స్థితిలో ఉండేవారు. నిత్యం ఉదయం అభిషేకం, శివారాధన, గురువూజ, భగవద్గీత

హనుమకొండ స్థిరానంద సాంబమూర్తి స్వామి

పారాయణం, సామూహిక ప్రార్థన నిత్యభజన నిర్వహించినారు. ఒకనాడు స్వామికి గుండెపోటు వచ్చింది. స్వామిని ఆసుపత్రిలో చేర్చినారు. రెండుదినాలు చికిత్స జరిగింది. మూడవనాడు శా.శ. ఎంద సిద్ధార్థి సం॥ కార్తీక బహుళ దశమి మంగళవారం 13-11-1979 రాత్రి 11 గంటలు స్వామివారు బ్రాహ్మణ భూతులైనారు. మరునాడు వేల భక్తులు శిష్యులు యథావిధిగా 14-11-79 బుధవారం రాత్రి 8-30 గురువు శ్రీవీర పిచ్చమాంబ సమాధిమందిరం ఉత్తరం వైపు సమాధి చేసి మండలం దినాలు ఆత్మ సాక్షాత్కారం పొందిన మహాత్ములకు చేయవలసిన నిత్య కార్యక్రమాలు జరిపి మందిర నిర్మణం చేసినారు.

ఈ మందిరం హనుమకొండ నుండి శాయంపేట వెళ్ళే రోడ్సుకు అనుకుని పద్మాంక్షి ఆలయం సిద్ధేశ్వరాలయము మధ్యన విశాలవైన స్థలంలో ఉంది. భక్తులు ఆధ్యాత్మిక సాధన చేసుకోవటానికి అనువైన వసతులు స్వామివారి శిష్యురాలు శ్రీమతి సుశీలమ్మ మందిర కార్యక్రమాలు భక్తుల తోడ్పాటుతో జరుపుతున్నారు.

చిరునామా - శ్రీ సద్గురుసచ్చిదానందసాంబమూర్తి స్వాముల వారి ఆశ్రమం శ్రీమాతామునులపాటి వీర పిచ్చమాంబ మందిర ప్రాంతము పద్మాంక్షి దేవాలయము సమీమున శాయంపేట రోడ్సు హనుమకొండ వరంగల్జిల్లా ఆం.ప్ర. పి.సి. 506011

సాంబమూర్తిగారి తత్త్వాలు, జోలపాటలు, మంగళహరతులు చాలా రచించినా ఆ పాటల్లో చివర వారి నామాంకిత ముద్ర ఉండటం అందులో తమను సాంబయదాసుగా చెప్పుకున్నారు. భక్తిద్వారా జ్ఞానమార్గం అధిగమించిన వారందరు తమను భగవద్గీసులుగానే చెప్పుకుంటారు.

ఆధారం :-

శ్రీ శ్రీ సద్గురు సచ్చిదానంద సాంబమూర్తి స్వాములవారు -
రచయిత డా॥ అడ్డారి ఆగయాచార్యులు. ఎమ్.ఎ. పిహెచ్.డి.
ఎమ్జడి. 12-5-188/7/1 విజయపురి లాలాగూడ పోస్టు,
సికిందరాబాదు 500017 ఫోన్: 27002782

15. ఖాజీపేట శివభక్తోంద్రస్వామి

(1950-1988)

భారతీయ వివిధమతాలవారు గురువును త్రిమూర్తిస్వరూపుని గాను, గురువే భగవంతుడుగానూ ఆరాధిస్తారు. భారతీయేతర మతాలవారు కూడ గురువుకు ప్రముఖ స్థానమిస్తారు. యోగులు, మహాత్ములు, సిద్ధులు, భక్తులు అందరూ గురూపదిష్ట మంత్రమో ఉపదేశమో పొంది సాధన చేసి కృతకృత్యులైనవారే. కాని మానవ శరీరధారులైన గురువులుకాక సాక్షాత్తు శివుడో విష్ణువో దత్తాత్రేయుడో అమృతారో ప్రత్యక్షంగానో స్వప్నంలోనో సాక్షాత్కరించి ఉపదేశించిన ఉదాహరణలు చాలా ఉన్నవి. ఉదాహరణకు పోతులూరి వీరబ్రహ్మంద్రస్వామి (1608-1693), శ్రీధరవెంకటేశ అయ్యావాళ్ల (1635-1720), మాస్టర్ సి.వి.వి (1868-1922), ముఖ్యదివరం

పెద్దబాలయోగి (1930-1985), కాకరపట్టు సుధీంద్రబాబు (1936-2005) వంటి మహాత్ములకు నరరూపగురువులు లేరు. అట్టి మహాత్ముల కోవకు చెందినవాడే శ్రీశివభక్తేంద్రస్వామి. రాయలసీమ కడపజిల్లా ఖాజీపేట మండలం కేంద్రానికి తూర్పున కూనవారిపల్లెలో గుల్లయ్యగారి చెన్నారెడ్డి నాగమ్మ అనే కాపు దంపతులుండేవారు. ఆ పుణ్యదంపతుల సంతాసం 1) పెద్ద సుబ్బారెడ్డి 2) చిన్న సుబ్బారెడ్డి 3) చెన్నారెడ్డి 4) లక్ష్మమ్మలు. ఇందులో రెండవ కొడుకైన చిన్నసుబ్బారెడ్డిగారే శ్రీ శివభక్తేంద్ర స్వామిగా ప్రసిద్ధులైనారు. ఆయన 1950 సం॥ జన్మించినాడు; ప్రకృగూమం రఘ్యతీభాన్ పల్లెలో పెరిగినాడు.

పూవు పుట్టగనే పరిమళించినట్లు చిన్న సుబ్బారెడ్డి పుట్టుకతోనే దివ్య గుణసంపన్నుడు. పసితనంలోనే ఆతనికి శివభక్తి అలవడినది. ఆతని ప్రవర్తన, మాటలు, వినయసంపద, తల్లిదంధ్రులతో పాటు చుట్టూలకు ఇరుగు పొరుగు వారికి ఆశ్చర్యం కలిగించేవి. వింతగాతోచేవి, పిట్టకొంచెం కూతఫునం సామెతను తలపించేవి. పారశాలలో ఉపాధ్యాయుని అనుమతితో బెంచిపైకైక్కి తరగతిలోని తోడి విద్యార్థులకు ఒక ప్రవక్తవలె హితోపదేశం చేసేవాడు. “తల్లిదంధ్రులు జన్మనిస్తారు. భగవంతుడు మన బుధిలో కాసెట్లు ఉంచుతాడు. దాంట్లో టీచర్ చెప్పే ప్రతిపదాన్ని రికార్డ్ చేసుకో గలిగితే విజయం పొందుతాము. కంటిచూపు ఒక కెమెరా వంటిది. ఏది చూస్తే అది రికార్డ్ అవుతుంది” అని చెప్పుతుంటే ఉపాధ్యాయుడే ఆతని బుధి కుశలతకు ఆశ్చర్యపోయేవాడు. బడికి పోని దినాలలో అతడు నాగేశ్వరుని కొండకు గోవులను తోలుకపోయేవాడు. తోడి బాలురు నీ గోవులు మేము కాయమని నిరాకరించినా చిన్న

సుబ్బారెడ్డి ఆపులను స్వేచ్ఛగా విడిచి కొండ ఎక్కి నాగేశ్వరా లయంలో ధ్యానమగుడయేవాడు. ఒక్కొకనాడు అమ్మవారి ముందు కూర్చుండి ధ్యానం చేస్తూ ఎంత ప్రాణ్య గడిచిందో! కండ్లు తెరచేవరకు సాయంకాల ఘైనట్లు తెలిసింది. చిన్న సుబ్బారెడ్డి అమ్మా పార్వతీ నా ఆపులేమైనవో! తోడి పిల్లలు తమ గోవులతో తమతమ ఇండ్లకు పోయింటారు. నా తల్లిదండ్రులు నా కోసం ఎంత ఆందోళనపడుతున్నారో” అని దీనంగా వేడుకున్నాడు. పార్వతీదేవి “నాయనా నీ గోవులు క్షేమంగా కొండ క్రింద నీకోసం చూస్తున్నాయి. ఇంటికి తోలుకపో” అన్నది. చిన్న సుబ్బారెడ్డి తన ఆపులతో క్షేమంగా ఇల్లుచేరినాడు.

అంత బాల్యంలోనే శివపార్వతుల ప్రత్యక్షదర్శనం చేసుకున్న భక్తుడాతడు. ఒక ఆదివారం సెలవునాడు చిన్న సుబ్బారెడ్డి ఉదయమే కొండపైకి పోయి ఆలయంలో మధ్యాహ్నం దాక ధ్యానం చేసుకొని కొండ దిగుతుండగా 2 గంటలపుడు ఒక పెద్దాయన మెట్లపై కూర్చున్నాడు. అంతలో ఒక పాము వచ్చి ఆపృథుని కాటు వేయసుండగా చిన్న సుబ్బారెడ్డి పాముకాటు వేయకుండా శివుని ప్రార్థించినాడు. పాము వెడలిపోయింది. చిన్న సుబ్బారెడ్డి ఆ వృద్ధుని సమీపించి “తాతా! ఒక పాము నిన్న కాటు వేయటానికి పడగ విప్పింది. నన్న చూచి వెళ్లిపోయింది” అన్నాడు. వృద్ధుడు వలవలా ఏడుస్తూ “నన్న ఎందుకు రక్షించినావయ్యా అది కాటు వేస్తే నేను చచ్చేవాడిని, నా కష్టాలు తీరిపోయేవి కదా” అన్నాడు. అతని దుఃఖం చూచి చిన్న సుబ్బారెడ్డి కనులు చెమ్మగిలినవి. “నేను చేసినది తప్పా తాతా” అని ఆ వృద్ధుని కోనేటి పద్ధకు తీసుకపోయి తన చౌక్క నీటిలో ముంచి ఆతని నోటిలో పిండి దప్పితీర్చి “ఇంకా ఏడువు

తాతా! నీ గుండెలోని బరువు దించుకో; కన్నీరుతో నీ దుఃఖాన్ని కడిగేసుకో” అన్నాడు. ఆ వృద్ధుడు మనసారా ఏడ్చి ఏడ్చి కొంత కుదుట పడగానే చిన్న సుబ్బారెడ్డి “చాపుకు చోటివ్వకు తాతా! అది అర్థం కానిది. భగవంతుడు మనలో ఆత్మను పెట్టిన తరువాత దానిని కాపాడుకోవటం మన బాధ్యత” అంటూ చేయుతతో ఆ వృద్ధుని ఆతని ఇంటికి తీసుకపోయినాడు. వృద్ధుని భార్య ఎన్నడో గతించినది. కొడుకు కోడలు, మనుమలు ఉన్నారు. వీరు ఇంటి వాకిలి సమీపిస్తుండగా వృద్ధుని కోడలు రాత్రి మిగిలిన అన్నం పాసిపోతే బయట పారవేస్తున్నది. చిన్న సుబ్బారెడ్డి “అమ్మా ఇట్లా అన్నం మిగిల్చి పాసిపోతే పారవేసే బదులు ఈ తాతకు పెడితే తాత మీయంటి కావలిగా ఉంటాడు గదమ్మా! తాతను వెళ్ళగాట్టటం ఎందుకు? అన్నం పారవేయటం ఎందుకమ్మా మహాపాపం గదా” అంటూ బుద్దిచెప్పి జ్ఞానోదయం కలిగించినాడు. అప్పటికి ఆయన వయస్సు 13 సంవత్సరాలు మాత్రమే. చిన్న సుబ్బారెడ్డి మాటలు ప్రవర్తన గమనించినవారు కొందరు ఆయనను తిక్కుసుబ్బారెడ్డి అనేవారు మహాత్ములందరికి ఈ తిక్కశబ్దం అజ్ఞానులు మూర్ఖులు బిరుదుగా ఇవ్వటం చాలామంది చరిత్రల్లో గమనించవచ్చు.

చిన్నసుబ్బారెడ్డి భాజీపేటలో తన హైస్కూలు విద్యపూర్తి చేసి అనంతపురం లో ఐటిఐ మెకానికల్ కోర్సు చేసినాడు. అనంతపురంలో ఉన్న రాత్రులు నిరంతరం శివధ్యానం చేస్తూ భక్తి పారమ్యమును అనుభవించినాడు. ఒకనాడు చిన్న సుబ్బారెడ్డి చిలమకూరు (యుర్గుంట్ల దగ్గర) తెలిసిన వారింటికి వెళ్ళినపుడు అయింటి కన్య తిరువతమ్మను చూచి అమెయే తనకు భగవంతుడు

నిశ్చయించిన భార్యగా గుర్తించి పెద్దల అనుమతితో ఆమెను పెండ్లాడ నిశ్చయించి తల్లిదంట్రులకు సమీప బంధువులకు చెప్పినాడు. చిన్న సుబ్బారెడ్డికి పెండ్లీడు వచ్చింది కనుక వారు చిలమకూరు తిరుపతమ్మ తండ్రి భగవంతుడు నారాయణరెడ్డి యింటికి పోయి మాట్లాడినారు. నారాయణరెడ్డి దంపతులు సరేనన్నారు. కాని ఉద్యోగం లభించిన తరువాత పెండ్లి చేస్తా మన్నారు. ఈశ్వరానుగ్రహంతో చిన్న సుబ్బారెడ్డికి రాయచోటి తాలూకా పీంచా ప్రాజెక్ట్లో ఫిట్టర్ మెకానిక్‌గా ఉద్యోగం లభించినది. భగవంతుడు నారాయణరెడ్డి అసలుపేరు సింగమరెడ్డి నారాయణ రెడ్డి. ఆయన మొదటి భార్య లక్ష్మీనరసమ్మ. ఆమె సంతానమే తిరుపతమ్మ. లక్ష్మీనరసమ్మ చనిపోతే నారాయణరెడ్డి జయలక్ష్మమ్మ నుద్వాహమైనాడు. ఆమె సంతానం శ్రీనివాసులురెడ్డి, వెంకటలక్ష్మి, పద్మావతమ్మ, మధుసూదనరెడ్డి. చిన్న సుబ్బారెడ్డికి ఉద్యోగం లభించగనే తిరుపతమ్మతో పెండ్లి కుదిరింది. అప్పటికామె వయస్సు 18 ఏండ్లు. తొమ్మిదవ తరగతి వరకు చదువుకున్నది.

26.3.1976 నాడు ప్రొద్దుటూరు అగ్నేశ్వరాలయంలో చిన్న సుబ్బారెడ్డి తిరుపతమ్మల పెండ్లి జరిగింది. వారిది ఆదర్శ దాంపత్యం. కొన్నాళ్ళకు చిన్నసుబ్బారెడ్డి తమ్ముడు చెన్నారెడ్డికి తిరుపతమ్మ చెల్లెలు వెంకటలక్ష్మమ్మతో పెండ్లి జరిగింది.

చిన్న సుబ్బారెడ్డి శివభక్తి ఆయన చర్యలు గమనించినవారందరు ఆయనను స్యామి అని శివభక్తీంద్రస్యామి అని పిల్చేవారు. బాల్యం నుండి ఆయన శివాలయంలో ఏకాంతంగా థ్యానమగ్నుడయ్యేవాడు. ఆయనకు నరాకారంలో వేరే గురువు లేదు. సాక్షాత్తు శివుడే ఆయనకు గురువు. ఆ పరమశివుని ఆదేశం ఎట్లా వచ్చేదో ఆ

భాష ఏమిలో ఆయనకు మాత్రమే తెలుసు. పించా ప్రాజెక్టులో చేరిన తరువాత ఆయన అక్కడే కాపురం పెట్టినాడు. వారి దాంపత్య ఫలాలు 1) సుధాకర్ (ప్రస్తుతం కంప్యూటర్ ఇంజనీర్) 2) సురేశ (ప్రస్తుతం హెలామియా డాక్టరు). పించలోనే కాపురముంటున్న అక్కమ్మ ఈశ్వరయ్య దంపతుల సంతానం నల్గొరు మగవారు ఆర్థరు ఆడవారు. ఆ నల్గొరు మగవారిలో నాగేంద్రబాబు ఒకరు. ఆయన చిన్నప్పటినుండి చిత్తూరు జిల్లా పీలేరు తాలూకా పెద్ద కొంపల్లెవాసులు అమ్మమ్మ నరసమ్మ, తాత వెంకటప్పనాయుడు వద్ద పెరిగినాడు. ఈ వృధ్ఘడంపతులు 7 ఏండ్ల నాగేంద్రబాబును 1976 సం॥ పించా ప్రాజెక్టుకు తీసుకవచ్చి శివభక్తేంద్ర స్వామికి అప్పగించినారు. ఈ నాగేంద్రబాబు తరువాత కాలాన బాబు స్వామిగా ప్రసిద్ధులు. శ్రీ శివభక్తేంద్రులా బాలుని చూడగనే “ఏంటి దొరా! ఇలా వస్తున్నారు? ఎట్లున్నారు? ఇటురండి” అంటూ దగ్గరకు తీసుకున్నారు. అటు తరువాతనే ఈశ్వరయ్య అక్కమ్మ దంపతులు వచ్చి కొడుకు నాగేంద్రబాబును తమ యింటికి తీసుకపోయినారు. శివభక్తేంద్రస్వామి నాగేంద్రబాబుల పూర్వజన్మ అనుబంధ మెట్టిదో తెలియదు. స్వామివారు నాగేంద్రబాబును ఒకటవ తరగతిలో చేర్చించి చదివిస్తా పుత్రనిర్మిశేషంగా చూచినారు.

ఒకనాడు సుధాకర్, సురేశ, నాగేంద్రబాబు ముగ్గురు బడినుండి తిరిగివస్తుండగా రౌండు టాంక్ వద్ద ఒక పాము ఒక ఉడుము ఎదురు వచ్చినవి. వాటిని చూచి ముగ్గురు బాలురు ఒకదానిని చంపవలె ననుకున్నారు. స్వామీజీ పెద్దకొడుకు సుధాకర్ పామును చిన్నకొడుకు సురేశ ఉడుమును చంపవలెన్నారు. కొద్ది సేపటికి పాము వెళ్లిపోయింది. ఉడుము మాత్రము అక్కడే ఉంది. ఈ

ముగ్గురు కలిసి ఉడుమును చంపినారు. ఎవరో వచ్చి ఆ చచ్చిన ఉడుమును తీసుకపోయి వండుకతిన్నారు. ఈవిషయం స్వామీజీకి తెలిసింది. స్వామీజీ “ఏ ప్రాణిని చంపకూడదు” అని హితబోధ చేసి “భగవంతుడు ఉడుముకు మంచి రూపం సృష్టించినా”డన్నారు. ఒకప్పుడొక రాజు ఉడుములు తినేవాడు. ఆ రాజే ఈ ఉడుము అవతారమెత్తినాడు. ఎదురు వచ్చిన పాముతో తనను చంపుమని ఆ ఉడుము కోరితే కొలదినేపటికి నీవే చనిపోతావు నేను చంపవలసిన పనిలేదంటూ ఆ పాము వెళ్లపోయింది. అతరువాత మీరు ముగ్గురు దానిని చంపినారు. దాని మాంసం తిన్నవారికి ఉత్తమ జన్మవన్మందని స్వామీజీ ఆ పిల్లలతో అన్నారు. (నాగేంద్రబాబు) బాబుస్వామి చదువు మానివేసినాడు. ముగ్గురు బాలురు కలిసి రెండు ఉడుత పిల్లలను పెంచినారు. వాటిని చూచి స్వామీజీ సంతోషించేవారు. ఒకనాడు స్వామీజీ బాధతో ఆ ఉడుతలు వెళ్లపోతాయి అన్నారు. కొలది దినాల్లోనే ఆ ఉడుతలను కుక్కలు తిన్నవి. స్వామీజీ “ఆ ఉడుతలు నాకోసం వచ్చినవి. అవి మరల ఇంకొక జన్మ ఎత్తవలె కనుకనే కుక్కలు వాటిని తిని తమ ధర్మం నిర్వర్తించినవి” అన్నారు. ప్రతిదినం స్వామీజీ ఆ ముగ్గురు బాలురను ఉదయం 4 గంటలకు లేపి జింకచర్చంపై కూర్చుండి ధ్యానమగ్నులయ్యేవారు.

1982 నుండి స్వామీజీ అడవుల్లోకి పోయి ధ్యానం చేసేవారు. తమవెంట బాబుస్వామిని తోడ్చొని పోయేవారు. బాబుస్వామిని ఒక శివాలయంలో శివలింగానికి ఎదురుగా కూర్చుండబెట్టి కొంతసేపైన తరువాత ఒక నిర్మన ప్రదేశానికి తీసుకపోయి ఒకచోట వృత్తాకారం గీసి అందులో కూర్చుండి ఆ శివాలయంలో శివుని

చూస్తున్నట్లు ధ్యానించుమనేవారు. అటు తరువాత తాము ధ్యానమగ్నులయ్యేవారు. తామే మరల పోయి బాబు స్వామిని లేపేవారు. బాబు స్వామికి ఆకలైతే తినటానికి దేవదారు ఆకులచ్చి తినుమనేవారు. పించాలో ఆక్కగారికోన పరికిబండవద్ద కొండపై కోనేరున్నది. స్వామీజీ ఆక్కడ 29 దినాలు తపస్స చేసినారు. బాబుస్వామి కూడ 29 దినాలు ఆక్కడే ధ్యానమగ్నులై యుండినారు. బాబుస్వామికి ఆ 29 దినాలు ఒక్కనాదే ధ్యానమగ్నులైనట్లు అనుభవమైనది. ఇంకా స్వామివారు బాబుస్వామితో “నీవు నా శరీరానికి కాపలా! నా జీవాత్మ భగవంతుని దగ్గర ఉంటుంది. నేను ఆక్కడ సేవ చేస్తాను. ఇతరులకు చెప్పకూడని మహాత్మలు నీకు చెప్పినాను” అన్నారు. స్వామీజీ కొన్ని ప్రాంతాల పేర్లు చెప్పి “నేను ఆక్కడుంటాను. నీవూ ఆక్కడికి పో” అన్నారు. పించా ప్రాజెక్షన్ ఆంజనేయస్వామి గుడివద్ద స్వామీజీ బాబుస్వామిని తాము చెప్పిన ప్రాంతాలకు పొమ్ముంటే ఆయన పోలేదు. స్వామీజీ “పోకపోతే ఎట్లా”? అని గట్టిగా మందలించినారు. స్వామీజీ ఆక్కడే ఉన్నారు. బాబుస్వామి క్రిందికి వచ్చినాడు. ఆకలైతే టెంకాయసీరు త్రాగి చెట్టుపైనే నిద్రపోయినాడు. రెండు దినాలకు లేచి చెట్టు దిగి టెంకాయలు జామకాయలు ఆంజనేయ స్వామికి తీసుకపోతుంటే లస్కర్కొడుకు బాబుస్వామిని అడ్డగిస్తే ఆతణి దూరం విసరివేసి ఇంటికివచ్చి స్వామివారి శంఖమార్పు ఆకుపచ్చలుంగి తీసుకొని సిమెంటు లారీ ఎక్కి రాజంపేట పాతబస్సు స్టోండు వద్ద దిగినాడు. ఆయనకు తెలిసిన వారెవ్వరూ ఆక్కడలేరు. రాజంపేట పోయే మార్గంలో అమృవారి గుడిలో పడుకుంటే ఎవరో పెద్దాయన వచ్చి అన్నం పెట్టి పోయినాడు. తెల్లవారుజామున 4 గంటలకు శ్రీ శివభక్తేంద్రస్వామి వచ్చి “నీ వెంట నేనున్నాను” అన్నారు. బాబుస్వామి ప్రైవేటు బస్సు టాప్ ఎక్కి కడప అవధాతేంద్రస్వామి

దేవాలయం వద్ద దిగినాడు. 40 దినాలు అవధాతేంద్రస్వామి గుడివద్ద సేవలు చేసినాడు. స్వామీజీ ఆజ్ఞ ప్రకారం దోర్చులకు పోయి 4 దినాలు వడంగం పనిచేసి శ్రీశైలం వెళ్ళి గుడిలో ప్రసాదం తిని ఆడవుల్లోకి పోయినాడు. అక్కడ స్వామీజీ తోడుగా ఉన్నారు. బాబుస్వామి 1983 దాకా శ్రీశైలం ఆడవుల్లో ఉంటే స్వామీజీ అప్పుడప్పుడు వచ్చి చూచిపోయేవారు. ఇద్దరూ మహానందిలో 40 దినాలున్నారు. స్వామీజీ నీళ్ళపై తపస్స చేస్తుంటే బాబుస్వామి కాపలా ఉండినాడు. తరువాత కొంతకాలం ఆడవుల్లో ఉండినారు.

1984 బాబుస్వామి నెల్లారు చేరినకొలది కాలానికి స్వామీజీ అక్కడికి చేరినారు. ఒకనాడు వారిరువురు స్నానం చేస్తుండగా స్వామీజీ “ఒక దేశాధినేత జీవాత్మ వెళ్తున్నది” అన్నారు. మరునాడే శ్రీమతి ఇందిరాగాంధి హత్య జరిగింది. స్వామీజీ “గొలగమూడి వెంకయ్యస్వామి జిల్లా కలెక్టర్ లాగా వెలుగుతాడ”న్నారు. ఇరువురు ఒంగోలు టంగుటూరు సింగరాయకొండ చుట్టూ గ్రామాలు చిలకలూరిపేట సంచారం చేసినారు. స్వామీజీ ఆదేశం ప్రకారం బాబు స్వామి బంగారు కొట్టులో పనిచేసినాడు. బాబుస్వామి తల్లిదండ్రులు స్వామీజీతో తమ అబ్బాయిగూర్చి వాదులాడితే “దొర వస్తాడులే” అన్నారు. స్వామీజీ పించాలో భౌతికంగా ఉద్యోగం చేస్తూ యోగశరీరంతో బాబుస్వామి వెంట ఉండేవారు. 1984 డిసెంబరులో బాబుస్వామి పించా ప్రాజెక్టు చేరుకున్నాడు. ఒక మాంత్రికుడు స్వామీజీని పించాలో వెంటనంటి ఉండి తన శక్తులతో చాలామందిని మోసగించి స్వామీజీ వస్తువులు కూడ దొంగలిస్తుంటే బాబుస్వామి ఆతని ఆటలు కట్టించినాడు. 1985 సం॥ స్వామీజీకి పించానుండి సగిలేరు ప్రాజెక్టుకు బదిలీ జరిగింది. బాబుస్వామి తన పురుషకారంతో స్వామీజీ సామాను లారీలో తరలించినాడు. 1986 సం॥ ఇరువురూ సింహచలం వెళ్ళినారు. తరువాత అన్నవరం, భద్రాచలం, శబరిమలై ప్రాంతాలు తిరిగినారు. ఆకులు

వనమూలికలతో స్వామీజీ మధుమేహోనికి, పాముకాటుకు, స్థీల గర్జుకోశవ్యాధులకు మందులు సిద్ధం చేసి ఎందరికో ఆరోగ్యం ప్రసాదించినారు. ఆ వైద్యవిధానం బాబు స్వామికి నేర్చినారు.

1987 సం॥ శివభక్తేంద్రస్వామి సగిలేరులో తమగదిలో తపస్సు చేస్తుంటే ఒక నాగుపాము వచ్చి నాట్యం చేసేది. ఆ గదిలో పెద్దపుట్ట పెరిగింది. స్వామీజీ ఏకాంతంగా ఉన్నపుడు వారి ముందు నాట్యం చేసేపాము పగలు పిల్లివలె మారేది. తిరుపతమ్మ ఆ పిల్లికి పాలుపోసేది. స్వామీజీ అప్పుడప్పుడు “పుట్టుకతోనే పసుపు కుంకుమ గాజులు స్త్రీకి అలంకారాలుగా వస్తుంటాయి. మధ్యలో భర్తపోయినంత మాత్రాన అవి ఎందుకు పోవాలె” అనేవారు. తిరుపతమ్మ స్వామీజీతో 13 ఏండ్రు కాపురం చేసింది. ఆమెకు దేవభాష తెలుసు. స్వామీజీ ఆజ్ఞాప్రకారం ఆమె వ్రాస్తుండేది. స్వామి చదివేవారు. 1988 స్వామీజీ తమ పిల్లలను కడప మునిసిపల్ హైసూలులో చేర్చించినారు. తిరుపతమ్మగారు పిల్లలతో కడపలో ఉండేది. స్వామీజీ సగిలేరునుండి వస్తూ పోతుండేవారు.

1987 సం॥ స్వామీజీ సగిలేరులో ఉన్నపుడు వర్షాలు పడక చుట్టు ప్రక్కల గ్రామాల ప్రజలు వచ్చి ప్రార్థిస్తే శ్రీవారు వర్షాలు కురిపించినారు. కాళ్ళు చచ్చబడినవారికి కనుచూపు పోయిన వారికి, సంతానహీనులకు, దయ్యాలు భూతాలు పద్ధినవారికి స్వామి వారివారి లోపాలు దిద్ది సంతోషం కూర్చినారు. ఒక బ్రహ్మ రాక్షసి ఆపహించిన స్త్రీ మనుష్యుల పశువుల రక్తం త్రాగుతుంటే స్వామీజీ దానిని పొరద్రోలినారు. పుట్టుమట్టితో గంగాదేవి విగ్రహం చేసి పాలతో అభిషేకించి గంటలో వర్షం కురిపించినారు. ఒకసారి శ్రీ మహాలక్ష్మి పరీక్షకోసమై స్వామీజీ యింట ధనం కురిపిస్తే దాన్ని ముట్టక “నీ ధనం పాముకాటు వంటిది, నా కక్కరలేదు. నీ సేవ చేసే భాగ్యం ఒక్కటే చాలు”నన్నారు. అమ్మవారు మూడు దినాలు కష్టపెట్టినా భరించినారేకాని ధనం ముట్టలేదు. స్వామీజీ బ్రహ్మం

గారి మంత్రానికిపోయి వీరబ్రహ్మందస్వాములతో మాట్లాడినారు. వీరబ్రహ్మందులిచ్చిన డబ్బు మరల హుండీలోనే వేసి మీ అనుగ్రహమొకటే చాలునన్నారు. అట్టి నిస్పృహులు విరాగులు శ్రీ స్వామీజీ వారు. వారు 1988 సం॥ జనవరి సుండి అనేక తాళపత్ర గ్రంథాలు ప్రాసి భూమిలో పూడ్చి వాని చుట్టు దీపాలు పెట్టినారు. అవసరమైనపుడు నేను ప్రాసిన గ్రంథాలు వాటంతట అవే వస్తాయన్నారు. ఆ గోతిలో అనాటి దీపాలు ఇప్పటికీ వెలుగు తున్నాయట. స్వామీజీ తమ అంత్యం గురించి “ఏలాటి ఇబ్బంది లేకుండా నేను సమాధి కావలె. నేనెల్లప్పటికీ ఉంటాను. నన్నాక గదిలో ఉంచండి” అని ప్రాసినారు. శ్రీస్వామీజీ బాబుస్వామిని దేవుని కడపకు తీసుకపోయి ‘నేననుకున్నది సాధించినాను. నేను వెళ్తున్నాను. నీవు బాధపడవద్దు’ని చెప్పినారు. తమ బావమరిది శ్రీను కనబడితే చేతినిండా లడ్డులు వేసిపోయినారు. త్రోవలో మరల శ్రీనుకు కనబడితే అతడాశ్వర్యంతో అక్కడ నాకు లడ్డులిచ్చి మరల ఇక్కడ ఎట్లా కనబడుతున్నారంటే “నన్ను మీరింతవరకు తిక్కుసుబ్బారెడ్డి అని భ్రమించినారు. ఇప్పటికైనా సత్యం తెలుసుకొం”డన్నారు. కడపలో తమ భార్య పిల్లలున్న ఇంటికిపోయి ఇంట్లో అడుగు పెట్టుకుండా “అందరినీ కాపాడే అధికారం నాకిచ్చినారు. ఇకమీదట ఏ బంధమూ లేదు” అని పాత బన్సస్తాండుకు పోయి తమవద్ద ఉన్న డబ్బంతా బాబు స్వామికిచ్చి కేవలం ఛార్జీలకు మాత్రం సరిపడేటంత పైకం తీసుకొని పోయినాడు.

శ్రీ శివభక్తీంద్ర స్వామీజీ తమ నిర్యాణం గూర్చి ఎవరికీ చెప్పలేదు గాని మహాభినిష్పుమణం జరిగే విధం 1988 సం॥ ప్రాసినారు. తమను ఒక గదిలో 5 ఏండ్లు తాళం వేసి ఉంచుమంటే తిరుపతమ్మ

గారు ఒప్పుకోనందున ఆమెను పిల్లలను తమ్ముడు చెన్నారెడ్డితో కడవకు పంపించినారు. శివుడు వేణుగోపాలుడు ఆజ్ఞాపించి నందున లస్కర్ మద్దిరెడ్డిని నిద్రలేపి తోడ్చాని పోరుమామిళ్ళకు డాక్టరు వద్దకు పోయి తిరుగు ప్రయాణంలో వేణుగోపాల స్వామి ఆలయంలో పడుకున్నారు. మద్దిరెడ్డి మంచినీరు తెస్తే స్వామీజీ త్రాగి తమ చేతికున్న గడియారం ఉంగరం గుర్తుగా ఇంటివద్ద ఇమ్మని చెప్పి గర్భగుడిలో మద్దిరెడ్డి తోడపై పడుకున్నారు. మద్దిరెడ్డి ఏడుస్తుంటే వేణుగోపాలస్వామి ఆ మద్దిరెడ్డిని ఎందుకు తోడుక వచ్చినావంటే నా దేహం ముక్కలు కాకుండా కాపాడటానికి తోడుగా తీసుకవచ్చినామన్నారు. వేణుగోపాలస్వామి భార్యబీడ్డల విషయం అడిగితే “భగవంతుడు అందరినీ కాపాడేటందుకు వెలుగునిస్తాడు. ఆ వెలుగులో నా భార్య బీడ్డలుకూడ ఉంటా” రన్నారు. అటు తరువాత భూదేవికి కృతజ్ఞతలు తెలిపి ప్రాణం విడిచినారు. శిష్యుడు భక్తుడు టీచర్ గురివిరెడ్డికి స్వప్నంలో కనబడి చెప్పితే ఆయన అందరికి ఈ వార్త పంపినాడు. బాబుస్వామి తదితరులు కారులో పోయి స్వామి శరీరాన్ని తీసుకొనిపోయి స్వామీజీ అన్నగారి స్థలంలో 24-11-1988 ఖాజీపేట క్రాసింగ్ రోడ్డువద్ద సమాధిచేసినారు.

శీమతి తిరువతమ్ముగారికి కలలో కనబడి “నేనున్నాను. తీయవద్దు” అన్నారు. ఐనా శీవారి దినవారాలనాడు ఆయమ్మ పసుపుకుంకుమ గాజులు తాళిబొట్టు తీసివేసినది. శీవారిని సమాధి చేసిన తరువాత 11 నెలలకు గురివిరెడ్డికి కలలో కనబడి నా సమాధికి 9సార్లు ప్రదక్షిణలు చేయి. నేను భూగర్భంనుండి ఉధ్వవిస్తామన్నారు. గురివిరెడ్డి ఉదయం 11గం. ప్రదక్షిణలు చేసిన తరువాత 19-10-1989 సాయం 6.30 గంటలకు స్వయంభూ

విగ్రహంగా బంగారు గాజులు మట్టెలు తాళిబొట్టు ముక్కుపుడక పసుపుకుంకుమలతో వెలికి వచ్చినారు. తిరుపతమ్మగారు వాటిని ధరించి మరల ముత్తెదువుగానే ఉంటున్నది. పూర్వం ఒకప్పుడు స్వామీజీ తిరుపతమ్మగారితో తమను ఒక గదిలో 5 యేండ్లు ఉంచి తాళం వేయుమంటే ఆమె విననందున స్వామి కైలాసం చేరుకోవటంకోసం నిర్మాణం చెందినారట.

స్వామీజీ భూగర్భం నుండి వెలికివచ్చిన సమయంలో బాబు స్వామి ప్రాంధుటూరులో ఉండినారు. ఆయనవచ్చి ఆ విషయం నిరూపణకై గురివిరెడ్డి యింటియిపోయి ఒక పెట్టె తాళం తీయించగా అందులో పసుపుగుడ్డలో చుట్టిన ఒక ఫైలు బయటపడింది. గురివి రెడ్డి తప్ప మరెవ్వరూ అది తెరచి చదువరాదనీ, ఎవైనా తెరచి చదివితే తల 12 ముక్కలోతుందనీ ఫైలుపై వ్రాసి ఉంది. గురివిరెడ్డి గారా ఫైలు చదివి తిరుపతమ్మగారిని ముత్తెదువుగా అలంకరించి నారు. ప్రభుత్వం వారికి స్వామి విగ్రహాన్ని స్వామి విగ్రహంతో పాటు వచ్చిన నగలను అప్పగించినారు. వాటిని కడప త్రైజరీలో పెట్టినారు.

స్వామీజీ భక్తులా విగ్రహాన్ని స్థాపించుకోవటానికి కలెక్టర్ శ్రీమతి చందనాభాన్నను లేఖద్వారా అభ్యర్థించినారు. శివభక్తీంద్రస్వాముల శిష్యులు భక్తులు సమావేశమైనారు. ఆలయనిర్మాణం కోసం విరాళాలు సేకరించినారు. మందిరం ఏ విధంగా కట్టవలెనో అని బాబుస్వామి పూజలో కూర్చున్నాడు. షాస్త్ర కాగితం వచ్చింది, అందరికీ ఆశ్చర్యం కలిగింది. దాని ప్రకారం ఆలయం నిర్మాణం జరుగగనే సబ్ త్రైజరీ కార్యాలయం నుండి స్వామీజీ విగ్రహాన్ని

ఇతరవస్తువులను తెచ్చి 1995 ఏప్రిల్లో శాస్త్రోక్తంగా మందిరంలో ఆ విగ్రహాన్ని ప్రతిష్ఠించినారు. తిరుపతమ్మగారికి ఆమె పుట్టింటి వారు స్వామి ఆరాధనోత్సవంనాడు నవంబర్ 24నాడు ఒడి బియ్యం కడుతారు. భక్తులు కూడ చీరలు రవికలు సమర్పిస్తారు. అలయంలో శ్రీ శివభక్తేంద్రులకు కీర్తిరాభిషేకం యజ్ఞం చేస్తారు. అన్నదానం జరుగుతుంది. బాబుస్వామిగారు స్వామీజీ ఆదేశంతో భక్తుల సమస్యలకు పరిష్కారాలు చెప్పుతున్నారు.

శ్రీ శివభక్తేంద్రస్వామివారు ప్రదర్శించిన మహిమలనేకం.

1) శ్రీస్వామీజీ తాటియాకులపై ప్రాసిన కాలజ్ఞానం గోతిలో పూడ్చినారు. ఆ గోతిపై కందిచెట్టు పెరిగి మల్లెపూలు పూసింది. సగిలేరులో స్వామివారా పూలతోనే పూజ చేసేవారు. ఇప్పుడక్కడ ఒక పుట్ట పెరిగింది. బ్రహ్మంగారు తమ కాలజ్ఞానంలో కందిచెట్టుకు మల్లెపూలు పూస్తాయన్నది వాస్తవ మైనదిక్కడనే.

2) అక్కగారి కోనపరికి బండవద్ద కొండమైన కోనేరు ప్రక్కన స్వామివారు 1982 సం॥ 29 దినాలు తపస్స చేసినారు. ఆ సంవత్సరమే రాజంపేట అమ్మవారి గుడిలో బాబుస్వామి ఉండగా తెల్లవారుజామున 4 గంటలకు వచ్చి నీ వెంట నేనున్నానన్నారు. మహానందిలో నీళ్ళపై తపస్సచేసినారు. మహానంది పదమర శివాలయంలో 10 దినాలు తపస్స చేసినారు.

3) 1984 నెల్లారు రంగనాథాలయం ప్రక్కన మెన్నారులో స్నానం చేస్తూ ఒకనాడు ముందు ఇందిరాగాంధీ హత్య సూచించినారు.

4) శ్రీవారు తమ యోగశరీరంతో ఒంగోలు, టంగుటూరు, సింగరాయకొండ చిలుకలూరిపేట నెల్లారులు బాబుస్వామితో తిరిగినారు.

భూజీపేట సిహక్కొండ్రస్టోమ్

- 5) పోరుమామిళ్ల ట్రైప్లె అవహించిన రాక్షసి చేతిలో కనకదుర్గ యజ్ఞం నిప్పుకణికలు పోసి పారద్రోలినారు.
- 6) 1987 సగిలేరులో పుట్టమట్టితో గంగాదేవి విగ్రహం చేసి పాలతో అభిషేకించి ఒక గంటలో వర్షం కురిపించినారు.
- 7) లక్ష్మీదేవి తమ ఇంట్లో ధనం కురిపించినా, వీరబ్రహ్మంద్రులు ప్రత్యుక్షమై పైకమిచ్చినా పరిగ్రహించలేదు.
- 8) 24-11-1988 సమాధిచేసిన తరువాత టీచర్ గురివిరెడ్డికి స్వప్నంలో 11 నెలల తరువాత నా సమాధికి 9 ప్రదక్షిణలు చేస్తే భూగర్భం నుండి వస్తునని 19-10-89 సాయంకాలం అట్టే ఆవిర్భవించిన చర్య.
- 9) 2000 సం॥ ఆరాధననాడు నిర్మాణంలో ఉన్న అన్నదాన సత్రం మీదనుండి నాగజ్యోతమ్య క్రిందపడి అందరు మూగిన తరువాత తనను స్వామీజీ క్రిందికి దించినట్లనిపించినదన్నది. ఆమె వెన్నెముక విరిగినా మరునాటికే బాగు కావటం ఇంకాక పరమాద్యుతం.
- 10) ఎగువపల్లె సుబ్బారెడ్డి మనుమనికి మాటలురావు. తింటే వాంతి చేసుకుంటాడు. ఆ పిల్లవాని తల్లి శారద ఎందరో డాక్టర్లను సంప్రదించింది. ఎవ్వరూ ఏమీ చేయలేకపోయినా ఆమె స్వామీజీ మందిరానికి వస్తే బాబు స్వామి గుడిలో నిద్ర చేయండన్నారు. వారు నిద్రచేస్తే స్వామీజీ ఆ అబ్బాయికి అపరేషన్ చేసినట్లు మచ్చ ఏర్పడింది. తెల్లవారేవరకు స్వస్థాంధ్రానాడు.
- 11) నెల్లారు చెంచురామారెడ్డి చావుబ్రాతుకుల్లో ఉండి వచ్చి ప్రార్థిస్తే “ఆరునెలల తరువాత ఆరాధనోత్సవం మరునాడు

చనిపోతా”వని బాబు స్వామితో చెప్పించినారు. ఆ మాటలు నిజమైనవి.

12) పించా ప్రాజెక్టులో పనిచేస్తుండగా వడ్డమిల్లు యజమాని రామసుబ్రాహ్మణీ భార్యకు మెడచుట్టు కాన్సర్ గడ్డలైతే స్వామీజీ మూడు ముష్టిగింజలు తినిపించి ఒక్కవారంలో ఎవ్వరూ నయం చేయలేని ఆ గడ్డలు కరిగేటట్లు చేసినారు.

ఈ విధంగా స్వామి సజీవులైయండగాను సమాధిగతులైన తరువాతను అనేక లీలలు ప్రదర్శిస్తున్నారు.

ఆధారం : -

నెల్లూరునుండి మిత్రులు రామావరుఱుల శ్రీశైలంగారు పంపిన గ్రంథం శ్రీ శివభక్తేంద్రస్వామివారి దివ్యచరిత్ర - రచన కూర్చు చెన్నంశెట్టి లక్ష్మీనారాయణ 2/659 శ్రీహరిరావు వీధి నాగరాజు పేట - కడప (08562) 279680; ప్రచురణ - శ్రీబాబుస్వామి శ్రీశివభక్తేంద్రస్వామి దేవస్థానం భాజీపేట - 516203 (కడపజిల్లా) 2006.

16. హిందూపురం నరపాల సద్గురు

పరంపర (1859-2003)

ఒకే కుటుంబంలో మూడుతరాలవారు సద్గురువులై, తమ నాశ్రయించిన వారిని వోక్కగాములుగా దిద్దిన ఉదంతం ఆంధ్రయోగుల చరిత్రలో అరుదైన విషయం. బ్రహ్మనుభవం పొందిన మహాత్ములెందరో అత్యంత ప్రాచీన కాలం నుండి నేటి వరకు మన భారతదేశం వివిధ ప్రాంతాలను పునీతం చేస్తున్నారు. బ్రహ్మవిద్యరేణ్యలే తమనాశ్రయించిన శిష్యులకు సరియైన మార్గ దర్శనం చేయస్తారు. అట్టి వారినే సద్గురువులంటారు. ఆ సద్గురువుల కోవలోనివారే అనంతపురంజిల్లా హిందుపురానికి చెందిన నరహారి సద్గురు పరంపర. హిమాలయపర్వతాల్లో తపస్స చేసుకునే నారాయణ యతీశ్వరులు 1830 ప్రాంతాల్లో దక్షిణ భారతదేశం పర్యటిస్తా మహాబూబునగరం జిల్లా గద్వాల

సంస్థానానికి వచ్చినారు. అది ఆదిమహాలక్ష్మీమృగారు పరిపాలించే కాలం. ఆయమ్మకు పురోహితులు శ్రీనివాసయ్య సర్వశాస్త పారంగతులు అధ్యాత్మవిద్యాకోవిదులు. వానప్రస్థలైన తరువాత ఒకనాడాయన ఈశ్వర దేవస్థానంలో భగవద్గిత V-18 వ శ్లోకం శ్రోతలకు వివరిస్తుండగా దేవస్థానం ఒక మూలన కూర్చున్న నారాయణ యతీశ్వరులు విని ఆ శ్లోకంలో చెప్పబడిన 1) విద్యా వినయసంపన్నే బ్రాహ్మణే 2) గవి 3) హస్తిని 4) శుని 5) శ్వపచుడు ఈ ఐదింటి యందే పండితులు సమదర్శులుగా ఎందుకుండవలె ఈ సంఖ్యానియమం ఎందుకని ప్రశ్నించినారు. శ్రీనివాసయ్యకు ఎటూ తోచలేదు. నారాయణ యతీశ్వరులు అది చాలా రహస్యమైన విషయమనీ, గురూపదేశం చేత మాత్రమే సాధ్యమనీ, తెలుసు కోవలెననే తీవ్రమైన ఇచ్చ ఉంటే నావెంట రండనీ ఆదేశించినారు. శ్రీనివాసయ్య “యదహరేవ విరజేత్ తదహరేవ ప్రప్రజేత్” ప్రుతి వాక్యం తలచుకొని గురువుల వెంట బయలుదేరి వైఫూనదీ తీరంలోని ఒక గుహ చేరినారు. గుహద్వారంలో శిష్యుడు, గుహలో గురువులైన నారాయణయతీశ్వరులు అన్నపానము లుడిగి 3 దినాలు సమాధిలో ఉండినారు. ఈ విధంగా నారాయణ యతీశ్వరులు శ్రీనివాసయ్యను పరీక్షించినారు. శ్రీనివాసయ్యకు భగవద్గిత మొదటి 6 అధ్యాయాల అర్థం, శ్రవణమనననిధి ధ్యాసనములైనవి. గురువులు మరల హిమాలయాలకు వెళ్ళిపోయినారు. శ్రీనివాసయ్య గద్వాలకు తిరిగివచ్చినారు. నారాయణ యతీశ్వరులు శ్రీనివాసయ్యకు

“న కేవలం త్వాముధర్తుం పరం తత్త్వం సమీరితమ్
కింతు మోహవిపన్నానా మన్యేషాం హితమీహితమ్”

నేనుపదేశించిన పరతత్త్వం నీ ఉద్దరణ కోసమేకాదు; అజ్ఞానంలో చికిత్సవారి ఉద్దారం కూడ నీవు చేయవలెనని ఆజ్ఞాపించినారు. శ్రీనివాసయ్య గురువుల ఆదేశం శిరమున ధరించినారు.

గద్వాల సంస్థానంలో ఏటేట పండిత సభలు జరిగేవి. వారివారి అర్పతను బట్టి ఆయా పండితులకు సత్కారాలు జరిగేవి. కర్ణాటక దేశం చిత్రదుర్గజిల్లా చెళ్ళకెరె తాలూకాలో శిరివాళం (బెబ్బాపురం) గ్రామంలో లక్ష్మణయ్య అనే ఆజన్మ బ్రహ్మచారి బ్రహ్మవర్షస్మి తెలుగు కన్నడ సంస్కృత భాషల్లో ఉద్దండ పండితుడుండేవాడు. ఆయన పండిత సన్మానం కోసం ఒక యేడు గద్వాలకు వచ్చినాడు. శ్రీనివాసయ్య లక్ష్మణయ్య స్వరూప స్వభావాలు గుర్తించి బ్రహ్మ విద్యను ధారపోసి యోగ్యులైన శిష్యులకు ఆ విద్యను బోధించు మన్మారు. లక్ష్మణయ్య బళ్మారి, రాయదుర్గం, చళ్ళకెరె, శిరివాళం ప్రాంతాలు సంచరిస్తూ సద్గుక్కులకు బ్రహ్మనందానుభూతి కలిగించే వారు. ఒకసారి లక్ష్మణయ్య రాయదుర్గం వెళ్ళినపుడు యాదాటి నరహరి శాస్త్రి యనే యువకుని గుర్తించి బ్రహ్మజ్ఞానం వైపు మళ్ళించినారు. (ఈ నరహరి శాస్త్రుల మేనత్త లక్ష్మీదేవమ్మ ఇతస్పూర్వమే లక్ష్మణయ్యగారి వద్ద దీక్ష తీసుకున్నది కనుక నరహరి శాస్త్రి లక్ష్మణయ్యగారి పరిపూర్ణానుగ్రహానికి పాత్రులైనారు.) ఈ విధంగా నరహరి గురువరంపరకు బీజావాపం జరిగింది. లక్ష్మణయ్యగారు శిరివాళం గ్రామంలో ఒక ఘాల్చుణ శుద్ధ దశమి నాడు జీవసమాధి చెందినారు. ఇప్పటికే ప్రతిసంవత్సరం ఘాల్చుణ శుద్ధ దశమినాడు ఆ జీవసమాధిచెంత పూజలు విశేష కార్యక్రమాలు జరుగుతున్నవి.

1) నరహరి సద్గురుస్వాములు (1859-1929)

అనంతపురం జిల్లా రాయదుర్గంలో కొండిన్యస గోత్రులు ములికినాటి శాఖ వైదికులు యాదాటి ఓబిషేశ్వరశాస్త్రులుండేవారు. ఆయన భార్య ఓంకారమ్మ పుట్టినిల్లు చిత్రదుర్గం తాలూకా తురువనూరు. లోహచలం షణ్ముఖాదేవుని అనుగ్రహంతో ఆయమ్మ 1859 సంగా సిద్ధార్థి సంగా పుష్టశుద్ధ ద్వాదశినాడు తమ పుట్టింటిలోనే ఒక మగశిశువును కన్నది. బారసాల నాడా శిశువుకు నరహరి అని నామకరణం జరిగింది. నరహరి బాల్యం 10 సంవత్సరాలు తురువనూరులోనే గడిచింది. 10వ యేట తండ్రి ఓబిషేశ్వర శాస్త్రీ పరమపదించటం చేత తల్లిగారి ఆజ్ఞానుసారం నరహరి కన్నడ తెలుగు రాజ్యాల్లో పెక్కురు పండితులను సాధువులను సేవిస్తూ వేద వేదాంగములు, ఉపనిషత్తురాణేతిహాసాలలో లోతైన జ్ఞానం సంపాదించి రాయదుర్గం తిరిగివచ్చి తమ సంగీత సాహిత్యముల ప్రాపీణ్యంలోను ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానంలోను పేరు పెంపులు సంపాదించినారు. ఆయన దేశ సంచారం చేస్తూ గద్వాలలో యోగిపుంగవులు లక్ష్మణయ్యగారినీ, లక్ష్మణయ్యగారి గురువులు శ్రీనివాసయ్యగారినీ సేవించి వేదాంతతత్త్వ రహస్యములు గ్రహించినారు. రాయదుర్గం తాలూకా మెచ్చెరి గ్రామకరణం భీమపుగారి కూతురు ఆదిలక్ష్మమ్మను పెండ్లాడి ఐదుగురు కొడుకులు ఒక బిడ్డను కన్నారు. యోగమార్గము కష్టతరము. జ్ఞానమార్గమే గృహస్థాశ్రమానికి యోగ్యమని గుర్తించిన నరహరి గారు షట్చాస్త్రాలు సమస్త వేదాంతగ్రంథాలు శంకరుల భాష్యాలు, విద్యారణ్యాల పంచదశి, సురేశ్వరాచార్యుల నైష్ఠర్ఘ్యసిద్ధి సాధు

నిశ్చల దానుల విచార సాగరమాదిగా గల గ్రంథాలు పరిశోధించి తమ గురువులానతిచ్ఛిన వాక్యాలతో సమన్వయ పరచి తమను ఆశ్రయించిన ముముక్షువులకు అతద్వ్యవృత్తి, తటస్థ స్ఫురూప లక్షణములచే నిజతత్త్వాన్ని పండిత పొమరులకు బోధిస్తూ ఎందరినో ఉధ్భరించినారు. వారి రచన “వేదాంత రహస్యరథము” సాధన చతుష్పయము సంపాదించినవారికి కల్పతరువు.

నరహారి స్యాములవారు, నేత్రపల్లి, వెంకటంపల్లి, గొల్లపల్లి పులకుంట, రంగసముద్రం, చిత్రదుర్గంజిల్లాలో తురవనూరు, బెళగట్టి, చళ్ళకెరె, పెద్దసిద్ధంపల్లి గ్రామాల్లోను, హిందూపురం పట్టణంలోను శివమొగ్గజిల్లా శిరాళకొప్ప సారబలో పర్యటిస్తూ తెలుగు కన్నడ భాషల్లో శ్రోవ్యంగా తమరచనలు పొడుతూ తత్త్వరహస్యాలు బోధించేవారు. గొల్లపల్లి ఈశ్వరాలయంలో శివరాత్ర్యత్సవాలు, గురువుల ఆరాధనా కార్యక్రమాలు జరిపేవారు. వారు 1929 సంగా రాయదుర్గంలో ఉండగా అకస్మాత్తుగా ఉదర శూలకు లోనై తమకు అంత్యకాలమాసస్నేహినదని గుర్తించినారు. కర్ణాటకాంధ్ర ప్రదేశములందలి పెక్కుగ్రామాల భక్తులు శిష్యులు వచ్చినారు. 16-1-1929 శుక్ల సంగా పుష్య బహుళ తదియ శుక్రవారం ఉదయం 7 గంటలపుడు “అహం బ్రహ్మోస్త్మి” అంటూ మూడుసార్లు ఉచ్చరించి భౌతికకాయం విడిచి విశ్వవ్యాప్తులైనారు. శ్రీనరహారి సద్గురువులు వేదరహస్యాలు జీర్ణించుకున్నా వారిలో వేదవ్యాసులను, బ్రహ్మవిద్యా సముపార్ష్ణనలో శుకమహార్షిని, గృహస్థాశ్రమ నిర్వహణలో జనక మహారాజులను, ఆధ్యాత్మిక తత్త్వప్రచారంలో ఆదిశంకరాచార్యులను తలపించేవారు.

శ్రీలక్ష్మీనృసింహ సద్గురువులు (1890-1966)

శ్రీ నరహరి సద్గురువుల జ్యేష్ఠ పుత్రులు శ్రీలక్ష్మీనృసింహ సద్గురువులు. వారి అనుజులు శ్రీపుట్ట నరసింహశాస్త్రులు, శ్రీ అహోబళ నరసింహ శాస్త్రులు, శ్రీ జ్యోలా నరసింహశాస్త్రులు, శ్రీకంఠిరవ నరసింహశాస్త్రులు, నరహరి సద్గురువుల ఇలువేలుపు లక్ష్మీ నరసింహస్వామి కావటంచేత తమ ఐదుగురు కొడుకులకు ఇష్ట దేవతానామములే ఉంచినారు. శ్రీ లక్ష్మీనృసింహ శాస్త్రులు పుట్టినది రాయదుర్గం తాలూకా మెచ్చెరి గ్రామంలో వారి జన్మతిథి (1890 జూలై) నందనసంవత్సరం ఆషాఢ బహుళ చతుర్భాగిక మాధ్యమిక విద్యలు రాయదుర్గంలోనే పూర్తిచేసినారు. అక్కడే సంగీతాభ్యాసం జరిగింది; నాటకముల్లో పాల్గొనటంలో అమితోత్సాహం ప్రదర్శించేవారు చిత్రలేఖనంలో పట్టా పొందినారు. బళ్ళారిలో ఉపాధ్యాయ శిక్షణ పూర్తిచేసి సెంట్ జాన్స్ ఉన్నత పారశాలలో ఉపాధ్యాయులుగా ఉంటూ తండ్రిగారి వద్ద ప్రస్తావ త్రయం పూర్తిచేసినారు. 1911 సంగా వారికి కల్యణ దుర్గం వాసులు ఆదెప్పశాస్త్రిగారి కూతురు రాజమృతో వివాహమైనది. ఆదంపతుల ప్రథమ సంతానం శ్రీ సింహద్రిస్వాములు జననం (1921). అటుతరువాత లక్ష్మీమ్మ, పద్మాలక్ష్మీమ్మ, వనజాక్షమ్మలు పుట్టినారు. 1911-1929 మధ్యకాలంలో లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రులు, విధ్యక్తంగా గృహస్థాత్రమం పొలిస్తూ, ఉపాధ్యాయ వృత్తి త్రికరణశుధితో చేస్తూ లలితకళల్లో గడిదేరి పితృపాదులు నరహరి సద్గురువులనుండి ఆత్మతత్త్వ రహస్యాలు ఆమూలాగ్రం గ్రహించినారు. 16-1-1929 శుక్ల సంగా పుష్టబహుళ తదియ శుక్రవారం నరహరి సద్గురువులు బళ్ళారిలో అవతారం చాలించగా

అనుజులతో కలిసి పిత్రు కార్యములు ముగించి తండ్రిగారు పెంచిన ఆధ్యాత్మిక వృక్షాన్ని శాఖోప శాఖలుగా దిద్ది తీర్చుటానికి కంకణ బద్దులైనారు. తల్లి ఆదిలక్ష్మిమృగారి మార్గదర్శనం లభించినది. కాని హరాత్తుగా 1939 అర్థాంగి రాజమ్య పరమపదించినది. కొడుకు సింహోద్రి శాస్త్రి చేత విధ్యక్త కార్యాలు చేయించి తండ్రిగారి మార్గంలో నడుస్తూ భక్తులనుద్దరించే కార్యం చేపట్టినారు. 1940 సంగా మాతృవియోగం జరిగింది. స్థితప్రజ్ఞలైన లక్ష్మీనృసింహ సద్గురువులు ఆంధ్రదేశంలో అనంతపురంజిల్లా కర్రాటుకలో చిత్రదుర్గం, బళ్ళారి, శివమెగ్గ ఉత్తరకన్నడ జిల్లాల్లో 30 సంవత్సరాలు నిర్విరామంగా సంచరించి, ప్రార్థనలు, ప్రవచనములు, భజనలు చేస్తూ, చేయస్తూ పామరులకు సైతం దివ్యబోధామృతం పంచినారు. హిందూపురం, రాయదుర్గం, రామజోగి పల్లెలో ఆశ్రమాలు స్థాపించి తమశిష్యులు శిష్యరాండ్రద్వారా గౌప్య ఆధ్యాత్మిక విషపం సాధించినారు. వారు సంచరించిన ప్రతి గ్రామంలో కనీసం 15 దినాలు, ప్రధాన కేంద్రాల్లో రెండు మూడు నెలలు ఉంటూ తమ గంభీర ప్రవచనములద్వారా వివేకానందుల వలె శ్రోతలను ఉఱ్ఱాత లూగించేవారు. శ్రీలక్ష్మీనృసింహ సద్గురువులు కూడ 1965-1966 సంవత్సరాల్లో ఉదరశూలతో దైహికబాధ అనుభవించినారు. హిందూపురం శిష్యులు భక్తులు శ్రీవారిని హిందూపురం ప్రధానాశ్రమానికి తరలించినారు. అగ్రసుతులు సింహోద్రిస్వాములు వారి పత్రి నాగవేణమృగారు పరిచర్యలు చేసినారు. తమ సంకల్పబలంచేత తేరుకొని, అత్యంత వైరాగ్య ప్రపత్తి గల శిష్యులను స్వాతిముత్తెపు చిప్పలవంటి వారిని ఎన్నుకొని వారిలో ఆధ్యాత్మిక బీజాలు నాటి వారిని ముముక్షువులుగా మంత్రపిండాలుగా తీర్పిదిద్దినారు.

శ్రీవారి వ్యక్తిత్వము చాలా విశిష్టమైనది. కపటము, అసత్యము, ఆడంబరములు వారికి నచ్చేవికాదు. శిష్యుల్లో ఈగుణాలుంటే ఉగ్రులై వారిని సరిదిద్ది మరల శాంతులయ్యేవారు. ఎట్టి లోకిక సమస్యలైనా పారమార్థిక దృష్టితో పరిషురించేవారు. తమ పుత్రులు సింహోది శాస్త్రినివలెనే శిష్యులందరిని సమంగా చూచేవారు. వారి శిష్యవర్గంలో హరిజనులు ముసల్చానులు కూడా ఉన్నారు. ఈ విధంగా వారు దీర్ఘకాలం సద్గురు సంప్రదాయ లక్ష్యాన్ని సాధించ టానికే అంకితమై 1966 సం॥ భౌతికముగా కనుమరుగైనా వారు ప్రసాదించిన జ్ఞానభిక్ష చూపిన క్రియాశీలత, భక్తులపట్ల వాత్సల్య ప్రదర్శన అనుపమములు.

శ్రీలక్ష్మీ సృసింహ సద్గురువుల తరువాత వారి పుత్రులు శ్రీ సింహోది సద్గురుస్వాములు సంప్రదాయ పరిరక్షణ కార్యభారం వహించినారు. 26-6-1921 నాడు దుర్గుతి సం॥ జ్యేష్ఠ బహుళ షష్ఠి ఆదివారం బళ్ళారి కన్యకాపరమేశ్వరీ ఆలయం ఈశాస్వాముల చిన్న గదిలో పుట్టినారు. 5వ యేడుదాక తల్లిదండ్రులు శ్రీమతిరాజమ్య శ్రీలక్ష్మీసృసింహస్వాముల గారాబానికి పొత్తు లైనారు. తాతగారైన సద్గురు నరహరి స్వాములవారు అక్షరాభ్యసం చేయించి భారత భాగవత రామాయణాలు బోధించినారు. 15-20 ఏండ్ర వయస్సులో యోగాభ్యాసము చేసి తండ్రిగారి ఆదేశం ప్రకారం జ్ఞానమార్గం ప్రవేశించినారు. 17వ యేట మన్సేకోట వాసులు జానకమ్య శ్రీనివాస రావుల పుత్రిక నాగవేణమ్యతో వివాహం జరిగింది. పల్లేపల్లి గ్రామంలో సుమారు 7 సంవత్సరాలు వైవాహిక జీవితం గడిపినారు. ఉద్యోగరీత్యా వారు కోసిగి గ్రామంలో 18 సంవత్సరాలున్నారు. వారి నివాసము మార్కుండేశ్వర దేవస్థానం

మంటపాలు, అక్కడ తమ పిల్లలు చాలామంది విద్యార్థులు వారి యింటనే భోజనం విద్యాభ్యాసం, వసతి పూర్వ కాలపు గురుకులాన్ని తలపించేది. ఉదయం 10 గంటలనుండి సాయం 5 గంటలదాక ఉన్నత పాతశాలలో అధ్యాపక వృత్తి చేసి దేవాలయానికి తిరిగివచ్చి వురాణ ప్రవచనం చేసేవారు. శ్రీమతి నాగవేణమ్మగారు శిష్యులందరినీ వుత్ర నిర్విశేషంగా సంభావించే వారు. ప్రతి సంవత్సరం తండ్రి, గురువులైన శ్రీలక్ష్మీనృసింహ స్వామివారు వచ్చి మూడుమాసాలుండి సింహాద్రిస్వాముల ప్రగతి శిష్యవర్గం ప్రగతి అరసికొనేవారు. శ్రీలక్ష్మీ నృసింహస్వాములవారు దేహం చాలించగనే సింహాద్రిస్వామివారు ఉద్యోగం విరమించి తండ్రిగారు అడుగుజాడల్లో పల్లెలు పట్టణాలు సంచరిస్తూ, భారతీయ సంస్కృతి, వేదాంతవిషయాలు, శ్వత్సి, యుక్తి అనుభవ పూర్వకంగా అనేక దృష్టాంత ద్రాష్ట్వాంతికముల ద్వారా అధ్యాత్మిక ప్రచారం చేసినారు. వారి ధర్మపత్ని నాగవేణమ్మగారు మహిళా భక్తులకు మార్గదర్శనం చేస్తూ, హిందూపురం, చళ్ళకెరె, రాయదుర్గం, బళ్ళారి, శివమొగ్గ పర్యటించేవారు. ఆయమ్మ దళితులకు పేదలకు దీనులకు వారిమధ్యనే ఉంటూ చేసిన సేవ నిరుపమానం జాతిమత ప్రస్తకి లేకుండా ఎందరో మహిళలకు పూరిగుడిసెల్లో ఉండే వారికి మంత్రోపదేశం చేసి వారిలో నూతన చైతన్యాన్ని కలిగించినది.

చెళ్ళకెరలో (నరహరినగర్) ఆ బుషి దంపతులు ఒక ఇల్లు కట్టుకున్నారు. తమచెంతకు వచ్చే వారికి భోజన సదుపాయములకై కొంతపొలం కొన్నారు భక్తులు ముందుకు వచ్చి నరహరేశ్వర పంచాయతనంలో దేవస్థానం ఏర్పాటుచేసినారు. వారి ఇంటికి నారాయణ నిలయమని పేరు. శ్రీసింహాద్రి స్వాములు వారి పత్ని

నాగవేణుమ్మ పర్షిణులలో భక్తుల మధ్యనే ఉంటూ బోధలు చేసేవారు. కావలసిన, అత్యవసరమైన వసతులు వారి సంకల్ప బలంతో తమంత తామే సమకూర్చలి. ఇట్లుండగా 12-10-1989 ఆశ్వయుజ శుక్ల త్రయోదశినాడు బుపిపత్ని నాగవేణుమ్మగారు పరమపదించినారు. సింహోది సద్గురువులు స్థిత ప్రజ్ఞలు కనుక ఆ దుఃఖాన్ని అలవోకగా భరించినారు. సద్గురువుల బోధలు ఒంట బట్టించుకున్న తను సంజాతులు, కరసంజాతులు కూడ ఆ తీరని లోటును కొంతకాలం తరువాత అధిగమించినారు. స్వాములు నిరంతర పర్యటనలు నిర్విరామ బోధలు చేస్తూ (1994 జూన్) తళకాడు సంచారంలో గుండెపోటు అనుభవించినారు. 5-8-1994 మద్రాసు అపోలో ఆసుపత్రిలో బైపాన్ సర్జరీ జరిగినది. త్వరలోనే మరల పర్యటనల కుపక్రమించినందున పక్షవాతం మరల వచ్చి కుడికాలు కుడిచేయి పడిపోయినవి. మాటకూడ పడిపోయినది. 2002 నవంబర్లో మెదడు శస్త్రచికిత్స జరిగింది. 29-1-2003 పుష్యబహుళ ద్వాదశి రాత్రి 11-30 గం. బెంగుళూరు మల్లేశ్వరం స్వగృహంలో తనువు చాలించినారు.

శ్రీ సింహోది సద్గురుస్వాములు (1921-2003) సంప్రదాయ పరిరక్షణకై బ్రహ్మవిద్య ప్రబోధమునకై భక్తులను శిష్యులను ఉద్ధరించటానికి 1966-2002 మధ్యకాలంలో 500000 కిలోమీటర్లు 500 గ్రామాలు పర్యటించి 25000 భక్తుల నుద్దరించినారు. 22 కేంద్రాల్లో శ్రీనరహారి సద్గురు ఆశ్రమాలు స్థాపించినారు. 250 గీతాజ్ఞాన యజ్ఞాలు నిర్వహించినారు. భక్తులను శిష్యులను ఉద్దేశిస్తూ 100000 లేఖలు ప్రాసినారు. 35 సంవత్సరాలు శ్రీనరహారి సద్గురువులు శ్రీలక్ష్మీనృసింహ

సద్గురువుల ఆరాధనోత్సవాలు వైభవంగా నిర్వహించినారు. ఆ యిరువురి విగ్రహాలు పలుతావుల ప్రతిష్ఠించినారు. 30 సంవత్సరాలు లలితా త్రిపురసుందరీ అమృతారినుపాసించి ప్రతి శుక్రవారం మానం పాటించినారు నరహరి నగర్లో శ్రీనరహరేశ్వర స్వామి దేవస్థానం శివ పంచాయతనం స్థాపించినారు. దొడ్డ సిద్ధవ్యసహళ్ళిలో శివరాత్ర్యత్సవాలు చేస్తూ వేలసంఖ్యలో హరిజన భక్తుల నుధరించినారు. చిత్ర దుర్గ శివమొగ్గ జిల్లాల్లో శ్రీరామనవమి ఉత్సవాలు శ్రీరామేశ్వర రథోత్సవాలు ప్రారంభించినారు పారశాలలు లేని గ్రామాల్లో పారశాలలు స్థాపించి బీద విద్యార్థులకు అనాధలకు ఆత్రయం కల్పించి చదువులు చెప్పించినారు. ఉచిత వైద్య పరీక్షా కేంద్రాలు నేత్రచికిత్స శిబిరములు నిర్వహించినారు. అసంఖ్యాక గ్రంథాలు తెలుగు, సంస్కృతం కన్నడభాషల్లో ప్రకటించినారు. శ్రీనరహరి వాణి త్రైమాసిక పత్రికను స్థాపించినారు. స్వీయ చరిత్ర ప్రకటించినారు. వల్లెటూరి పాటల వరుసల్లో పాటలు కూర్చు తత్త్వప్రభోధం చేసినారు. వారి ధర్మపత్ని మాతృశ్రీ నాగవేణమృగారు మామగారికి, భర్తగారికి, వచ్చిపోయే అతిధులకు, శిష్యులకు కన్న సంతానానికి, గ్రామాల్లో భక్తులకు, అమాయక జానపదులకు కన్నకొడుకులకు చేసినసేవ అన్యమైనది. ఆ సద్గురువులవలె ఆయమ్మ కూడ ఒక కారణజన్మరాలు. ఆమె సంతానము 1) పూజ్యశ్రీ సద్గురుమూర్తి 2) శ్రీశాంతారాం 3) శ్రీరాజరాం 4) శ్రీరఘురాం, 5) శ్రీ ఏకాంతరాం 6) శ్రీనరహరిగారలు, ఈ సోదరులందరు మూడుతరాల తమపూర్వులు వ్యాపింపజేసిన సత్యంప్రదాయాన్ని అజరామరంగా నిలుపటానికి అహరహము ప్రమిస్తున్నారు. గృహస్థాశ్రమ ధర్మం పాలిస్తూ త్రికరణశుద్ధి,

ఆంధ్రయోగులు సప్తమ భాగము

దైవచింతన, ధార్మిక మూల్యల సంరక్షణ, ఆధ్యాత్మిక ప్రచోదనం, స్వస్వరూపాను సంధానం వాని ద్వారా బ్రహ్మనందమయజీవనం గడవటానికి మార్గదర్శనం చేయటం శ్రీనరహరినంద్రరు పరంపరలోని మహాత్ములందరి ద్వేయం.

అధారం: -

శ్రీ నరహరి సద్గురు పరంపర. శ్రీనరహరి సద్గురు ఆశ్రమము, హిందూపురం, అనంతపురం జిల్లా 2004